

สถานการณ์และแนวโน้ม สภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย: การวิเคราะห์จากข้อมูลการสำรวจระดับประเทศ

เฉลิมพล แจ่มจันทร์ | สุกรต์ จรัสสิทธิ์

สถานการณ์และแนวโน้ม
สภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย:
การวิเคราะห์จากข้อมูลการสำรวจระดับประเทศ

Situations and Trend of Thai Older Persons' Labour Force Participation:
Analyses from Nationally Representative Household Surveys

เฉลิมพล แจ่มจันทร์ | สุรศักดิ์ จรัสสิทธิ์
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

สถานการณ์และแนวโน้มสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย: การวิเคราะห์จากข้อมูลการสำรวจระดับประเทศ

Situations and trend of Thai Older Persons' Labour Force Participation:
Analyses from Nationally Representative Household Surveys

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

สถานการณ์และแนวโน้มสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย: การวิเคราะห์จากข้อมูลการสำรวจระดับประเทศ / เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และ สุภรต์ จรัสสิทธิ์. -- พิมพ์ครั้งที่ 1. -- นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2564.
(เอกสารทางวิชาการ/ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล; หมายเลข 535)

ISBN (E-book) : 978-616-443-551-3

1. ผู้สูงอายุ. 2. ผู้สูงอายุ – การจ้างงาน. 3. ผู้สูงอายุกับการทำงาน. 4. แรงงานนอกระบบ. 5. แรงงานสูงอายุ. 6. อายุกับการจ้างงาน – ไทย. 7. ฐานข้อมูล. I. เฉลิมพล แจ่มจันทร์. II. สุภรต์ จรัสสิทธิ์. III. มหาวิทยาลัยมหิดล. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. IV. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. V. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. VI. ชื่อชุด

HQ1061 ส179 2564

Download ข้อมูล

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล

คณะผู้จัดทำ

รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล แจ่มจันทร์

นางสาวสุภรต์ จรัสสิทธิ์

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

พิมพ์ครั้งที่ 1 เมษายน 2564

จัดพิมพ์

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

999 สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

ถนนพุทธมณฑล 4 ตำบลศาลายา

อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

สนับสนุนการวิจัย

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย(มส.ผส.)

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

ปก/รูปเล่ม พอดา บุญยศิริณะ

สงวนลิขสิทธิ์โดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2561 และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ในการดำเนินการศึกษา และข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำฐานข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการอำนวยการ บริหารจัดการโครงการวิจัยท้าทายไทย กลุ่มเรื่อง Active and Productive Aging ได้แก่ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล รองศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ รองศาสตราจารย์ ไตรรัตน์ จารุทัศน์ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ไพบุลย์ สุริยะวงศ์ไพศาล ศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย และแพทย์หญิงลัดดา ดำริการเลิศ รวมทั้ง ดร.นายแพทย์ภูษิต ประคองสาย ผู้จัดการแผนงานวิจัยบริหารโครงการวิจัยท้าทายไทย ที่ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการศึกษา ขอขอบคุณสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ให้การอนุเคราะห์ข้อมูลดิบเพื่อนำมาวิเคราะห์และจัดทำฐานข้อมูล ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา นาคะภากร และ คุณนันทน์ ศรีจันทร์ ในการจัดทำ Dashboard แสดงผลข้อมูลให้ง่ายต่อการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ และขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) มูลนิธิสธารณสุขแห่งชาติ (มสช.) และมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ที่เห็นความสำคัญของประเด็นผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้มีการศึกษาด้านการถ่วงและแนวโน้มการทำงานของผู้สูงอายุไทย

ผู้วิจัยหวังว่า ผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้ที่สนใจประเด็นด้านการทำงานของผู้สูงอายุ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำข้อมูลการศึกษานี้ไปใช้เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการทำงานของผู้สูงอายุไทย

เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และ สุภรต์ จรัสสิทธิ์

คำนำ

การเข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าของประเทศไทย ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์และผลกระทบจากสังคมสูงอายุมีความสำคัญอย่างยิ่ง หลายหน่วยงานมีการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุจากฐานข้อมูลการสำรวจระดับประเทศ โดยเฉพาะสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่มีการดำเนินการสำรวจข้อมูลระดับประเทศมาอย่างต่อเนื่อง การศึกษานี้ ได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลระดับประเทศมาจัดการเป็นฐานข้อมูล (database) สภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย ในรูปแบบที่พร้อมสำหรับการวิเคราะห์สถานการณ์การทำงานของผู้สูงอายุในอดีตและปัจจุบัน และนำเสนอตัวชี้วัดสำคัญในรูปแบบแผนที่ภูมิศาสตร์ รวมถึงผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุไทย

การศึกษานี้ ใช้ข้อมูลการสำรวจระดับประเทศจากสำนักงานสถิติแห่งชาติจาก 3 ชุดข้อมูล ได้แก่ 1) การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ระหว่างพ.ศ. 2547 – 2562 (ไตรมาสที่ 3) 2) การสำรวจแรงงานนอกระบบ ระหว่างพ.ศ. 2547 – 2562 และ 3) การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550, 2554, 2557, 2560 วิเคราะห์ผู้มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำแนกตามกลุ่มอายุ และลักษณะทั่วไปทางประชากร ได้แก่ เพศ เขตที่อยู่อาศัย ภูมิภาค และจังหวัด

ฐานข้อมูลสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทยที่ได้จากการศึกษานี้ จะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงต่อการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์สภาพการทำงานของผู้สูงอายุ เพื่อประโยชน์ในการวางแผนกำหนดมาตรการและติดตามนโยบายต่าง ๆ เกี่ยวกับการขยายอายุการทำงาน การส่งเสริมการทำงาน และสถานะการทำงาน

คณะผู้จัดทำ

บทคัดย่อ

จากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นของประเทศไทย การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานทำและอยู่ในกำลังแรงงานยาวนานขึ้น เป็นเรื่องที่ควรส่งเสริม เป็นประโยชน์ต่อทั้งเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศและต่อตัวผู้สูงอายุรวมถึงครัวเรือน ที่ผ่านมามีการสำรวจที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของผู้สูงอายุมาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์และเผยแพร่ข้อมูลที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการรายงานสถานการณ์ในภาพรวมยังขาดการวิเคราะห์ในรายละเอียดที่จำแนกตามกลุ่มอายุย่อย และคุณลักษณะของผู้สูงอายุที่จะเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจสถานการณ์และแนวโน้มการทำงานของผู้สูงอายุไทยในปัจจุบันและที่ผ่านมา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อจัดทำฐานข้อมูลสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทยจากการสำรวจระดับประเทศช่วงปี 2547 - 2562 โดยจำแนกตามกลุ่มอายุและคุณลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุด้านต่าง ๆ และเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มสภาพการทำงานของผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ ที่จะประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของผู้สูงอายุไทย โดยเป็นการศึกษาเชิงปริมาณใช้ข้อมูลจากการสำรวจระดับประเทศโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ 3 ชุดข้อมูลหลัก ได้แก่ การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (ไตรมาส 3) พ.ศ. 2547 - 2562 การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2549 - 2562 และการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550 - 2560 โดยจำแนกผู้สูงอายุ (ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป) เป็น 7 กลุ่มอายุย่อย พิจารณาร่วมกับ ปัจจัยด้านเพศ เขตที่อยู่อาศัย ภาคและจังหวัด ตัวชี้วัดสภาพการทำงานและแนวโน้มที่วิเคราะห์ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน สถานภาพการทำงาน ภาคเศรษฐกิจ อาชีพ ชั่วโมงการทำงาน รายได้จากการทำงาน การทำงานนอกระบบ และ เหตุผลในการไม่ทำงานหรือหยุดทำงานของผู้สูงอายุ รวมถึง ตัวชี้วัดเกี่ยวกับ ความเพียงพอของรายได้ ความต้องการทำงาน สถานการณ์ทำงาน สถานะสุขภาพ และระดับความสุขของผู้สูงอายุ

ผลการศึกษาโดยสรุป พบว่า ในปี 2562 ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ยังคงทำงานมีประมาณ 1 ใน 3 หรือร้อยละ 34.5 เพศชายสูงกว่าเพศหญิง เขตชนบทสูงกว่าในเขตเมือง ภาคเหนือมีสัดส่วนสูงที่สุด ขณะที่กรุงเทพฯ มีสัดส่วนที่ต่ำที่สุด การทำงานของผู้สูงอายุลดลงอย่างมากในช่วงอายุ 60 - 64 ปี และ 65 - 69 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่ผู้สูงอายุจำนวนมากยังคงมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นการประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง และการช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง การทำงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 60.3) ภาคการบริการและการค้า (ร้อยละ 32.1) และภาคการผลิตร้อยละ 7.6 ส่วนใหญ่เป็นการทำงานในอาชีพ ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร (ร้อยละ 58.7) พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า (ร้อยละ 18.7)

ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 8.3) ผู้สูงอายุภาพรวมมีการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ 40 ชั่วโมง รายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 11,877 บาท และการทำงานของผู้สูงอายุถึงร้อยละ 88.0 เป็นการทำงานนอกระบบ ในกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ทำงาน มากถึงร้อยละ 67.4 หรือกว่า 2 ใน 3 มีเหตุผลจาก “ชรา” อีกร้อยละ 15.4 และ 10.4 มีเหตุผลจาก “การทำงานบ้าน” และ “การเกษียณอายุหรือพักผ่อน” โดยในช่วงอายุ 60 - 64 ปีที่ผู้สูงอายุจำนวนมากยังคงแข็งแรง มากกว่า 1 ใน 3 ของผู้ที่ไม่ทำงานมีเหตุผลจากความ “ชรา” และอีก 1 ใน 5 มีเหตุผลจาก “การเกษียณอายุหรือพักผ่อน” การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สถานภาพการทำงาน ภาคเศรษฐกิจ อาชีพ รวมถึงตัวชี้วัดสภาพการทำงานของผู้สูงอายุอื่นๆ พบว่าค่อนข้างมีความแตกต่างเมื่อจำแนกตามเพศ เขตที่อยู่อาศัย รวมถึงภูมิภาคและจังหวัด

สำหรับแนวโน้ม ในช่วงปี 2547 - 2562 พบว่า อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานมีแนวโน้มลดลงในทุกช่วงอายุ สถานภาพการทำงานมีแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลงมาก การทำงานในภาคเกษตรลดลงขณะที่การทำงาน ภาคการบริการและการค้าเพิ่มสูงขึ้น อาชีพพนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน รายได้เฉลี่ยจากการทำงานมีแนวโน้มสูงขึ้นตามเงินเพื่อและค่าครองชีพที่สูงขึ้น ขณะที่ชั่วโมงการทำงานมีแนวโน้มลดลง สัดส่วนแรงงานนอกระบบมีแนวโน้มลดลงเพียงเล็กน้อย เหตุผลในการไม่ทำงานของผู้สูงอายุจากเหตุผลชรา มีแนวโน้มลดลง ขณะที่เหตุผลเกษียณอายุหรือพักผ่อนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน (ทั้งในภาพรวมผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปและกลุ่มอายุ 60 - 64 ปี)

ความเพียงพอของรายได้ ความต้องการทำงาน สถานะสุขภาพ ความสุข และแหล่งรายได้หลักของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาร่วมในการกำหนดแนวทางสนับสนุนและส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุไทย

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา 4 ข้อที่สำคัญ ได้แก่ ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนของประเทศเพื่อติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงของสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทยอย่างต่อเนื่อง ในการส่งเสริมการทำงานควรมุ่งเน้นในกลุ่มอายุ 60-64 ปี เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก การปรับทัศนคติของคนไทยเกี่ยวกับความชรา การเกษียณอายุและพักผ่อนซึ่งนำไปสู่การหยุดทำงานในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป (โดยเฉพาะ 60 - 64 ปี) เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญและควรมีการพิจารณาขยายความครอบคลุมของระบบประกันสังคม และการให้ความคุ้มครองแรงงานแก่แรงงานสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มมากขึ้น จากที่ปัจจุบันมีแรงงานสูงอายุเพียงร้อยละ 12 เท่านั้นที่เป็นแรงงานในระบบ

คำสำคัญ: การทำงานของผู้สูงอายุ แรงงานนอกระบบ แรงงานสูงอายุ แนวโน้ม ฐานข้อมูล

ABSTRACT

As Thailand has become an aged society, old-age employment and staying longer in the labor force of older persons (OPs) should be promoted and supported to benefit both the country's economy, the Ops themselves, and their household members. General national surveys relating to old-age labor force participation and employment have been conducted regularly in Thailand. Somehow, analyses and reports of the results were mostly done at the overall level, without appropriate disaggregation of the results by minor age-groups and characteristics of the OPs which would be important for in-depth understanding about the situations and trends.

This study aimed at generating the database of Thai OP's labor force participation by age-groups and key characteristics from relevant national surveys during 2004 - 2019, and to analyze the situations and trend in various aspects that would be useful for policy considerations and recommendations. The quantitative analyses employed the dataset of 3 key nationally representative household surveys conducted by the National Statistical Office (NSO) including the Labor Force Survey (Quarterly 3) 2004 - 2019, the Informal Employment Survey 2006 - 2019, and the Survey of Older Persons in Thailand 2007 - 2017. The OPs were classified by 5-year age groups, crossed with gender, area of residence, region and province. Analyzed indicators include labor force participation rate, working status, economic sector, occupation, working hour, labor income, informal employment and reasons of not working or retirement. Additional indicators that were also analyzed include income adequacy, demand for work, employment status, health status and happiness level of the OPs.

Results showed that in 2019, around one-third of OPs aged 60 and over were still participating in the labor force (34.5%). This proportion was higher among male OPs, OPs in urban area (compared to those in rural area), the highest in the northern region and lowest in Bangkok. The participation rate in labor force of OPs decrease significantly during age 60 - 64 years and 65 - 69 years, respectively, when most of the OPs were still in good health and active. Most of OP labors were

working as the self-employed without employee, and non-paid family business workers. The OPs workers were the largest in agricultural sector (60.3%), followed by service and commercial sector (32.1%) and manufacturing sector (7.6%), respectively. Main occupations of the OPs were skilled agricultural workers (58.7%), service staff and sellers (18.7%), craftsman and related workers (8.3%). On average, the OPs worked 40 hours a week and earned 11,877 Baht a month. Out of the total, 88% of OPs workers were in informal sector. Among the OPs who retired or were not working, about two-third (67.4%) quit or retired from work with the reason “too old”, additional 15.4% and 10.4% with the reasons “taking care of house” and “retirement/taking rest”, respectively. The reason “too old” and “retirement/taking rest” was reported among more than one-third and one-fifth of OPs age 60-64 who were not working, respectively. The OPs’ labor force participation rate, working status, economic sector, occupation and all other labor indicators were found different by characteristics (sex, area, region and province) of the OPs.

Regarding to the trend during 2004 - 2019, labor force participation of the OPs was found decreasing at all age groups, while working status of the OP workers was trivially changed. OP workers were working less in agricultural sector, but more in services and commercial sector. Larger proportion of OP workers was also found in the occupation as service staff and sellers. Average income of the OP workers increased along with the inflation and higher cost of living, while average working hour per week found slightly decreased. The proportion of OP workers in the informal sector decreased very slightly. Main reason of not working or retiring due to “too old” was found decreased, while “retirement/taking rest” was significantly increased” (both among the overall OPs, and OPs aged 60-64)

Income adequacy, demand for work, health status and happiness level of the OPs were factors that should be taken into account when considering appropriate policy and measures to promote old-age employment and working.

There are four key policy recommendations from the analyses. Firstly, Thailand should develop and identify a concrete set of indicators to monitor and assess old-age labor force participation and trend regularly. Secondly, the policy and measures

to promote old-age employment should primarily target on OPs aged 60-64. Thirdly, the attitudes about oldness and retirement or time to take rest of people aged 60 and over (especially, aged 60-64) should be changed or adjusted among Thai population. Lastly, the coverage of social security and labor protection for OP workers should be extended as for now only 12 % of older workers were in the formal sector and covered by the social security system.

Keywords: old-age employment and working, informal employee, older workers, trends, database

สารบัญเรื่อง

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
คำนำ	ข
บทคัดย่อ	ข
สารบัญเรื่อง	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	2
1.2 วัตถุประสงค์	4
1.3 กรอบแนวความคิดตั้งต้น	5
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 ระเบียบวิธีการศึกษา	7
2.1 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา	8
2.2 แนวทางและวิธีการศึกษา	10
2.3 นิยามตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	13
บทที่ 3 ผลการศึกษา	15
3.1 การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน (ร้อยละของผู้ที่ทำงาน)	17
3.1.1 สถานการณ์ พ.ศ. 2562	17
3.1.2 แนวโน้ม พ.ศ. 2547-2562	26
3.2 (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) สถานภาพการทำงาน	38
3.2.1 สถานการณ์ พ.ศ. 2562	38
3.2.2 แนวโน้ม พ.ศ. 2547-2562	49
3.3 (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ภาคเศรษฐกิจ	50
3.3.1 สถานการณ์ พ.ศ. 2562	50
3.3.2 แนวโน้ม พ.ศ. 2547-2562	60
3.4 (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) อาชีพ	62
3.4.1 สถานการณ์ พ.ศ. 2562	62
3.4.2 แนวโน้ม พ.ศ. 2547-2562	73

3.5	(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย	75
3.5.1	สถานการณ์ พ.ศ. 2562	75
3.5.2	แนวโน้ม พ.ศ. 2547-2562	79
3.6	(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) รายได้เฉลี่ยจากการทำงาน	82
3.6.1	สถานการณ์ พ.ศ. 2562	82
3.6.2	แนวโน้ม พ.ศ. 2547-2562	87
3.7	(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ภาคการทำงาน	90
3.7.1	สถานการณ์ พ.ศ. 2562	90
3.7.2	แนวโน้ม พ.ศ. 2547-2562	97
3.8	(เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) เหตุผลในการไม่ทำงาน	100
3.8.1	สถานการณ์ พ.ศ. 2562	100
3.8.2	แนวโน้ม พ.ศ. 2547-2562	113
3.9	ความเพียงพอของรายได้และความต้องการทำงาน	115
3.9.1	สถานการณ์ พ.ศ. 2560	115
3.9.2	แนวโน้มของความเพียงพอของรายได้และความต้องการทำงาน ระหว่างปี 2550 – 2560	123
3.10	ความต้องการทำงานและสถานการณ์ทำงาน	126
3.10.1	สถานการณ์ พ.ศ. 2560	126
3.10.2	แนวโน้มของผู้ที่ต้องการทำงานและมีงานทำ ระหว่างปี 2550 – 2560	134
3.11	สถานะสุขภาพและสถานการณ์ทำงาน	137
3.11.1	สถานการณ์ พ.ศ. 2560	137
3.11.2	แนวโน้มของสถานะสุขภาพและสถานะการทำงาน ระหว่างปี 2550 - 2560	144
3.12	สถานการณ์ทำงานและระดับความสุข	147
3.12.1	สถานการณ์ พ.ศ. 2560	147
3.12.2	แนวโน้มสถานการณ์ทำงานและระดับความสุข ระหว่างปี 2550 - 2560	154

3.13	แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ	157
3.13.1	สถานการณ์ พ.ศ. 2560	157
3.13.2	แนวโน้มแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ ระหว่างปี 2550 - 2560	170
บทที่ 4	สรุปผลและข้อเสนอแนะ	175
4.1	สรุปผลการศึกษา	176
4.1.1	สภาพการทำงานของผู้สูงอายุ พ.ศ. 2562	176
4.1.2	แนวโน้มของสถานภาพการทำงานของผู้สูงอายุ	184
4.2	ข้อเสนอแนะ	189
บรรณานุกรม		195

สารบัญตาราง

	หน้า
2.1 นิยามตัวแปร (ตัวชี้วัด)	13
3.1 จังหวัดที่มีร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปทำงาน สูงที่สุดและต่ำที่สุด ในปี 2547, 2552, 2557 และ 2562 (ไตรมาส 3)	35
3.2 จังหวัดที่มีร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) สูงที่สุดและต่ำที่สุด ในแต่ละสถานภาพการทำงาน พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	47
3.3 จังหวัดที่มีร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) สูงที่สุดและต่ำที่สุด ในแต่ละภาคเศรษฐกิจของการทำงาน พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	59
3.4 จังหวัดที่มีร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) สูงที่สุดและต่ำที่สุดในแต่ละอาชีพ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	72
3.5 จังหวัดที่มีร้อยละของประชากรอายุ 60-64 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) สูงที่สุดและต่ำที่สุดในแต่ละเหตุผลการไม่ทำงาน พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	112
4.1 สรุปสถานการณ์ทำงานของผู้สูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป) ในประชากร แต่ละกลุ่มจำแนกตาม เพศ เขตที่อยู่ และภูมิภาค พ.ศ. 2562	190

สารบัญภาพ

	หน้า
2.1 กรอบแนวความคิดการวิเคราะห์ข้อมูล และตัวชี้วัด	10
2.2 ชุดตัวชี้วัดจากชุดข้อมูลการสำรวจแต่ละชุด	11
3.1 ลักษณะการทำงานของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	18
3.2 ลักษณะการทำงานของประชากรอายุ 60-64 ปี พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	18
3.3 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ ในภาพรวมและตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	20
3.4 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุและเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 ไตรมาส 3)	21
3.5 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	22
3.6 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ทำงาน จำแนกเป็นรายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	23
3.7 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุเป็นรายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	24
3.8 ร้อยละของประชากรอายุ 60-64 ปี ที่ทำงาน จำแนกเป็นรายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	25
3.9 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ พ.ศ. 2547, 2552, 2557 และ 2562 (ไตรมาส 3)	26
3.10 ร้อยละของประชากรอายุ 50-54 ปี 55-59 ปี 60-64 ปี และ 65-69 ปี ที่ทำงาน พ.ศ. 2547-2562 (ไตรมาส 3)	27
3.11 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ทำงานภาพรวม และจำแนกตามเพศ พ.ศ. 2547-2562 (ไตรมาส 3)	28
3.12 ร้อยละของประชากรอายุ 60-64 ปี ที่ทำงานภาพรวม และจำแนกตามเพศ พ.ศ. 2547-2562 (ไตรมาส 3)	29

	หน้า
3.13 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปทำงาน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2547-2562 (ไตรมาส 3)	30
3.14 ร้อยละของประชากรอายุ 60-64 ปีที่ทำงาน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2547-2562 (ไตรมาส 3)	31
3.15 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปทำงาน จำแนกตามภูมิภาค พ.ศ. 2547-2562 (ไตรมาส 3)	32
3.16 ร้อยละของประชากรอายุ 60-64 ปีที่ทำงาน จำแนกตามภูมิภาค พ.ศ. 2547-2562 (ไตรมาส 3)	33
3.17 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปทำงาน จำแนกเป็นรายจังหวัด พ.ศ. 2547, 2552, 2557 และ 2562 (ไตรมาส 3)	34
3.18 ร้อยละของประชากรอายุ 60-64 ปีที่ทำงาน จำแนกเป็นรายจังหวัด พ.ศ. 2547, 2552, 2557 และ 2562 (ไตรมาส 3)	36
3.19 สถานภาพการทำงานของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	38
3.20 สถานภาพการทำงานของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) จำแนกรายกลุ่มอายุ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	40
3.21 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) ในสถานภาพ การทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุในภาพรวมและ ตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	41
3.22 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) ในสถานภาพ การทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามเขต ที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	43
3.23 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) ในสถานภาพ การทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	44
3.24 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) ใน 4 สถานภาพ การทำงานรายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	46

	หน้า
3.25 สถานภาพการทำงานของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) พ.ศ. 2547 ถึง 2562 (ไตรมาส 3)	49
3.26 ภาคเศรษฐกิจของการทำงาน of ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	50
3.27 ภาคเศรษฐกิจของการทำงาน of ประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกรายกลุ่มอายุ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	52
3.28 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในแต่ละภาค เศรษฐกิจของการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุในภาพรวมและตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	53
3.29 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในแต่ละภาค เศรษฐกิจของการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	55
3.30 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในแต่ละภาค เศรษฐกิจของการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุในภาพรวมและตามภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	56
3.31 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในแต่ละภาค เศรษฐกิจของการทำงาน รายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	58
3.32 ภาคเศรษฐกิจของการทำงาน of ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เฉพาะผู้ที่ทำงาน พ.ศ 2547-2562 (ไตรมาส 3)	60
3.33 อาชีพของประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	62
3.34 อาชีพของประชากรอายุ 50 ปี ขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกรายกลุ่มอายุ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	64
3.35 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปี ขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในอาชีพที่มีสัดส่วนสูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ ในภาพรวมและตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	65

	หน้า
3.36 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปี ขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) ในอาชีพที่มีสัดส่วนสูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	67
3.37 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปี ขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) ในอาชีพที่มีสัดส่วนสูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	69
3.38 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) ใน 3 อาชีพที่มีสัดส่วนสูงที่สุด รายจังหวัด พ. ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	71
3.39 อาชีพของประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) พ.ศ. 2547-2562 (ไตรมาส 3)	73
3.40 ชั่วโมงงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	75
3.41 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ ของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอายุ ในภาพรวมและตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	76
3.42 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ ของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	77
3.43 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ ของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	77
3.44 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) รายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	78
3.45 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เฉพาะผู้ทำงาน ในภาพรวมและจำแนกตามเพศ พ.ศ 2547-2562 (ไตรมาส 3)	79

	หน้า
3.46 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เฉพาะผู้ที่ทำงาน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ 2547-2562 (ไตรมาส 3)	80
3.47 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เฉพาะผู้ที่ทำงาน จำแนกตามภูมิภาค พ.ศ 2547-2562 (ไตรมาส 3)	81
3.48 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือน ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	82
3.49 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอายุในภาพรวม และตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	83
3.50 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอายุและตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	84
3.51 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอายุและตามภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	85
3.52 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) รายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	86
3.53 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในภาพรวมและจำแนกตามเพศ พ.ศ 2547-2562 (ไตรมาส 3)	87
3.54 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2547-2562 (ไตรมาส 3)	88
3.55 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกตามภูมิภาค พ.ศ. 2547-2562 (ไตรมาส 3)	89
3.56 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 50-59 ปีและ 60 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	90

	หน้า
3.57 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 50 ปีขึ้นไป จำแนกตามกลุ่มอายุในภาพรวมและตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	92
3.58 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 50 ปีขึ้นไป จำแนกตามกลุ่มอายุและเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	93
3.59 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 50 ปีขึ้นไป จำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	93
3.60 สัดส่วนแรงงานนอกระบบในกลุ่มแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป รายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	95
3.61 สัดส่วนแรงงานนอกระบบในกลุ่มแรงงานอายุ 50-59 ปี 60-69 ปี และ 70-79 ปี รายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	96
3.62 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป ในภาพรวมและจำแนกตามเพศ พ.ศ. 2549-2562 (ไตรมาส 3)	97
3.63 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2549-2562 (ไตรมาส 3)	98
3.64 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามภูมิภาค พ.ศ. 2549-2562 (ไตรมาส 3)	99
3.65 เหตุผลในการไม่ทำงานของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	100
3.66 เหตุผลในการไม่ทำงานของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) จำแนกรายกลุ่มอายุ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	102
3.67 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) ตามเหตุผล ในการไม่ทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุในภาพรวม และตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	103
3.68 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) ตามเหตุผล ในการไม่ทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามเขต ที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	105

	หน้า
3.69 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) ตามเหตุผล ในการไม่ทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ และตาม ภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	107
3.70 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป และ 60-64 ปี (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) ตามเหตุผลในการไม่ทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก รายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)	110
3.71 เหตุผลในการไม่ทำงานของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) พ.ศ. 2547-2562 (ไตรมาส 3)	113
3.72 เหตุผลในการไม่ทำงานของประชากรอายุ 60-64 ปี (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) พ.ศ. 2547-2562 (ไตรมาส 3)	114
3.73 ร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามความเพียงพอของรายได้และ ความต้องการทำงาน ในแต่ละกลุ่มอายุ ปี 2560	115
3.74 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามความเพียงพอของรายได้ และความต้องการทำงาน พื้นที่อยู่อาศัย เพศ และภาค ปี 2560	116
3.75 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 – 64 ปี จำแนกตามความเพียงพอของรายได้ และความต้องการทำงาน พื้นที่อยู่อาศัย เพศ และภาค ปี 2560	117
3.76 ร้อยละของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560	117
3.77 ร้อยละของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560	118
3.78 ร้อยละของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และภาค ปี 2560	118
3.79 ร้อยละของผู้มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560	119
3.80 ร้อยละของผู้มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และภาค ปี 2560	120

	หน้า
3.81 ร้อยละของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานของแต่ละกลุ่มอายุ จำแนกตามจังหวัด ปี 2560	121
3.82 ร้อยละของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามจังหวัด ปี 2560	122
3.83 ร้อยละของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ ระหว่างปี 2550 - 2560	123
3.84 ร้อยละของความเพียงพอของรายได้และต้องการทำงาน จำแนกตามเพศ ระหว่างปี 2550 - 2560	124
3.85 ร้อยละของความเพียงพอของรายได้และต้องการทำงาน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย ระหว่างปี 2550 - 2560	124
3.86 ร้อยละของความเพียงพอของรายได้และต้องการทำงาน จำแนกตามภูมิภาค ระหว่างปี 2550 - 2560	125
3.87 ร้อยละของความต้องการทำงานและสถานะการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ ปี 2560	126
3.88 ร้อยละของความต้องการทำงานและสถานภาพการทำงานของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ปี 2560	127
3.89 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560	128
3.90 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560	128
3.91 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และภูมิภาค ปี 2560	129
3.92 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและมีสถานะไม่ได้ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560	130
3.93 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานแต่ไม่ได้ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560	131
3.94 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและมีสถานะไม่ได้ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และภูมิภาค ปี 2560	131

	หน้า
3.95 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป และอายุ 60 – 64 ปีที่ต้องการทำงาน และมีสถานะทำงาน จำแนกตามจังหวัด ปี 2560	132
3.96 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป อายุ 60 – 69 ปี อายุ 70 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป ที่ต้องการทำงานและมีสถานะทำงาน จำแนกตามจังหวัด ปี 2560	133
3.97 ร้อยละของผู้ที่ต้องการทำงานและมีงานทำ จำแนกตามกลุ่มอายุ ระหว่างปี 2550 – 2560	134
3.98 ร้อยละของผู้ที่ต้องการทำงานแต่ไม่มีงานทำ จำแนกตามกลุ่มอายุ ระหว่างปี 2550 - 2560	134
3.99 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ต้องการทำงานและมีงานทำ จำแนกตามเพศ ระหว่างปี 2550 - 2560	135
3.100 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ต้องการทำงานและมีงานทำ จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย ปี 2550 – 2560	135
3.101 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ต้องการทำงานและมีงานทำ จำแนกตามภูมิภาค ปี 2550 – 2560	136
3.102 ร้อยละของสถานะสุขภาพและสถานะการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ ปี 2560	137
3.103 ร้อยละของสถานะสุขภาพและสถานะการทำงาน ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย เพศ และภูมิภาค ปี 2560	138
3.104 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560	139
3.105 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560	139
3.106 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และภูมิภาค ปี 2560	140
3.107 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและสถานะทำงานของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป และ 60 – 64 ปี จำแนกตามจังหวัด ปี 2560	141

	หน้า
3.108 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงานในผู้สูงอายุ 50 – 59 ปี อายุ 60 – 69 ปี 70 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป จำแนกตามจังหวัด ปี 2560	143
3.109 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ ระหว่างปี 2550 – 2560	144
3.110 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน จำแนกตามเพศ ระหว่างปี 2550 – 2560	145
3.111 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีสุขภาพดีและมีสถานะการทำงาน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยระหว่างปี 2550 – 2560	145
3.112 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน จำแนกตามภาค ระหว่างปี 2550 – 2560	146
3.113 ร้อยละของสถานะการทำงานและระดับความสุข จำแนกตามกลุ่มอายุ ปี 2560	147
3.114 ร้อยละของสถานะการทำงานและระดับความสุข จำแนกตามกลุ่มอายุ เขตที่อยู่อาศัย เพศ และภาค ปี 2560	148
3.115 ร้อยละของสถานะทำงานและระดับความสุขของผู้สูงอายุ จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560	149
3.116 ร้อยละของสถานะทำงานและระดับความสุข ของผู้สูงอายุ จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย และภูมิภาค ปี 2560	150
3.117 ร้อยละของสถานะทำงานและระดับความสุข ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามจังหวัด ปี 2560	152
3.118 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสถานะทำงานและมีความสุขระดับสุข จำแนกตามกลุ่มอายุระหว่างปี 2554 – 2560	154
3.119 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสถานะทำงานและมีความสุขระดับสุข จำแนกตามเพศ ระหว่างปี 2554 – 2560	155
3.120 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสถานะทำงานและมีความสุขระดับสุข จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย ระหว่างปี 2554 – 2560	155
3.121 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสถานะทำงานและมีความสุขระดับสุข จำแนกตามภูมิภาค ระหว่างปี 2554 – 2560	156

	หน้า
3.122 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ จำแนกตามกลุ่มอายุ ปี 2560	157
3.123 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย เพศ และภาค ปี 2560	158
3.124 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560	159
3.125 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากบุตร จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560	159
3.126 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากเบี้ยยังชีพ จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560	160
3.127 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560	160
3.128 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากบุตร จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขต ที่อยู่อาศัย ปี 2560	161
3.129 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากเบี้ยยังชีพ จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560	161
3.130 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และภาค ปี 2560	162
3.131 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากบุตร จำแนกตามกลุ่มอายุ และภาค ปี 2560	162
3.132 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากเบี้ยยังชีพ จำแนกตามกลุ่มอายุ และภาค ปี 2560	162
3.133 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากการทำงานของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามจังหวัด ปี 2560	164
3.134 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากการทำงานของผู้สูงอายุแต่ละ กลุ่มอายุ จำแนกตามจังหวัด ปี 2560	165
3.135 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากบุตรของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามจังหวัด ปี 2560	166

	หน้า
3.136 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากบุตรของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามจังหวัด ปี 2560	167
3.137 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามจังหวัด ปี 2560	168
3.138 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากเบี้ยยังชีพ ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามจังหวัด ปี 2560	169
3.139 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ระหว่างปี 2550 – 2560	170
3.140 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ 60 – 64 ปี ระหว่างปี 2550 – 2560	171
3.141 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ ระหว่างปี 2550 – 2560	172
3.142 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย ระหว่างปี 2550 – 2560	173
3.143 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ จำแนกตามภาค ระหว่างปี 2550 – 2560	174

1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ภายใต้การเปลี่ยนผ่านทางประชากร สัดส่วนประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในประเทศไทย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยในปี 2560 มีจำนวนผู้สูงอายุประมาณ 12 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นถึงร้อยละ 20 ในไม่อีกกี่ปีข้างหน้า ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์

การกำหนดแนวทางรับมือและจัดการผลกระทบจากสภาพสังคมสูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และประชากรทุกช่วงวัย เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ข้อกังวลหนึ่งเกี่ยวกับผลกระทบจากสถานการณ์สูงอายุ เป็นเรื่องความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในด้านการทำงานและรายได้ ในอดีตผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่ได้รับการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจจากบุตรหลาน หรือสมาชิกในครอบครัว แต่จากการเปลี่ยนแปลงของลักษณะและโครงสร้างครอบครัวไทย รวมถึงรูปแบบการอยู่อาศัยในปัจจุบัน การเกื้อหนุนภายในครอบครัวไทยมีแนวโน้มลดลง ในปี 2560 ผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากบุตรหรือลูกหลานมีสัดส่วนลดลงต่อเนื่องเหลือประมาณ 1 ใน 3 ขณะที่ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ฟังฟังรายได้จากเบี้ยยังชีพซึ่งเป็นสวัสดิการจากภาครัฐเป็นหลัก ในระยะยาว ทำให้พอจะเห็นภาพถึงภาระทางการคลังที่จะเพิ่มสูงขึ้นของภาครัฐจากจำนวนผู้สูงอายุที่จะเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง การสนับสนุนให้ผู้สูงอายุทำงานได้ยาวนานขึ้น สามารถเก็บออมเงินและทรัพย์สินในระหว่างที่ทำงานหรืออยู่ในช่วงวัยทำงาน เพื่อสามารถใช้เป็นแหล่งรายได้หลังเกษียณในยามชราเป็นเรื่องที่ต้องเตรียมการ

ปัจจุบันอายุเกษียณในภาครัฐของประเทศไทยกำหนดที่อายุ 60 ปี ขณะที่ในภาคเอกชนแม้ไม่ได้มีการกำหนดอายุเกษียณที่ชัดเจน การหยุดการทำงาน หรือการเลิกจ้างพนักงาน แต่จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าโดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุประมาณ 50-55 ปี จากการที่การทำงานโดยส่วนใหญ่ของแรงงานไทยเป็นลักษณะการจ้างงานในภาคนอกระบบเมื่อเกษียณอายุหรือหยุดการทำงานแล้ว มีผู้สูงอายุเพียงจำนวนน้อยที่ได้รับสิทธิประโยชน์กรณีชราภาพในลักษณะบำเหน็จหรือบำนาญจาก 2 กองทุนที่มีในปัจจุบัน ซึ่งได้แก่ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการและกองทุนประกันสังคม ข้อมูลจากการสำรวจผู้สูงอายุ พ.ศ. 2560 จากจำนวนผู้สูงอายุกว่า 11 ล้านคน มีผู้ที่ได้รับผลประโยชน์หรือมีรายได้จากกองทุนบำเหน็จบำนาญข้างต้นเพียงประมาณ ร้อยละ 8 หรือไม่ถึง 1 ใน 10 คน มาตรการแนวทางหนึ่งในการรับมือสังคมสูงอายุที่ควรพิจารณา จึงเป็นในเรื่องการพิจารณาขยายอายุเกษียณ การสนับสนุนการจ้างงานและส่งเสริมการมีงานทำในกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตัวเองในทางเศรษฐกิจได้ยาวนานขึ้น ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต เป็นผลดีต่อการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุทั้งทางกายและจิตใจจากการได้มีโอกาสมีกิจกรรมและส่วนร่วมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

ที่ผ่านมา สำนักงานสถิติแห่งชาติได้มีการสำรวจและเผยแพร่ผล “การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย” มาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2545 ถึงล่าสุดในปี 2560 รวมถึงได้มีการเผยแพร่ รายงานสรุปผลที่สำคัญเกี่ยวกับ “การทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย” ตั้งแต่ปี 2553 ถึงล่าสุดในปี 2561 ซึ่งทำให้พอจะมีข้อมูลสถานการณ์เกี่ยวกับการทำงานของผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ จากข้อมูลเบื้องต้น ในปี 2561 พบว่า ในจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 11.8 ล้านคน มีสัดส่วนที่ยังคงทำงานและมีรายได้อยู่ที่ร้อยละ 36.9 คิดเป็นจำนวนผู้สูงอายุ 4.36 ล้านคน อัตราการมีงานทำของผู้สูงอายุเพศชายสูงกว่าเพศหญิง มีอัตราสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 42.79) และต่ำที่สุดในกรุงเทพฯ (ร้อยละ 22.8) เมื่อจำแนกตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจประมาณ 3 ใน 5 ของผู้สูงอายุที่ยังคงทำงาน ทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม อีกประมาณ 1 ใน 4 ทำงานในภาคการค้าและบริการ และเพียงร้อยละ 14.6 เท่านั้น ที่ทำงานอยู่ในภาคการผลิต หากจำแนกตามสถานภาพการทำงาน ส่วนใหญ่ประมาณ 3 ใน 5 ทำงานในลักษณะการประกอบธุรกิจส่วนตัว

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์และเผยแพร่ข้อมูลจากการสำรวจที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการรายงานสถานการณ์ในภาพกว้าง นำเสนอข้อมูลการทำงานของผู้สูงอายุในภาพรวม ซึ่งส่วนใหญ่จำแนกเพียงตามปัจจัยในด้านเพศ ภูมิภาคที่อยู่อาศัย และภาคการทำงานในระบบและภาคนอกระบบ (ในส่วนหลังนี้มีการวิเคราะห์และนำเสนอเพียงในบางปี)¹ ทำให้ภาพสถานการณ์ที่ได้ ยังขาดรายละเอียดที่น่าสนใจและไม่สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเข้าใจสถานการณ์การทำงานของผู้สูงอายุไทยในช่วงที่ผ่านมาและในปัจจุบัน รวมถึงใช้เป็นข้อมูลเพื่อการติดตามและประเมินผลการดำเนินนโยบายและมาตรการในการขยายอายุการทำงาน ส่งเสริมการทำงาน หรือการมีงานทำของผู้สูงอายุไทยในอนาคตได้ชัดเจนเท่าใดนัก

¹ งานล่าสุดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ “โครงการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุตามนโยบายภาครัฐเพื่อสังคม (E6)” ศุภชัย ศรีสุชาติ แก้วขวัญ ตั้งติพงศ์กุล และอนันต์ อรุณเรืองสวัสดิ์ (2561) ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน และร้อยละการมีงานทำของประชากรในกลุ่มอายุต่าง ๆ โดยในกลุ่มประชากรสูงอายุ เป็นการวิเคราะห์และนำเสนอในภาพรวมของกลุ่มประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งทำให้ไม่สามารถสะท้อนให้เห็นภาพความแตกต่างในแต่ละกลุ่มย่อยของผู้สูงอายุตามกลุ่มอายุ ที่คาดว่าจะมีความแตกต่างกัน นอกจากนี้ในการวิเคราะห์และนำเสนอร้อยละการมีงานทำของแต่ละกลุ่มอายุในการศึกษานี้ เป็นการเปรียบเทียบสัดส่วนต่อผู้มีงานทำรวมทั่วประเทศ ซึ่งทำให้ไม่สามารถเห็นภาพที่ชัดเจนได้ว่าสัดส่วนของผู้มีงานทำในประชากรแต่ละกลุ่มอายุเป็นอย่างไร หรือ มากน้อยในแต่ละกลุ่มอายุอย่างไร เช่นกัน การศึกษานี้ได้วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลสถานภาพการทำงานของผู้สูงอายุ ความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ ภูมิภาค และกลุ่มอายุผู้สูงอายุตอนต้น (60-69 ปี) ผู้สูงอายุตอนกลาง (70-79 ปี) และผู้สูงอายุตอนปลาย (80 ปีขึ้นไป) อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์และนำเสนอจัดทำเป็นข้อมูลตัวเลขจำนวนคนในแต่ละกลุ่มอายุ ไม่ใช้สัดส่วนหรือร้อยละของประชากรในแต่ละกลุ่มซึ่งจะมีความเหมาะสมกว่าในการใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อแสดงสถานการณ์การทำงานของผู้สูงอายุในปัจจุบัน และใช้ในการติดตามประเมินสถานการณ์การทำงานและมีการมีงานทำของผู้สูงอายุในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อจัดทำฐานข้อมูล (database) สภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย จากข้อมูลการสำรวจระดับประเทศ ปี 2547 - 2562 โดยจำแนกตามกลุ่มอายุ และคุณลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ เขตที่อยู่อาศัย และภูมิภาค²
- 2) เพื่อนำเสนอข้อมูลสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย ด้วยตัวชี้วัดที่สำคัญ โดยแสดงเป็นภูมิภาค และ จังหวัดในรูปแบบแผนที่ภูมิศาสตร์³
- 3) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย จากฐานข้อมูลที่จัดทำขึ้น และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณากำหนดนโยบาย และมาตรการในการขยายอายุการทำงาน สนับสนุนการทำงานหรือการมีงานทำของผู้สูงอายุในประเทศไทย

² วัตถุประสงค์ดังต้นในข้อนี้ กำหนดขอบเขตการวิเคราะห์เป็นระหว่างปี 2547-2561 แต่เนื่องด้วย การอนุเคราะห์ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปีล่าสุด พ.ศ. 2562 ทำให้ การศึกษาสามารถขยายขอบเขตการวิเคราะห์ครอบคลุมได้ถึง ปี 2562 โดยในการวิเคราะห์จำแนกตามคุณลักษณะของผู้สูงอายุได้ลดในส่วนการวิเคราะห์ตามระดับการศึกษาลง เพื่อให้การวิเคราะห์มีความชัดเจนและกระชับขึ้น

³ อย่างไรก็ตาม การนำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์จำแนกรายจังหวัด ยังคงมีข้อจำกัดเกี่ยวกับ การเป็นตัวแทนของข้อมูลในระดับจังหวัด (representativeness) เนื่องจากการวิเคราะห์ในการศึกษานี้ ใช้ข้อมูลผลการสำรวจประชากรภาวะการทำงาน ของประชากร ไตรมาส 3 ของการสำรวจแต่ละปี และการสำรวจแรงงานนอกระบบ ซึ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างที่มีการเก็บข้อมูลในแต่ละจังหวัด อาจไม่สามารถใช้เป็นตัวแทนข้อมูลในระดับจังหวัดได้อย่างมีระดับความเชื่อมั่นที่สูงในทางสถิติ เช่นเดียวกับข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย

1.3 กรอบแนวคิดการคิดค้น

ในการจัดทำฐานข้อมูล (database) สภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย กรอบแนวคิดการคิดค้นของงานวิจัยแสดงเป็นแผนภูมิดังนี้

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative study) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจระดับประเทศของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของผู้สูงอายุมาทำการวิเคราะห์เพื่อจัดทำเป็นชุดฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษากำหนดนโยบายและมาตรการในการขยายอายุการทำงาน สนับสนุนการทำงานหรือการมีงานทำของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่เหมาะสม อีกทั้งใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อติดตามและประเมินผลที่มีต่อสภาพการทำงานของผู้สูงอายุในอนาคต

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ฐานข้อมูล การนำเสนอในรูปแบบแผนที่ภูมิศาสตร์ และรายงานวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย จากการศึกษานี้ หน่วยงานนโยบายและที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการทำงานงานและมืงงานทำของผู้สูงอายุสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเข้าใจสถานการณ์การทำงานของผู้สูงอายุไทยในช่วงที่ผ่านมาและในปัจจุบัน รวมถึง ใช้เป็นข้อมูลเพื่อการติดตามและประเมินผลการดำเนินนโยบายและมาตรการในการขยายอายุการทำงาน ส่งเสริมการทำงาน หรือการมืงงานทำของผู้สูงอายุไทยในอนาคตได้

2

ระเบียบวิธีการศึกษา

ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อจัดทำฐานข้อมูล (database) สภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย โดยจำแนกตามกลุ่มอายุ และคุณลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ เขตที่อยู่อาศัย และภูมิภาค เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบแผนที่ภูมิศาสตร์ และเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทยจากฐานข้อมูลที่จัดทำขึ้นที่สามารถใช้การศึกษาได้กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจระดับประเทศเป็นหลัก

เนื้อหาในบทนี้ นำเสนอ 1) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจากสำนักงานสถิติแห่งชาติจากการสำรวจระดับประเทศ 2) แนวทางและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา และ 3) คำนิยามที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้มาจากการสำรวจระดับประเทศ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ประกอบด้วยชุดข้อมูล 3 ด้าน คือ

1) การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ระหว่าง พ.ศ.2547 – 2562 ไตรมาสที่ 3 (เดือนกรกฎาคม - กันยายน) (รวม 16 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุ โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด เป็นต้นมา)

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ดำเนินการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรอย่างต่อเนื่องทุกปี ทำการสำรวจปีละ 4 รอบเป็นรายไตรมาส สำรวจประชากรวัยทำงานอายุ 15 ปีขึ้นไป เพื่อทราบถึงภาวะการทำงานและการว่างงานของประชากรไทย เก็บข้อมูลในครัวเรือนส่วนบุคคลและครัวเรือนกลุ่มบุคคล โดยไม่รวมนักเรียนที่อยู่ประจำที่โรงเรียนหรืออยู่หอพัก

แบบสอบถามในการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน

ตอนที่ 2 การศึกษา

ตอนที่ 3 การทำงาน

ตอนที่ 4 ความต้องการจะทำงานเพิ่ม

ตอนที่ 5 รายได้ของลูกจ้าง

2) การสำรวจแรงงานนอกระบบ ระหว่าง พ.ศ. 2549 – 2562 ซึ่งเป็นข้อมูลแรงงานนอกระบบในไตรมาสที่ 3 (เดือนกรกฎาคม - กันยายน) รวม 14 ปี

สำนักงานสถิติแห่งชาติดำเนินการสำรวจแรงงานนอกระบบอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยทำการสำรวจ เก็บข้อมูลพร้อมกับการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาส 3

ในประชากรวัยแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่มีงานทำแต่ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน เก็บข้อมูลในครัวเรือนส่วนบุคคลและครัวเรือนกลุ่มบุคคล โดยไม่รวมนักเรียนที่อยู่ประจำที่โรงเรียนหรืออยู่หอพัก แบบสอบถามในการสำรวจแรงงานนอกระบบ ประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน
- ตอนที่ 2 การศึกษา
- ตอนที่ 3 การทำงาน
- ตอนที่ 4 ความต้องการจะทำงานเพิ่ม
- ตอนที่ 5 รายได้ของลูกจ้าง
- ตอนที่ 6 แรงงานนอกระบบ
- ตอนที่ 7 สถานที่ทำงาน/ลักษณะงาน
- ตอนที่ 8 การได้รับบาดเจ็บ/ อุบัติเหตุ/ ปัญหาจากการทำงาน
- ตอนที่ 9 การต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

3) การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2550 – 2560 ประกอบด้วยข้อมูล 4 ปีที่มีการสำรวจ ได้แก่ พ.ศ. 2550, 2554, 2557 และ 2560 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ เริ่มสำรวจประชากรผู้สูงอายุตั้งแต่ พ.ศ. 2537 เป็นครั้งแรก และครั้งถัดไปใน พ.ศ. 2545 พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2554 พ.ศ. 2557 และ พ.ศ. 2560 ข้อมูลสำรวจประชากรตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนส่วนบุคคล แบบสอบถามในการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ประกอบด้วย 9 ตอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร
- ตอนที่ 2 การมีบุตร
- ตอนที่ 3 ด้านเศรษฐกิจ
- ตอนที่ 4 ลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ
- ตอนที่ 5 การเกื้อหนุนและการเยี่ยมเยียน ได้แก่ การได้รับเงิน/ อาหาร/ เสื้อผ้าจากบุตร ความถี่ในการติดต่อและการเยี่ยมเยียนบุตร
- ตอนที่ 6 ภาวะสุขภาพและการดูแลสุขภาพ
- ตอนที่ 7 การเข้าร่วมกิจกรรมและการรับรู้ข่าวสาร
- ตอนที่ 8 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ดูแล
- ตอนที่ 9 สภาพที่อยู่อาศัยและการเป็นเจ้าของทรัพย์สินเครื่องใช้ต่าง ๆ

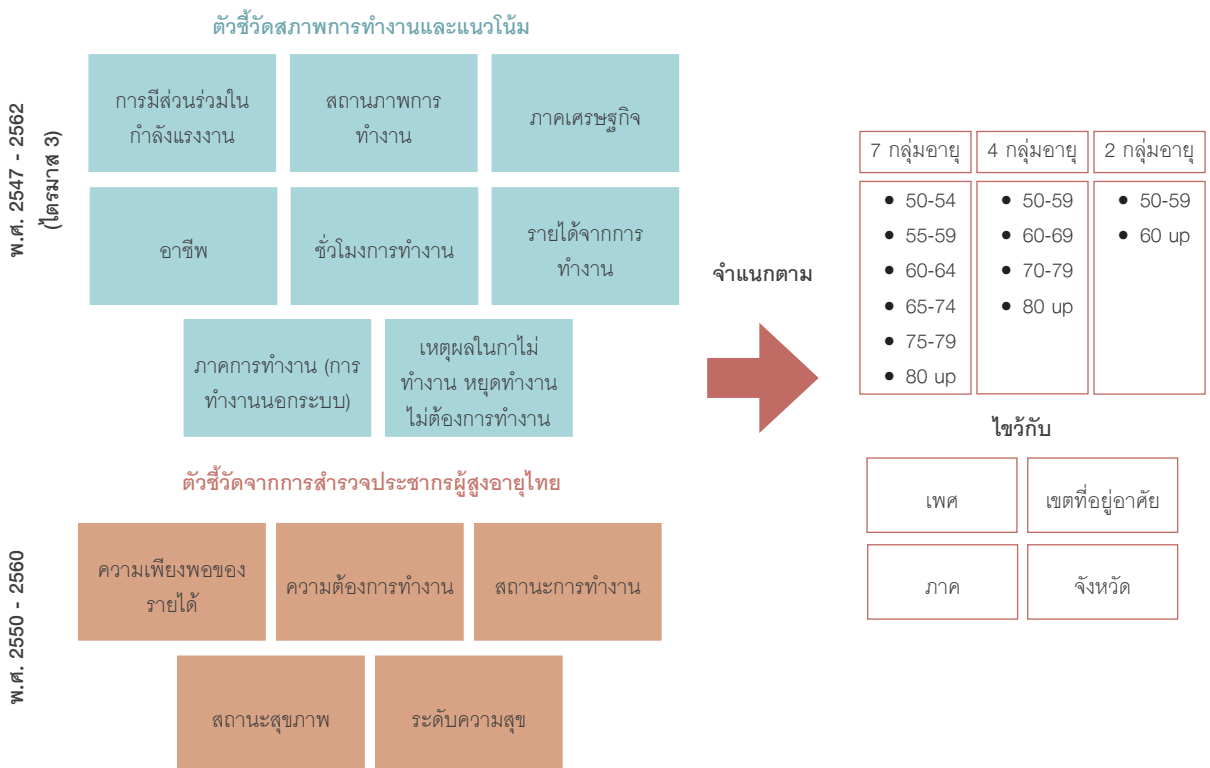
ข้อมูลที่น่าสนใจจากสำนักงานสถิติแห่งชาติได้นำค่าถ่วงน้ำหนักมาใช้ในการวิเคราะห์ในทั้ง 3 ชุดข้อมูล

2.2 แนวทางและวิธีการศึกษา

การศึกษานี้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในมิติสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องและเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทำงานของผู้สูงอายุ โดยวิเคราะห์ข้อมูลประชากรอายุ 50 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ดังนั้น ในการศึกษาจะใช้ประชากรสูงอายุกำหนดที่อายุ 50 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เพื่อให้สามารถเห็นสถานการณ์การทำงานของกลุ่มประชากรในช่วงก่อนเข้าวัยสูงอายุ (อายุ 50 - 59 ปี) ตามคำจำกัดความที่อายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปด้วยเช่นกัน

หลังจากได้ทำการทบทวนข้อมูลที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา จากชุดข้อมูลการสำรวจทั้ง 3 ชุดข้างต้น กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลและตัวชี้วัดเกี่ยวกับสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทยที่ใช้ในการศึกษานี้แสดงได้ดังรูป 2.1

รูป 2.1 กรอบแนวความคิดการวิเคราะห์ข้อมูล และตัวชี้วัด

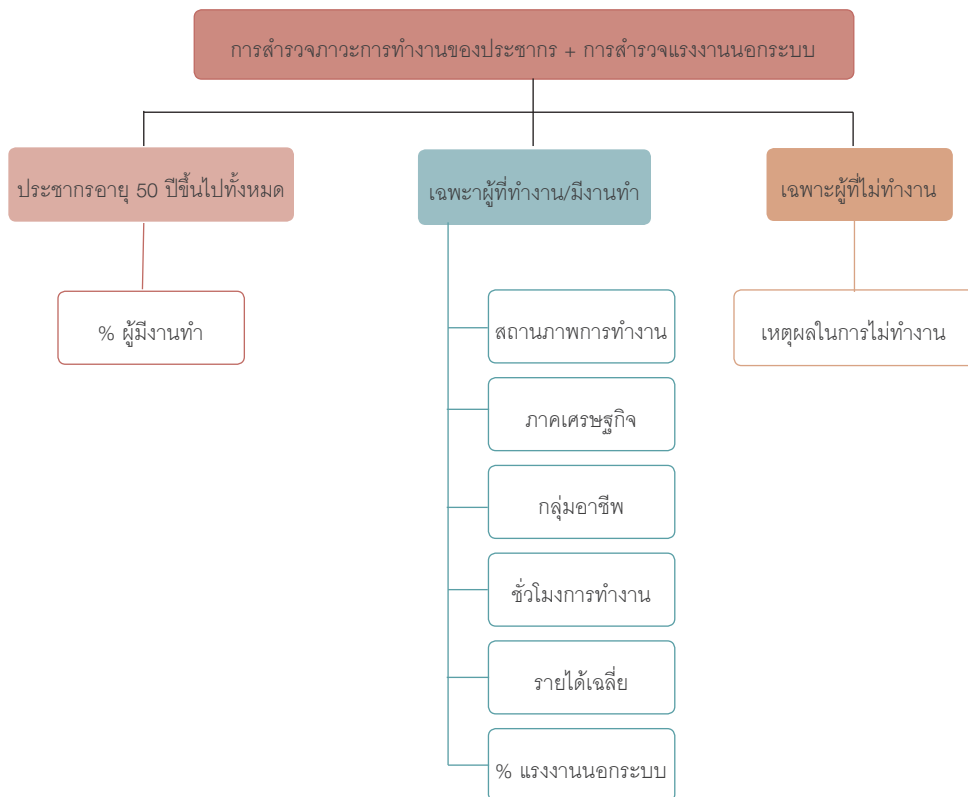

เพื่อให้สะท้อนสถานการณ์ของผู้สูงอายุไทยแต่ละกลุ่มย่อยที่มีบริบทเงื่อนไขแตกต่างกัน การวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละเรื่องข้างต้นจะจำแนกตาม กลุ่มอายุของผู้สูงอายุ 7 กลุ่ม (อายุ 50-54 ปี 55-59 ปี 60-64 ปี 65-69 ปี 70-74 ปี 75-79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป) กลุ่มอายุของผู้สูงอายุ 4 กลุ่ม (อายุ 50 – 59 ปี 60 – 69 ปี 70 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป) กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป เพศ เขตที่อยู่อาศัย และภูมิภาค โดยในการนำเสนอด้วยแผนที่ภูมิศาสตร์ระดับจังหวัด นำเสนอด้วยตัวชี้วัดหลักที่สำคัญ

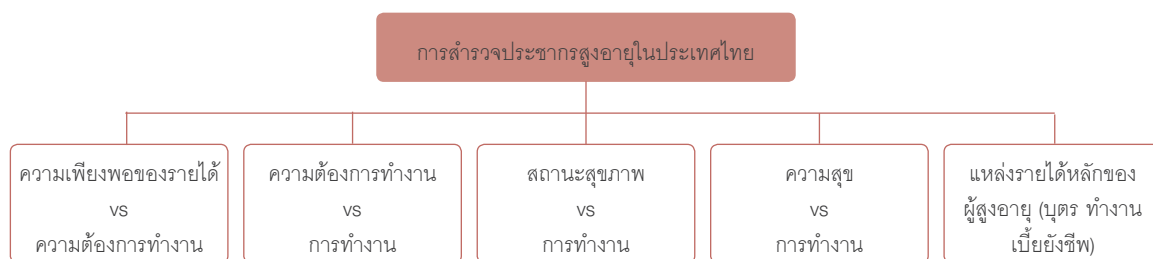
ชุดตัวชี้วัดที่วิเคราะห์จากแต่ละชุดข้อมูลการสำรวจ แสดงดังรูป 2.2

รูป 2.2 ชุดตัวชี้วัดจากชุดข้อมูลการสำรวจแต่ละชุด

(ก) การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร และการสำรวจแรงงานนอกระบบ

(ข) การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย

แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกตามกลุ่มอายุ และคุณลักษณะทั่วไปของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ เขตที่อยู่อาศัย และภูมิภาค รวมถึงจังหวัด โดยนำเสนอการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ดังนี้

- 1) สถานการณ์ปัจจุบัน นำเสนอชุดข้อมูลที่มีการสำรวจล่าสุด
- 2) แนวโน้มรายปี นำเสนอตัวชี้วัดหลักที่สำคัญรายปีตามที่ปรากฏตามปีที่มีการสำรวจ

2.3 นิยามตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้นำเสนอตัวชี้วัดที่มาจากตัวแปรที่ได้จากการสำรวจข้อมูลระดับประเทศ 3 ชุด ได้แก่ การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร การสำรวจแรงงานนอกระบบ และการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจ มีนิยามของการสำรวจตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

ตาราง 2.1 นิยามตัวแปร (ตัวชี้วัด)

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	นิยามโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ
การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน (% ผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำ)	สัมภาษณ์การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานในช่วงระหว่าง 7 วันของการสัมภาษณ์ 1) มีงานทำ หมายความว่า ให้รวมทั้งผู้ที่ทำงานมีรายได้และไม่มีรายได้ และผู้ที่ไม่ได้ทำงานแต่มีรายได้ที่เกิดจากงานหรือธุรกิจระหว่างที่ไม่ได้ทำงาน และรวมถึงผู้ที่ไม่มีรายได้แต่มีธุรกิจที่จะกลับไปทำ 2) ไม่มีงานทำ/แรงงานรอฤดูกาล หมายความว่า ผู้ที่ไม่มีงานประจำ แต่ได้หางานทำรวมถึงผู้ที่ไม่ได้หางานทำ ผู้รอฤดูกาลที่เหมาะสมเพื่อที่จะทำงาน และเป็นบุคคลที่ตามปกติจะทำงานที่ไม่ได้รับ สิ่งตอบแทนในไร่นาเกษตร หรือธุรกิจซึ่งทำกิจกรรมตามฤดูกาล โดยมีหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครัวเรือนเป็นเจ้าของหรือผู้ดำเนินการ 3) อยู่นอกกำลังแรงงาน หมายความว่า ไม่ได้ทำงาน และไม่พร้อมที่จะทำงานเนื่องจากเป็นผู้ที่ทำงานบ้าน หรือเป็นผู้สูงอายุมีอายุเกิน 60 ปี ไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากพิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือเจ็บป่วยเรื้อรัง ไม่สมัครใจทำงาน ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ผลกำไร ส่วนแบ่ง หรือสิ่งตอบแทนอื่น ๆ ให้แก่บุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกในครัวเรือนเดียวกันทำงานให้แก่องค์กร หรือสถาบันการกุศลต่าง ๆ โดยไม่ได้รับค่าจ้างผลกำไรส่วนแบ่ง หรือสิ่งตอบแทนอย่างใด และไม่พร้อมที่จะทำงาน เนื่องจากเหตุผลอื่น
สภาพภาพการทำงาน	หมายความว่า ลักษณะงานที่ปฏิบัติ ได้แก่ นายจ้าง ประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยไม่มีลูกจ้าง ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ลูกจ้างรัฐบาล ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างเอกชน ผู้รับจ้างทำงานหลายเจ้า การรวมกลุ่ม
ภาคเศรษฐกิจ	หมายความว่า อุตสาหกรรมของงานที่ทำงานเกี่ยวข้องในด้านต่อไปนี้ การภาคเกษตรกรรม ภาคการผลิต และภาคการบริการและการค้า
อาชีพ	หมายความว่า ลักษณะอาชีพที่ปฏิบัติงาน ได้แก่ พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า ผู้ประกอบอาชีพงานพื้นฐาน ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร ผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโส ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง และอาชีพอื่น ๆ

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	นิยามโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ
ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย	หมายความว่าถึง จำนวนชั่วโมงจากอาชีพหลัก รวม อาชีพเสริมทุกอาชีพ เฉลี่ยต่อสัปดาห์
รายได้เฉลี่ยจากการทำงาน	หมายความว่าถึง รายได้จากค่าจ้างรายเดือน รวมโบนัส ค่าล่วงเวลา ค่าตอบแทน หรือสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงิน และ รายได้อื่น รวมเฉลี่ยต่อเดือน
ภาคการทำงาน	หมายความว่าถึง ผู้ที่ทำงานในระบบ และ นอกกระบบ โดยนำเสนอเฉพาะ สัดส่วนหรือร้อยละของแรงงานนอกกระบบ
เหตุผลในการไม่ทำงาน	หมายความว่าถึง เหตุผลต่อไปนี้ ได้แก่ ทำงานบ้าน ครัว ป่วยหรือพิการจนทำงานไม่ได้ เกษียณอายุหรือพักผ่อน และ อื่น ๆ
ความเพียงพอของรายได้	หมายความว่าถึง ความเพียงพอของรายได้ต่อการดำรงชีพ ได้แก่ มีเหลือเก็บเพียงพอ เพียงพอเป็นบางครั้ง ไม่เพียงพอ ในการศึกษานี้ได้แบ่งกลุ่มความเพียงพอของรายได้เป็น 1) เพียงพอ (มีเหลือเก็บ และ เพียงพอ) 2) ไม่เพียงพอ (เพียงพอเป็นบางครั้ง และ ไม่เพียงพอ)
ความต้องการทำงาน	หมายความว่าถึง สถานะสุขภาพในรอบ 7 วันที่ผ่านมา ในการศึกษานี้ได้แบ่งสถานะสุขภาพ ดังนี้ 1) สุขภาพดี คือ ผู้ที่ประเมินสุขภาพตนเองอยู่ในระดับดีมาก และ ดี 2) สุขภาพไม่ดี ผู้ที่ประเมินสุขภาพตนเองอยู่ในระดับ ปานกลาง ไม่ดี และ ไม่ดีมาก ๆ
สถานะการทำงาน	หมายความว่าถึง การทำงานในรอบ 7 วัน ได้แก่ 1) ทำงาน คือ ผู้ที่กำลังทำงานและผู้ที่ยี่รอฤดูกาล 2) ไม่ได้ทำงาน คือ ผู้ที่ไม่ได้ทำงาน
สถานะสุขภาพ	หมายความว่าถึง สถานะสุขภาพในรอบ 7 วันที่ผ่านมา ในการศึกษานี้ได้แบ่งสถานะสุขภาพ ดังนี้ 1) สุขภาพดี คือ ผู้ที่ประเมินสุขภาพตนเองอยู่ในระดับดีมาก และ ดี 2) สุขภาพไม่ดี ผู้ที่ประเมินสุขภาพตนเองอยู่ในระดับ ปานกลาง ไม่ดี และ ไม่ดีมาก ๆ
ระดับความสุข	หมายความว่าถึง การประเมินความสุขด้วยตนเองในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา จาก 0 คะแนน ถึง 10 คะแนน ในการศึกษานี้ได้แบ่งระดับความสุข ดังนี้ 1) ความสุขในระดับมีความสุขมาก 2) ความสุขในระดับมีความสุข 3) ความสุขในระดับไม่มีความสุข
แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ	หมายความว่าถึง แหล่งรายได้ที่สำคัญในการดำรงชีวิต ได้แก่ แหล่งรายได้ที่มาจากการทำงาน บำเหน็จ/บำนาญ เบี้ยยังชีพ บุตร คู่สมรส และอื่น ๆ ได้แก่ กองทุนประกันสังคม เงินปันผล/เงินออม/ทรัพย์สิน และพี่น้อง/ญาติ

3

ผลการศึกษา

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย ด้วยตัวชี้วัดที่สำคัญต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาทั้ง 2 ข้อ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ และจัดทำฐานข้อมูล (database) ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของผู้สูงอายุไทยจากข้อมูลการสำรวจระดับประเทศของไทย

ตัวชี้วัดสำคัญที่นำเสนอประกอบไปด้วยทั้งสิ้น 13 ตัวชี้วัด จากชุดข้อมูลการสำรวจระดับประเทศที่สำคัญ 3 ชุด ได้แก่ ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (ไตรมาส 3) และการสำรวจแรงงานนอกระบบ โดยใช้ชุดข้อมูลในช่วงปี 2547 - 2562 และการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย โดยใช้ชุดข้อมูลในช่วงปี 2550-2560

- 1) การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน (ร้อยละของผู้ที่ทำงาน)
- 2) (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) สถานภาพการทำงาน
- 3) (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ภาคเศรษฐกิจ
- 4) (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) อาชีพ
- 5) (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย
- 6) (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) รายได้เฉลี่ยจากการทำงาน
- 7) (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ภาคการทำงาน
- 8) (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) เหตุผลในการไม่ทำงาน
- 9) ความเพียงพอของรายได้ และ ความต้องการทำงาน
- 10) ความต้องการทำงาน และ สถานะการทำงาน
- 11) สถานะสุขภาพ และ สถานะการทำงาน
- 12) สถานะการทำงาน และ ระดับความสุข
- 13) แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ

ในการศึกษานี้ การวิเคราะห์ตัวชี้วัดสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทย ครอบคลุมกลุ่มประชากรไทยอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป โดยจำแนกตามกลุ่มอายุที่มีการจัดแบ่งใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 7 กลุ่มอายุ (50 - 54, 55 - 59, 60 - 64, 65 - 69, 70 - 74, 75 - 79 และ 80 ปีขึ้นไป) 4 กลุ่มอายุ (50 - 59, 60 - 69, 70 - 79 และ 80 ปีขึ้นไป) และ 2 กลุ่มอายุ (50 - 59 และ 60 ปีขึ้นไป) จากนั้นจำแนกตามคุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจสังคม และภูมิศาสตร์ ได้แก่ เพศ (เพศชายและเพศหญิง) เขตที่อยู่อาศัย (เขตเมืองและเขตชนบท) ภูมิภาค (กรุงเทพฯ กลางเหนือ อีสานใต้) และจังหวัด

สำหรับแต่ละตัวชี้วัด การนำเสนอผลการวิเคราะห์ประกอบด้วย 2 ส่วนย่อย ส่วนที่ 1 เป็นการนำเสนอข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันจากชุดข้อมูลการสำรวจปีล่าสุด (พ.ศ. 2562 สำหรับการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรและการสำรวจแรงงานนอกระบบ และ พ.ศ. 2560 สำหรับการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย) โดยนำเสนอเป็นสถานการณ์ภาพรวมทั้งประเทศ และเมื่อจำแนกตามเพศ เขตที่อยู่อาศัย และภูมิภาค (ครอบคลุมเฉพาะประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป) และเมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุของประชากร (ครอบคลุมประชากรอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป) ร่วมกับเพศ เขตที่อยู่อาศัย ภูมิภาค และจังหวัด ตามลำดับ ส่วนที่ 2 เป็นการนำเสนอแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์จากชุดข้อมูลในอดีตจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2547 - 2562 สำหรับการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร และการสำรวจแรงงานนอกระบบ และ พ.ศ. 2550, 2554, 2557 และ 2560 สำหรับการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย) โดยนำเสนอเป็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงภาพรวมทั้งประเทศ โดยที่บางตัวชี้วัดมีการนำเสนอจำแนกตามเพศเขตที่อยู่อาศัย ภูมิภาค และจังหวัด

3.1 การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน (ร้อยละของผู้ที่ทำงาน)

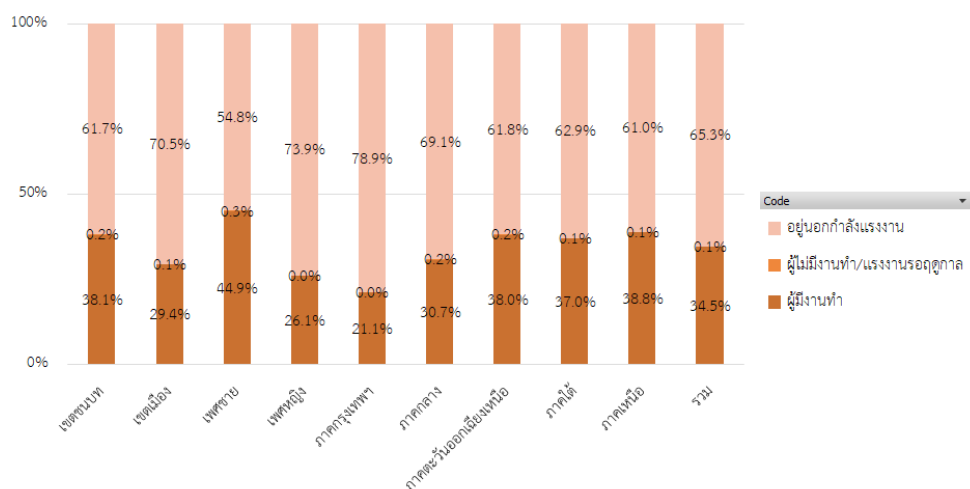
ส่วนนี้เป็นการนำเสนอ “ร้อยละ (%) ของผู้ที่ทำงาน (หรือมีงานทำ)” ที่วิเคราะห์จากชุดข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรเกี่ยวกับลักษณะการทำงาน (work characteristics) ของประชากรในช่วงระหว่าง 7 วันก่อนวันสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ หนึ่ง “ผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำ” (ซึ่งถูกนำเสนอเป็นตัวชี้วัดหลักเพื่อสะท้อนการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานในส่วนนี้) สอง “ผู้ที่ไม่มีงานทำ” และ สาม “ผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน”

3.1.1 สถานการณ์ พ.ศ. 2562

ภาพรวมและจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

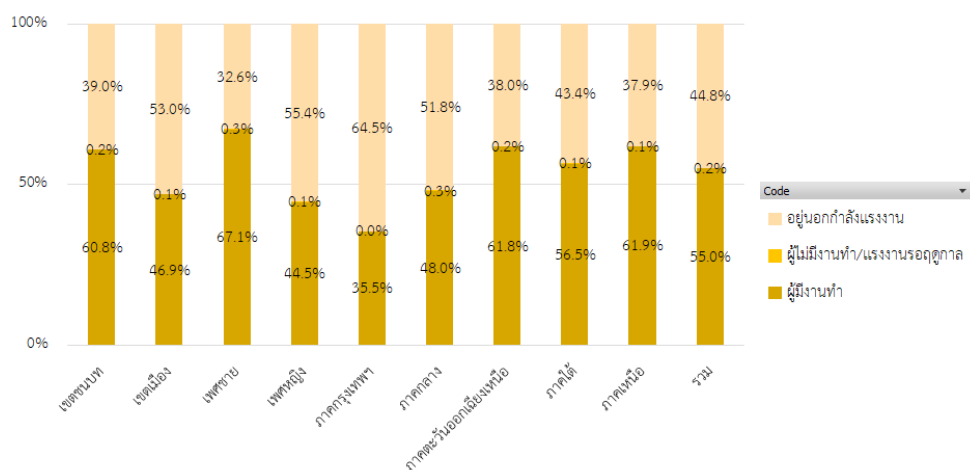
จากข้อมูลการสำรวจล่าสุด พ.ศ. 2562 ในกลุ่มประชากรไทย หรือผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งหมด พบว่า มีผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำอยู่ คิดเป็นประมาณ 1 ใน 3 หรือร้อยละ 34.5

รูป 3.1 ลักษณะการทำงานของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ พบว่า เพศชายมีสัดส่วนที่ยังคงทำงานที่ร้อยละ 44.9 สูงกว่าเมื่อเทียบกับเพศหญิงที่มีสัดส่วนผู้ที่ยังคงทำงานอยู่ที่ร้อยละ 26.1 จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่าประชากรในเขตชนบทมีสัดส่วนที่ยังคงทำงานอยู่ที่ร้อยละ 38.1 สูงกว่าประชากรในเขตเมืองที่มีสัดส่วนผู้ที่ยังคงทำงานอยู่ที่ร้อยละ 29.4 เมื่อพิจารณาตามภูมิภาคพบว่า ร้อยละของผู้สูงอายุหรือประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานมีสัดส่วนสูงที่สุดในภาคเหนือ (ร้อยละ 38.8) ในลำดับถัดมา ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 38.0) ภาคใต้ (ร้อยละ 37.0) และภาคกลาง (ร้อยละ 30.7) ตามลำดับ ขณะที่กรุงเทพฯ มีสัดส่วนผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำต่ำที่สุดเพียงร้อยละ 21.1 หรือประมาณ 1 ใน 5 เท่านั้น

รูป 3.2 ลักษณะการทำงานของประชากรอายุ 60 - 64 ปี พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

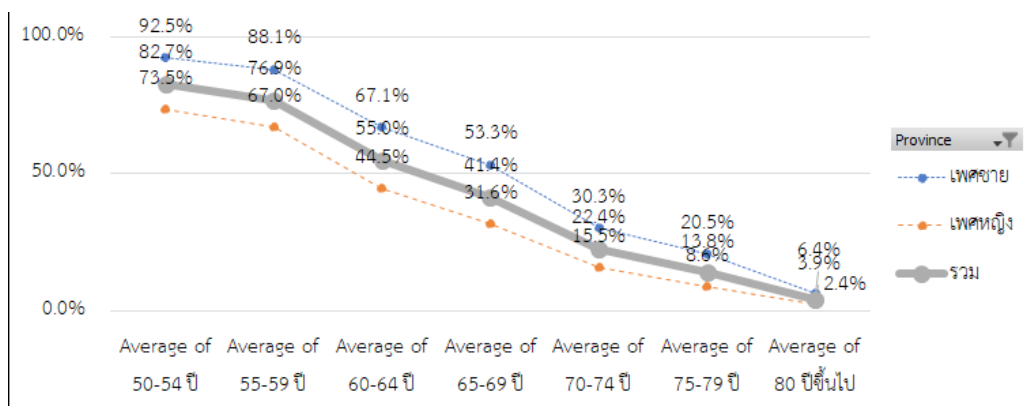
ภายใต้สถานการณ์ที่ประชากรไทยมีอายุคาดเฉลี่ยที่ยาวนานขึ้น ส่งผลให้สัดส่วนประชากรสูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แนวคิดในการส่งเสริมการมีงานทำและขยายอายุการทำงานของแรงงานสูงอายุให้อยู่ในกำลังแรงงานยาวนานขึ้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มอายุ 60- 64 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มอายุเริ่มต้นของการเป็นผู้สูงอายุตามคำจำกัดความที่ใช้ในปัจจุบันที่อายุ 60 ปี รวมถึง เป็นกลุ่มอายุแรกหลังอายุเกษียณที่กำหนดโดยภาครัฐสำหรับข้าราชการและพนักงานของรัฐ ซึ่งในช่วงกลุ่มอายุนี้นี้ มีแนวโน้มที่จะมีสุขภาพ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุในอดีต และเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการสนับสนุนให้มีความสำคัญในการส่งเสริมให้ทำงานหรือมีการทำงานเพิ่มมากขึ้น

เมื่อพิจารณาเฉพาะประชากรในกลุ่มอายุ 60 - 64 ปี พบว่า สัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่มีงานทำหรือยังคงทำงานอยู่ คิดเป็นถึงมากกว่าครึ่ง ที่ร้อยละ 55.5 ของประชากรกลุ่มอายุนี้นี้ จำแนกตามเพศและเขตที่อยู่อาศัย พบว่าประมาณ 2 ใน 3 ของเพศชายยังคงทำงานหรือมีงานทำ (ร้อยละ 67.1) สูงกว่าเพศหญิงซึ่งมีสัดส่วนไม่ถึงครึ่งที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ (ร้อยละ 44.5) ประชากรอายุ 60 - 64 ปี ในเขตชนบทถึงร้อยละ 60.8 ยังคงทำงานหรือมีงานทำซึ่งสูงกว่าประชากรในเขตเมืองที่มีเพียงร้อยละ 46.9

หากพิจารณาตามภูมิภาค สัดส่วนผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำในช่วงอายุ 60 - 64 ปี มีระดับสูงที่สุดในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามด้วย ภาคใต้ ภาคกลาง และต่ำที่สุดในกรุงเทพฯ ซึ่งมีประชากรอายุ 60 - 64 ปี ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำอยู่เพียงประมาณ 1 ใน 3 (ร้อยละ 35.5)

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นโยบายและมาตรการส่งเสริมการทำงานหรือมีงานทำในกลุ่มผู้สูงอายุ ควรมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับกลุ่มประชากรอายุ 60 - 64 ปีซึ่งเป็นกลุ่มที่สถานะสุขภาพส่วนใหญ่ยังแข็งแรงและสามารถทำงานได้ แต่จำนวนมาก ถึงประมาณเกือบครึ่งในภาพรวมของประชากรทั้งหมด (ร้อยละ 45) ปัจจุบันไม่ได้ทำงาน ไม่มีงานทำหรือหยุดทำงานแล้ว

รูป 3.3 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ ในภาพรวม และตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

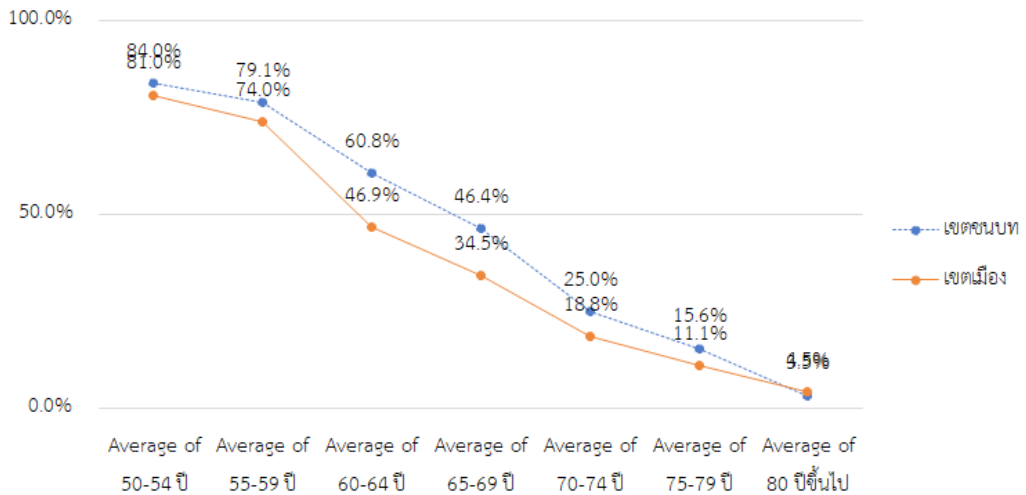

เมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ 5 ปี ตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า สัดส่วนหรือร้อยละของประชากรที่ทำงานหรือมีงานทำมีแนวโน้มลดลงตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น จากร้อยละ 82.7 ในช่วงอายุ 50 - 54 ปี ลดลงเป็นร้อยละ 76.9 55.0 และ 41.4 ตามลำดับในช่วงอายุ 55 - 59 ปี 60 - 64 ปี และ 65 - 69 ปี ตามลำดับ เห็นได้ว่า ในช่วงระหว่างอายุ 55 - 59 ปี กับ 60 - 64 ปี มีการลดลงของสัดส่วนผู้มีงานทำมากถึงเกือบร้อยละ 22 และระหว่างอายุ 60 - 64 ปีกับ 65 - 69 ปีมากถึงร้อยละ 13.6

ในทุกช่วงอายุ พบว่าประชากรเพศชายมีสัดส่วนผู้ทำงานสูงกว่าเพศหญิง โดยในช่วงระหว่างอายุ 55 - 59 ปีกับ 60 - 64 ปี เพศชายมีการลดลงในสัดส่วนผู้ทำงานที่ร้อยละ 21 (จากร้อยละ 88.1 เป็น 67.1) ขณะที่เพศหญิงลดลงร้อยละ 22.5 (จากร้อยละ 67.0 เป็น 44.5)

จำแนกตามกลุ่มอายุและเขตที่อยู่

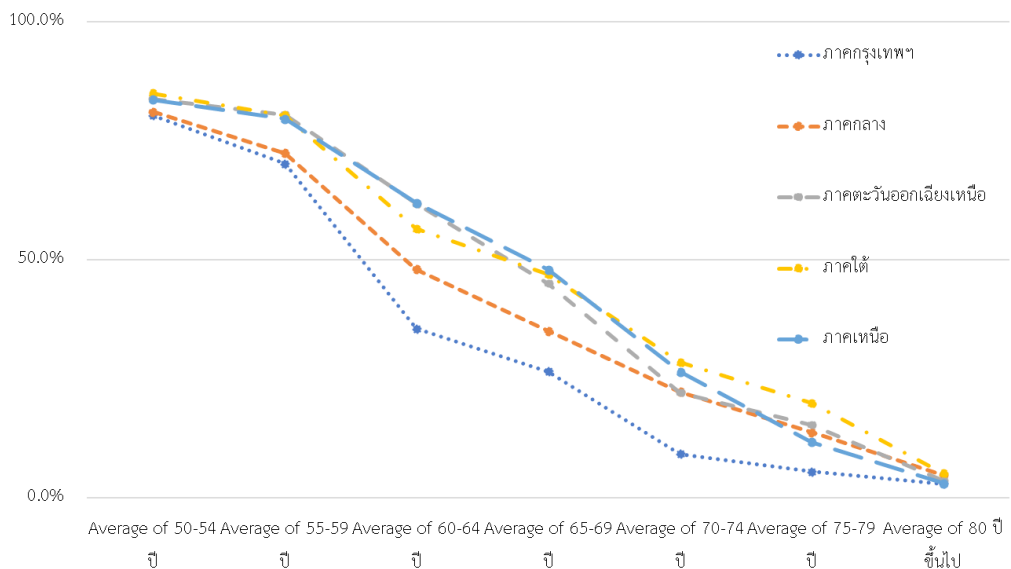
รูป 3.4 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ 5 ปี และเขตที่อยู่อาศัยของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า ประชากรในเขตชนบทมีสัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงาน สูงกว่าประชากรในเขตเมืองเกือบทุกช่วงอายุ ยกเว้นช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป โดยในช่วงระหว่างอายุ 55 - 59 ปี กับ 60 - 64 ปี ประชากรในเขตเมืองมีการลดลงของสัดส่วนผู้ที่ทำงานมากถึงร้อยละ 27.1 (จากร้อยละ 74.0 เป็น 46.9) สูงกว่าประชากรในเขตชนบทซึ่งมีการลดลงที่ต่ำกว่าที่ร้อยละ 18.3 (จากร้อยละ 79.1 เป็น 60.8)

จำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค

รูป 3.5 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

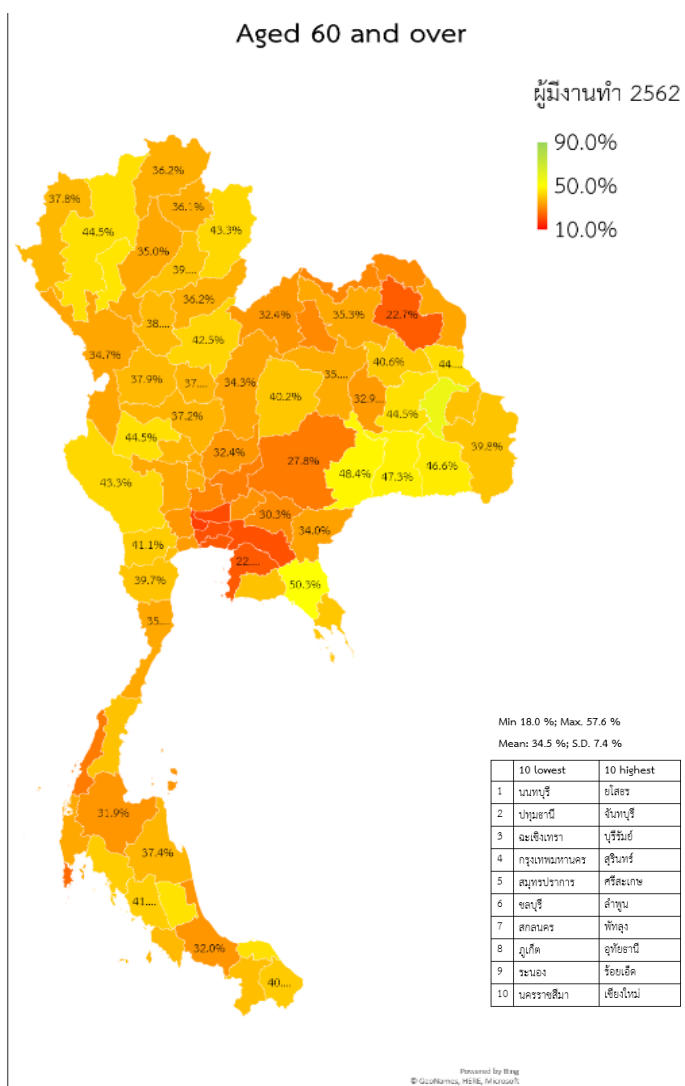

เมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ 5 ปี และภูมิภาคของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า ประชากรในกรุงเทพฯ มีสัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงานต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ในทุกช่วงอายุจนถึงช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป โดยภูมิภาคที่ประชากรมีสัดส่วนของผู้ที่ยังคงทำงาน ค่อนข้างต่ำในลำดับถัดมา ได้แก่ ภาคกลาง

โดยในช่วงอายุระหว่าง 55 - 59 ปี กับ 60 - 64 ปี ประชากรในกรุงเทพฯ มีการลดลงของ สัดส่วนผู้ทำงานมากที่สุดถึงร้อยละ 34.7 (จากร้อยละ 70.2 เป็น 35.5) ตามด้วยประชากร ในภาคกลาง ที่มีการลดลงถึงร้อยละ 24.4 (จากร้อยละ 72.4 เป็น 48.0) ภาคใต้ลดลงร้อยละ 23.8 (จากร้อยละ 80.3 เป็น 56.5) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 18.7 (จากร้อยละ 80.5 เป็น 61.8) และภาคเหนือร้อยละ 17.7 (จากร้อยละ 70 9.6 เป็น 61.9) ตามลำดับ

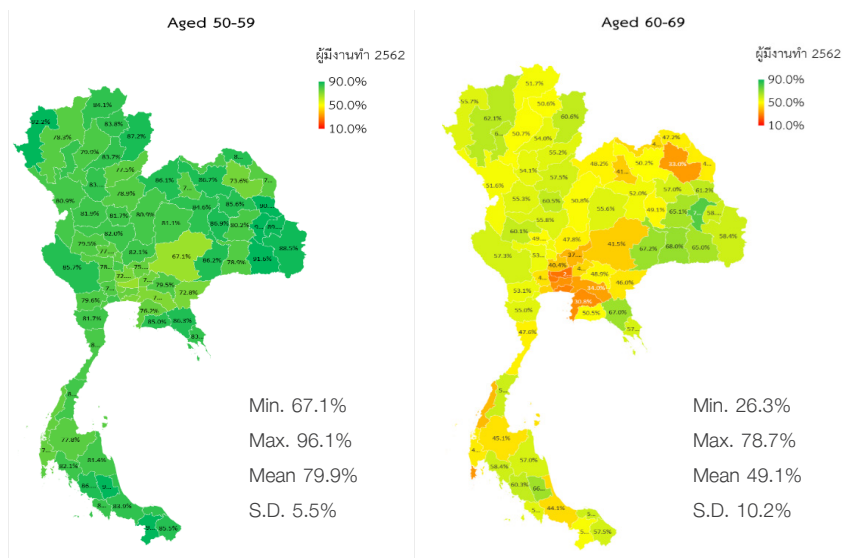
จำแนกตามกลุ่มอายุและจังหวัด

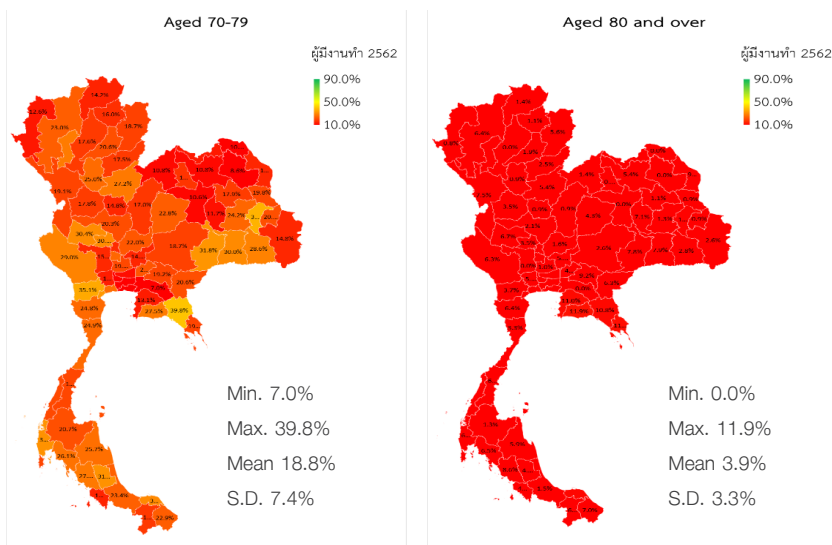
รูป 3.6 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปทำงาน จำแนกเป็นรายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อจำแนกเป็นรายจังหวัดทั่วประเทศ พบว่า สัดส่วนหรือร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ มีค่าอยู่ในช่วงร้อยละ 18.0 (ต่ำที่สุด) ถึงร้อยละ 57.6 (สูงที่สุด) และค่าเฉลี่ยที่ร้อยละ 34.5 เมื่อพิจารณา 10 จังหวัดแรกที่มีสัดส่วนหรือร้อยละการทำงาน of ประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงที่สุด พบว่า ส่วนใหญ่ถึง 5 จังหวัด เป็นจังหวัดในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ยโสธร บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และร้อยเอ็ด 2 จังหวัด ในภาคกลาง ได้แก่ จันทบุรีและอุทัยธานี 2 จังหวัดในภาคเหนือ ได้แก่ ลำพูน และเชียงใหม่ และ 1 จังหวัดในภาคใต้ ได้แก่ พัทลุง ขณะที่จังหวัดที่มีสัดส่วนหรือร้อยละการทำงาน of ประชากรสูงอายุต่ำที่สุด 10 จังหวัดแรก ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มจังหวัดในเขตปริมณฑล รวมถึง กรุงเทพฯ และบางจังหวัดในภาคกลาง ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี ฉะเชิงเทรา กรุงเทพฯ และสมุทรปราการ เป็นต้น

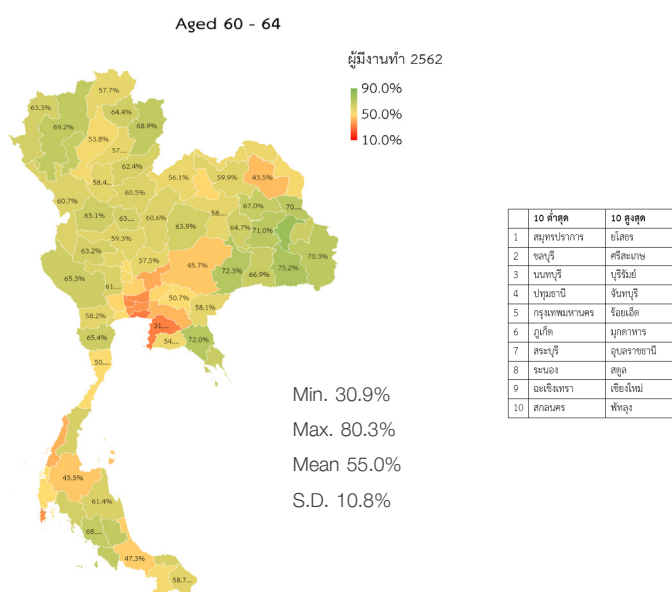
รูป 3.7 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไปทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ เป็นรายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อจำแนกตามกลุ่มอายุ 10 ปี เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 50 - 59 ปี 60 - 69 ปี 70 - 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป เป็นรายจังหวัดทั่วประเทศ พบว่า สัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ยังคงทำงาน หรือมีงานทำโดยเฉลี่ยทั่วประเทศ ลดลงตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 79.9 เป็นร้อยละ 49.1 18.8 และ 3.9 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด สัดส่วนนี้มีค่าต่ำที่สุดและสูงที่สุด ในช่วงอายุ 50 - 59 ปี โดยอยู่ระหว่างร้อยละ 67.1 และ 96.1 ในช่วงอายุ 60 - 69 ปี ระหว่างร้อยละ 26.3 และ 78.7 ในช่วงอายุ 70 - 79 ปี ระหว่างร้อยละ 7.0 ถึง 39.8 และในช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไประหว่างร้อยละ 0.0 ถึง 11.9

รูป 3.8 ร้อยละของประชากรอายุ 60 - 64 ปีที่ทำงาน จำแนกเป็นรายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

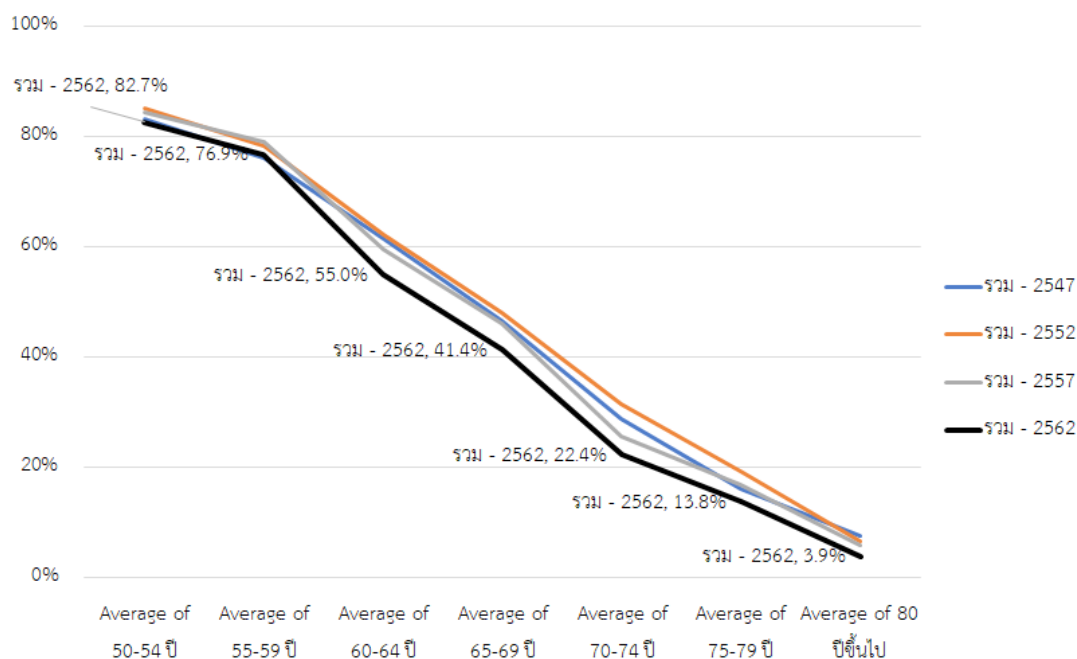

เมื่อพิจารณาเฉพาะประชากรกลุ่มอายุ 60 - 64 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่ควรมีการส่งเสริมให้ทำงานหรือมีงานทำเพิ่มมากขึ้น เพื่อรองรับสังคมสูงอายุของประเทศไทยและเงื่อนไขที่ประชากรส่วนใหญ่มีสุขภาพที่ดีขึ้นและมีอายุคาดเฉลี่ยยืนยาวขึ้น พบว่า สัดส่วนผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำโดยเฉลี่ยทั่วประเทศอยู่ที่ร้อยละ 55.0 จำแนกเป็นรายจังหวัดทั่วประเทศ สัดส่วนนี้มีค่าต่ำที่สุดและสูงที่สุดอยู่ระหว่างร้อยละ 30.9 และ 80.3 ตามลำดับ โดยกลุ่มจังหวัดที่มีสัดส่วนของผู้ที่ยังคงทำงานในช่วงอายุ 60 - 64 ปีสูงที่สุด ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ยโสธร ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด มุกดาหาร และอุบลราชธานี เป็นต้น ส่วนกลุ่มจังหวัดที่มีสัดส่วนของผู้ที่ยังคงทำงานต่ำที่สุด ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในเขตปริมณฑล รวมถึงกรุงเทพฯ และจังหวัดในภาคกลาง ได้แก่ สมุทรปราการ ชลบุรี นนทบุรี ปทุมธานี และกรุงเทพฯ เป็นต้น

3.1.2 แนวโน้ม พ.ศ. 2547 - 2562

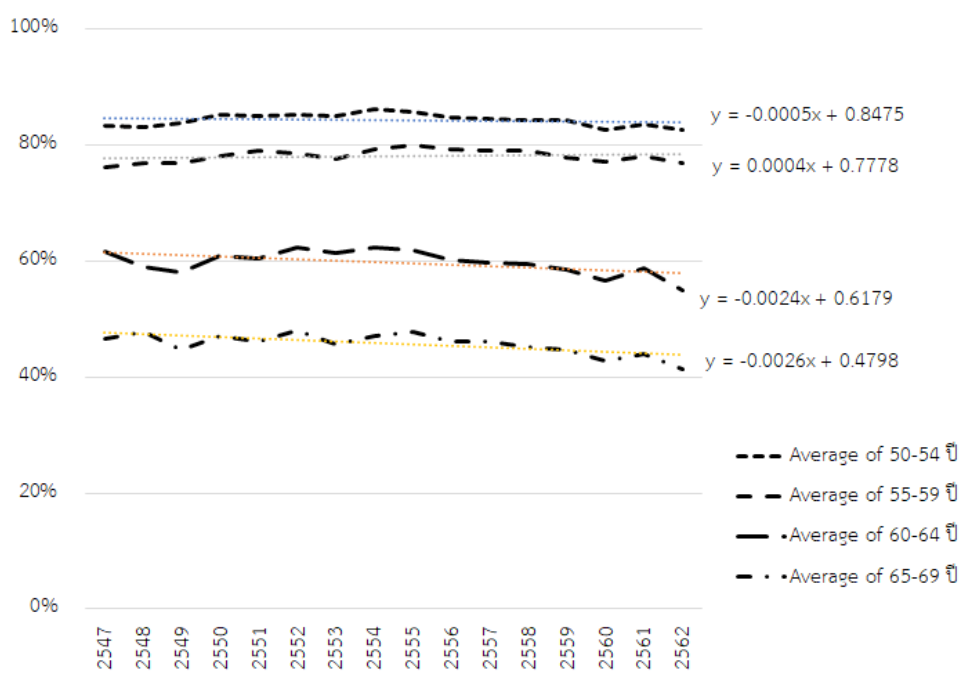
ภาพรวมและจำแนกตามเพศ

รูป 3.9 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ พ.ศ. 2547, 2552, 2557 และ 2562 (ไตรมาส 3)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะการทำงานของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไปในประเทศไทยตามกลุ่มอายุ 5 ปี ในช่วงปี 2547 - 2562 ในภาพรวม พบว่า สัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำมีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2562 (รวมถึงปี 2557) โดยเฉพาะในกลุ่มอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป (กลุ่มอายุ 60 - 64 ปี 65 - 69 ปี 70 - 74 ปี 75 - 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป) สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของประชากรสูงอายุไทยมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับในอดีต

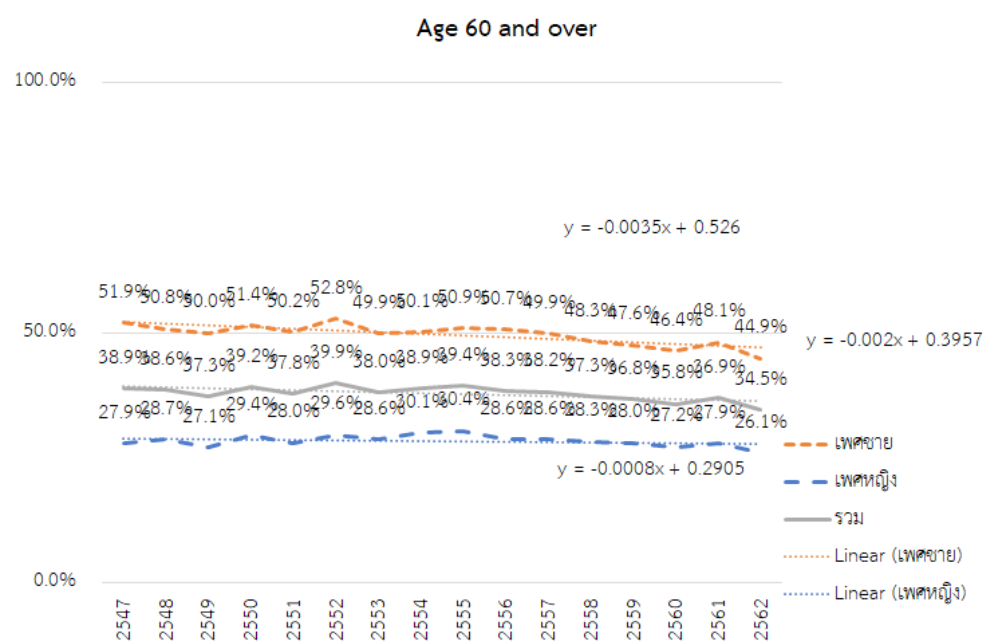
รูป 3.10 ร้อยละของประชากรอายุ 50 - 54 ปี 55 - 59 ปี 60 - 64 ปี และ 65 - 69 ปี ที่ทำงาน พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายกลุ่มอายุ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอายุ 50 - 54 ปี 55 - 59 ปี 60 - 64 ปี และ 65 - 69 ปี โดยนำข้อมูลสัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำ ตั้งแต่ปี 2547 - 2562 มาเปรียบเทียบและแสดงผลในลักษณะแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา (time trend) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา สำหรับกลุ่มอายุ 55 - 59 ปี มีค่าเป็นบวก (+) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำในกลุ่มอายุนี้นี้ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ที่ประมาณร้อยละ 0.04 ต่อปี (ค่าสัมประสิทธิ์ 0.0004) ขณะที่ค่าสัมประสิทธิ์สำหรับกลุ่มอายุ 60 - 64 ปีและ 65 - 69 ปี

กลับมีค่าเป็นลบ (-) โดยสัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำในสองกลุ่มอายุนี้มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยที่ประมาณ ร้อยละ 0.24 และ 0.26 ต่อปี ตามลำดับ (ค่าสัมประสิทธิ์ -0.0024 และ -0.0026 ตามลำดับ) สอดคล้องกับข้อสังเกตข้างต้นที่พบว่าการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของประชากรสูงอายุของไทยในทศวรรษนี้ โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 60 - 69 ปี มีแนวโน้มลดลงในปัจจุบัน

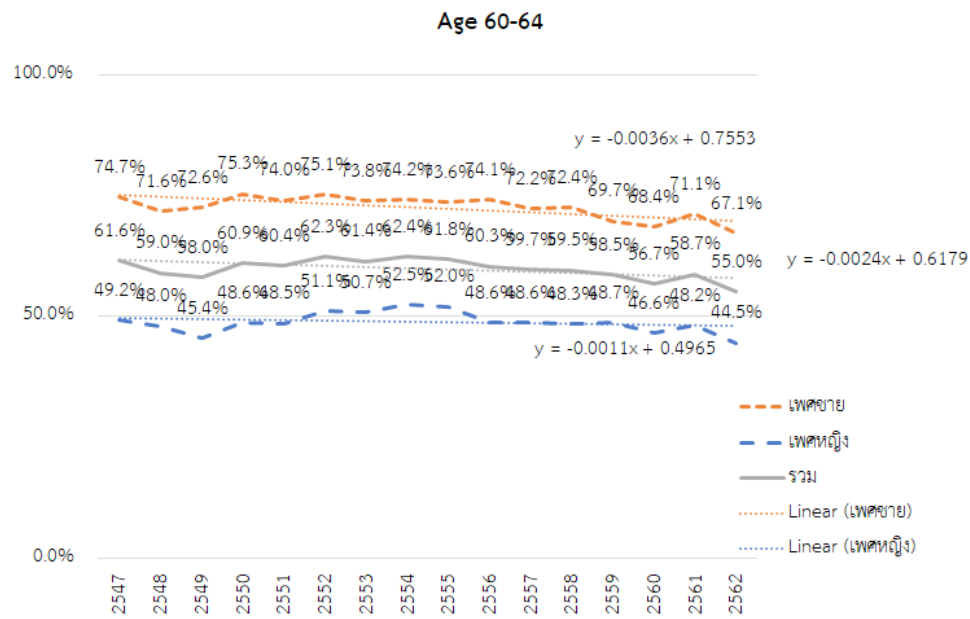
รูป 3.11 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ทำงานภาพรวม และจำแนกตามเพศ พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อพิจารณากลุ่มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ในภาพรวมทั้งประเทศ พบว่า สัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำ ในระหว่างปี 2547 - 2562 มีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยอยู่ที่ ร้อยละ 0.2 ต่อปี (ค่าสัมประสิทธิ์ -0.002) โดยลดลงจากร้อยละ 38.9 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 34.5 ซึ่งเป็นข้อมูลล่าสุดในปี 2562

หากจำแนกตามเพศ พบว่าสัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำในประชากรสูงอายุมีแนวโน้มลดลงทั้งในกลุ่มประชากรสูงอายุชายและประชากรสูงอายุหญิง โดยเพศชายมีแนวโน้มลดลงเฉลี่ย ร้อยละ 0.35 ต่อปี ขณะที่เพศหญิงลดลงน้อยกว่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 0.08 ต่อปี (ค่าสัมประสิทธิ์ -0.0035 และ -0.0008 ตามลำดับ)

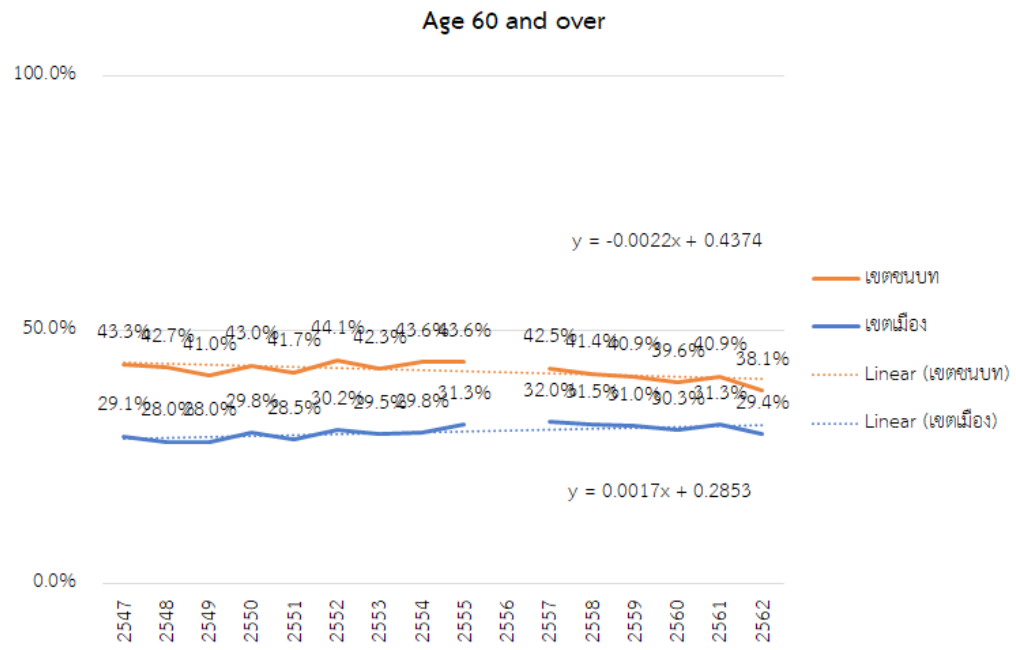
รูป 3.12 ร้อยละของประชากรอายุ 60 - 64 ปีที่ทำงานภาพรวม และจำแนกตามเพศ
พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

หากพิจารณา เฉพาะประชากรในกลุ่มอายุ 60- 64 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่ควรมีการส่งเสริมให้การทำงานหรือมีงานทำมากขึ้น พบว่าในช่วงระหว่างปี 2547 - 2562 สัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำในกลุ่มอายุนี้นี้ กลับมีแนวโน้มหรือทิศทางลดลงในภาพรวมลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.24 ต่อปี (ค่าสัมประสิทธิ์ -0.0024) และเมื่อจำแนกตามเพศมีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.36 ต่อปีในเพศชาย และ 0.11 ต่อปี ในเพศหญิง (ค่าสัมประสิทธิ์ -0.0036 และ -0.0011 ตามลำดับ)

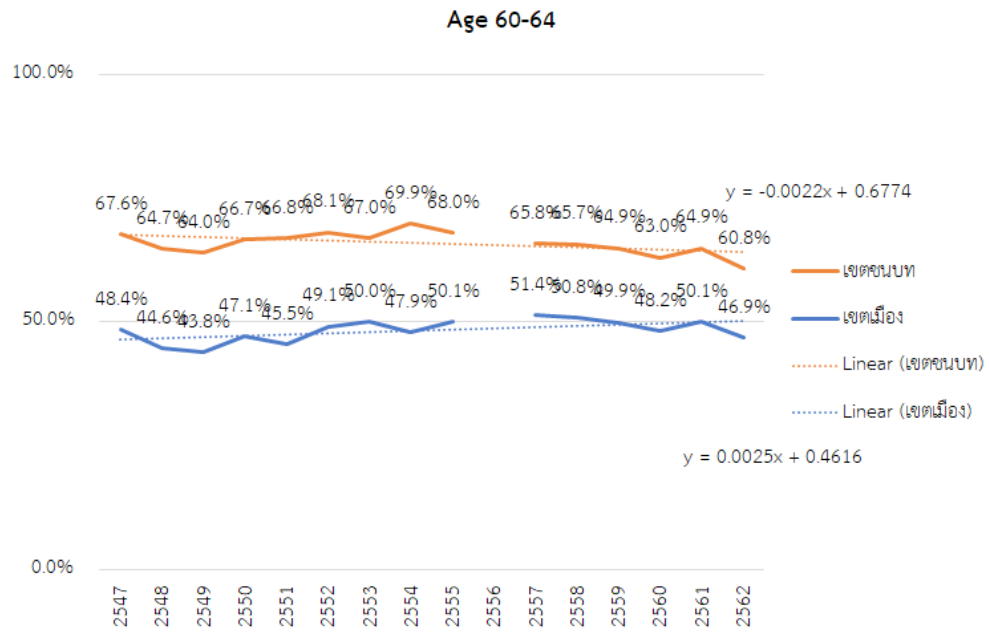
จำแนกตามเขตที่อยู่

รูป 3.13 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปทำงาน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย
พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

สำหรับกลุ่มประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า สัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำในเขตชนบท มีระดับที่สูงกว่าในเขตเมือง มาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนหรือร้อยละดังกล่าว พบว่า ผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำในเขตชนบทกลับมีสัดส่วนหรือร้อยละที่ลดลงในช่วง ปี 2547 - 2562 เฉลี่ยร้อยละ 0.22 ต่อปี ขณะที่สัดส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในเขตเมืองเฉลี่ยร้อยละ 0.17 ต่อปี (ค่าสัมประสิทธิ์ -0.0022 และ 0.0017 ตามลำดับ) สะท้อนให้เห็นว่าแม้ผู้สูงอายุในเขตชนบทมีการทำงานที่มากกว่าผู้สูงอายุในเขตเมือง แต่ในช่วงที่ผ่านมาการทำงานของผู้สูงอายุในเขตชนบทมีแนวโน้มลดลงขณะที่การทำงานของผู้สูงอายุในเขตเมืองกลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

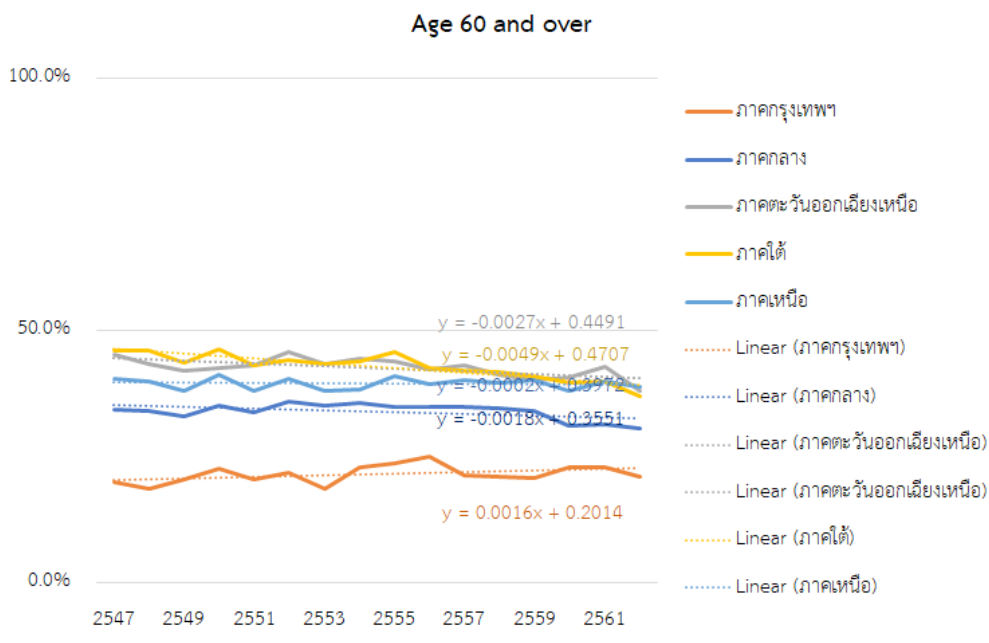
รูป 3.14 ร้อยละของประชากรอายุ 60 - 64 ปีที่ทำงาน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย
พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

หากพิจารณาเฉพาะประชากรในกลุ่มอายุ 60- 64 ปี ทิศทางและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำในกลุ่มอายุดังกล่าว มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับข้อค้นพบเมื่อพิจารณาผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งหมดคโดยพบว่า ผู้สูงอายุ 60 - 64 ปี ในเขตชนบทมีสัดส่วนที่ทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุในเขตเมือง แต่กลับมีแนวโน้มที่ลดลง (เฉลี่ยร้อยละ 0.22 ต่อปี) ขณะที่การทำงานของผู้สูงอายุ 60 - 64 ปี ในเขตเมืองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (เฉลี่ยร้อยละ 0.25 ต่อปี)

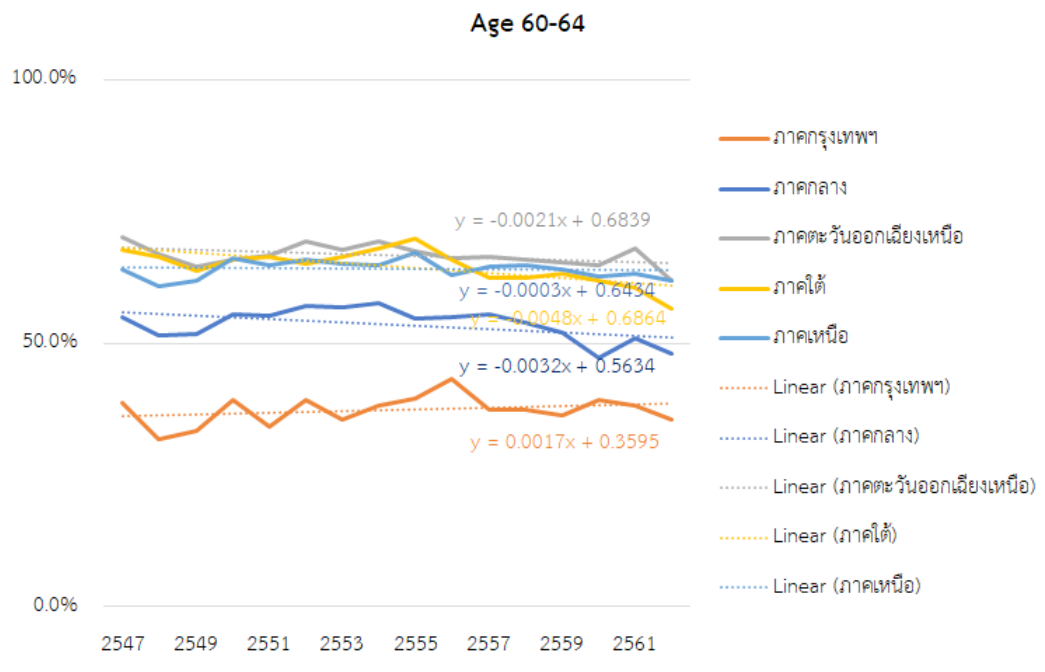
จำแนกตามภูมิภาค

รูป 3.15 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปทำงาน จำแนกตามภูมิภาค พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

ในกลุ่มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เมื่อจำแนกตามภูมิภาค ทั้ง 5 ภูมิภาค พบว่า สัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำในกรุงเทพฯ มีระดับที่ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นมาโดยตลอด ในลำดับถัดมา ได้แก่ ภาคกลาง และภาคเหนือ ในขณะที่ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการทำงานของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงที่สุด อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาแนวโน้มหรือการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนหรือร้อยละดังกล่าว พบว่า ประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในกรุงเทพฯ เป็นภูมิภาคเดียวที่มีแนวโน้มการทำงานที่เพิ่มสูงขึ้น โดยสัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำ ระหว่างปี 2547- 2562 ปรับเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 0.16 ต่อปี (ค่าสัมประสิทธิ์ 0.0016) ขณะที่ภูมิภาคอื่น กลับมีแนวโน้มการทำงานของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ลดลง โดยภาคใต้มีการลดลงสูงที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 0.49 ต่อปี ตามด้วย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคเหนือ ตามลำดับ (ร้อยละ 0.27 0.18 และ 0.02 ต่อปีตามลำดับ)

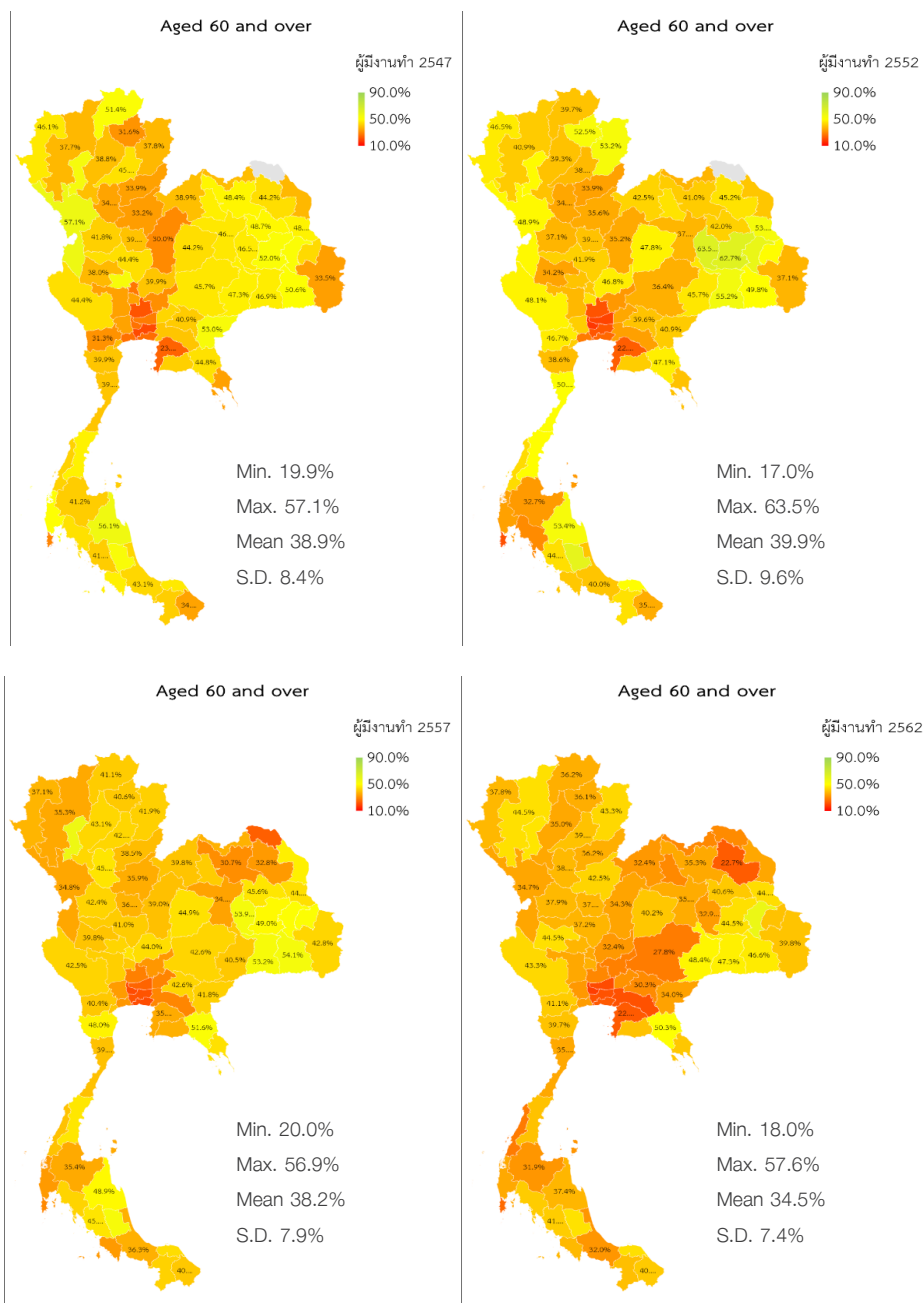
รูป 3.16 ร้อยละของประชากรอายุ 60 - 64 ปีที่ทำงาน จำแนกตามภูมิภาค
พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อพิจารณาเฉพาะประชากรกลุ่มอายุ 60 - 64 ปี สถานการณ์ที่พบค่อนข้างคล้ายคลึงกับเมื่อพิจารณาประชากรกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งหมด โดยกรุงเทพฯ และภาคกลางมีสถานการณ์การทำงานของผู้สูงอายุในกลุ่มอายุนี้ ที่ต่ำกว่าภูมิภาคอื่นมาโดยตลอด แต่เมื่อพิจารณาทิศทางและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง (จากค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา) พบว่าการทำงานของผู้สูงอายุในกลุ่มอายุนี้ในกรุงเทพฯ เพียงภูมิภาคเดียวเท่านั้นที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ค่าสัมประสิทธิ์การเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาเป็นบวก) ในขณะที่ในภูมิภาคอื่นรวมถึงภาคกลางกลับมีแนวโน้มลดลง

จำแนกตามจังหวัด

รูป 3.17 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปทำงาน จำแนกเป็นรายจังหวัด
พ.ศ. 2547, 2552, 2557 และ 2562 (ไตรมาส 3)

สำหรับกลุ่มประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนร้อยละของ ผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำ ในระหว่างปี 2547 และ 2562 ในภาพรวม เป็นไปตามที่ได้นำเสนอ ไปก่อนหน้านี้ โดยสัดส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงปี 2547 และ 2552 (ร้อยละ 38.9 และ 39.9 ตามลำดับ) หลังจากนั้นลดลงต่อเนื่องในปี 2557 และ 2562 (ร้อยละ 38.2 และ 34.5) ตามลำดับ

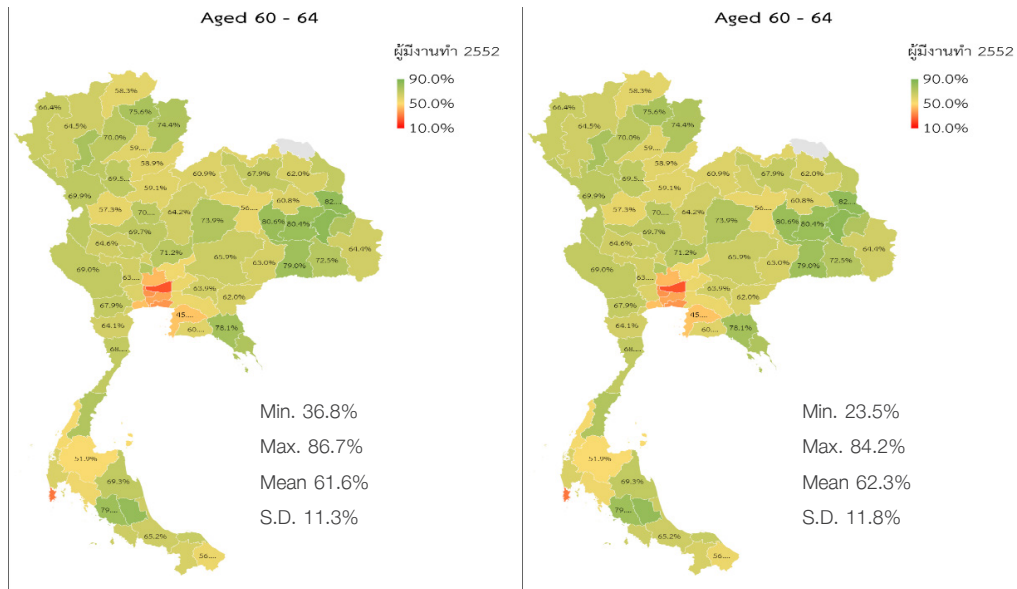
เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่า จังหวัดที่มีสัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงาน หรือมีงานทำสูงที่สุดและค่อนข้างสูงต่อเนื่องในช่วงปี 2547 - 2562 ส่วนใหญ่เป็นจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ยโสธร สุรินทร์ ร้อยเอ็ด และศรีสะเกษ เป็นต้น รวมถึง บางจังหวัดในภาคเหนือ เช่น ลำพูน หรือภาคใต้ เช่น พัทลุง เป็นต้น ในขณะที่จังหวัดที่มี สัดส่วนหรือร้อยละดังกล่าวต่ำที่สุดและค่อนข้างต่ำต่อเนื่อง ส่วนใหญ่เป็นจังหวัด ในเขต ปริมาณพล เช่น นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ รวมถึงกรุงเทพมหานคร และบางจังหวัด ในภาคกลาง เช่น พระนครศรีอยุธยา หรือในภาคใต้ เช่น ภูเก็ต เป็นต้น

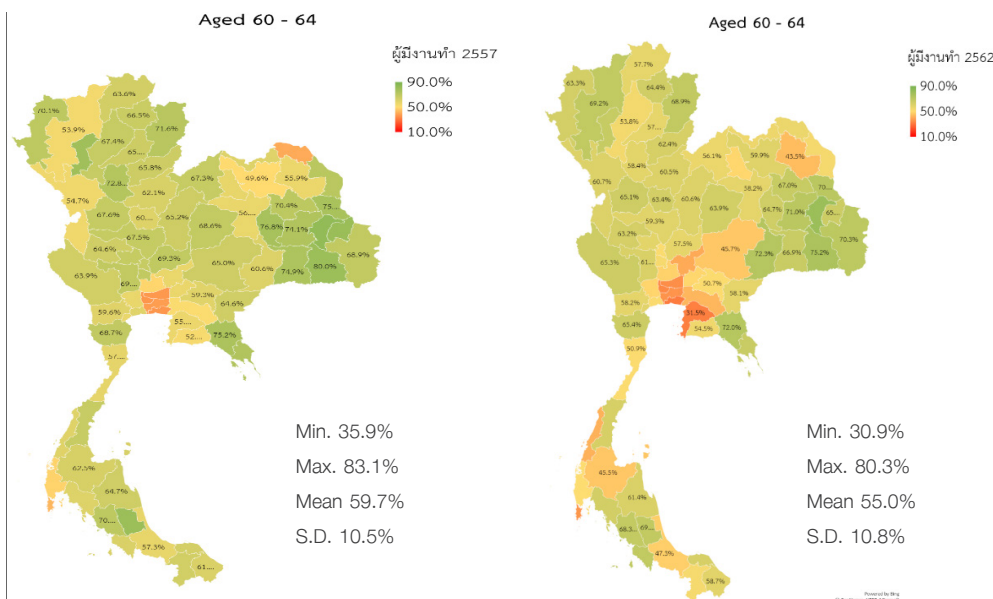
ตาราง 3.1 จังหวัดที่มีร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปทำงาน สูงที่สุด และต่ำที่สุด ในปี 2547, 2552 2557 และ 2562 (ไตรมาส 3)

	10 สูงสุด			
	2547	2552	2557	2562
1	ตาก	มหาสารคาม	ลำพูน	ยโสธร
2	นครศรีธรรมราช	ร้อยเอ็ด	ศรีสะเกษ	จันทบุรี
3	ลำพูน	พัทลุง	มหาสารคาม	บุรีรัมย์
4	ชัยนาท	ยโสธร	พัทลุง	สุรินทร์
5	สระแก้ว	สุรินทร์	สุรินทร์	ศรีสะเกษ
6	พัทลุง	มุกดาหาร	จันทบุรี	ลำพูน
7	ร้อยเอ็ด	นครศรีธรรมราช	อำนาจเจริญ	พัทลุง
8	ยโสธร	น่าน	ยโสธร	อุทัยธานี
9	เชียงราย	พะเยา	ร้อยเอ็ด	ร้อยเอ็ด
10	ศรีสะเกษ	ประจวบคีรีขันธ์	นครศรีธรรมราช	เชียงใหม่

	10 ตำบล			
	2547	2552	2557	2562
1	กรุงเทพมหานคร	นนทบุรี	นนทบุรี	นนทบุรี
2	พระนครศรีอยุธยา	ปทุมธานี	สมุทรปราการ	ปทุมธานี
3	ชลบุรี	ภูเก็ต	กรุงเทพมหานคร	ฉะเชิงเทรา
4	สมุทรปราการ	พระนครศรีอยุธยา	บึงกาฬ	กรุงเทพมหานคร
5	สมุทรสาคร	กรุงเทพมหานคร	ปทุมธานี	สมุทรปราการ
6	นนทบุรี	ชลบุรี	พระนครศรีอยุธยา	ชลบุรี
7	สิงห์บุรี	สมุทรปราการ	นครนายก	สกลนคร
8	ปทุมธานี	สมุทรสาคร	ฉะเชิงเทรา	ภูเก็ต
9	ภูเก็ต	กระบี่	ภูเก็ต	ระนอง
10	เพชรบูรณ์	สระบุรี	อุดรธานี	นครราชสีมา

รูป 3.18 ร้อยละของประชากรอายุ 60 - 64 ปีที่ทำงาน จำแนกเป็นรายจังหวัด
พ.ศ. 2547, 2552, 2557 และ 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อพิจารณาเฉพาะประชากรในกลุ่มอายุ 60 - 64 ปี พบสัดส่วนร้อยละของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำ เพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงปี 2547 และ 2552 จากร้อยละ 61.6 เป็น 62.3 แต่กลับลดลงต่อเนื่องในช่วงปี 2557 และ 2562 เป็นร้อยละ 59.7 และ 55.00 ตามลำดับ โดยพื้นที่ที่มีการทำงานของผู้สูงอายุในกลุ่มอายุนี้นี้นค่อนข้างสูง ส่วนใหญ่อยู่ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงบางจังหวัดในภาคเหนือและภาคใต้ ขณะที่พื้นที่ที่มีการทำงานของผู้สูงอายุในกลุ่มอายุนี้นี้นค่อนข้างต่ำ ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่เขตปริมณฑล รวมถึงกรุงเทพมหานคร และบางจังหวัดในภาคกลาง

3.2 (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) สถานภาพการทำงาน

ในส่วนตัวชี้วัดนี้เป็นการนำเสนอข้อมูล “สถานภาพการทำงาน” ของแรงงานในกลุ่มประชากรไทยอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่ได้จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร โดยครอบคลุมเฉพาะกลุ่มประชากรที่มีลักษณะการทำงานเป็น “ผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำ” เท่านั้น ไม่รวมกลุ่มที่ไม่มีงานทำหรืออยู่นอกกำลังแรงงาน

ในที่นี้สถานภาพการทำงาน ถูกจัดกลุ่มออกเป็น 6 ลักษณะย่อย ได้แก่ ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง นายจ้าง ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ลูกจ้างภาครัฐ ลูกจ้างภาคเอกชน และสถานภาพอื่นๆ (เช่น ผู้รับจ้างทำงานหลายเจ้า หรือการทำงานในลักษณะรวมกลุ่ม เป็นต้น)

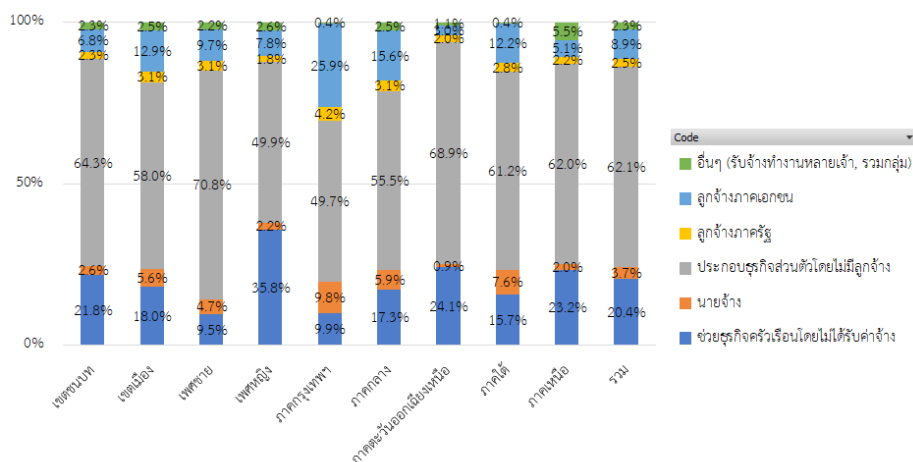
3.2.1 สถานการณ์ พ.ศ. 2562

ภาพรวมและจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

จากข้อมูลการสำรวจล่าสุด พ.ศ. 2562 ในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เฉพาะผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ ในภาพรวมทั้งประเทศ พบว่า โดยส่วนใหญ่และมากที่สุดถึงร้อยละ 62.1 มีสถานภาพการทำงานเป็น “ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง” ในลำดับที่ 2 “ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง” ร้อยละ 20.4 และลำดับที่ 3 ลูกจ้างภาคเอกชน ร้อยละ 8.9

รูป 3.19 สถานภาพการทำงานของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน)

พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

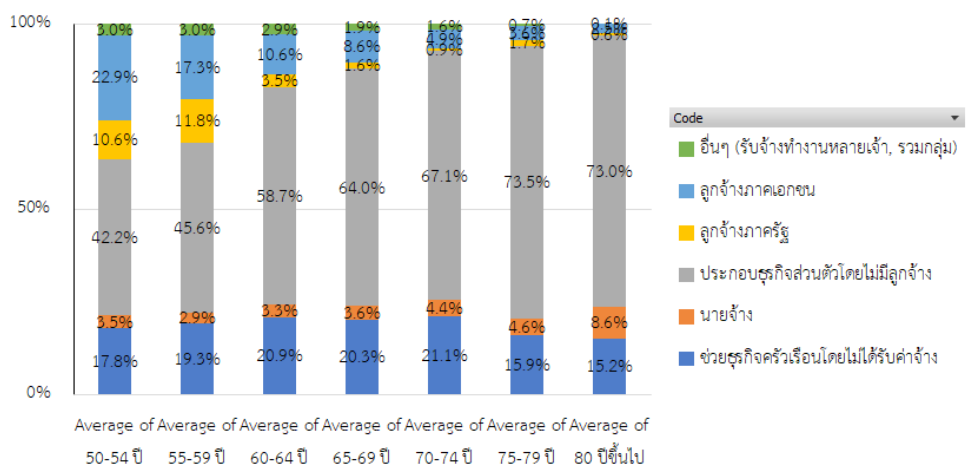

เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ พบว่า สถานภาพการทำงานที่มากเป็นอันดับ 1 ทั้งสำหรับเพศชายและเพศหญิง ได้แก่ การประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง โดยเพศชายคิดเป็นสัดส่วนมากที่สุดถึงร้อยละ 70.8 ของประชากรที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำทั้งหมด ขณะที่เพศหญิง คิดเป็นประมาณร้อยละ 49.9 ซึ่งต่ำกว่า ในขณะที่สัดส่วนของผู้สูงอายุหญิง ที่ทำงานในสถานภาพการทำงาน ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง มีสัดส่วนที่สูงกว่าในเพศชายอย่างเห็นได้ชัด (ร้อยละ 35.8 และ 9.5 ตามลำดับ) ส่วนการทำงานในสถานภาพ ลูกจ้างเอกชนคิดเป็นสัดส่วนสูงกว่าในแรงงานผู้สูงอายุเพศชายเล็กน้อยเมื่อเทียบกับเพศหญิง (ร้อยละ 9.7 และ 7.8 ตามลำดับ)

จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า สถานภาพการทำงานของแรงงานผู้สูงอายุ ทั้งในเขตชนบทและ เขตเมืองมีความแตกต่างกันในบางประเด็น ในเขตชนบท มีสัดส่วนของผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง และการช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ที่สูงกว่าในเขตเมือง (ร้อยละ 64.3 และ 58.0 ตามลำดับ และ ร้อยละ 21.8 และ 18.0 ตามลำดับ) ในขณะที่ แรงงานผู้สูงอายุในเขตเมือง มีสถานภาพเป็นลูกจ้างภาคเอกชนและ ลูกจ้างภาครัฐ ที่สูงกว่าแรงงานสูงอายุในเขตชนบท (ร้อยละ 12.99 และ 6.8 ตามลำดับ และร้อยละ 3.1 และ 2.3 ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาตามภูมิภาค พบว่า สถานภาพการทำงานของแรงงานสูงอายุ ในกรุงเทพฯ ค่อนข้างมีความแตกต่างจากในภูมิภาคอื่น โดยเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วน แรงงานสูงอายุที่มีสถานภาพการทำงาน เป็นลูกจ้างเอกชน (ร้อยละ 25.9) ลูกจ้างภาครัฐ (ร้อยละ 4.2) และนายจ้าง (ร้อยละ 9.8) สูงที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ในขณะที่มีสัดส่วน ที่เป็นการประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง (ร้อยละ 49.7) และช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง (ร้อยละ 9.9) ต่ำที่สุด ในทางตรงกันข้าม แรงงานสูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างเอกชน (ร้อยละ 3.0) ลูกจ้างภาครัฐ (ร้อยละ 2.0) และนายจ้าง (ร้อยละ 0.9) ต่ำที่สุด ขณะที่สัดส่วนที่เป็นการประกอบธุรกิจ ส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง (ร้อยละ 68.9) และช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง (ร้อยละ 24.1) สูงที่สุด

รูป 3.20 สถานภาพการทำงานของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน)
จำแนกรายกลุ่มอายุ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

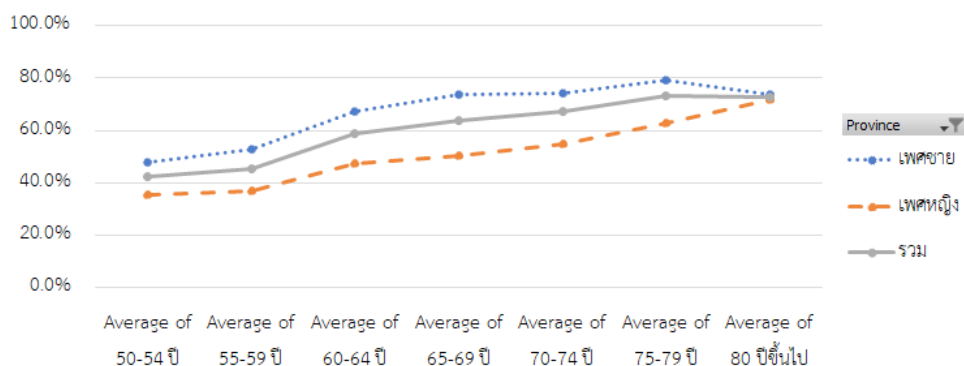
เมื่อพิจารณาสถานภาพการทำงานของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำเป็นรายกลุ่มอายุ 5 ปีตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า ผู้ที่มีสถานภาพการทำงาน “ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง” คิดเป็นสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับสถานภาพการทำงานในลักษณะอื่น โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามอายุที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มประชากร โดยคิดเป็นร้อยละ 42.2 ของประชากรอายุ 50 - 54 ปีที่ทำงาน เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 58.7 67.1 และ 73.0 ของประชากรอายุ 60 - 64 ปี 70 - 74 ปี และ 80 ปีขึ้นไปทำงาน

ในลักษณะเดียวกัน ผู้ที่ทำงานหรือยังมีงานทำ มีสัดส่วนที่มีสถานภาพการทำงาน ในลักษณะ “ช่วยธุรกิจครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง” เพิ่มขึ้นตามกลุ่มอายุที่เพิ่มขึ้น ก่อนที่จะเริ่มลดลงในกลุ่มอายุ 75 ปีขึ้นไป สถานภาพการทำงานในลักษณะ “นายจ้าง” แม้จะมีสัดส่วนที่ไม่สูง แต่พบว่าเพิ่มขึ้นตามกลุ่มอายุที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน

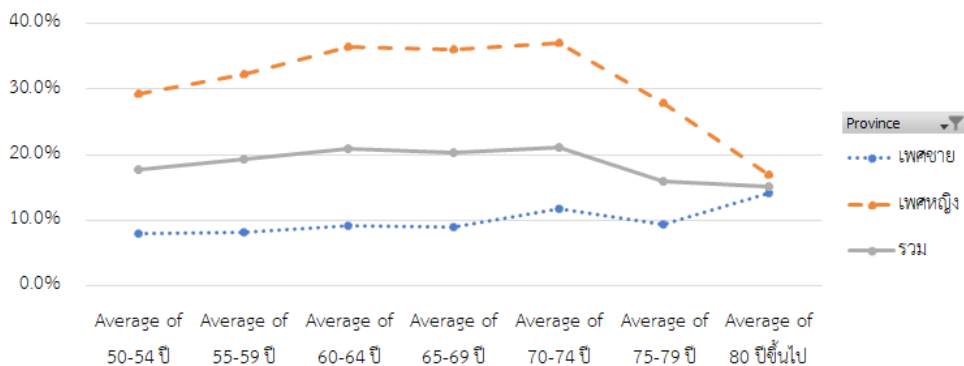
ในทางตรงกันข้ามสภาพการทำงาน “ลูกจ้างภาคเอกชน” และ “ลูกจ้างภาครัฐ” กลับพบว่า คิดเป็นสัดส่วนของผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำลดลงเรื่อยๆ ตามกลุ่มอายุที่เพิ่มขึ้น โดยในกลุ่มอายุ 60 - 64 ปี มีผู้ที่ยังคงทำงานในสถานภาพลูกจ้างภาคเอกชน และ ลูกจ้างภาครัฐเพียงร้อยละ 10.6 และ 3.5 ตามลำดับ

รูป 3.21 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในสถานภาพการทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ ในภาพรวมและตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

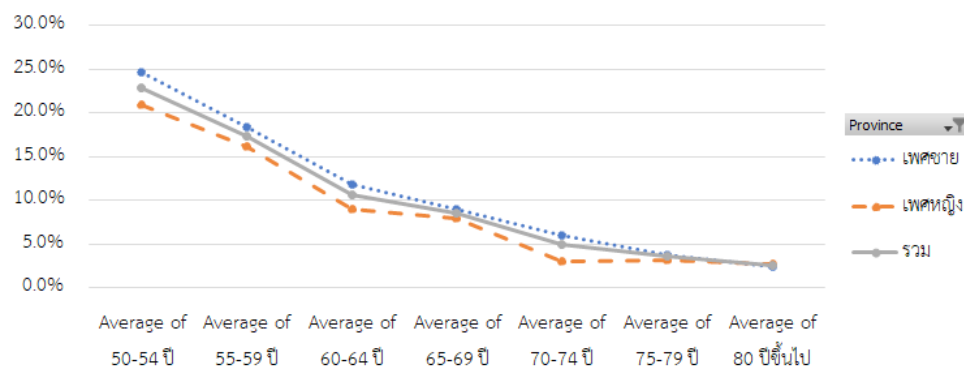
(ก) ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง

(ข) ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง

(ค) ลูกจ้างภาคเอกชน

เมื่อจำแนกประชากรตามกลุ่มอายุ 5 ปีตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า สัดส่วนของผู้ที่ยังคงทำงานในสถานภาพการทำงานที่เป็น “การประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง” เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากร้อยละ 42.2 ในกลุ่มอายุ 50 - 54 ปี ถึงร้อยละ 73.0 ในกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป ในเกือบทุกช่วงอายุ พบว่า ประชากรเพศชายที่ยังคงทำงาน มีสัดส่วนที่มีสถานภาพการทำงานในรูปแบบนี้สูงกว่าเพศหญิง

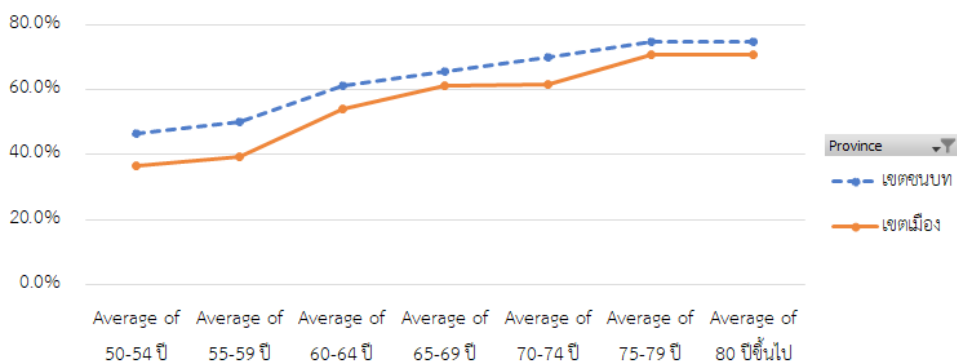
สำหรับสถานภาพการทำงานในลักษณะ “การช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง” พบว่า คิดเป็นสัดส่วนในกลุ่มผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำเพิ่มขึ้นในช่วงอายุ 50 ถึง 74 ปี จากร้อยละ 17.8 ในกลุ่มอายุ 50 - 54 ปี เป็นร้อยละ 21.1 ในกลุ่มอายุ 70 - 74 ปี ก่อนที่จะเริ่มลดลงจนเป็นร้อยละ 15.2 ในกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ในทุกช่วงอายุ ประชากรเพศหญิงที่ยังคงทำงานมีสัดส่วนที่มีสถานภาพการทำงานในรูปแบบนี้สูงกว่าเพศชาย

สัดส่วนของผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ ในกลุ่มประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่มีสถานภาพเป็น “ลูกจ้างภาคเอกชน” มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องตามกลุ่มอายุที่เพิ่มขึ้น จากร้อยละ 22.9 ในกลุ่มอายุ 55 - 59 ปี เป็นร้อยละ 2.5 ในกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประชากรเพศชายและเพศหญิง พบว่า ในเกือบทุกช่วงอายุประชากรเพศชายที่ยังคงทำงานมีสัดส่วนที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างภาคเอกชนที่สูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อย

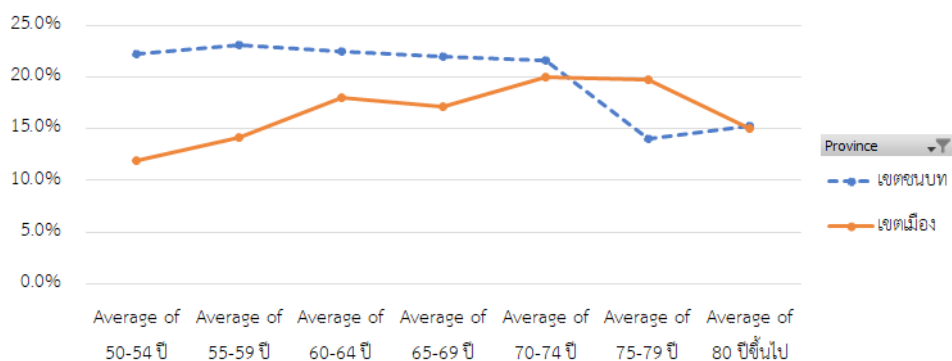
จำแนกตามกลุ่มอายุและเขตที่อยู่

รูป 3.22 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในสถานภาพการทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

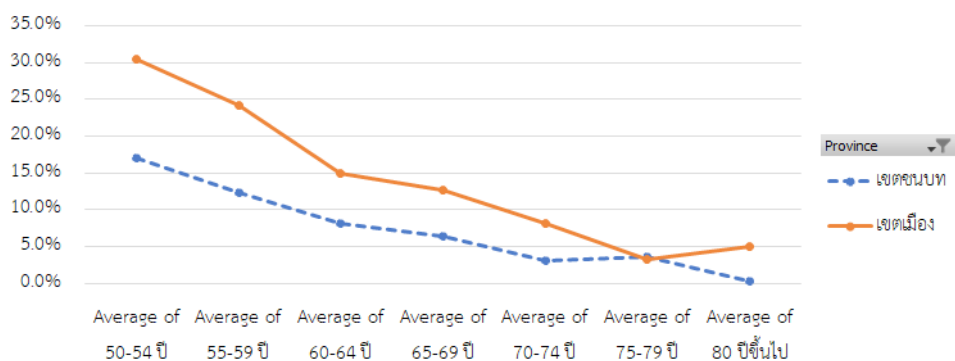
(ก) ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง

(ข) ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง

(ค) ลูกจ้างภาคเอกชน

เมื่อพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า สัดส่วนของผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำในกลุ่มประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่มีสภาพการทำงานเป็น “การประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง” ในเขตชนบทสูงกว่าในเขตเมือง ในทุกช่วงกลุ่มอายุตั้งแต่อายุ 50 - 54 ปีจนถึงอายุ 80 ปีขึ้นไป

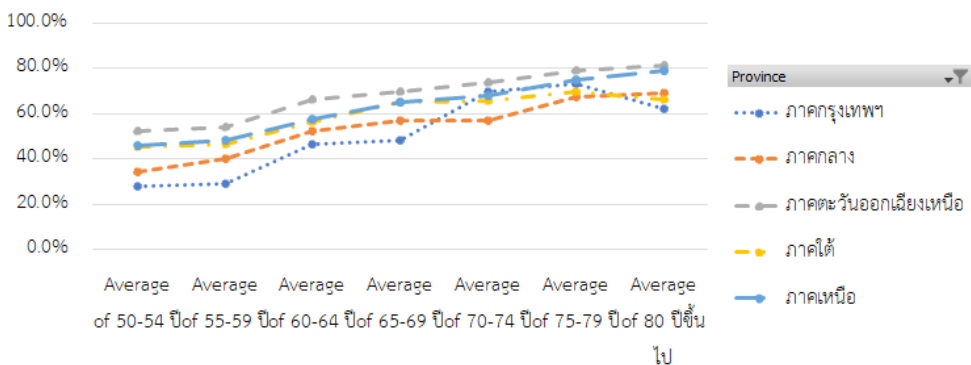
สำหรับสถานภาพการทำงานในลักษณะ “การช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง” พบว่า ในเขตชนบท มีสัดส่วนในผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ ค่อนข้างสูงกว่าในเขตเมืองในช่วงอายุตั้งแต่ 50 ปีจนถึง 74 ปี อย่างไรก็ตาม ตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นของประชากรพบว่า สัดส่วนของผู้ที่มีสถานภาพการทำงานเป็นธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง มีแนวโน้มลดลงในเขตชนบท ในขณะที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในเขตเมือง

ในส่วนของสภาพการทำงานที่เป็น “ลูกจ้างภาคเอกชน” พบว่ามีแนวโน้มลดลงตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มประชากรทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง โดยในทุกช่วงกลุ่มอายุ สัดส่วนของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำในสภาพการทำงานที่เป็นลูกจ้างเอกชน พบว่าในเขตเมืองสูงกว่าเขตชนบทค่อนข้างชัดเจนโดยเฉพาะในช่วงอายุ 50 - 59 ปี

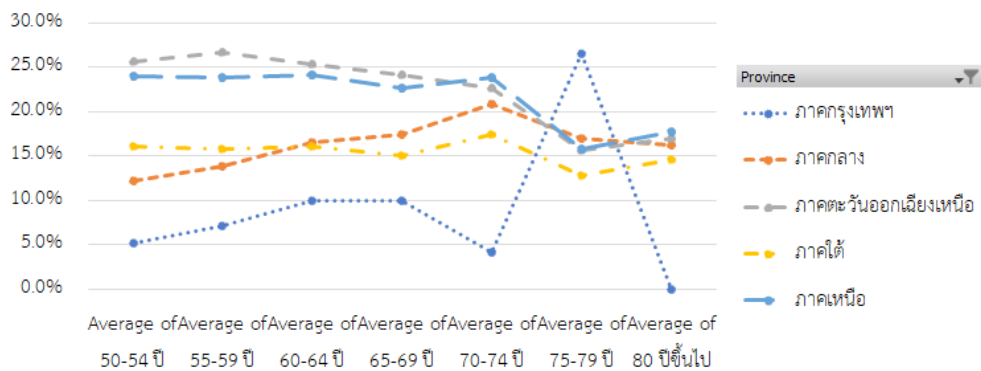
จำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค

รูป 3.23 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน) ในสถานภาพการทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

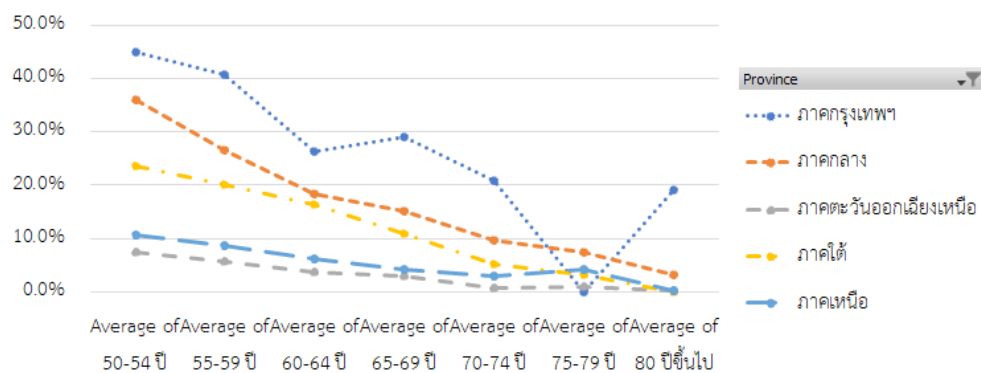
(ก) ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง

(ข) ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง

(ค) ลูกจ้างภาคเอกชน

เมื่อพิจารณาแยกตามภูมิภาค พบว่า สัดส่วนของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำโดยมีสถานภาพการทำงานเป็น “ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง” มีระดับที่สูงที่สุดในทุกช่วงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ในขณะที่กรุงเทพฯ มีสัดส่วนต่ำที่สุดในช่วงอายุ 50 ปีถึง 69 ปี ตามด้วยภาคกลาง ซึ่งมีสัดส่วนที่ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นในช่วงอายุ 70 - 79 ปี

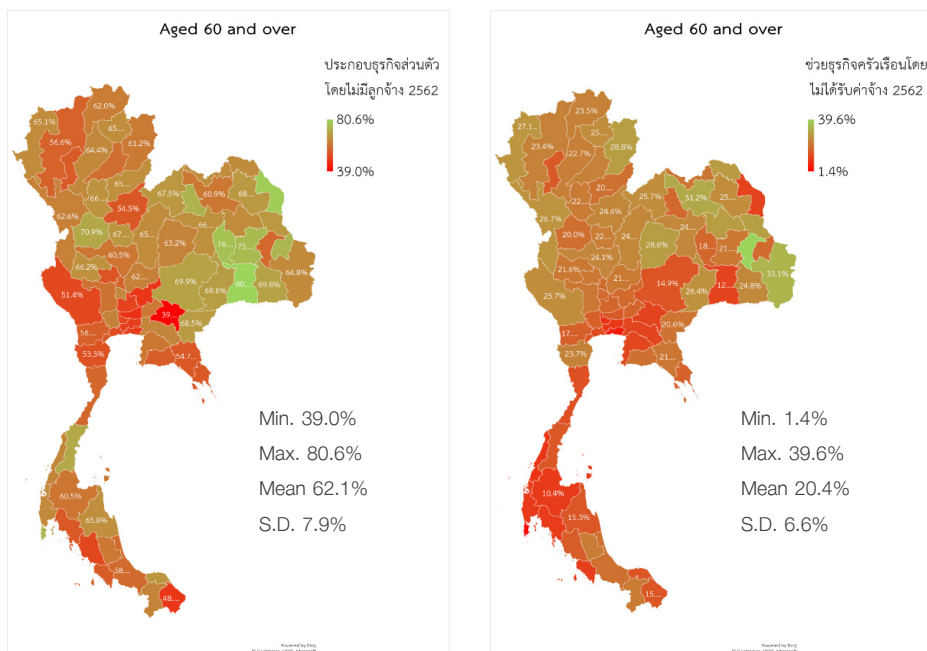
สำหรับสถานภาพการทำงานในลักษณะ “การช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง” ในช่วงอายุ 50 ปีถึง 74 ปี พบว่า มีสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงกว่อย่างชัดเจนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ตามลำดับ เมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ขณะที่ในกรุงเทพฯ มีสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำอยู่เพียงในช่วงร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 10 (อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดของขนาดกลุ่มตัวอย่าง ที่อาจมีไม่มากเพียงพอในบางภูมิภาครวมถึงกรุงเทพฯ เมื่อจำแนก

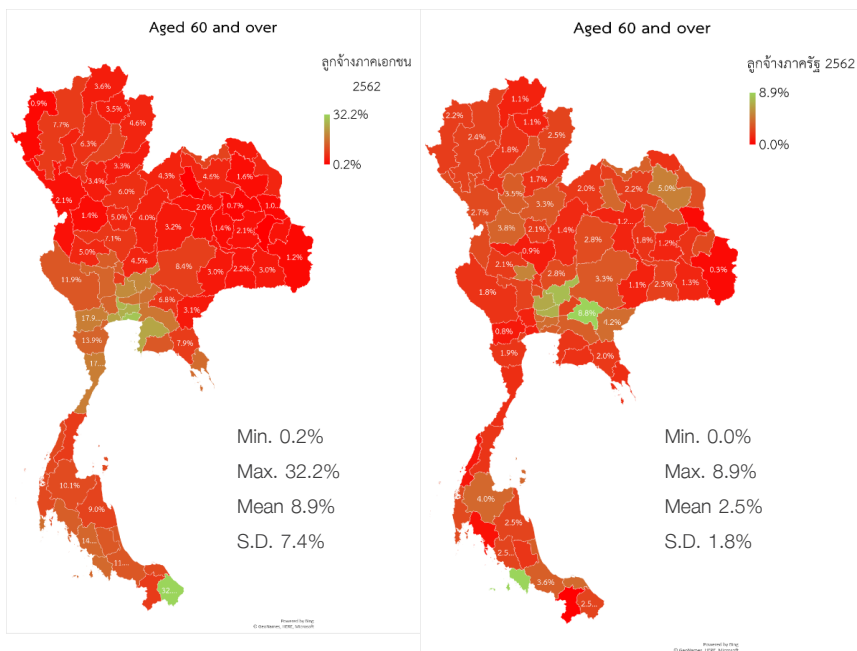
ตามภูมิภาค โดยเฉพาะในกลุ่มอายุ 75 ปีขึ้นไป ส่งผลให้สัดส่วนของสถานภาพการทำงาน ในช่วงอายุ 75 ปีขึ้นไปค่อนข้างมีความแปรปรวนสูง)

สัดส่วนของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำในสถานภาพ “ลูกจ้างเอกชน” มีแนวโน้มลดลงตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นของประชากรในทุกภูมิภาค โดยเปรียบเทียบ สัดส่วนนี้สูงที่สุดในกรุงเทพฯ ตามด้วยภาคกลาง ภาคใต้ และภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานในสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างภาครัฐค่อนข้างต่ำกว่าในภูมิภาคอื่นๆ อย่างชัดเจน

จำแนกตามกลุ่มอายุและจังหวัด

รูป 3.24 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน)
ใน 4 สถานภาพการทำงานรายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

ตาราง 3.2 จังหวัดที่มีร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) สูงที่สุด และต่ำที่สุด ในแต่ละสถานภาพการทำงาน พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

10 สูงสุด: พ.ศ. 2562				
	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	ช่วยธุรกิจครัวเรือน	ลูกจ้างภาคเอกชน	ลูกจ้างภาครัฐ
1	สุรินทร์	ยโสธร	นราธิวาส	สตูล
2	นครพนม	อุบลราชธานี	สมุทรปราการ	ปราจีนบุรี
3	มหาสารคาม	อุดรธานี	นนทบุรี	สระบุรี
4	ร้อยเอ็ด	มุกดาหาร	กรุงเทพมหานคร	ปทุมธานี
5	อำนาจเจริญ	น่าน	ชลบุรี	พระนครศรีอยุธยา
6	หนองบัวลำภู	ชัยภูมิ	สมุทรสาคร	ชัยนาท
7	ภูเก็ต	กาฬสินธุ์	พระนครศรีอยุธยา	สกลนคร
8	ชุมพร	บึงกาฬ	สระบุรี	สระแก้ว
9	กำแพงเพชร	แม่ฮ่องสอน	ราชบุรี	กรุงเทพมหานคร
10	นครราชสีมา	ตาก	ประจวบคีรีขันธ์	ปัตตานี

	10 ต่ำสุด: พ.ศ. 2562			
	ประกอบธุรกิจส่วนตัว	ช่วยธุรกิจครัวเรือน	ลูกจ้างภาคเอกชน	ลูกจ้างภาครัฐ
1	ปราจีนบุรี	ภูเก็ต	หนองบัวลำภู	ยะลา
2	ปทุมธานี	สมุทรปราการ	ยโสธร	อุบลราชธานี
3	สระบุรี	นนทบุรี	กาฬสินธุ์	มุกดาหาร
4	นราธิวาส	ระนอง	แม่ฮ่องสอน	กระบี่
5	สมุทรปราการ	กรุงเทพมหานคร	มุกดาหาร	ระนอง
6	กรุงเทพมหานคร	พังงา	อุบลราชธานี	ราชบุรี
7	พระนครศรีอยุธยา	สุราษฎร์ธานี	มหาสารคาม	นครสวรรค์
8	ตรัง	กระบี่	กำแพงเพชร	สมุทรสาคร
9	กาญจนบุรี	สตูล	สกลนคร	เชียงราย
10	นนทบุรี	นครพนม	ขอนแก่น	นครปฐม

เมื่อจำแนกเป็นรายจังหวัดทั่วประเทศ พบว่า สัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงาน โดยมีสภาพการทำงานเป็น “การประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง” มีค่าอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 39.0 และร้อยละ 80.6 โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนสูงที่สุด ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น สุรินทร์ นครพนม มหาสารคาม ร้อยเอ็ด อำนาจเจริญ และหนองบัวลำภู เป็นต้น ขณะที่จังหวัดที่มีสัดส่วนต่ำที่สุด ส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง เช่น ปราจีนบุรี สระบุรี พระนครศรีอยุธยา และจังหวัดในเขตปริมณฑล รวมถึงกรุงเทพฯ

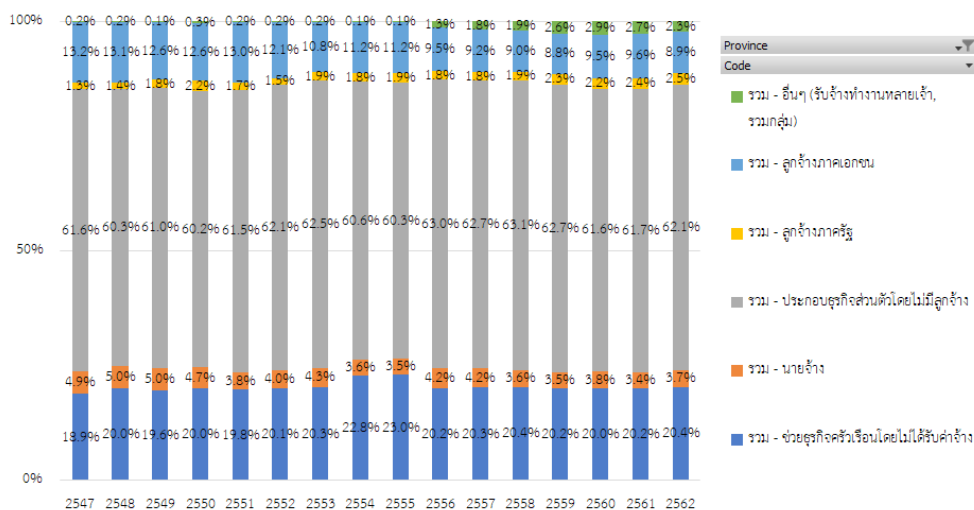
สำหรับสัดส่วนของแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีสถานภาพการทำงานเป็นการ “ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง” พบว่ามีค่าอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 20.4 และ 39.6 จังหวัดที่มีสัดส่วนนี้สูงที่สุด ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเช่นกัน เช่น ยโสธร อุบลราชธานี อุดรธานี มุกดาหาร เป็นต้น ขณะที่จังหวัดที่มีสัดส่วนต่ำที่สุด ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในภาคใต้ เช่น ภูเก็ต ระนอง พังงา สุราษฎร์ธานี และกระบี่ และกรุงเทพฯ รวมถึงจังหวัดในเขตปริมณฑล เช่น สมุทรปราการ และนนทบุรี

ในส่วนของการทำงานที่มีสถานภาพเป็น “ลูกจ้างภาคเอกชน” พบว่า คิดเป็นสัดส่วนของแรงงานสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 0.2 และ 32.2 จังหวัดที่มีสัดส่วนที่สูงที่สุด ได้แก่ นราธิวาส และจังหวัดในเขตปริมณฑล รวมถึงกรุงเทพฯ เช่น สมุทรปราการ นนทบุรี ขณะที่จังหวัดที่มีสัดส่วนที่ต่ำที่สุด ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น หนองบัวลำภู ยโสธร กาฬสินธุ์ เป็นต้น สัดส่วนของผู้ที่ทำงานในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีสภาพการทำงานเป็น “ลูกจ้างภาครัฐ” คิดเป็นเพียงร้อยละ 2.5 ของผู้ทำงานทั้งหมด

โดยในระดับจังหวัดมีสัดส่วนอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 0 และ 8.9 ในจังหวัดที่มีสัดส่วนสูงที่สุดได้แก่ สตูล ตามด้วย หลายจังหวัดในเขตภาคกลาง เช่น ปราจีนบุรี สระบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยาและชัยนาท

3.2.2 แนวโน้ม พ.ศ. 2547 - 2562

รูป 3.25 สถานภาพการทำงานของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน)
พ.ศ. 2547 ถึง 2562 (ไตรมาส 3)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพการทำงานของกลุ่มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ ในช่วงปี 2547 - 2562 พบว่า “การประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง” มีสัดส่วนสูงที่สุดมาโดยตลอด โดยมีสัดส่วนที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักอยู่ในช่วงร้อยละ 60-63 ของแรงงานผู้สูงอายุทั้งหมด การทำงานในลักษณะการ “ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง” มีสัดส่วนที่สูงมากเป็นอันดับ 2 มาโดยตลอด โดยมีการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนไม่มากนัก อยู่ในช่วงประมาณร้อยละ 19-20 ของจำนวนแรงงานผู้สูงอายุ

สำหรับสภาพการทำงานที่เป็น “ลูกจ้างภาคเอกชน” ซึ่งมีสัดส่วนสูงเป็นอันดับ 3 กลับพบว่าแนวโน้มลดลงจากประมาณร้อยละ 12-13 ในช่วงปี 2547-2552 เหลือประมาณร้อยละ 9 ของแรงงานสูงอายุทั้งหมด ในช่วงปี 2556-2562 ในขณะที่สัดส่วนของแรงงานสูงอายุที่มีสถานภาพการทำงานเป็น “นายจ้าง” ไม่เปลี่ยนแปลงมากโดยอยู่ในช่วงร้อยละ 3-5 และสถานภาพการทำงาน “ลูกจ้างภาครัฐ” มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยโดยอยู่ในช่วงร้อยละ 1.3 ถึง 2.5 ระหว่างปี 2547 - 2562

3.3 (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ภาคเศรษฐกิจ

สำหรับตัวชี้วัดที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ “ภาคเศรษฐกิจ” ที่แรงงานตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไปทำงานอยู่ซึ่งได้จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร โดยเป็นตัวชี้วัดที่ครอบคลุมเฉพาะประชากรที่มีลักษณะการทำงานเป็น “ผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำเท่านั้น” ไม่รวมผู้ที่ไม่มีงานทำอยู่นอกกำลังแรงงาน

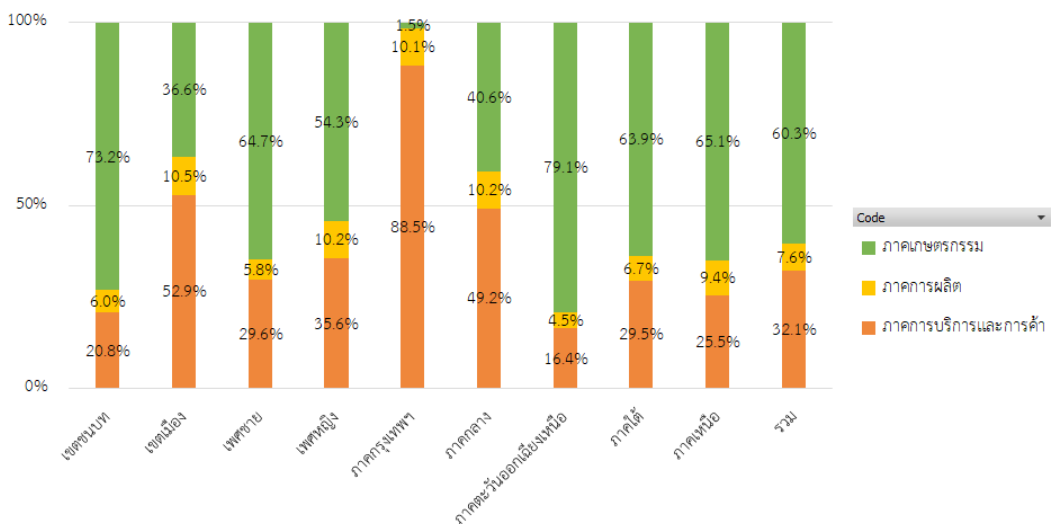
ภาคเศรษฐกิจของการทำงานหรือมีงานทำนี้ แบ่งออกเป็น 3 ภาค ได้แก่ ภาคเกษตรกรรม ภาคการผลิต และภาคการบริการและการค้า

3.3.1 สถานการณ์ พ.ศ. 2562

ภาพรวมและจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจ พ.ศ. 2562 ในกลุ่มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เฉพาะผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ พบว่า ภาคเศรษฐกิจที่มีการทำงานของประชากรกลุ่มนี้มากที่สุด คือ ภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 60.3 ในลำดับถัดมา คือ ภาคการบริการและการค้า ร้อยละ 32.1 และภาคการผลิต ร้อยละ 7.6 ตามลำดับ

รูป 3.26 ภาคเศรษฐกิจของการทำงานของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน)
พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

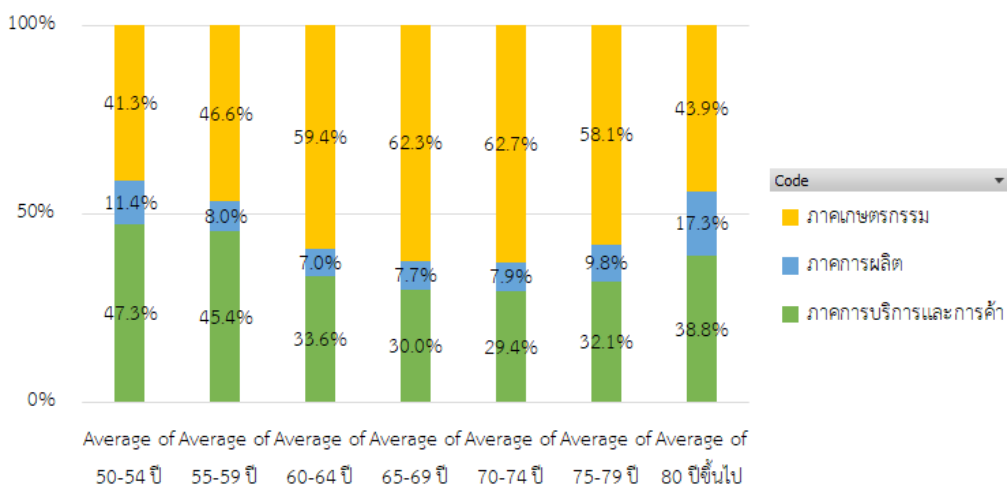

หากพิจารณาตามเพศ พบว่า ภาคเกษตรกรรมเป็นภาคเศรษฐกิจหลักที่ประชากรสูงอายุส่วนใหญ่ทำงานหรือมีงานทำอยู่ ในทั้งเพศชายและเพศหญิง (ร้อยละ 64.7 และ 54.3 ตามลำดับ) และในลำดับถัดมาได้แก่ ภาคการบริการและการค้า และภาคการผลิตตามลำดับ แต่สังเกตได้ว่า ประชากรสูงอายุชายมีสัดส่วนที่ทำงานในภาคการเกษตรที่สูงกว่าเพศหญิง ในขณะที่ประชากรสูงอายุหญิงมีสัดส่วนที่ทำงานในภาคการบริการและการค้าและภาคการผลิตที่สูงกว่าเพศชาย

จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ภาคเศรษฐกิจของการทำงานในประชากรสูงอายุเขตเมืองและเขตชนบท ค่อนข้างมีความแตกต่างกัน โดยประชากรสูงอายุเขตเมืองโดยส่วนใหญ่ ทำงานในภาคการบริการและการค้ามากถึงร้อยละ 52.9 ขณะที่ประชากรสูงอายุเขตชนบทส่วนใหญ่ ทำงานในภาคเกษตรกรรมถึง ร้อยละ 73.2 นอกจากนี้ ประชากรสูงอายุเขตเมืองถึงร้อยละ 10.5 ทำงานในภาคการผลิต ขณะที่ในเขตชนบทมีเพียงร้อยละ 6.0

เมื่อจำแนกตามภูมิภาค พบว่า กรุงเทพฯ มีลักษณะการทำงานของประชากรสูงอายุ เมื่อพิจารณาจากภาคเศรษฐกิจที่ค่อนข้างแตกต่างจากภูมิภาคอื่นอย่างชัดเจน โดยมากถึงร้อยละ 88.5 ของการทำงานในประชากรสูงอายุกรุงเทพฯ เป็นการทำงานในภาคการบริการและการค้า และอีกร้อยละ 10.1 เป็นการทำงานในภาคการผลิต ภาคกลางเป็นอีกภูมิภาคที่มีลักษณะค่อนข้างแตกต่างจากภูมิภาคอื่น โดยประชากรสูงอายุที่ยังคงทำงานส่วนใหญ่มากถึงเกือบครึ่งหรือร้อยละ 49.2 ทำงานในภาคการบริการและการค้า ขณะที่ในภูมิภาคอื่น ประชากรสูงอายุส่วนใหญ่มีการทำงานในภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีสัดส่วนมากถึง ร้อยละ 79.1

รูป 3.27 ภาคเศรษฐกิจของการทำงานของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ทำงาน)
จำแนกรายกลุ่มอายุ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

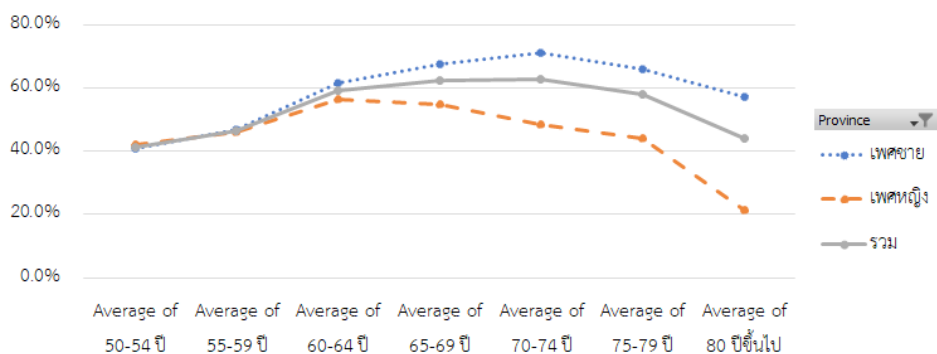

เมื่อพิจารณาภาคเศรษฐกิจของการทำงานของ ผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำเป็นรายกลุ่มอายุ 5 ปี ตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า ในช่วงอายุ 50 - 54 ปี การทำงานส่วนใหญ่เป็นการทำงานในภาคการบริการและการค้ามากถึงร้อยละ 47.3 ซึ่งสูงกว่าการทำงานในภาคเกษตรกรรม ที่มีสัดส่วนร้อยละ 10.3 ขณะที่ภาคการผลิตมีเพียงร้อยละ 11.4

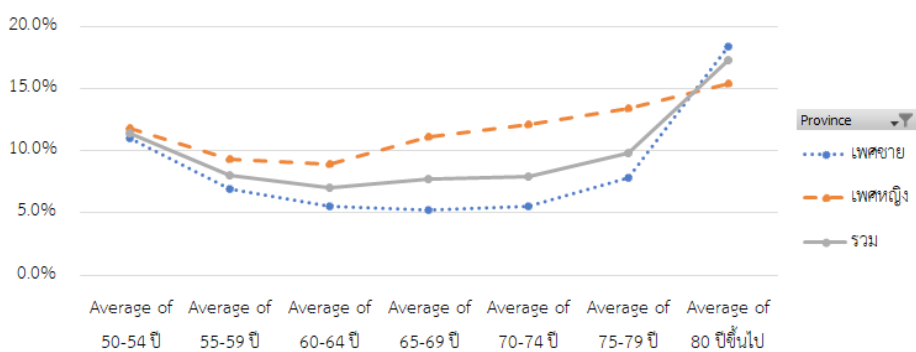
เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุที่เพิ่มสูงขึ้น เห็นได้ว่าสัดส่วนของผู้ที่ทำงานในภาคการบริการและการค้ามีแนวโน้มลดต่ำลงจนถึงกลุ่มอายุ 75 - 79 ปี ที่เริ่มมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นในกลุ่มผู้ที่ยังคงทำงาน ซึ่งตรงกันข้ามกับ การทำงานในภาคเกษตรกรรม ที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามกลุ่มอายุ จนถึงอายุ 75 - 79 ปี ที่สัดส่วนเริ่มลดลงในกลุ่มผู้ที่ยังคงทำงาน สำหรับ สัดส่วนผู้ที่ทำงานในภาคการผลิต พบว่า มีแนวโน้มลดลงในช่วงอายุ 50 - 64 ปี และในกลุ่มผู้ที่ยังคงทำงานตั้งแต่อายุ 65 ขึ้นไป พบว่า มีแนวโน้มของสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นแต่ยังคงค่อนข้างต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนผู้ที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมและภาคการบริการและการค้า

รูป 3.28 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในแต่ละภาคเศรษฐกิจ
 ของการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุในภาพรวมและตามเพศ พ.ศ. 2562
 (ไตรมาส 3)

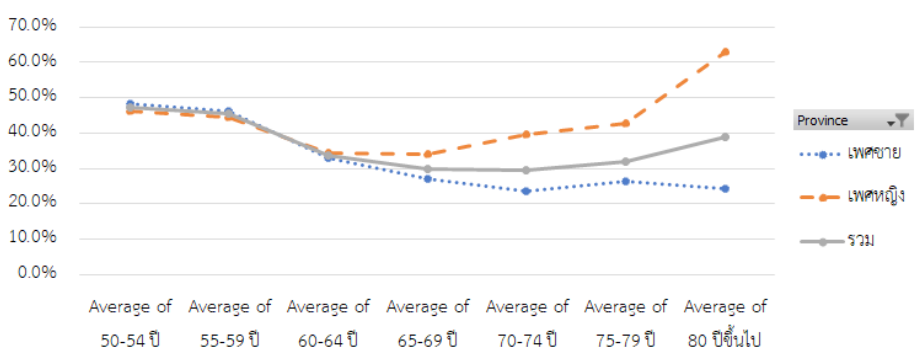
(ก) ภาคเกษตรกรรม

(ข) ภาคการผลิต

(ค) ภาคการบริการและการค้า

จากการจำแนกประชากรตามกลุ่มอายุ 5 ปีตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป ภาพรวมพบว่า สัดส่วนของผู้ที่ทำงานใน “ภาคเกษตรกรรม” เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 41.3 ในช่วงอายุ 50 - 54 ปี เป็นร้อยละ 62.7 ในช่วงอายุ 70 - 74 ปี และลดลงหลังจากช่วงอายุดังกล่าว จนเหลือเพียงร้อยละ 43.9 ในกลุ่มประชากรอายุ 80 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานในทุกช่วงอายุตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป พบว่า ประชากรเพศชายที่ยังคงทำงาน มีสัดส่วนที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมสูงกว่า ประชากรเพศหญิง โดยมีสัดส่วนที่แตกต่างกันระหว่างเพศชายและเพศหญิงเพิ่มขึ้นตามกลุ่มอายุที่เพิ่มขึ้น

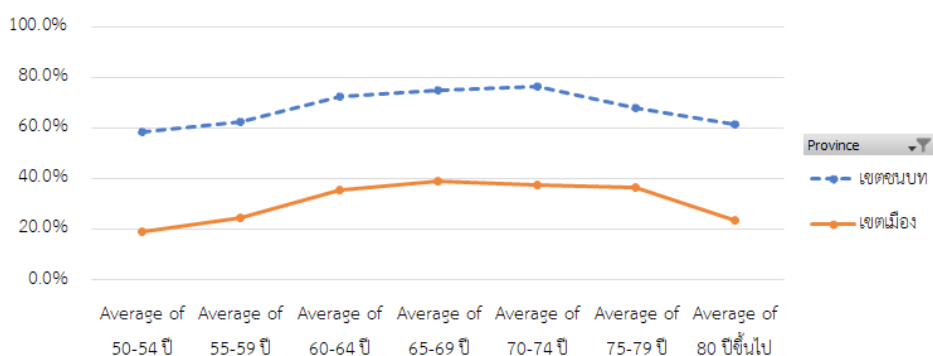
สำหรับการทำงานใน “ภาคการผลิต” พบว่ามีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 11.4 ในกลุ่มคนทำงานช่วงอายุ 50 - 54 ปี โดยมีสัดส่วนลดลงในช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นเหลือเพียงร้อยละ 7.0 ในกลุ่มคนทำงานช่วงอายุ 60 - 64 ปี หลังจากนั้น จึงมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นและคิดเป็นร้อยละ 17.3 ของกลุ่มคนทำงานในช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ประชากรเพศหญิงที่ยังคงทำงานมีสัดส่วนที่ทำงานในภาคการผลิต สูงกว่าเพศชายในเกือบทุกช่วงอายุ ตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป (ยกเว้นกลุ่มอายุ 80 ปีขึ้นไป)

ในส่วนของการทำงานใน “ภาคการบริการและการค้า” พบว่า คิดเป็นสัดส่วนที่ร้อยละ 47.3 ของกลุ่มคนทำงานในช่วงอายุ 50 - 54 ปี โดยมีสัดส่วนที่ลดลงต่อเนื่องตามอายุที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มคนทำงาน เหลือเพียงร้อยละ 29.4 ในกลุ่มคนทำงานอายุ 70 - 74 ปี ก่อนที่จะเพิ่มขึ้นหลังจากนั้นเป็นร้อยละ 38.8 ในกลุ่มผู้ที่ทำงานอายุ 80 ปีขึ้นไป เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประชากรเพศชายและเพศหญิงที่ยังคงทำงาน พบว่า ทั้งสองกลุ่มมีสัดส่วนที่ทำงานในภาคการบริการและการค้า ไม่แตกต่างกันมากในช่วงอายุ 50 - 64 ปี แต่ตั้งแต่อายุ 65 ปีขึ้นไป พบว่า มีสัดส่วนของประชากรเพศหญิงที่ทำงานในภาคการบริการและการค้าที่สูงกว่าสัดส่วนของประชากรเพศชายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

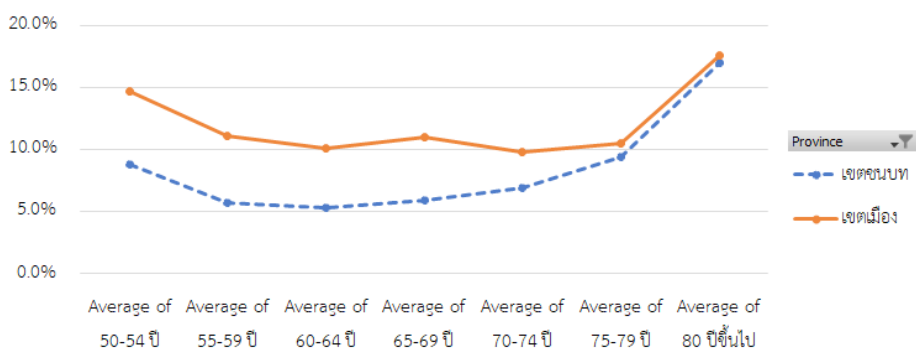
จำแนกตามกลุ่มอายุและเขตที่อยู่

รูป 3.29 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในแต่ละภาค เศรษฐกิจของการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

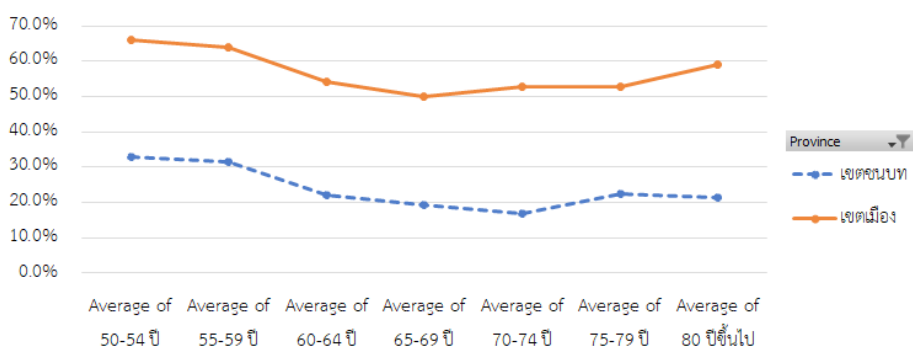
(ก) ภาคเกษตรกรรม

(ข) ภาคการผลิต

(ค) ภาคการบริการและการค้า

เมื่อพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า สัดส่วนของผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ “ภาคเกษตรกรรม” ในกลุ่มประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ในเขตชนบทสูงกว่าในเขตเมือง ในทุกช่วงกลุ่มอายุ โดยในเขตชนบทมีสัดส่วนที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมประมาณมากกว่าร้อยละ 60 ในทุกช่วงอายุ ขณะที่ในเขตเมืองมีสัดส่วนอยู่ระหว่างในช่วงร้อยละ 20-40

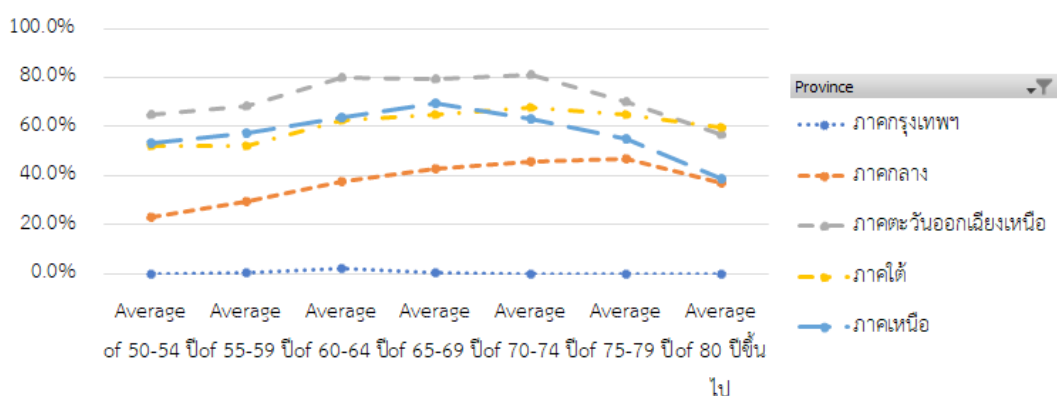
ในส่วนของการทำงาน “ภาคการผลิต” พบความแตกต่างระหว่าง 2 เขตที่อยู่อาศัย เช่นกัน โดยประชากรในเขตเมืองที่ยังคงทำงานมีสัดส่วนการทำงานในภาคการผลิตที่สูงกว่าประชากรในเขตชนบทในทุกกลุ่มอายุโดยเฉพาะในช่วงอายุตั้งแต่ 50 ปีถึง 74 ปี

สำหรับการทำงาน “ภาคการบริการและการค้า” เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่ามีลักษณะที่ตรงข้ามกับการทำงานในภาคเกษตรกรรม โดยมีสัดส่วนของประชากรที่ยังคงทำงานอยู่ในภาคการบริการและการค้าในเขตเมืองที่สูง (ประมาณร้อยละ 50 ขึ้นไป ในทุกช่วงอายุ) และสูงกว่าสัดส่วนของประชากรที่ทำงานในเขตชนบทค่อนข้างชัดเจนตลอดทุกช่วงอายุ

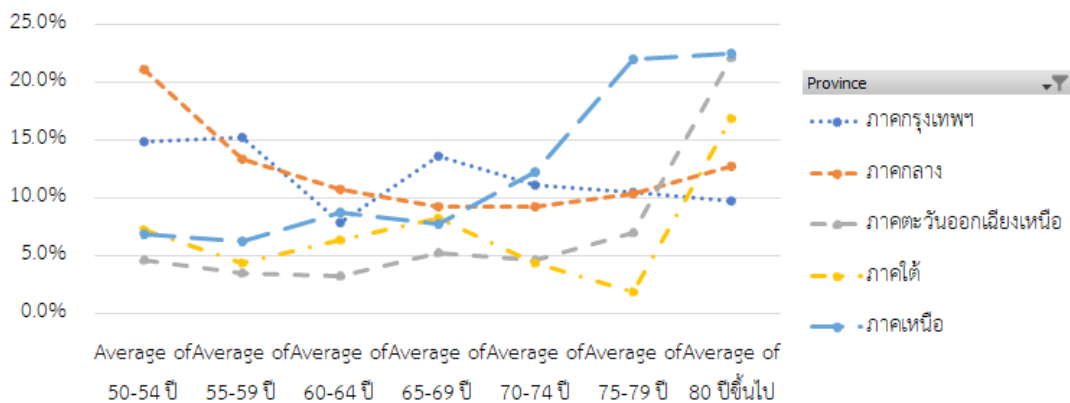
จำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค

รูป 3.30 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในแต่ละภาคเศรษฐกิจ ของการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุในภาพรวมและตามภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

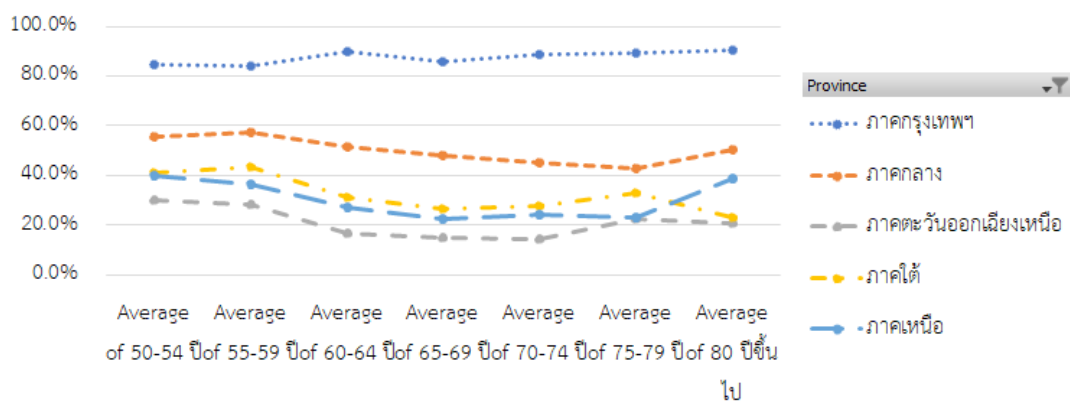
(ก) ภาคเกษตรกรรม

(๒) ภาคการผลิต

(ค) ภาคการบริการและการค้า

เมื่อจำแนกตามภูมิภาค สัดส่วนของผู้ที่ทำงาน "ภาคเกษตรกรรม" มีระดับที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และต่ำที่สุดหรือเกือบไม่มีเลยในกรุงเทพฯ ในภาคกลาง สัดส่วนของ ผู้ที่ทำงานภาคเกษตรกรรมค่อนข้างต่ำเช่นกัน เมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น โดยเฉพาะภาคใต้ ภาคเหนือ รวมถึง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่มีสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นตามช่วงอายุของประชากร

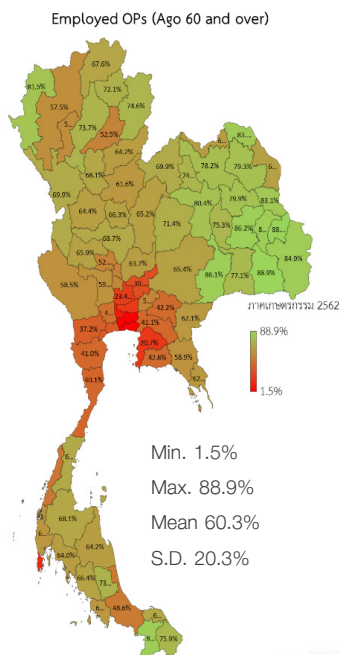
สำหรับการทำนงาน “ภาคการผลิต” ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะสำหรับกรุงเทพฯ ทำให้แบบแผนการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนของผู้ที่ทำงานในภาคการผลิตตาม ช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นไม่ชัดเจน แต่หากพิจารณาในช่วงอายุก่อน 60 ปี จะเห็นได้ว่าการทำนงานของประชากรใน กลุ่มอายุ 50 - 59 ปี ในกรุงเทพฯ และภาคกลาง มีสัดส่วนที่ทำงานในภาคการผลิต สูงกว่าภูมิภาคอื่นค่อนข้างชัดเจน แต่หลังจากอายุ 60 ปีขึ้นไป ความแตกต่างระหว่างภูมิภาคค่อนข้างไม่ชัดเจน

ในส่วนของผู้ที่ทำงานใน “ภาคการบริการและการค้า” เห็นได้ชัดว่า คิดเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดในกรุงเทพฯ เมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น โดยมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 80 ตลอดทุกช่วงอายุ ภูมิภาคที่มีสัดส่วนผู้ที่ทำงานในภาคการบริการค้าสูง เป็นอันดับถัดมา ได้แก่ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ

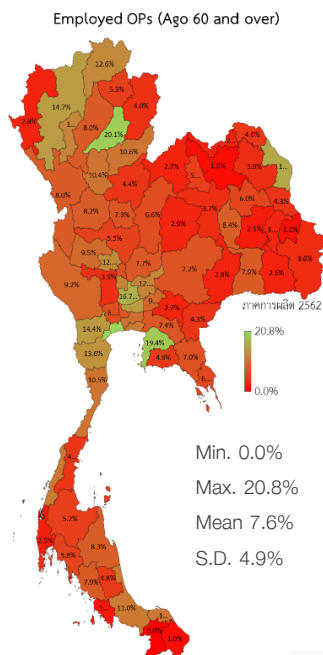
จำแนกตามกลุ่มอายุและจังหวัด

รูป 3.31 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในแต่ละภาคเศรษฐกิจของการทำงาน รายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

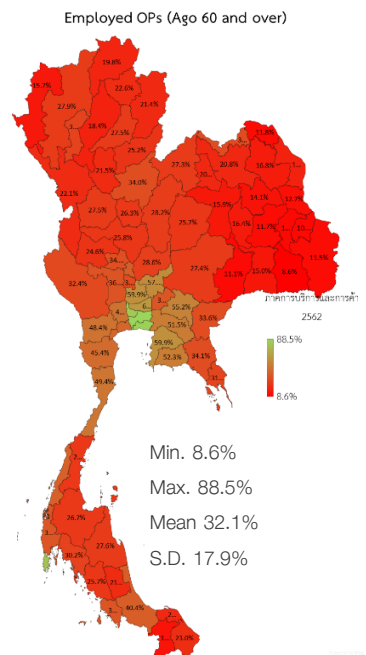
(ก) ภาคเกษตรกรรม

(ข) ภาคการผลิต

(ค) ภาคการบริการและการค้า

ตาราง 3.3 จังหวัดที่มีร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) สูงที่สุดและต่ำที่สุด ในแต่ละภาคเศรษฐกิจของการทำงาน พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

	10 สูงสุด: พ.ศ. 2562			10 ต่ำสุด: พ.ศ. 2562		
	ภาคการผลิต	ภาคเกษตรกรรม	ภาคการบริการฯ	ภาคการผลิต	ภาคเกษตรกรรม	ภาคการบริการฯ
1	สมุทรสาคร	ศรีสะเกษ	กรุงเทพมหานคร	ยะลา	กรุงเทพมหานคร	ศรีสะเกษ
2	สมุทรสงคราม	อำนาจเจริญ	สมุทรปราการ	อุดรธานี	สมุทรปราการ	อำนาจเจริญ
3	แพร่	ร้อยเอ็ด	นนทบุรี	นราธิวาส	นนทบุรี	ยโสธร
4	ชลบุรี	บุรีรัมย์	ภูเก็ต	อำนาจเจริญ	ภูเก็ต	บุรีรัมย์
5	พระนครศรีอยุธยา	ยะลา	ปทุมธานี	สตูล	ชลบุรี	อุบลราชธานี
6	นครพนม	ยโสธร	ชลบุรี	ร้อยเอ็ด	ปทุมธานี	ร้อยเอ็ด
7	เชียงใหม่	อุบลราชธานี	พระนครศรีอยุธยา	พังงา	พระนครศรีอยุธยา	บึงกาฬ
8	ปทุมธานี	บึงกาฬ	สระบุรี	หนองคาย	สระบุรี	มุกดาหาร
9	ราชบุรี	มุกดาหาร	ปราจีนบุรี	ศรีสะเกษ	สมุทรสาคร	ยะลา
10	เพชรบุรี	แม่ฮ่องสอน	ระยอง	เลย	สมุทรสงคราม	กาฬสินธุ์

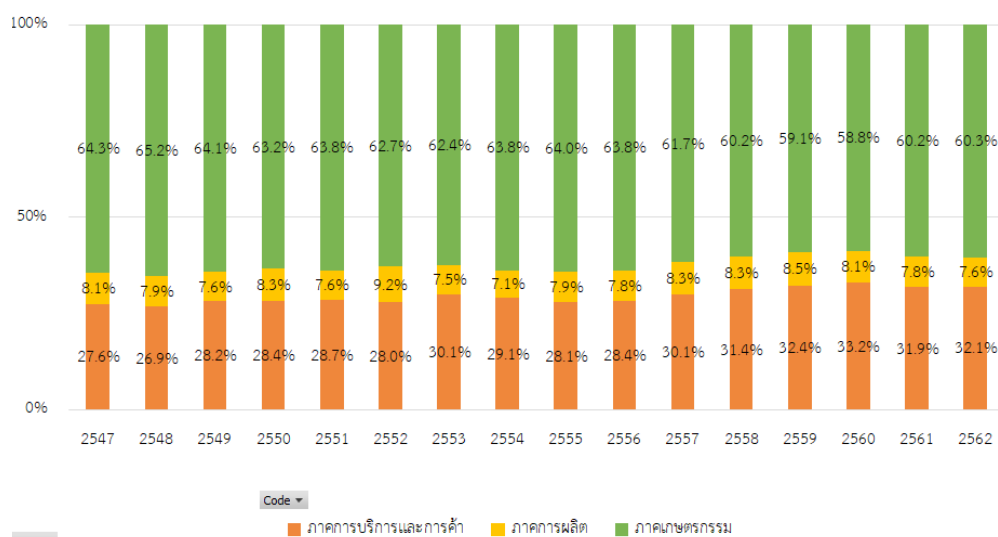
หากพิจารณาข้อมูลเป็นรายจังหวัดทั่วประเทศในกลุ่มประชากรอายุ 60 ปีที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ พบว่า การทำงาน “ภาคเกษตรกรรม” มีสัดส่วนที่สูงค่อนข้างชัดเจนในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนการทำงานในภาคเกษตรกรรมสูงที่สุด 8 ใน 10 จังหวัดแรก อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่ ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ ร้อยเอ็ด บุรีรัมย์ ยโสธร อุบลราชธานี บึงกาฬ มุกดาหาร ขณะที่จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้ที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมต่ำที่สุด คือ กรุงเทพฯ และส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในเขตปริมณฑลและภาคกลาง เช่น สมุทรปราการ นนทบุรี ชลบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สระบุรี สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม เป็นต้น

สำหรับการทำงาน “ภาคการผลิต” จังหวัดที่มีผู้ทำงานในภาคนี้ คิดเป็นสัดส่วนที่สูง ส่วนใหญ่อยู่ในเขตปริมณฑลและภาคกลาง เช่น สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ชลบุรี พระนครศรีอยุธยา และปทุมธานี เป็นต้น รวมถึงบางพื้นที่ในภาคเหนือ เช่น แพร่ และเชียงใหม่ และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น นครพนม ขณะที่จังหวัดที่มีสัดส่วนการทำงานในภาคการผลิตค่อนข้างต่ำ เป็นพื้นที่บางส่วนในภาคใต้ เช่น ยะลา นราธิวาส สตูล และพังงา เป็นต้น และบางพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น อุดรธานี อำนาจเจริญ ร้อยเอ็ดหนองคาย และศรีสะเกษ เป็นต้น

ในส่วนของ “ภาคการบริการและการค้า” จังหวัดที่มีสัดส่วนการทำงานในภาคนี้ สูงที่สุด ได้แก่กรุงเทพฯ และจังหวัดในเขตปริมณฑลและภาคกลาง เช่น สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี ชลบุรีพระนครศรีอยุธยา และสระบุรี เป็นต้น และจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็น เมืองใหญ่และเมืองท่องเที่ยวหลักในภาคใต้

3.3.2 แนวโน้ม พ.ศ. 2547 - 2562

รูป 3.32 ภาคเศรษฐกิจของการทำงานของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเฉพาะผู้ที่ทำงาน พ.ศ 2547 – 2562 (ไตรมาส 3)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคเศรษฐกิจของการทำงานในกลุ่มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ จากชุดข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี 2547 - 2562 พบว่า การทำงาน “ภาคเกษตรกรรม” มีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานสูงที่สุดมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของผู้ที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย จากร้อยละ 64.3 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 62.7 และ 61.7 ในปี 2552 และ 2557 ตามลำดับ และลดลงเหลือร้อยละ 63 ในปี 2562

การทำงาน “ภาคการบริการและการค้า” มีสัดส่วนมากเป็นอันดับที่ 2 ในกลุ่มประชากรสูงอายุที่ยังคงทำงาน รองจากภาคเกษตรกรรม โดยที่สัดส่วนของผู้ที่ทำงานในภาคการบริการและการค้ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด จากร้อยละ 27.6 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 28.0 และ 30.1 ในปี 2552 และ 2557 ตามลำดับ และเพิ่มเป็นร้อยละ 32.1 ล่าสุดในปี 2562

สำหรับการทำงานใน “ภาคการผลิต” มีสัดส่วนค่อนข้างทรงตัวอยู่ในช่วงร้อยละ 7 - 9 ของประชากรสูงอายุที่ยังคงทำงานมาโดยตลอด

ในภาพรวมโดยสรุปจะเห็นได้ว่า ในช่วงที่ผ่านมาการทำงานของประชากรสูงอายุไทย แม้ส่วนใหญ่จะยังคงอยู่ในภาคเกษตรกรรม แต่มีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด ในขณะที่สัดส่วนผู้ที่ทำงานในภาคการบริการและการค้ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

3.4 (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) อาชีพ

ในส่วนนี้เป็นข้อมูลตัวชี้วัด “อาชีพ” ของกลุ่มประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ที่ยังคงมีลักษณะการทำงานเป็น “ผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำ” โดยไม่รวมกลุ่มผู้ที่ไม่มีงานทำหรืออยู่นอกกำลังแรงงาน

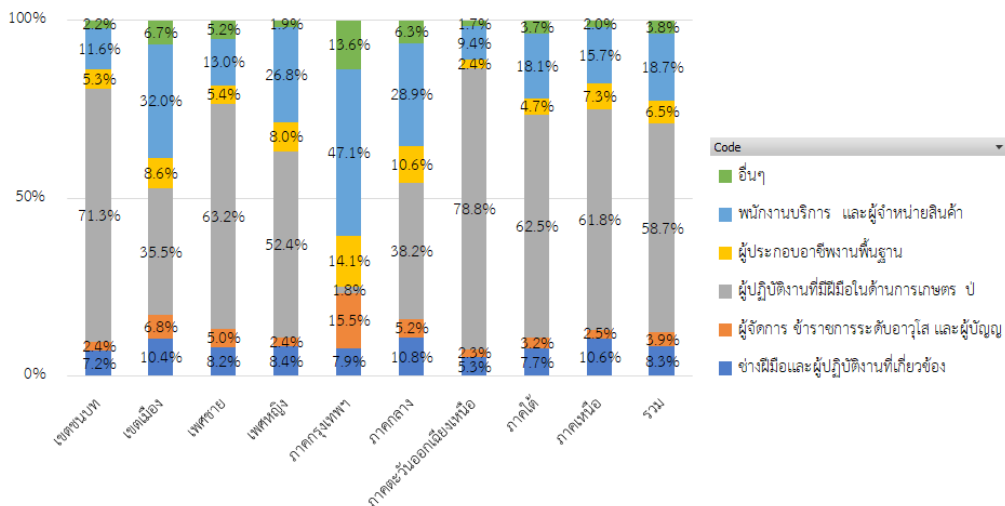
ในการนำเสนอข้อมูลอาชีพของผู้ที่ยังคงทำงาน ซึ่งได้จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ถูกจัดกลุ่มออกเป็น 6 กลุ่มอาชีพย่อย ได้แก่ 1) ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง 2) ผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโสและผู้บัญญัติกฎหมาย 3) ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร ป่าไม้และประมง 4) ผู้ประกอบอาชีพงานพื้นฐาน 5) พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า และ 6) อาชีพในลักษณะอื่นๆ

3.4.1 สถานการณ์ พ.ศ. 2562

ภาพรวมและจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2562 ในกลุ่มประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ ในภาพรวมทั่วประเทศ พบว่า ส่วนใหญ่โดยมีสัดส่วนสูงที่สุดถึงร้อยละ 58.7 ทำงานในลักษณะอาชีพ “ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรฯ” ลำดับที่ 2 เป็นการทำงานในลักษณะอาชีพ “พนักงานบริการ และผู้จำหน่ายสินค้า” ร้อยละ 18.7 และลำดับที่ 3 ในลักษณะอาชีพ “ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง” ร้อยละ 8.3

รูป 3.33 อาชีพของประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

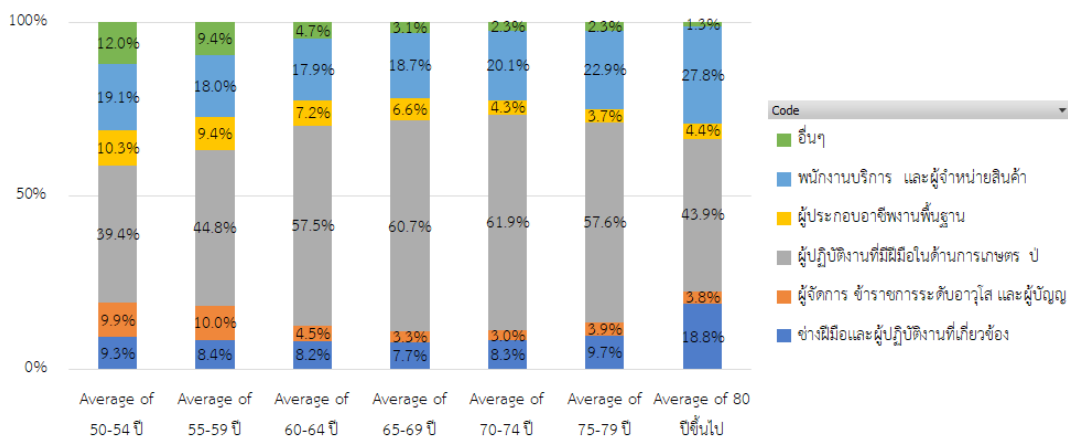

เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า การทำงานของประชากรสูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอาชีพ “ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรฯ” เป็นหลัก ตามด้วยอาชีพ “พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า” และ “ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง” ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม สังเกตได้ว่าการทำงานของผู้สูงอายุเพศชายมีสัดส่วนอยู่ในกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร และผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโส และผู้บัญญัติกฎหมายที่สูงกว่าเพศหญิง ในทางตรงกันข้ามผู้สูงอายุเพศหญิงมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานในกลุ่มอาชีพพนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า รวมถึงผู้ประกอบการอาชีพงานพื้นฐาน ที่สูงกว่าเพศชาย

หากพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ประชากรสูงอายุในเขตชนบท มีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานในกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรฯ ที่สูงมากถึงร้อยละ 71.3 และสูงกว่าในเขตเมืองอย่างเห็นได้ชัด ขณะที่ผู้สูงอายุในเขตเมืองมีลักษณะของการประกอบอาชีพที่มีความหลากหลายมากกว่า โดยมีผู้ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรฯ เพียงร้อยละ 35.5 โดยที่อีกประมาณร้อยละ 32.0 เป็นพนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า ส่วนการทำงานในลักษณะอาชีพผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโสและผู้บัญญัติกฎหมาย ผู้ประกอบการอาชีพพื้นฐาน รวมถึงช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง มีสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงกว่าการทำงานในเขตชนบท

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาคต่างๆ กรุงเทพฯ มีลักษณะอาชีพของการทำงานในกลุ่มผู้สูงอายุที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น การทำงานของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ร้อยละ 47.1 เป็นในลักษณะอาชีพพนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า ในลำดับถัดมาร้อยละ 15.5 เป็นลักษณะอาชีพผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโส และผู้บัญญัติกฎหมาย ตามด้วยร้อยละ 14.1 ที่เป็นลักษณะอาชีพผู้ประกอบการอาชีพงานพื้นฐาน ในภูมิภาคอื่นๆ ทั้งภาคใต้ ภาคเหนือ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การทำงานของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นการทำงานในอาชีพผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรฯ เป็นหลัก มากกว่าร้อยละ 60 ในขณะที่ภาคกลางมีสัดส่วนที่ต่ำกว่าอยู่ที่ร้อยละ 38.2 โดยที่มีการทำงานของผู้สูงอายุในอาชีพพนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้าถึงร้อยละ 28.9 ซึ่งสูงกว่าสัดส่วนการทำงานของผู้สูงอายุในภูมิภาคอื่นอย่างเห็นได้ชัด

รูป 3.34 อาชีพของประชากรอายุ 50 ปี ขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกรายกลุ่มอายุ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อพิจารณาอาชีพของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำ เป็นรายกลุ่มอายุ 5 ปีตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่าผู้ที่ทำงานในอาชีพ “ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร” มีสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับอาชีพในลักษณะอื่นในทุกช่วงอายุ โดยสัดส่วนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นของคนทำงาน ตั้งแต่ที่ร้อยละ 39.4 ในช่วงอายุ 50 - 54 ปี จนเป็นสัดส่วนที่ร้อยละ 61.9 ในช่วงอายุ 70 - 74 ปี ก่อนที่จะลดลงในช่วงอายุหลังจากนั้นจนเหลือร้อยละ 43.9 ในช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป

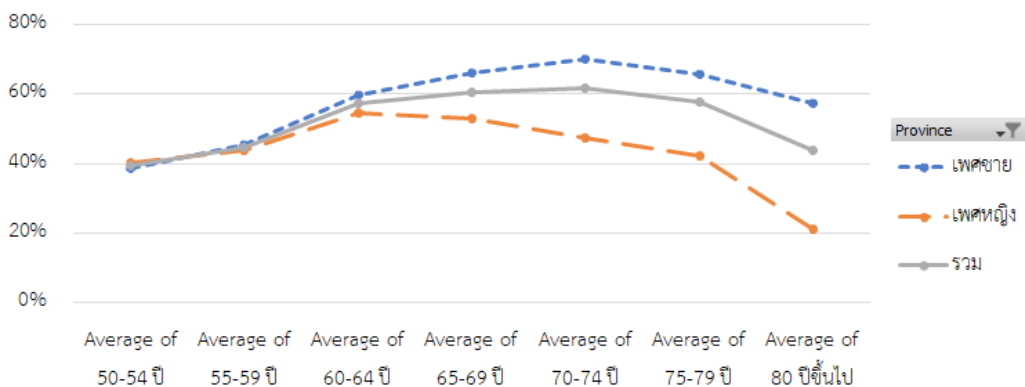
สำหรับอาชีพใน “พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า” พบว่า มีแนวโน้มที่ลดลงตามอายุของคนทำงานที่เพิ่มสูงขึ้น จากที่สัดส่วนร้อยละ 19.1 ในช่วงอายุ 50 - 54 ปี เป็นร้อยละ 17.9 ในช่วงอายุ 60 - 64 ปี หลังจากนั้นเริ่มมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นตั้งแต่อายุ 65 ปีขึ้นไป

ในขณะที่การทำงานในอาชีพ “ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง” มีสัดส่วนที่ลดลงในช่วงอายุ 50 ปี ถึง 69 ปี จากร้อยละ 9.3 ในช่วงอายุ 50 - 54 ปี เป็นร้อยละ 7.7 ในช่วงอายุ 65 - 69 ปี ก่อนที่จะเพิ่มสูงขึ้นในช่วงอายุหลังจากนั้นจนเป็นร้อยละ 18.8 ในกลุ่มคนทำงานที่อายุ 80 ปีขึ้นไป

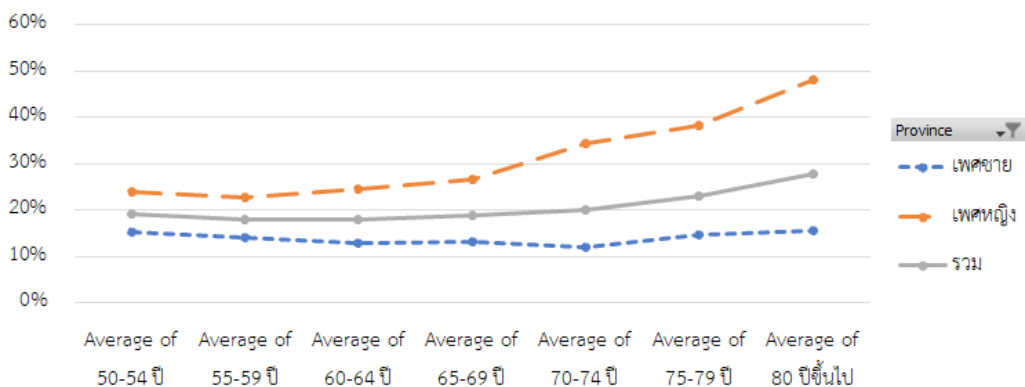
ในส่วนของลักษณะอาชีพอื่นโดยเฉพาะผู้ประกอบการอาชีพงานพื้นฐาน มีแนวโน้มลดลงตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นของคนทำงานวัยสูงอายุ อาชีพผู้จัดการข้าราชการระดับอาวุโส และผู้บัญชาตติภพพบว่ามีตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัดจากประมาณร้อยละ 10 ในช่วงอายุ 55 - 59 ปี เหลือไม่ถึงร้อยละ 5 ของผู้ที่ยังคงทำงานตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป

รูป 3.35 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปี ขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในอาชีพที่มีสัดส่วนสูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ ในภาพรวมและตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

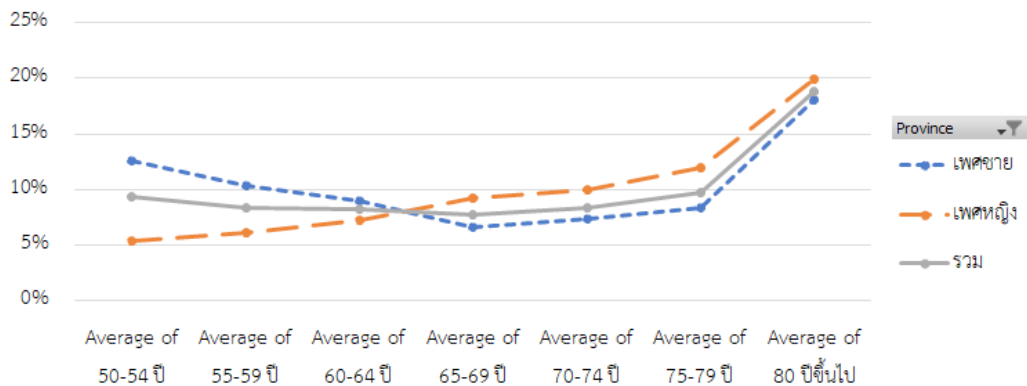
(ก) ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร

(ข) พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า

(ค) ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

เมื่อพิจารณาประชากรตามกลุ่มอายุ 5 ปีตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป จำแนกตามเพศ พบว่าสัดส่วนของผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำในอาชีพ “ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร” มีระดับที่สูงกว่าในเพศชายเมื่อเทียบกับเพศหญิง โดยเฉพาะในช่วงกลุ่มอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นความแตกต่างของสัดส่วนระหว่างเพศชายและเพศหญิงเพิ่มมากขึ้น

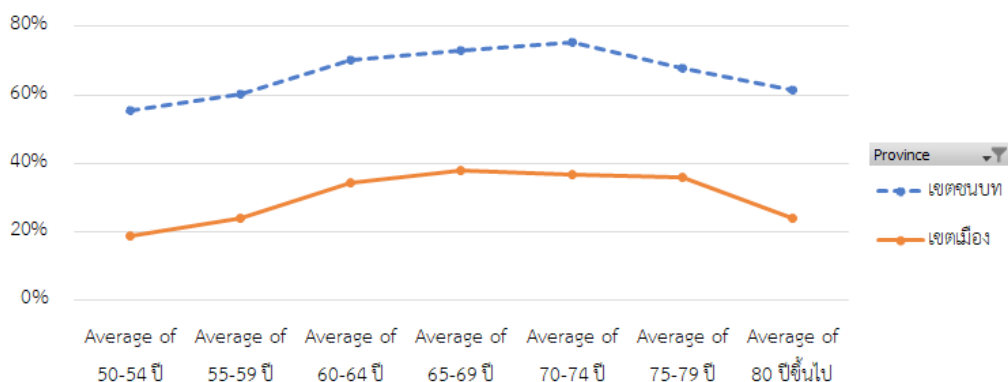
สำหรับอาชีพ “พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า” พบสัดส่วนการทำงานของประชากรเพศหญิงสูงกว่าเพศชายในทุกช่วงอายุ โดยเฉพาะในช่วงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งพบความแตกต่างของสัดส่วนระหว่างเพศหญิงและเพศชายที่เพิ่มขึ้น

ในการทำงานอาชีพ “ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง” พบว่า ในช่วงอายุก่อน 65 ปี มีสัดส่วนการทำงานในกลุ่มประชากรเพศชายที่สูงกว่าเพศหญิง โดยสัดส่วนดังกล่าว ลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้นในเพศชาย ขณะที่เพิ่มขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้นในเพศหญิง ทำให้ในช่วงอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนของประชากรเพศหญิงที่ทำงานในอาชีพช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องสูงกว่าเพศชายเล็กน้อย

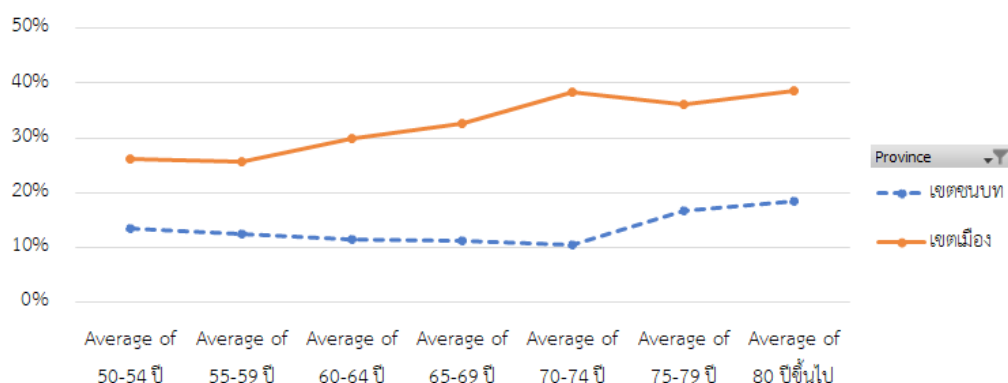
จำแนกตามกลุ่มอายุและเขตที่อยู่

รูป 3.36 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปี ขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในอาชีพที่มีสัดส่วนสูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

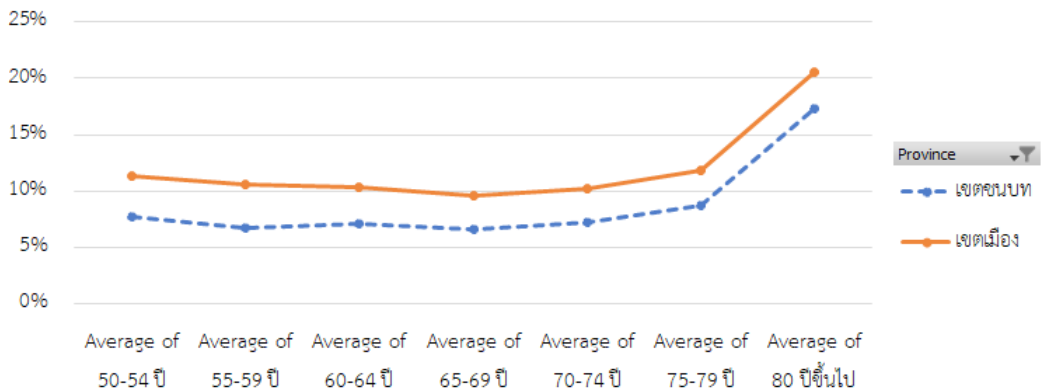
(ก) ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร

(ข) พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า

(ค) ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย สำหรับอาชีพ “ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร” พบว่ามีสัดส่วนที่สูงอยู่ในช่วงร้อยละ 60-80 ของผู้ที่อายุ 50 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำในเขตชนบท ในขณะที่สัดส่วนดังกล่าวมีระดับที่ต่ำกว่าโดยอยู่ในช่วงร้อยละ 20-40 ในกลุ่มของผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำในเขตเมือง

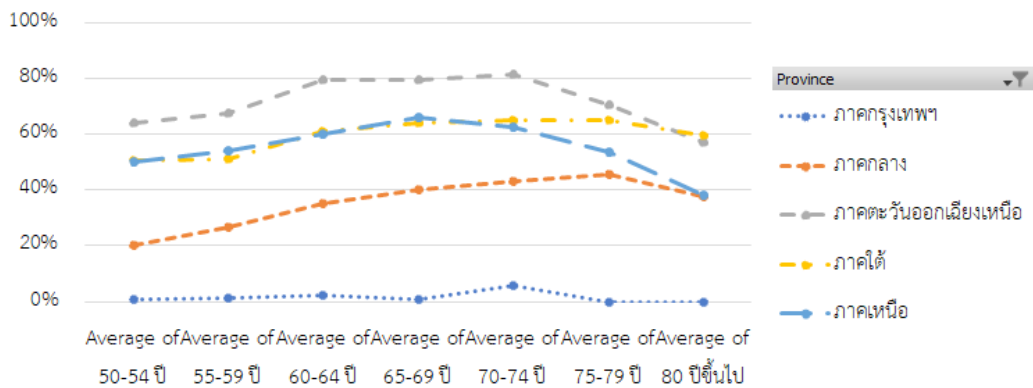
ในทางตรงกันข้าม สำหรับอาชีพ “พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า” กลับพบว่ามีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานในเขตเมืองสูงกว่าผู้ที่ทำงานในเขตชนบทอย่างชัดเจน โดยสัดส่วนของผู้ที่ทำงานในเขตเมืองที่เป็นพนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้าอยู่ในช่วงร้อยละ 25-40 โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น

ในส่วนของอาชีพ “ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง” พบว่ามีสัดส่วนการทำงานในกลุ่มผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำในเขตเมืองสูงกว่าเขตชนบท ตลอดช่วงกลุ่มอายุตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป โดยสัดส่วนดังกล่าวทั้งในเขตเมืองและชนบทเปลี่ยนแปลงไม่มากในช่วงอายุ 50 ปีถึง 74 ปี ก่อนที่จะเพิ่มขึ้นในช่วงอายุหลังจากนั้น

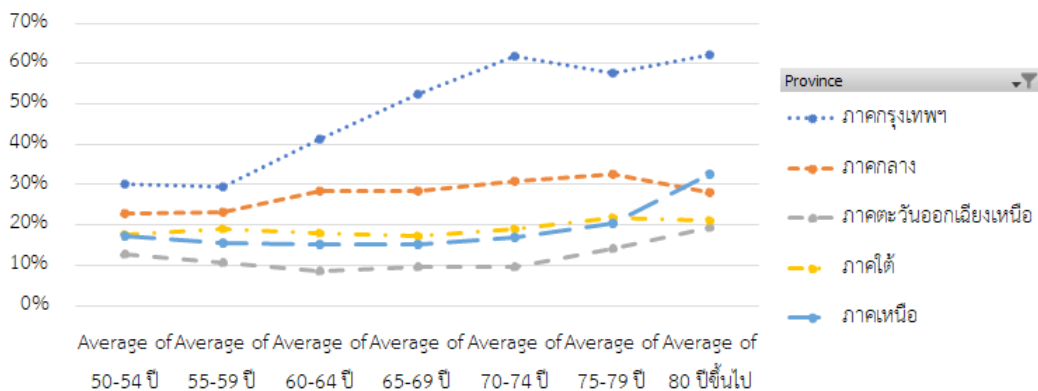
จำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค

รูป 3.37 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปี ขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในอาชีพที่มีสัดส่วนสูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

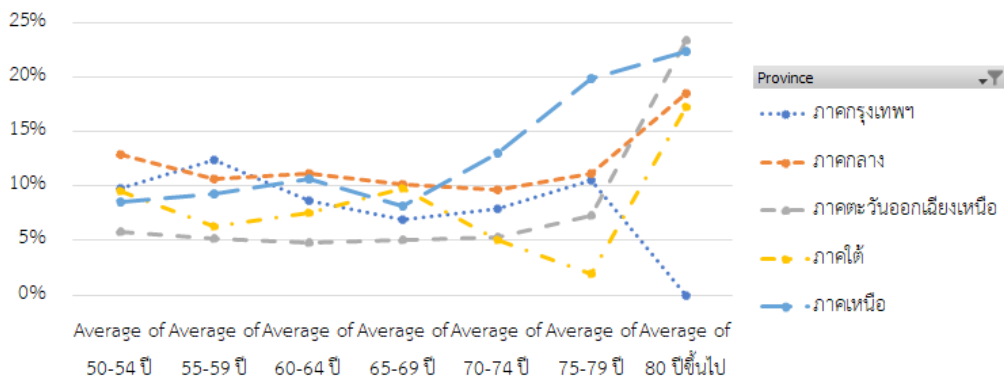
(ก) ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร

(ข) พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า

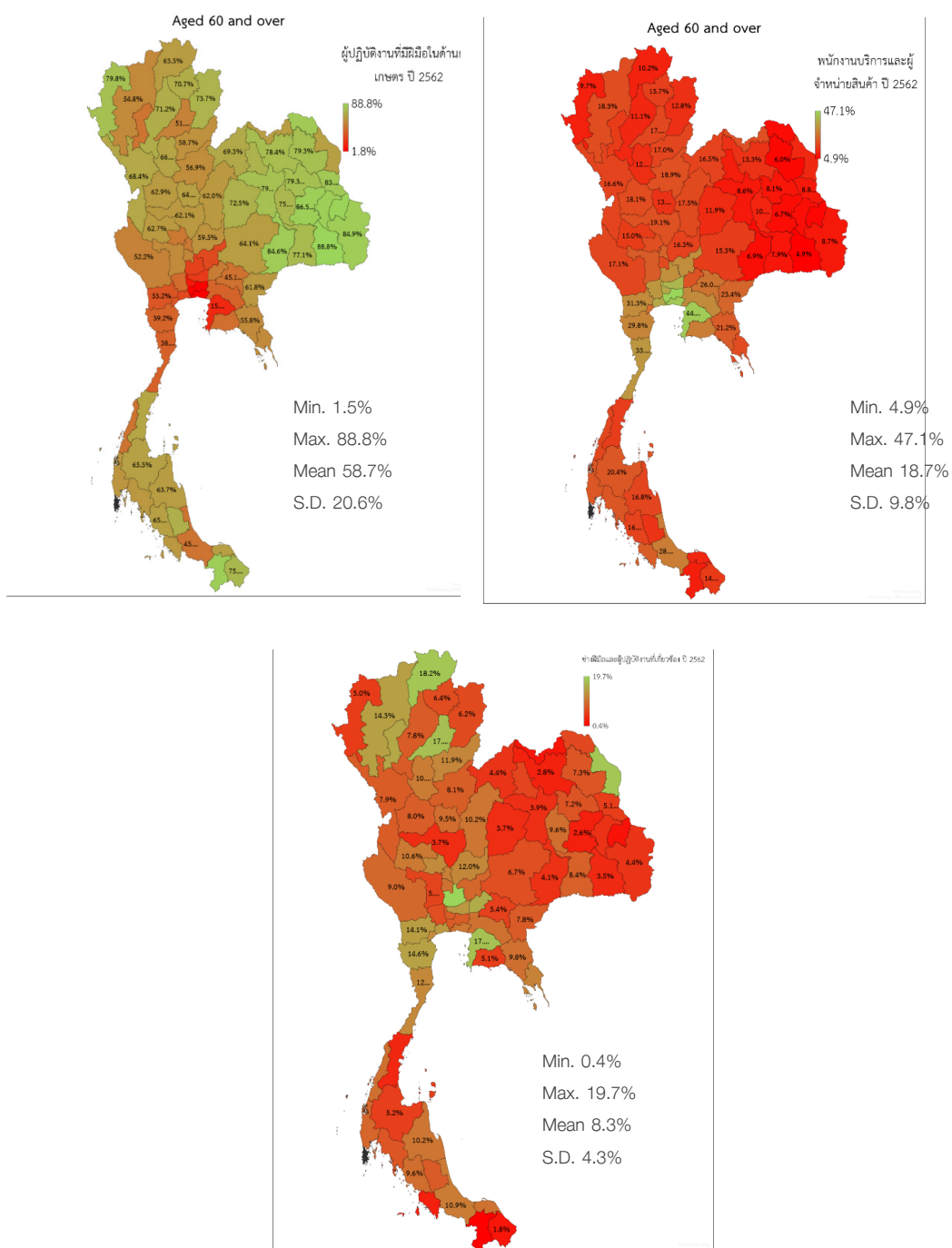
(ค) ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

เมื่อจำแนกตามภูมิภาค พบว่า สัดส่วนของผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำในลักษณะอาชีพ “ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร” มีระดับที่สูงที่สุด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเกือบทุกช่วงอายุ ตามด้วยภาคเหนือและภาคใต้ ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกันในช่วงอายุ 50 - 74 ปี ภาคกลาง และต่ำที่สุดในกรุงเทพฯ ซึ่งมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานในอาชีพลักษณะนี้เพียงร้อยละ 1 - 3 ตรงกันข้ามกับสัดส่วนของผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำในลักษณะอาชีพ “พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า” ซึ่งพบว่า มีระดับที่สูงที่สุดในกรุงเทพฯ โดยเพิ่มขึ้นตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นของคนทำงาน ตามมาด้วย ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ และต่ำที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับการทำงานในลักษณะอาชีพ “ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง” พบว่ามีสัดส่วนที่ต่ำที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงอายุ 50 - 74 ปี

จำแนกตามกลุ่มอายุและจังหวัด

รูป 3.38 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ใน 3 อาชีพที่มีสัดส่วนสูงที่สุด รายจังหวัด พ. ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

ตาราง 3.4 จังหวัดที่มีร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) สูงที่สุดและต่ำที่สุดในแต่ละอาชีพ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

	10 สูงสุด: พ.ศ. 2562			10 ต่ำสุด: พ.ศ. 2562		
	ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร	พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า	ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง	ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร	พนักงานบริการ และผู้จำหน่ายสินค้า	ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง
1	ศรีสะเกษ	กรุงเทพมหานคร	พระนครศรีอยุธยา	กรุงเทพมหานคร	ศรีสะเกษ	ยะลา
2	อำนาจเจริญ	ชลบุรี	นครพนม	สมุทรปราการ	อำนาจเจริญ	อำนาจเจริญ
3	ร้อยเอ็ด	สมุทรปราการ	เชียงราย	นนทบุรี	สกลนคร	นราธิวาส
4	ยะลา	ปทุมธานี	ชลบุรี	ชลบุรี	บึงกาฬ	หนองคาย
5	ยโสธร	นนทบุรี	แพร่	ภูเก็ต	ร้อยเอ็ด	ร้อยเอ็ด
6	อุบลราชธานี	สมุทรสาคร	นครนายก	ปทุมธานี	บุรีรัมย์	สตูล
7	บุรีรัมย์	นครปฐม	ลำพูน	พระนครศรีอยุธยา	ยโสธร	อุดรธานี
8	บึงกาฬ	ประจวบคีรีขันธ์	เพชรบุรี	สมุทรสาคร	สุรินทร์	ชุมพร
9	มุกดาหาร	พระนครศรีอยุธยา	เชียงใหม่	สระบุรี	กาฬสินธุ์	ศรีสะเกษ
10	แม่ฮ่องสอน	สระบุรี	ราชบุรี	ราชบุรี	ขอนแก่น	นครสวรรค์

เมื่อจำแนกเป็นรายจังหวัดทั่วประเทศ พบว่า สัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานโดยมีอาชีพเป็น “ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร” ค่อนข้างสูงในจังหวัดส่วนใหญ่ทั่วประเทศ โดยมีค่าเฉลี่ยสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 58.7 พิจารณาในระดับจังหวัดมีค่าอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 1.8 - 88.8 ใน 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนสูงที่สุด ส่วนใหญ่หรือมากถึง 8 จังหวัดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ ร้อยเอ็ด ยโสธร อุบลราชธานี บุรีรัมย์ บึงกาฬ มุกดาหาร ขณะที่จังหวัดที่มีสัดส่วนต่ำที่สุด ได้แก่ กรุงเทพฯ และจังหวัดในเขตปริมณฑล รวมถึงภาคกลาง เช่น สมุทรปราการ นนทบุรี ชลบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น รวมถึงจังหวัดภูเก็ตในภาคใต้

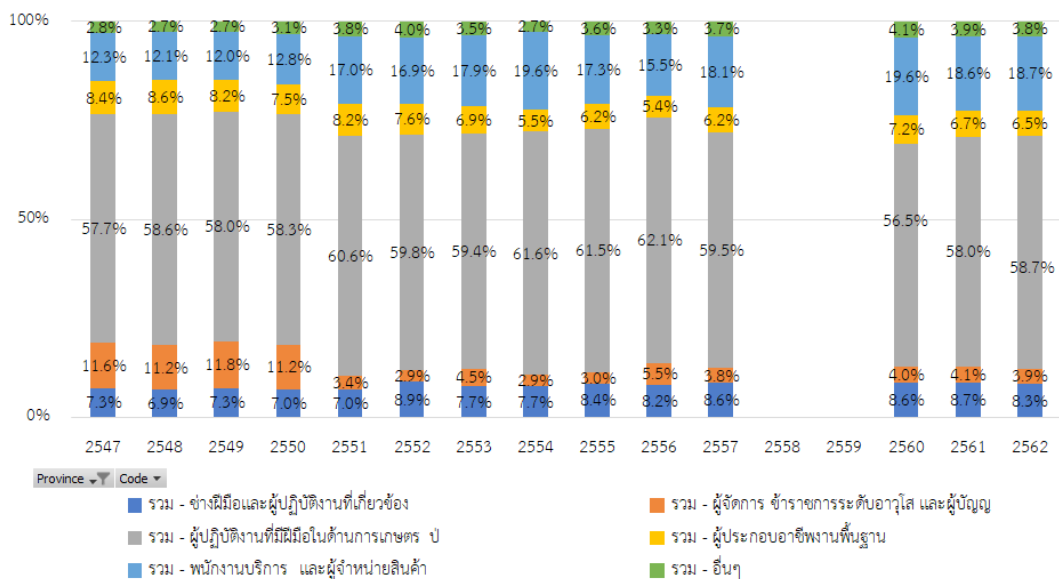
ในส่วนของการทำงานเป็น “พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า” ค่าเฉลี่ยสัดส่วนทั้งประเทศอยู่ที่ร้อยละ 18.7 พิจารณาในระดับจังหวัด มีค่าอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 4.9 - 47.1 จังหวัดที่มีสัดส่วนการทำงานในลักษณะอาชีพนี้สูงที่สุด ได้แก่ กรุงเทพฯ ตามมาด้วยจังหวัดในเขตปริมณฑลและภาคกลาง เช่น ชลบุรี สมุทรปราการ ปทุมธานี นนทบุรี

สมุทรสาคร และนครปฐม เป็นต้น ส่วนจังหวัดที่มีสัดส่วนต่ำที่สุด 10 จังหวัดแรก ทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ สกลนคร บึงกาฬ ร้อยเอ็ด บุรีรัมย์ และยโสธร เป็นต้น

สำหรับอาชีพ “ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง” ค่าเฉลี่ยส่วนของคนทำงานทั่วประเทศเท่ากับร้อยละ 8.3 พิจารณาในระดับจังหวัด มีค่าอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 0.4 - 19.7 จังหวัดที่มีสัดส่วนการทำงานในลักษณะอาชีพนี้สูงที่สุด 10 จังหวัดแรก กระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เช่น พระนครศรีอยุธยา นครพนม เชียงราย ชลบุรี แพร่ และนครนายก เป็นต้น ขณะที่จังหวัดที่มีสัดส่วนการทำงานในลักษณะอาชีพนี้ต่ำที่สุด ส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้ เช่น ยะลา นราธิวาส สตูล ชุมพร และบางจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น อำนาจเจริญ หนองคาย ร้อยเอ็ด อุตรดิตถ์ ศรีสะเกษ เป็นต้น

3.4.2 แนวโน้ม พ.ศ. 2547 - 2562

รูป 3.39 อาชีพของประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

สำหรับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี 2547 - 2562 เกี่ยวกับ “อาชีพ” ในการทำงานของกลุ่มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พบว่า การประกอบอาชีพในลักษณะ “ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร” คิดเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดในการทำงานของประชากรสูงอายุไทยมาโดยตลอด โดยมีค่าเฉลี่ยสัดส่วนทั่วประเทศอยู่ที่ในช่วงประมาณร้อยละ 58 - 62 โดยไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงแนวโน้มเพิ่มขึ้นหรือลดลงที่ชัดเจนในช่วงที่ผ่านมา

สำหรับการทำงานในอาชีพ “พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า” พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากประมาณร้อยละ 12 ในช่วงปี 2547 - 2549 เป็นประมาณร้อยละ 17 - 20 นับตั้งแต่ประมาณปี 2551 เป็นต้นมา ขณะที่การทำงานในอาชีพ “ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง” มีสัดส่วนที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักโดยอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 7 - 9 มาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม ที่น่าสนใจคือการทำงานในอาชีพ “ผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโสและผู้บริหารนิติกฎหมาย” ที่พบว่ามีสัดส่วนที่น้อยลงอยู่ในช่วงประมาณไม่เกินร้อยละ 5 ตั้งแตในช่วงปี 2551 เป็นต้นมา

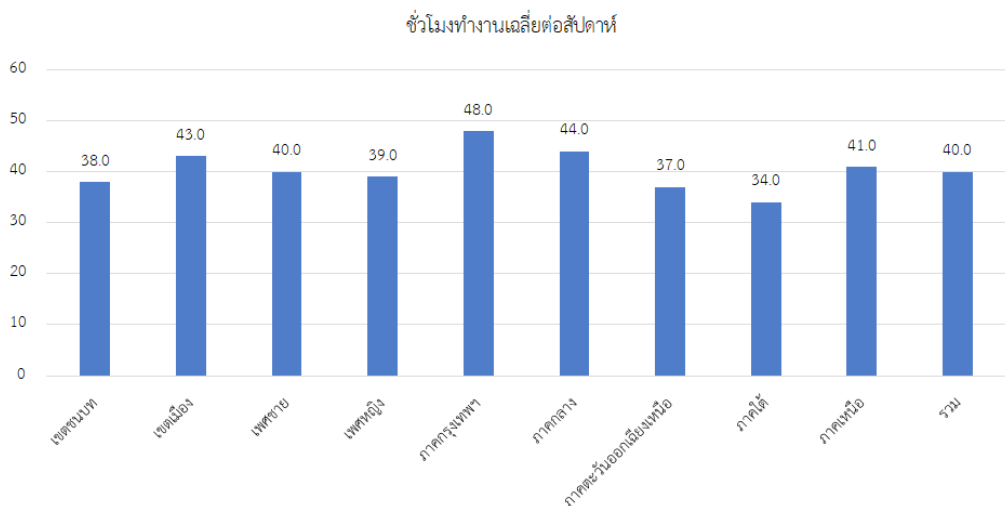
3.5 (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย

ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลตัวชี้วัด “ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย” ต่อสัปดาห์ของกลุ่มประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไปที่มีลักษณะการทำงานเป็น “ผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำ” โดยไม่รวมกลุ่มที่ไม่มีงานทำหรืออยู่นอกกำลังแรงงาน ในที่นี้ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ ครอบคลุมการทำงานในทุกลักษณะอาชีพ ทั้งงานหลักและงานรองอื่นๆ โดยคำนวณเป็นค่าเฉลี่ยต่อสัปดาห์

3.5.1 สถานการณ์ พ.ศ. 2562

ภาพรวมและจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

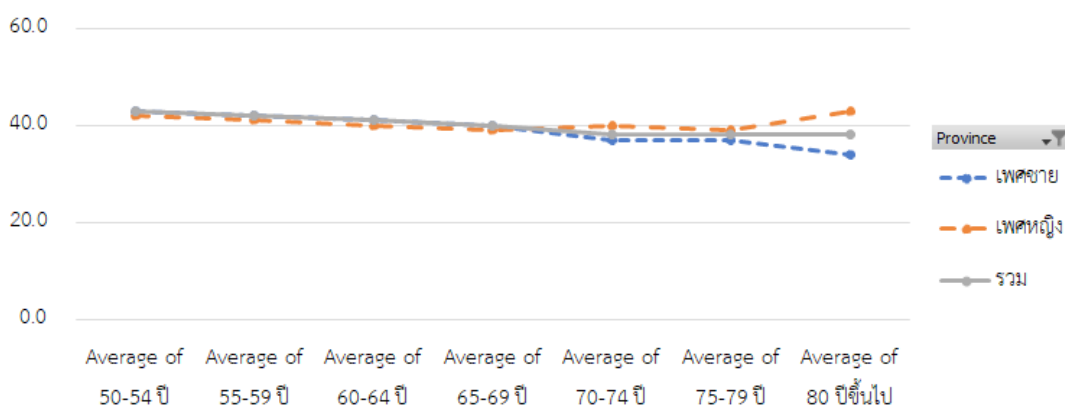
รูป 3.40 ชั่วโมงทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2562 พบว่าในภาพรวมของประเทศ ประชากรสูงอายุที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ มีการทำงานโดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 40 ชั่วโมง (หากคิดเป็นจำนวนวันทำงาน 5 วันต่อสัปดาห์ เฉลี่ยวันละ 8 ชั่วโมง ไม่แตกต่างจากการทำงานของกลุ่มประชากรในวัยอื่นโดยเฉลี่ย) เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า จำนวนชั่วโมงการทำงานของประชากรสูงอายุหญิง ต่ำกว่าเพศชายเล็กน้อย โดยเท่ากับ 39 และ 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตามลำดับ

จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย การทำงานของประชากรสูงอายุในเขตเมือง มีชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่สูงกว่าการทำงานของผู้สูงอายุในเขตชนบท โดยเท่ากับ 43.0 และ 38.0 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตามลำดับ หากพิจารณาตามภูมิภาค จะสังเกตได้ว่าชั่วโมงการทำงานของผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ มีค่าเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่สูงกว่าภูมิภาคอื่นอย่างชัดเจน (48 ชั่วโมง) ตามด้วยภาคกลาง (44 ชั่วโมง) ภาคเหนือ (41 ชั่วโมง) ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ (37 ชั่วโมง) และน้อยที่สุดในภาคใต้ (34 ชั่วโมง) ตามลำดับ

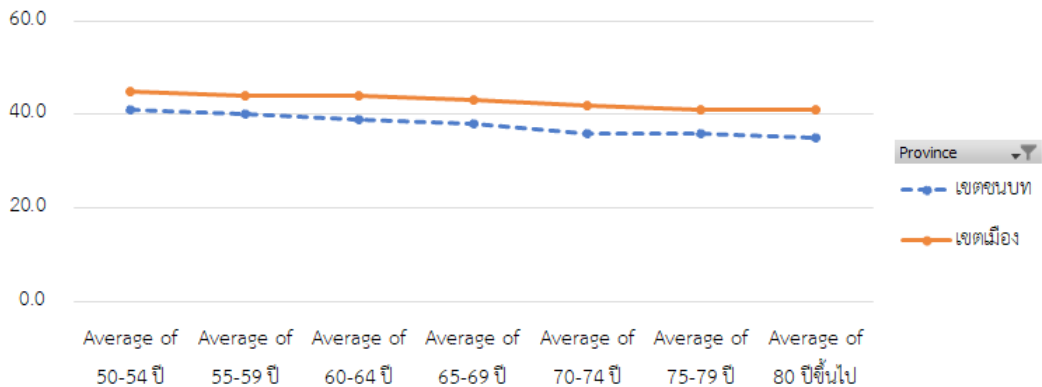
รูป 3.41 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ ของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอายุ ในภาพรวมและตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อพิจารณาเป็นช่วงกลุ่มอายุของประชากรตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป พบว่า ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ในภาพรวมของประเทศ ลดลงเล็กน้อยตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น จาก 42.7 ชั่วโมงในช่วงอายุ 50 - 54 ปี ลดลงเหลือ 40.7 ชั่วโมงในช่วงอายุ 60 - 64 ปี และ 38.3 ชั่วโมงในช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป เปรียบเทียบระหว่างประชากรสูงอายุชายและหญิงที่ยังคงทำงาน พบว่า ชั่วโมงการทำงานของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อยในช่วงอายุ 50 ถึง 69 ปี โดยในช่วงอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป พบว่า เพศหญิงมีชั่วโมงการทำงานโดยเฉลี่ยที่สูงกว่าเล็กน้อย

จำแนกตามกลุ่มอายุและเขตที่อยู่

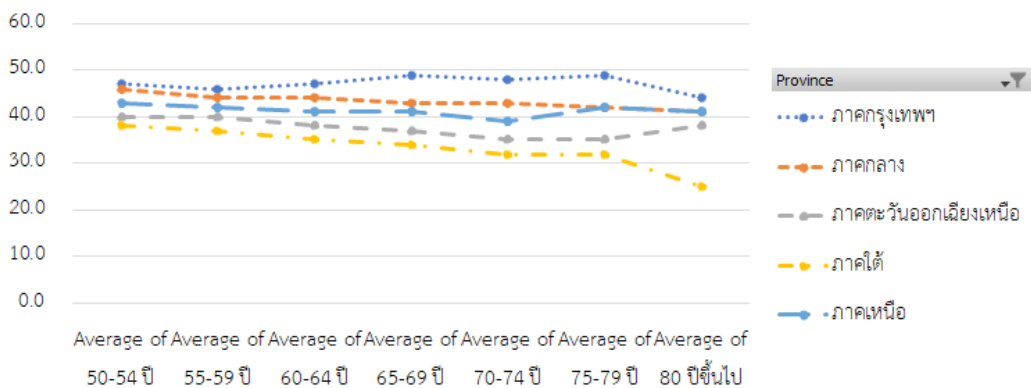
รูป 3.42 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ ของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อพิจารณาจำนวนชั่วโมงทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า การทำงานของผู้สูงอายุในเขตเมืองมีชั่วโมงทำงานโดยเฉลี่ยที่สูงกว่าการทำงานของผู้สูงอายุในเขตชนบท ประมาณ 5 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ในทุกช่วงอายุ

จำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค

รูป 3.43 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ ของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

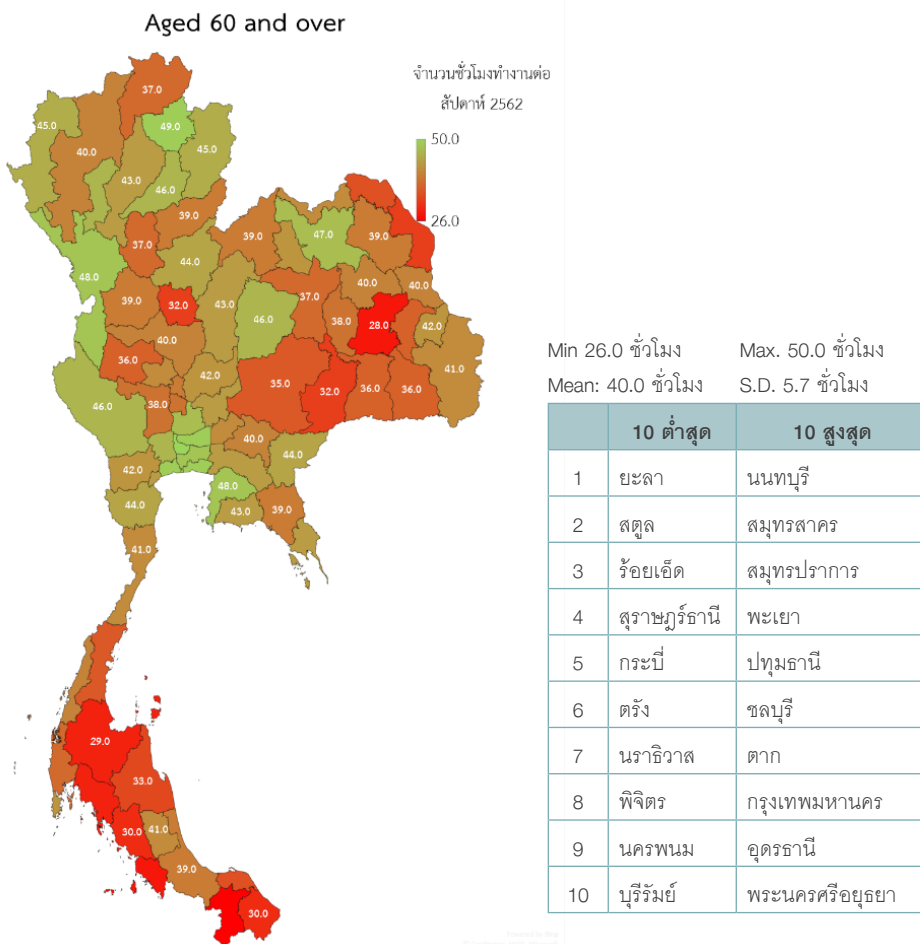

เมื่อพิจารณาจำแนกตามภูมิภาค ในทุกช่วงอายุตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า การทำงานของผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ มีชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่สูงที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ในลำดับถัดมา ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกและเหนือ และน้อยที่สุดในภาคใต้ ตามลำดับ ในทุกช่วงอายุ

จำแนกตามกลุ่มอายุและจังหวัด

เมื่อจำแนกชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นรายจังหวัดทั่วประเทศ ค่าเฉลี่ยรวมทั้งประเทศอยู่ที่ 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในระดับ จังหวัดมีค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 26-50 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ใน 10 จังหวัดที่มีชั่วโมงทำงานเฉลี่ย ต่อสัปดาห์ของผู้สูงอายุสูงที่สุด ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในเขตปริมณฑล รวมถึงกรุงเทพฯ และ จังหวัดในภาคกลาง ซึ่งได้แก่ นนทบุรี สมุทรสาคร สมุทรปราการ ปทุมธานี ชลบุรี กรุงเทพฯ และพระนครศรีอยุธยา ขณะที่จังหวัดที่มีชั่วโมงทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของผู้สูงอายุต่ำที่สุด ส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้ ได้แก่ ยะลา สตูล สุราษฎร์ธานี กระบี่ ตรัง และนราธิวาส และบาง จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ร้อยเอ็ด นครพนม บุรีรัมย์

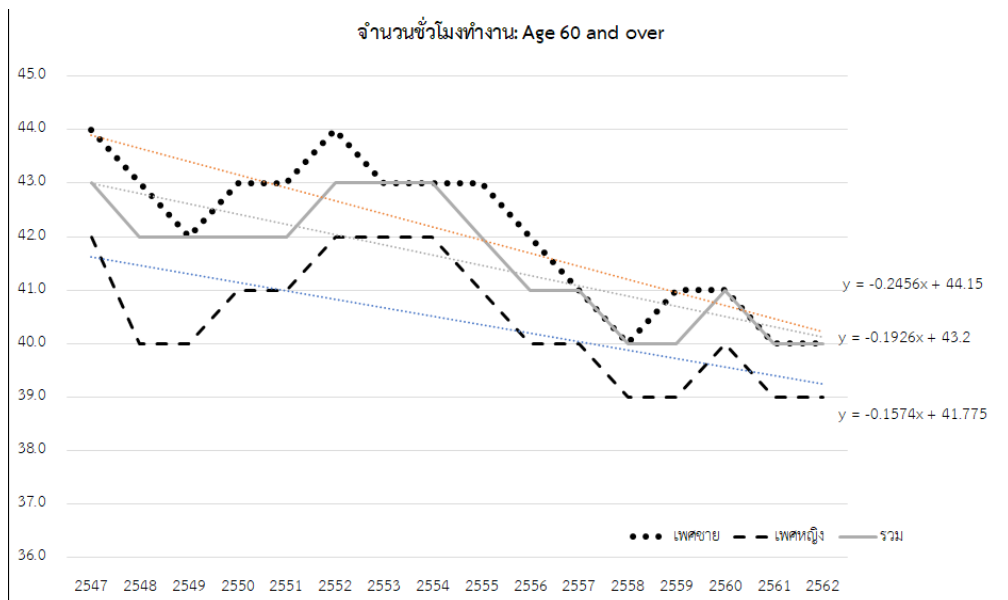
รูป 3.44 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ ทำงาน) รายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

3.5.2 แนวโน้ม พ.ศ. 2547 - 2562

ภาพรวมและจำแนกตามเพศ

รูป 3.45 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเฉพาะผู้ที่ทำงาน ในภาพรวมและจำแนกตามเพศ พ.ศ 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

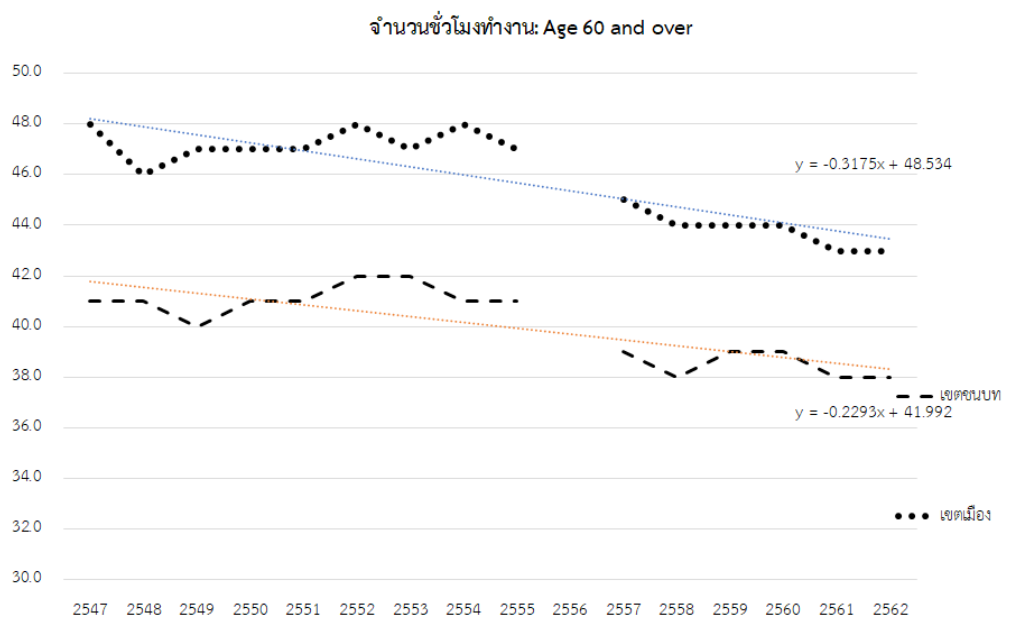

ในระหว่างปี 2547 - 2562 จากการวิเคราะห์ชุดข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาส 3 พบว่า การทำงานของประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ในภาพรวมของประเทศ มีแนวโน้มของจำนวนชั่วโมงทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่ลดลงต่อเนื่อง จากเฉลี่ย 43 ชั่วโมงในปี 2547 และ 2552 เป็น 41 ชั่วโมง และ 40 ชั่วโมงในปี 2557 และ 2562 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเส้นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา (time trend) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา มีค่าเป็นลบ (-) เท่ากับ -0.19 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชั่วโมงทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของแรงงานผู้สูงอายุมีแนวโน้มลดลง เฉลี่ยประมาณปีละ 0.19 ชั่วโมง

หากจำแนกตามเพศ พบว่า ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำของเพศชาย สูงกว่าเพศหญิงมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม ชั่วโมงทำงานเฉลี่ยมีแนวโน้มลดลงทั้งในประชากรเพศชายและเพศหญิง โดยประชากรเพศชายมีแนวโน้มการลดลง เฉลี่ย 0.25 ชั่วโมงต่อปี มากกว่าเพศหญิงที่ลดลงเฉลี่ย 0.15 ชั่วโมงต่อปี

จำแนกตามเขตที่อยู่

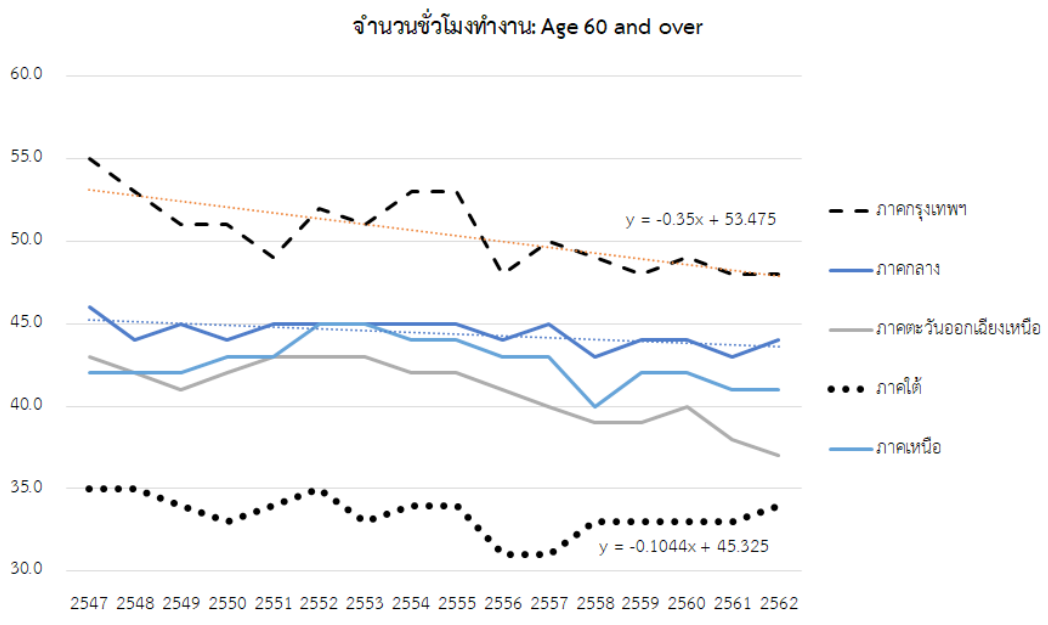
รูป 3.46 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเฉพาะผู้ที่ทำงาน จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำในเขตเมือง มีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าชั่วโมงทำงานในเขตชนบทมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี 2547 ถึง 2562 ในทั้งสองพื้นที่เขตที่อยู่อาศัย ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์มีแนวโน้มลดลง โดยในเขตเมืองมีการลดลงเฉลี่ย 0.32 ชั่วโมงต่อปี สูงกว่าการลดลงในชนบท ที่ลดลงเฉลี่ย 0.23 ชั่วโมงต่อปี

จำแนกตามภูมิภาค

รูป 3.47 ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเฉพาะผู้ที่ทำงาน จำแนกตามภูมิภาค พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อจำแนกตามภูมิภาค ชั่วโมงการทำงานของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำมีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดในกรุงเทพฯ และต่ำที่สุดในภาคใต้มาโดยตลอด โดยในทุกภูมิภาคชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ของผู้สูงอายุมีแนวโน้มลดลง พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ของเส้นแสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา พบว่า กรุงเทพฯ มีการลดลงของชั่วโมงทำงาน ประมาณ 0.35 ชั่วโมงต่อปี ซึ่งลดลงมากกว่าภูมิภาคอื่น

3.6 (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) รายได้เฉลี่ยจากการทำงาน

ตัวชี้วัดที่นำเสนอในส่วนนี้ได้แก่ “รายได้เฉลี่ยจากการทำงาน” (ต่อเดือน) ของกลุ่มประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไปที่มีลักษณะการทำงานเป็น “ผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำ” โดยไม่รวมกลุ่มที่ไม่มีงานทำหรืออยู่นอกกำลังแรงงาน

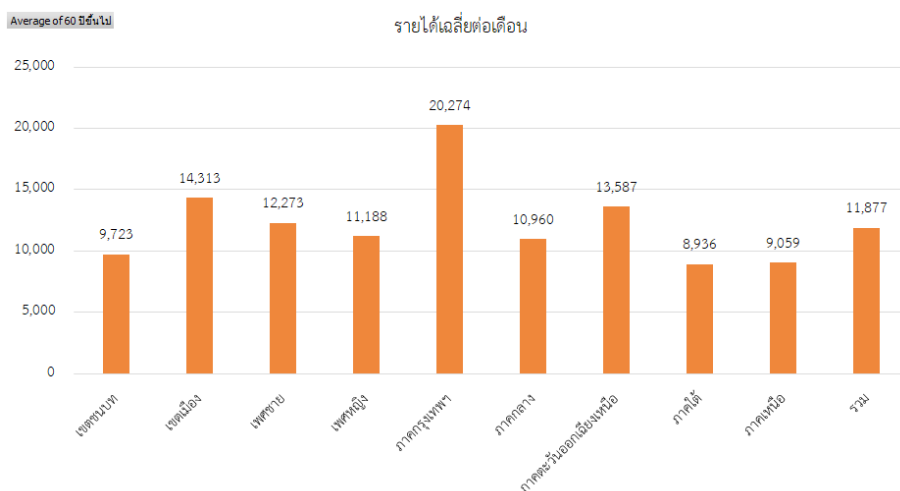
ในที่นี้รายได้เฉลี่ยจากการทำงานที่นำเสนอ คำนวณจากค่าจ้างที่ได้รับจากการทำงาน โบนัส ค่าล่วงเวลา และเงินตอบแทนในลักษณะอื่นๆ รวมถึงค่าตอบแทนในลักษณะสิ่งของ เช่น อาหาร เสื้อผ้าหรือเครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และสวัสดิการอื่นๆ โดยคำนวณเป็นมูลค่าเฉลี่ยต่อเดือน

3.6.1 สถานการณ์ พ.ศ. 2562

ภาพรวมและจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ล่าสุดในปี 2562 (ไตรมาส 3) พบว่า ในภาพรวมทั้งประเทศ รายได้ต่อเดือนของประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11,877 บาทต่อเดือน เมื่อจำแนกตามเพศพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานสูงอายุเพศชายสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานสูงอายุเพศหญิงเล็กน้อย โดยเท่ากับ 12,273 บาทและ 11,188 บาทต่อเดือน ตามลำดับ

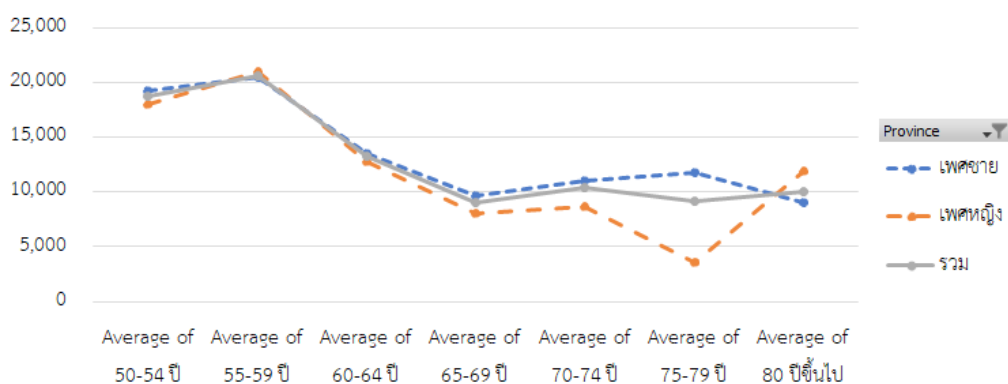
รูป 3.48 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือน ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย รายได้ต่อเดือนของแรงงานสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในเขตเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14,313 บาท ซึ่งสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานสูงอายุในเขตชนบท ที่ 9,723 บาท ค่อนข้างมาก

เมื่อพิจารณาตามภูมิภาค พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานสูงอายุในกรุงเทพฯ สูงกว่ารายได้เฉลี่ยในภูมิภาคอื่นประมาณ 2 เท่าหรือมากกว่า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20,274 บาท ต่อเดือน ขณะที่ภาคใต้ แรงงานสูงอายุมียารายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่ำที่สุดเพียง 8,936 บาท

รูป 3.49 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอายุในภาพรวม และตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

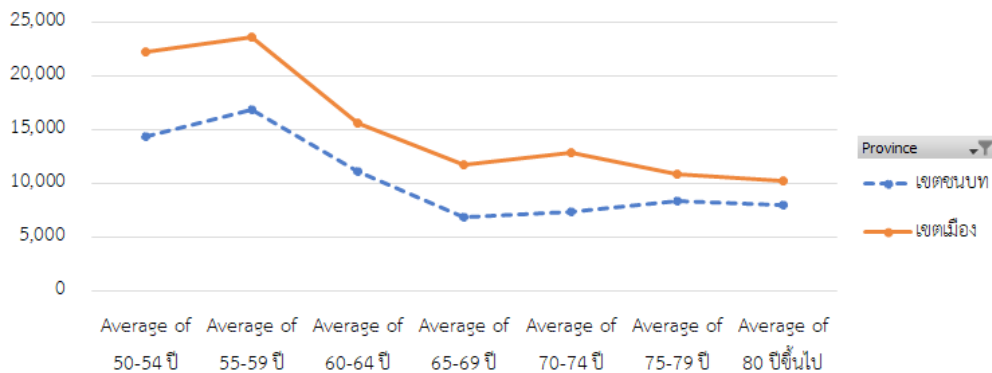

เมื่อพิจารณาเรียงตามช่วงอายุของประชากรตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงอายุ 50 ถึง 59 ปี จากประมาณ 19,000 บาทในช่วงอายุ 50 - 54 ปี เป็น 20,000 บาทในช่วงอายุ 55 - 59 ปี จากนั้นตั้งแต่ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานสูงอายุมิแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากที่ประมาณ 13,000 บาทในช่วงอายุ 60 - 64 ปี ลดลงเหลือประมาณหรือต่ำกว่า 10,000 บาท ในช่วงอายุ 65 ปีขึ้นไป

หากเปรียบเทียบระหว่างแรงงานเพศชายและเพศหญิง เห็นได้ว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของเพศชายไม่แตกต่างจากของเพศหญิงมากนัก โดยเฉพาะในช่วงอายุ 50 - 64 ปี หลังจากนั้น ในช่วงอายุ 65-74 ปี จะสูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อย

จำแนกตามกลุ่มอายุและเขตที่อยู่

รูป 3.50 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอายุและตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

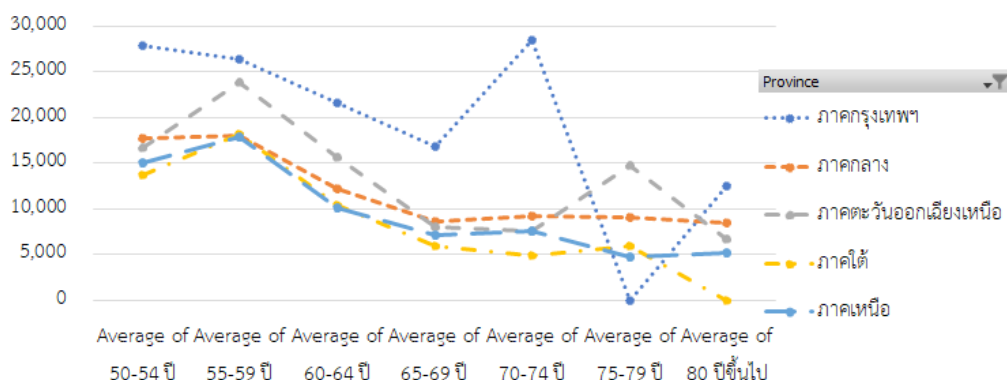

หากจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า รายได้จากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ มีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าในเขตเมืองเมื่อเปรียบเทียบกับเขตชนบทในทุกช่วงอายุ โดยในทั้งสองเขตที่อยู่อาศัย รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงอายุ 50 - 54 ปีและ 55 - 59 ปี ก่อนที่จะลดลงต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป

จำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค

เมื่อจำแนกตามภูมิภาค ในภาพรวมจะเห็นได้ว่ารายได้จากการทำงานของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดในกรุงเทพฯ และไม่แตกต่างกันมากนักในภูมิภาคอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม อาจเป็นด้วยข้อจำกัดของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสำรวจที่มีน้อย โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ ในช่วงอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป ทำให้ค่าเฉลี่ยรายได้จากการทำงานต่อเดือนของผู้สูงอายุมีความแปรปรวนสูง

รูป 3.51 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกตามกลุ่มอายุและตามภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

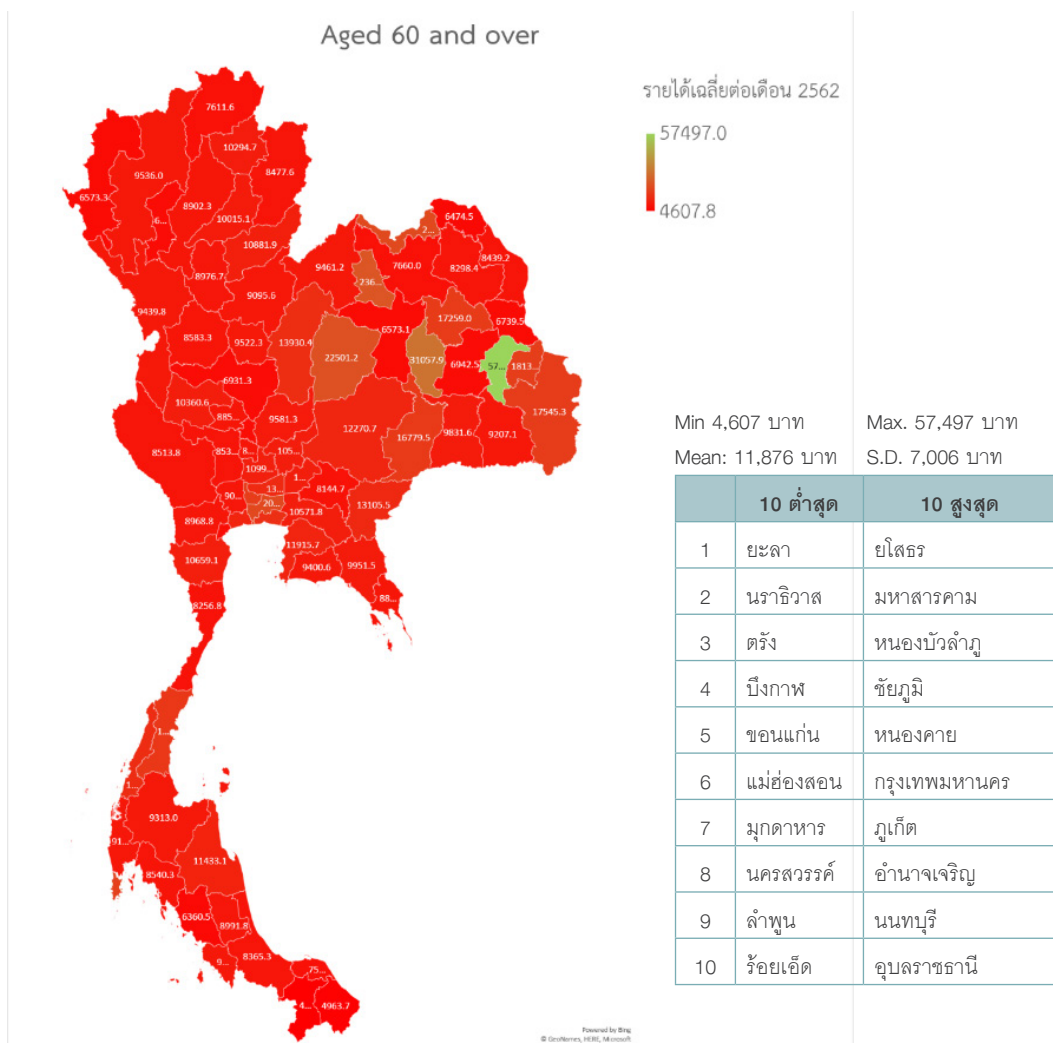

จำแนกตามกลุ่มอายุและจังหวัด

จากการวิเคราะห์รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ พบค่าเฉลี่ยรวมทั้งประเทศอยู่ที่ 11,876 บาท เมื่อพิจารณาเป็นระดับรายจังหวัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วงระหว่าง 4,607 บาท ถึง 57,497 บาท ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างระหว่างจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำที่สุด กับจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยสูงที่สุดค่อนข้างมาก

จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงที่สุด ส่วนใหญ่ถึง 7 จังหวัด เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ยโสธร มหาสารคาม หนองบัวลำภู ชัยภูมิ หนองคาย อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี และอีก 3 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพฯ ภูเก็ต และนนทบุรี สำหรับจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานสูงอายุต่ำที่สุด พบว่า 3 จังหวัดแรกเป็นจังหวัดในภาคใต้ ได้แก่ ยะลา นราธิวาส และตรัง ในลำดับถัดมา จำนวนหนึ่งเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ บึงกาฬ ขอนแก่น มุกดาหาร และร้อยเอ็ด และจังหวัดในภาคเหนือ รวมถึงภาคกลางตอนบน ได้แก่ แม่ฮ่องสอน นครสวรรค์ ลำพูน

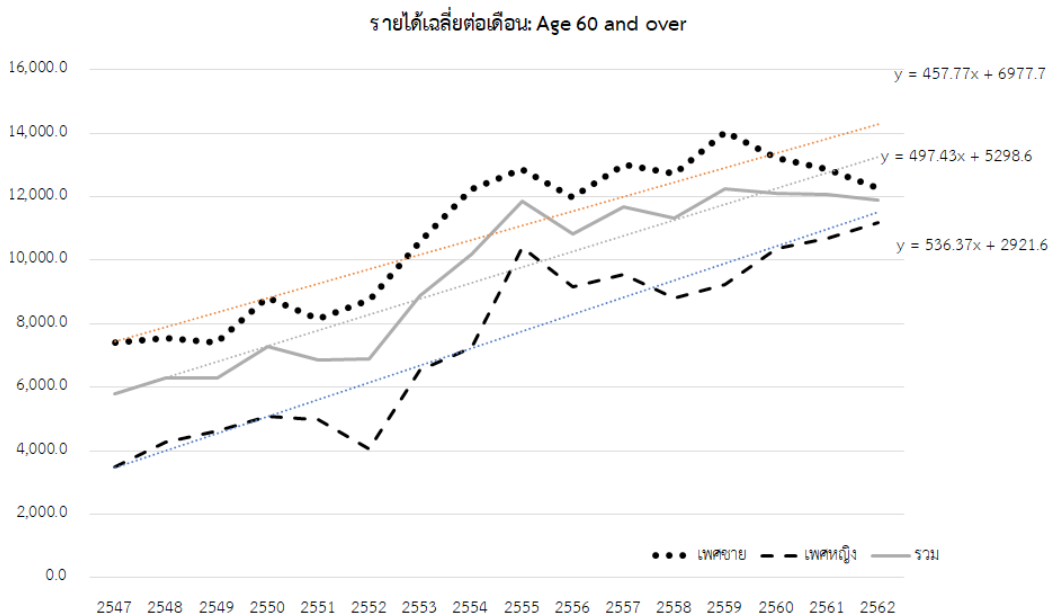
รูป 3.52 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) รายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

3.6.2 แนวโน้ม พ.ศ. 2547 - 2562

ภาพรวมและจำแนกตามเพศ

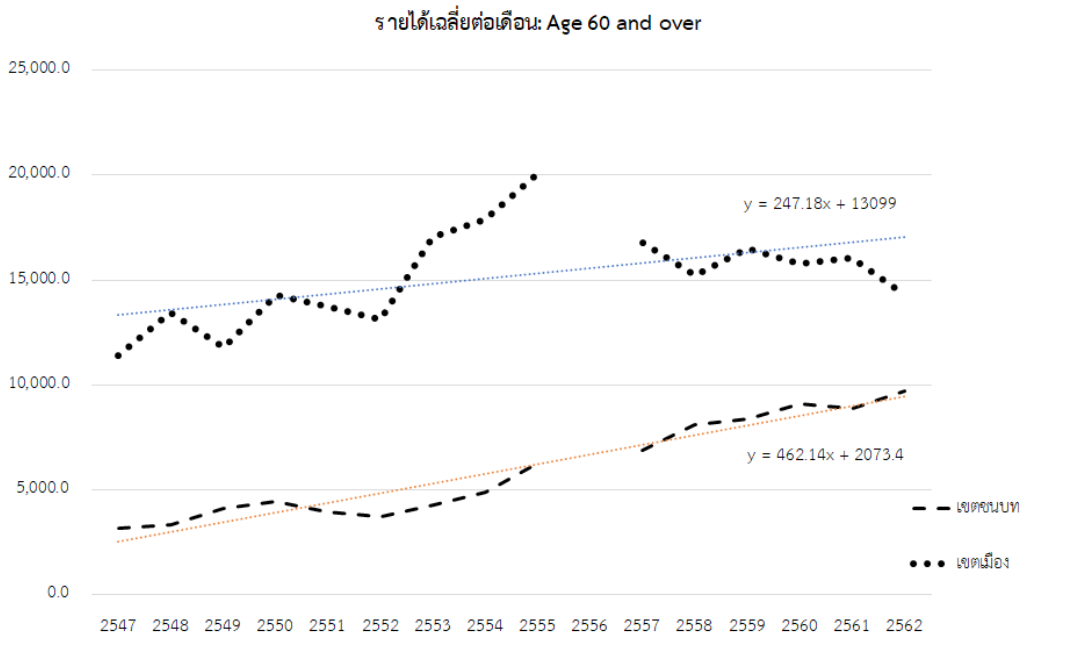
รูป 3.53 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ในภาพรวมและจำแนกตามเพศ พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาส 3 ในช่วงปี 2547 - 2562 ในภาพรวมทั้งประเทศ เมื่อพิจารณาจากเส้นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา (time trend) พบว่ารายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือน ของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำในประเทศไทย มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีประมาณ 497 บาทต่อปี (ค่าสัมประสิทธิ์ 497.43) เมื่อจำแนกตามเพศ สังเกตได้ว่ารายได้ต่อเดือนของแรงงานสูงอายุเพศชาย มีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าเพศหญิงมาโดยตลอด รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานทั้งสองเพศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามช่วงเวลา โดยรายได้ต่อเดือนของแรงงานเพศหญิงมีการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีประมาณ 536 บาท สูงกว่าแรงงานเพศชายที่มีการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อเดือน เฉลี่ยต่อปีที่ประมาณ 458 บาท

จำแนกตามเขตที่อยู่

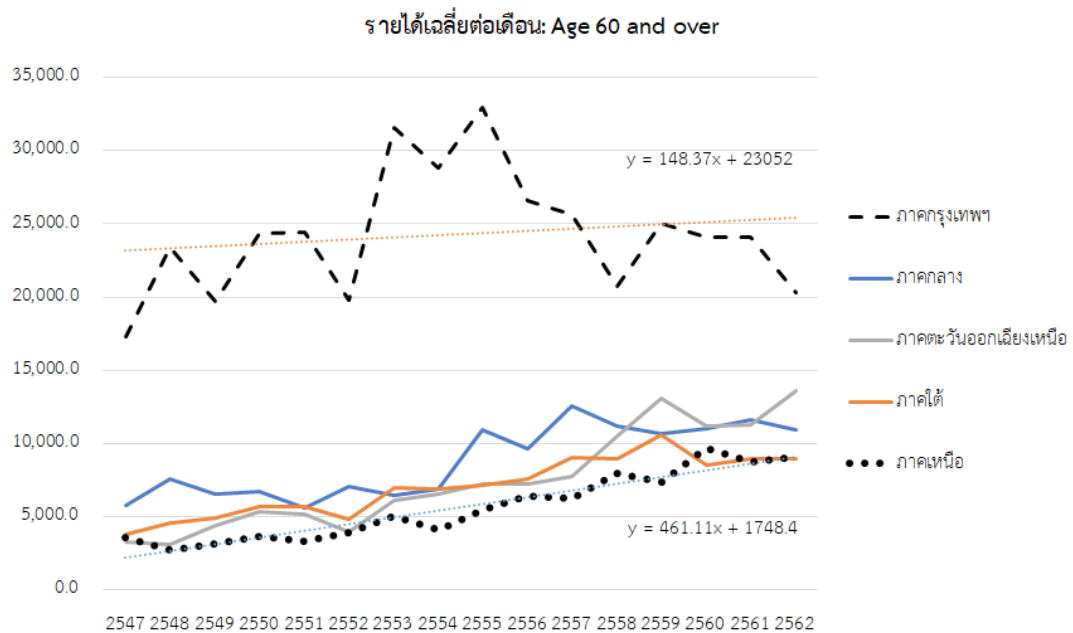
รูป 3.54 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป
(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า รายได้ต่อเดือนของแรงงานสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในเขตเมืองมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่ารายได้ของแรงงานในเขตชนบทมาโดยตลอด โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามช่วงเวลาในทั้งสองพื้นที่เขตที่อยู่อาศัย อย่างไรก็ตาม รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานสูงอายุในเขตชนบท มีการเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 462 บาทต่อปี สูงกว่าเมื่อเทียบกับการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานสูงอายุในเขตเมืองซึ่งเฉลี่ยที่ 247 บาทต่อปี

จำแนกตามภูมิภาค

รูป 3.55 รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป
(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) จำแนกตามภูมิภาค พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อพิจารณาจำแนกตามภูมิภาค รายได้จากการทำงานของแรงงานสูงอายุในเขต กรุงเทพฯ มีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่าแรงงานสูงอายุในภูมิภาคอื่นอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนในกรุงเทพฯ ในระหว่างปี 2547 - 2562 (ไตรมาส 3) พบว่าค่อนข้างต่ำกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ในภูมิภาคอื่นๆ

3.7 (เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ภาคการทำงาน

สำหรับตัวชี้วัดในส่วนนี้ เป็นข้อมูล “ภาคการทำงาน” ของประชากรกลุ่มอายุ 50 ปีขึ้นไปที่มีลักษณะการทำงานเป็น “ผู้ทำงานหรือมีงานทำ” โดยไม่รวมกลุ่มที่ไม่มีงานทำหรืออยู่นอกกำลังแรงงาน

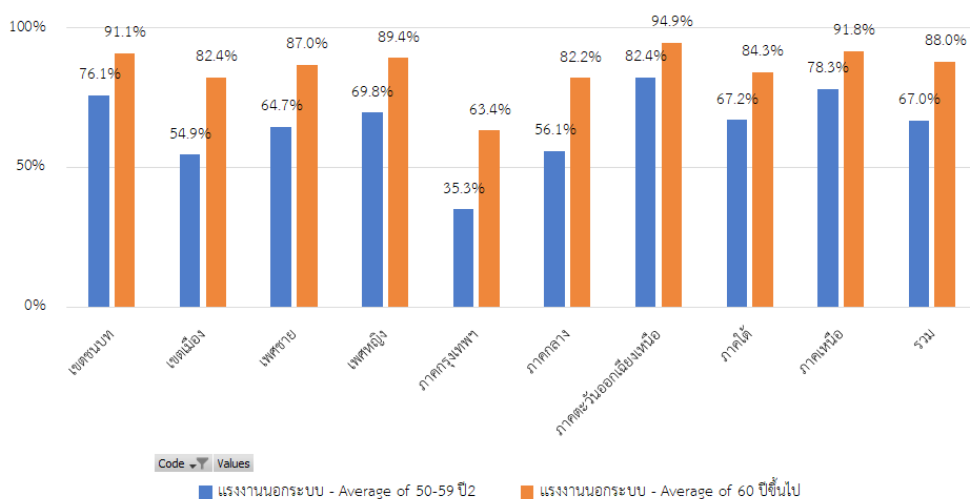
“ภาคการทำงาน” ในที่นี้จำแนกเป็นการทำงานภาค “ในระบบ” และภาค “นอกระบบ” ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแรงงานนอกระบบ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในช่วงปี 2549- 2562 โดยการทำงาน “นอกระบบ” หมายถึงลักษณะการทำงานของผู้มีงานทำ ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน ขณะที่การทำงาน “ในระบบ” หมายถึงลักษณะการทำงานที่ผู้ทำงานได้รับการคุ้มครอง หรือหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน เช่น กลุ่มข้าราชการ ลูกจ้างประจำของราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ ครูโรงเรียนเอกชน ลูกจ้างที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน และผู้ประกันตนตาม พ.ร.บ. ประกันสังคม มาตรา 33, 39 และ 40

การนำเสนอตัวชี้วัดภาคการทำงานในส่วนนี้ เน้นนำเสนอสัดส่วนการทำงานในภาค “นอกระบบ” เป็นหลัก

3.7.1 สถานการณ์ พ.ศ. 2562

ภาพรวมและจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

รูป 3.56 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 50 - 59 ปีและ 60 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

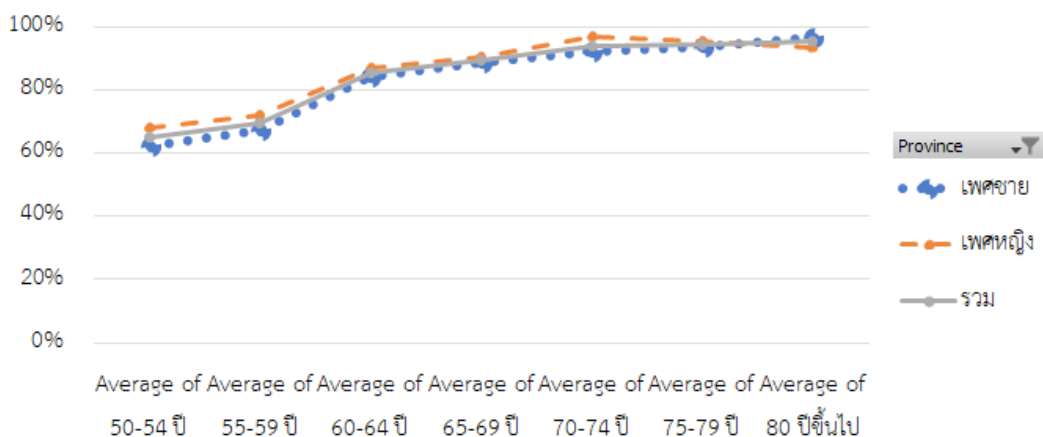
จากข้อมูลการสำรวจแรงงานนอกระบบล่าสุด ในปี 2562 เฉพาะในกลุ่มแรงงาน อายุ 50 ปีขึ้นไป (ประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป “ที่ทำงานหรือมีงานทำ”) ในภาพรวมประเทศ พบว่า การทำงานของประชากรในช่วงอายุ 50 - 59 ปี ประมาณ 2 ใน 3 (ร้อยละ 67.0) เป็นการทำงานในภาค “นอกระบบ” โดยสัดส่วนนี้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในกลุ่มแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยคิดเป็นถึงร้อยละ 88.0 ของแรงงานสูงอายุ 60 ปี ขึ้นไป

เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า สัดส่วนการทำงานในภาคนอกระบบ มีสัดส่วนที่สูงกว่า ในเพศหญิงเมื่อเปรียบเทียบกับเพศชาย ทั้งในช่วงอายุ 50 - 59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป โดย แรงงานเพศชายและเพศหญิง อายุ 50 - 59 ปี ทำงานนอกระบบที่ร้อยละ 64.7 และ 69.8 ตามลำดับ โดยสัดส่วนแรงงานนอกระบบเพิ่มสูงขึ้นในแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็น 87.0 และ 89.4 ตามลำดับ

หากพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย จะสังเกตได้ว่า สัดส่วนแรงงานนอกระบบใน ทั้ง 2 กลุ่มอายุในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง ในกลุ่มอายุ 50- 59 ปี สัดส่วนแรงงานนอกระบบคิดเป็นร้อยละ 76.1 และ 54.9 ในเขตชนบทและเขตเมือง ตามลำดับ โดยเพิ่มขึ้นใน กลุ่มแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นร้อยละ 91.1 และ 82.4 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามภูมิภาค การทำงานของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ในกรุงเทพฯ มีสัดส่วนอยู่ในภาคนอกระบบต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น (ร้อยละ 35.4 และ 63.4 ในกลุ่มแรงงานอายุ 50 - 59 ปีและ 60 ปีขึ้นไปตามลำดับ) ขณะที่ สัดส่วนแรงงานนอกระบบในช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า สูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 82.4 และ 94.9 ในกลุ่มแรงงานอายุ 50 - 59 ปีและ 60 ปีขึ้นไป ตามลำดับ)

รูป 3.57 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 50 ปีขึ้นไป จำแนกตามกลุ่มอายุ ในภาพรวมและตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

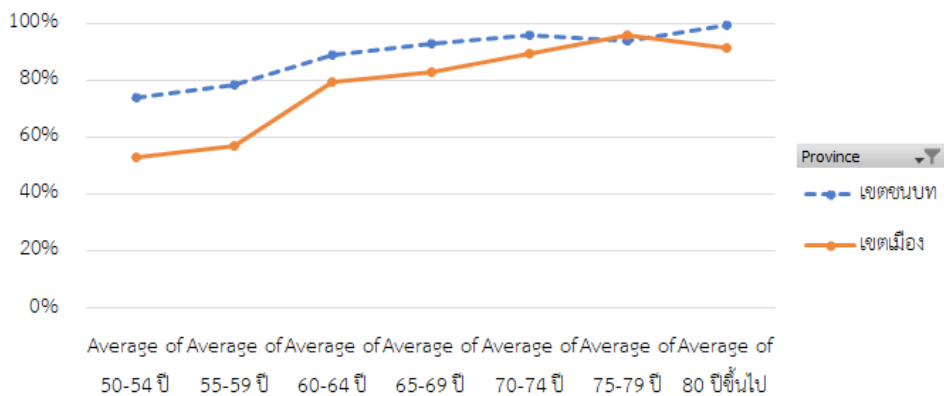

เมื่อพิจารณาเรียงตามกลุ่มอายุของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ในภาพรวมทั้งประเทศ พบว่า สัดส่วนแรงงานนอกระบบ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามกลุ่มอายุที่สูงขึ้นของแรงงาน โดยการทำงาน of ประชากรในช่วงอายุ 50 - 54 ปี มีสัดส่วนที่เป็นการทำงานในภาคนอกระบบ ที่ร้อยละ 64.8 โดยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 85.4 ในการทำงานของกลุ่มประชากรอายุ 60 - 64 ปี และร้อยละ 93.8 ในกลุ่มอายุ 70 - 74 ปีตามลำดับ

หากจำแนกตามเพศ พบว่า สัดส่วนแรงงานนอกระบบของแรงงานชายแตกต่างจากของแรงงานหญิง โดยต่ำกว่าเพียงเล็กน้อย ในเกือบทุกช่วงอายุ

จำแนกตามกลุ่มอายุและเขตที่อยู่

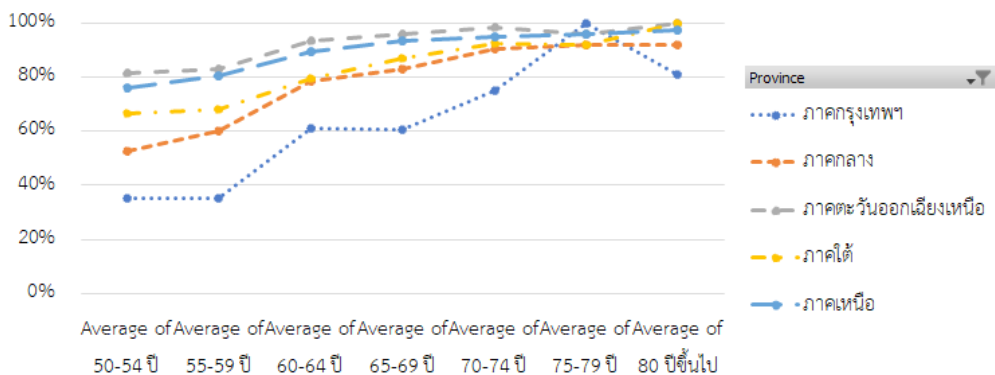
รูป 3.58 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 50 ปีขึ้นไป จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ในเกือบทุกช่วงอายุ ยกเว้น 75 - 79 ปี สัดส่วนแรงงานนอกระบบในเขตชนบทสูงกว่าสัดส่วนในเขตเมือง โดยในทั้งสองเขตที่อยู่อาศัย สัดส่วนแรงงานนอกระบบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามช่วงอายุที่เพิ่มสูงขึ้นของแรงงาน

จำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค

รูป 3.59 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 50 ปีขึ้นไป จำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

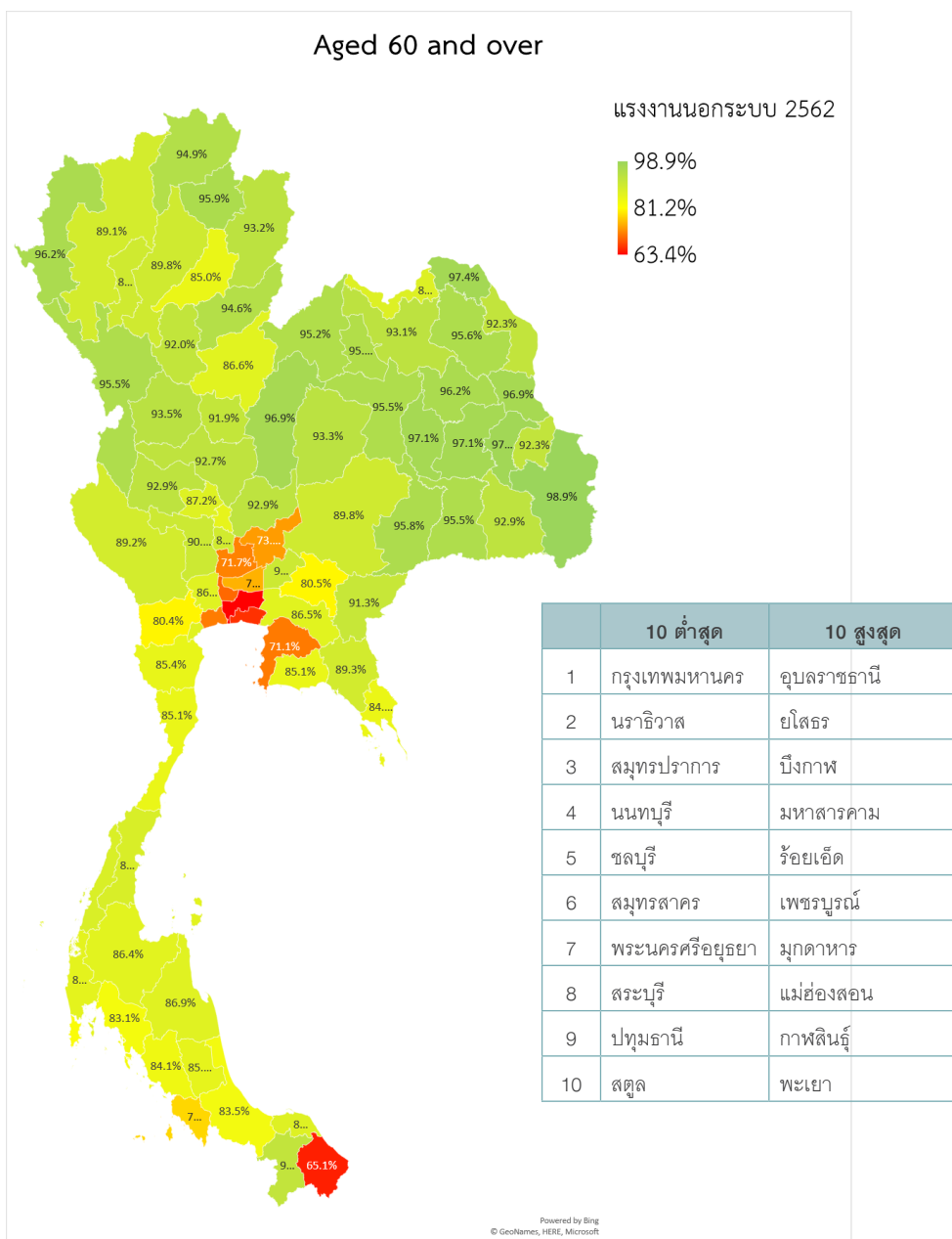
เมื่อพิจารณาเป็นรายภูมิภาค พบความแตกต่างระหว่างภูมิภาคค่อนข้างชัดเจน ในช่วงอายุ 50 ถึง 74 ปี โดยกรุงเทพฯ มีสัดส่วนของแรงงานนอกระบบในช่วงอายุ 50 ปี ขึ้นไป ที่ต่ำกว่าภูมิภาคอื่นค่อนข้างมาก ภูมิภาคที่มีสัดส่วนแรงงานนอกระบบต่ำเป็นลำดับ ถัดมา ได้แก่ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคเหนือ ตามลำดับ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี สัดส่วนของแรงงานนอกระบบที่สูงที่สุด

จำแนกตามกลุ่มอายุและจังหวัด

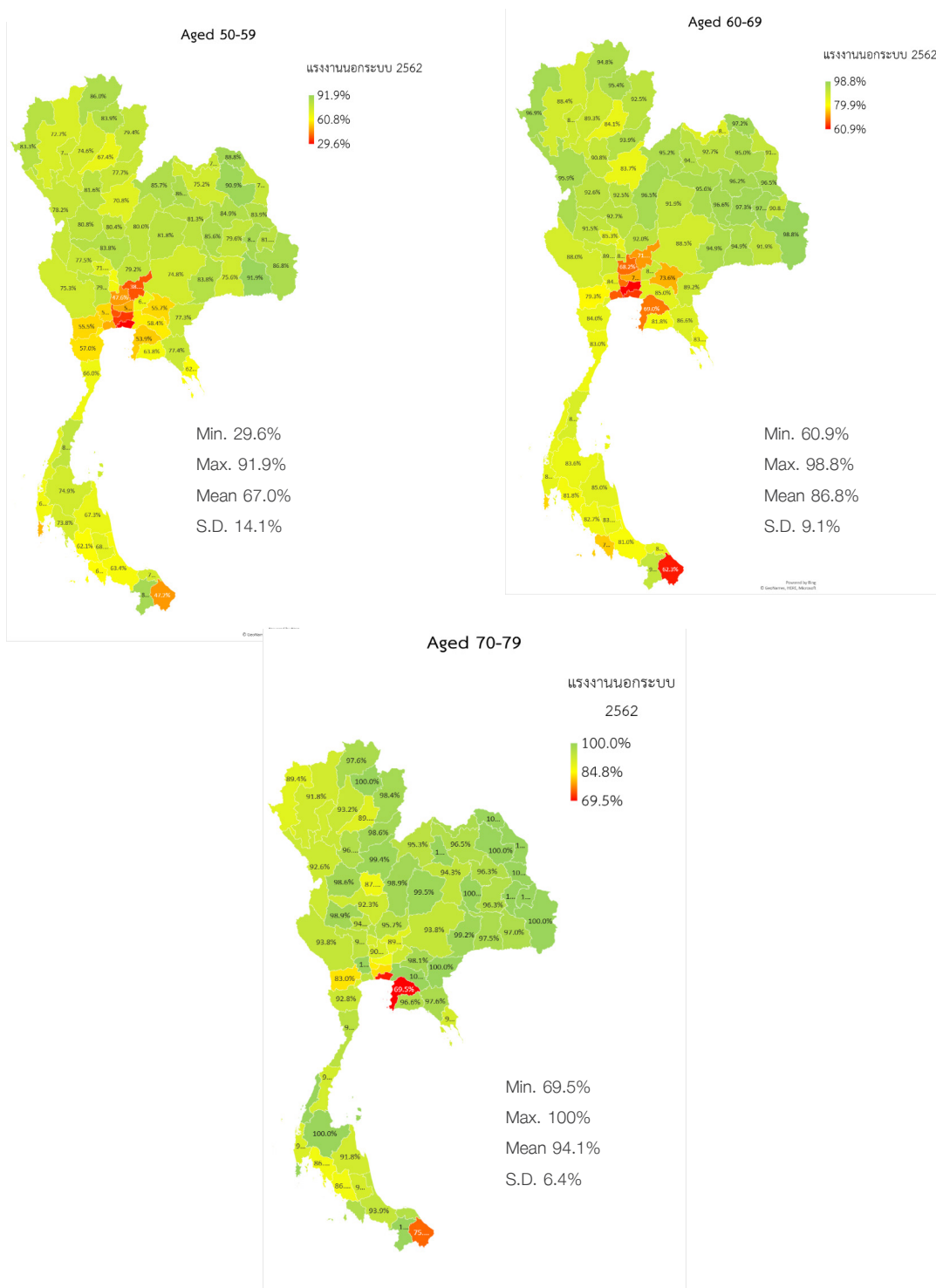
หากพิจารณาเฉพาะแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกเป็นรายจังหวัดทั่วประเทศ พบว่า สัดส่วนของแรงงานที่ทำงานในภาคนอกระบบ มีค่าอยู่ในช่วงร้อยละ 63.4 ถึง ร้อยละ 98.9 ใน 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนแรงงานนอกระบบสูงที่สุด ส่วนใหญ่ถึง 7 จังหวัด อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ อุบลราชธานี ยโสธร บึงกาฬ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด มุกดาหาร และกาฬสินธุ์ และอีก 3 จังหวัดอยู่ในภาคเหนือ ได้แก่ เพชรบูรณ์ แม่ฮ่องสอน และพะเยา ส่วนจังหวัดที่มีสัดส่วนแรงงานนอกระบบต่ำที่สุด ได้แก่ กรุงเทพฯ นราธิวาส และจังหวัดอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตปริมณฑลและภาคกลาง เช่น สมุทรปราการ นนทบุรี ชลบุรี สมุทรสาคร พระนครศรีอยุธยา สระบุรี และปทุมธานี

เมื่อจำแนกเป็นกลุ่มอายุ ก่อนวัยสูงอายุ 50 - 59 ปี วัยสูงอายุตอนต้น 60 - 69 ปี และวัยสูงอายุตอนกลาง 70 - 79 ปี แสดงโดยกราฟแผนที่รายจังหวัดทั่วประเทศ พบว่า สัดส่วนแรงงานนอกระบบเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 67.0 เป็น 86.8 และ 94.0 ตามลำดับ จังหวัดในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ เป็นพื้นที่ที่มีสัดส่วนของแรงงานนอกระบบ สูงในทุกช่วงอายุ เมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นโดยเฉพาะภาคกลาง กรุงเทพฯ และจังหวัด ปริมณฑล

รูป 3.60 สัดส่วนแรงงานนอกระบบในกลุ่มแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป รายจังหวัด
พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

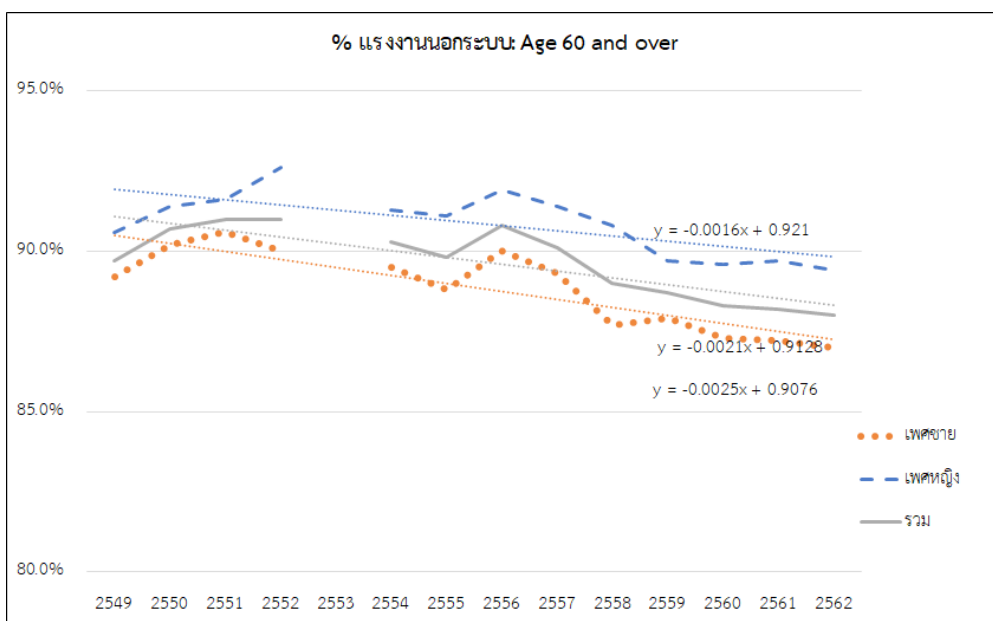
รูป 3.61 สัดส่วนแรงงานนอกระบบในกลุ่มแรงงานอายุ 50 - 59 ปี 60 - 69 ปี และ 70 - 79 ปีรายจังหวัด พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

3.7.2 แนวโน้ม พ.ศ. 2547 - 2562

ภาพรวมและจำแนกตามเพศ

รูป 3.62 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป ในภาพรวมและจำแนกตามเพศ พ.ศ. 2549-2562 (ไตรมาส 3)

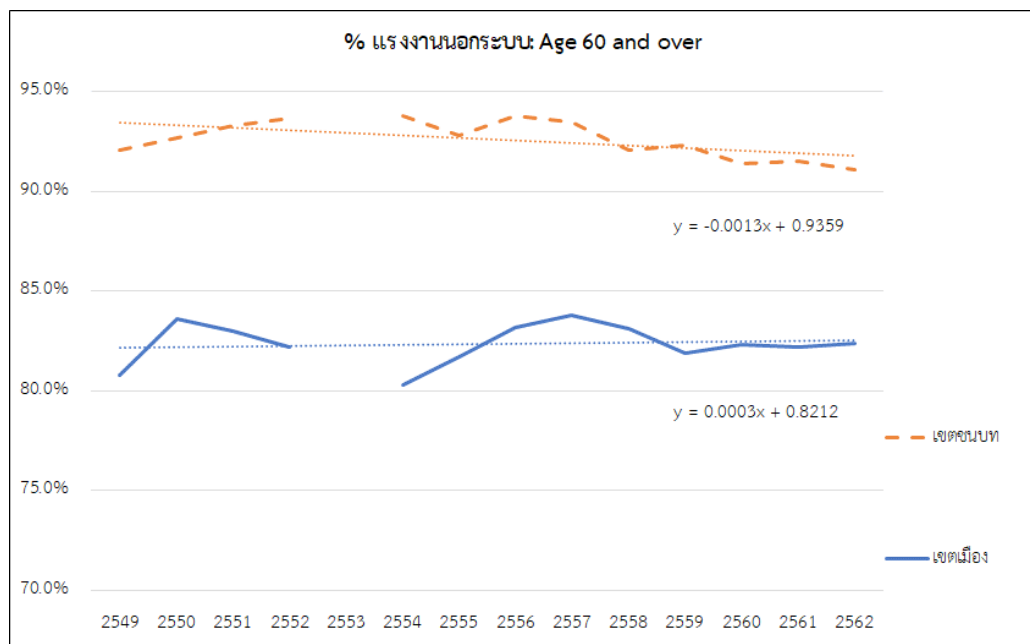

จากการวิเคราะห์ ภาคการทำงานของแรงงานสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยเฉพาะภาค “นอกระบบ” จากชุดการสำรวจแรงงานนอกระบบ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในช่วงปี 2549-2562 ในภาพรวมประเทศ พบว่า สัดส่วนแรงงานสูงอายุในภาคนอกระบบ มีแนวโน้มลดลงเพียงเล็กน้อย จากในช่วงประมาณร้อยละ 89-91 ในระหว่างปี 2549 ถึง 2559 เป็นประมาณร้อยละ 88 ตั้งแต่ในช่วงปี 2560 เป็นต้นมาจนถึงปี 2562 เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ของเส้นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา (time trend) สัดส่วนแรงงานสูงอายุนอกระบบลดลงเฉลี่ยเพียงร้อยละ 0.2 ต่อปี ในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา ซึ่งนับว่าน้อยมาก

หากเปรียบเทียบระหว่างแรงงานสูงอายุชายและสูงอายุหญิง พบว่า สัดส่วนแรงงานนอกระบบในเพศหญิงสูงกว่าในเพศชายประมาณร้อยละ 1 ถึงร้อยละ 3 มาโดยตลอด โดยมีแนวโน้มลดลงในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมาเฉลี่ยร้อยละ 0.16 และ 0.25 ต่อปี ตามลำดับ

จำแนกตามเขตที่อยู่

รูป 3.63 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2549-2562 (ไตรมาส 3)

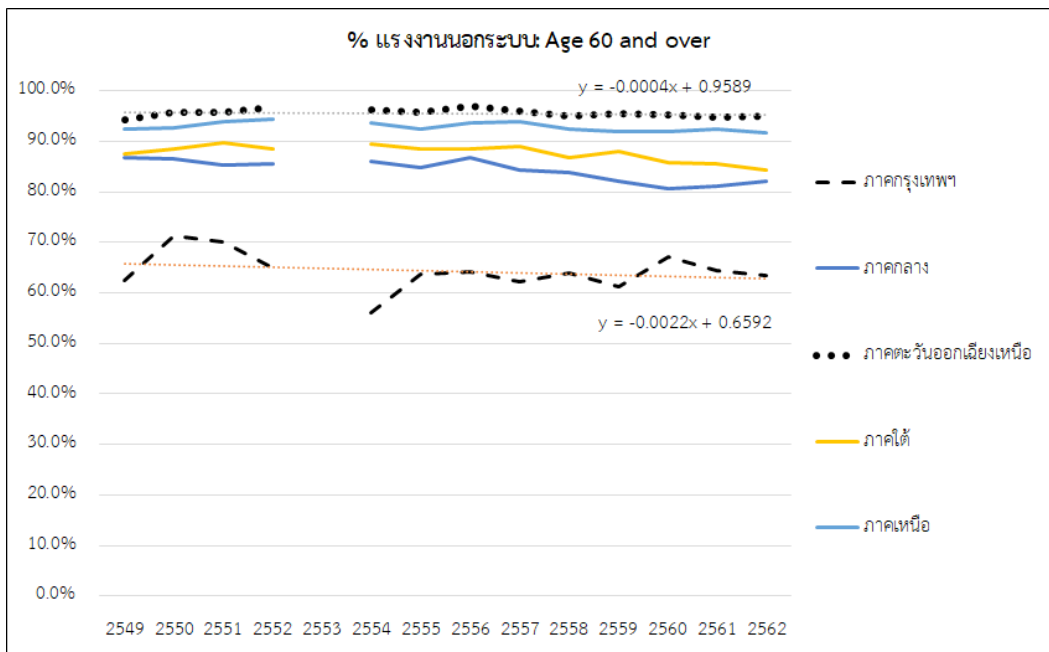

เมื่อพิจารณาจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย แรงงานสูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบมีสัดส่วนที่สูงกว่าในเขตชนบทเมื่อเปรียบเทียบกับในเขตเมือง โดยในเขตชนบทคิดเป็นสัดส่วนที่ประมาณร้อยละ 90-95 ขณะที่ในเขตเมืองเป็นสัดส่วนอยู่ในช่วงประมาณร้อยละ 80-85

ในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา (ปี 2549- 2562) สัดส่วนแรงงานสูงอายุ นอกระบบมีแนวโน้มลดลงในเขตชนบทเฉลี่ยร้อยละ 0.13 ต่อปี ในทางตรงกันข้ามกับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในเขตเมืองเฉลี่ยร้อยละ 0.03 ต่อปี

จำแนกตามภูมิภาค

รูป 3.64 สัดส่วนแรงงานนอกระบบ ในกลุ่มแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามภูมิภาค พ.ศ. 2549-2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อจำแนกตามภูมิภาค พบว่า แรงงานสูงอายุ นอกระบบคิดเป็นสัดส่วนในกลุ่มแรงงานสูงอายุสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ (มากกว่าร้อยละ 90 ของแรงงานสูงอายุ) ในลำดับถัดมา คือ ภาคใต้ และภาคกลาง ตามลำดับ (อยู่ในช่วงร้อยละ 80-90 ของแรงงานสูงอายุ) โดยกรุงเทพฯ มีสัดส่วนแรงงานสูงอายุ นอกระบบที่ต่ำที่สุด โดยเฉลี่ยอยู่ในช่วงร้อยละ 60-70 ของแรงงานสูงอายุ ในทุกภูมิภาคพบว่า สัดส่วนแรงงานสูงอายุ นอกระบบมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อยในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา (ปี 2547 - 2562)

3.8 (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) เหตุผลในการไม่ทำงาน

สำหรับตัวชี้วัดนี้ เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ “สาเหตุหรือเหตุผลในการไม่ทำงาน” หรือการไม่อยู่ในกำลังแรงงานของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็น “กลุ่มที่ไม่ได้ทำงาน ไม่ต้องการ หรือไม่พร้อมที่จะทำงาน” ที่วิเคราะห์จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงาน

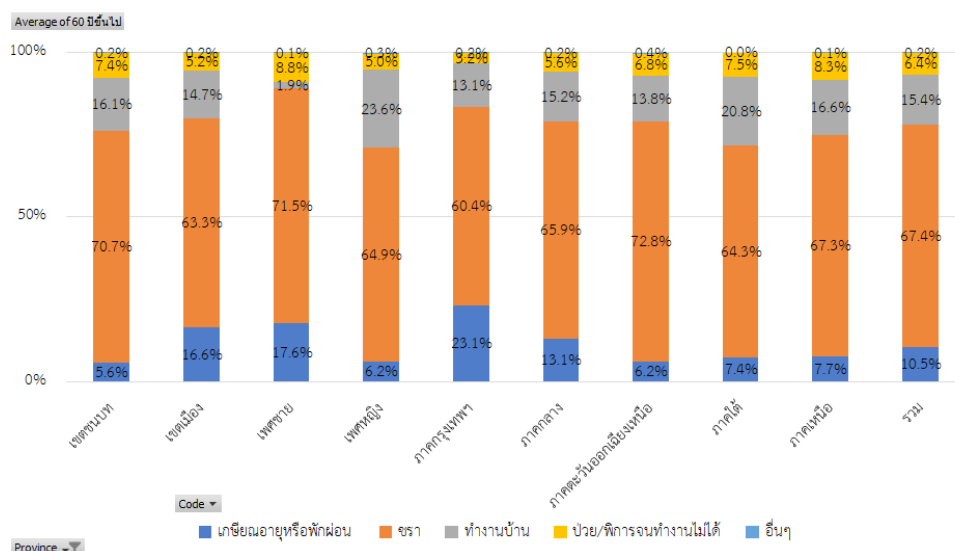
“เหตุผลในการไม่ทำงาน” ของผู้อยู่นอกกำลังแรงงานที่นำเสนอนี้ จัดกลุ่มออกเป็น 5 เหตุผลหลัก ได้แก่ 1) เกษียณอายุ หรือ (ต้องการ) พักผ่อน 2) ชรา 3) ทำงานบ้าน 4) ป่วย หรือพิการจนทำงานไม่ได้ และ 5) เหตุผลอื่น ๆ

3.8.1 สถานการณ์ พ.ศ. 2562

ภาพรวมและจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ

จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2562 ในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป “ที่ไม่ได้ทำงานและไม่อยู่ในกำลังแรงงาน” ในภาพรวมทั้งประเทศพบว่า โดยส่วนใหญ่และเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด ที่ร้อยละ 67.4 ไม่ทำงานเนื่องจากเหตุผล “ชรา” เป็นหลัก ในลำดับที่ 2 เหตุผล “ทำงานบ้าน” ร้อยละ 15.4 และลำดับที่ 3 เหตุผล “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” ร้อยละ 10.5

รูป 3.65 เหตุผลในการไม่ทำงานของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า เหตุผลของการไม่ทำงานในประชากรสูงอายุ ทั้งเพศชายและเพศหญิง คือเหตุผลชรา โดยมีสัดส่วนในเพศชายสูงกว่าเพศหญิง ที่ร้อยละ 71.5 และ 64.99 ตามลำดับ สำหรับเพศชาย ในลำดับที่ 2 คือ เหตุผลเกษียณอายุหรือพักผ่อน ร้อยละ 17.6 ในขณะที่สำหรับเพศหญิงเป็นเหตุผลทำงานบ้าน ถึงร้อยละ 23.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เหตุผลในการไม่ทำงานค่อนข้างมีความแตกต่างกันระหว่างเพศของผู้สูงอายุ เพศชายมาจากการเหตุผลการเกษียณอายุจากการทำงาน หรือต้องการพักผ่อน มากกว่า เพศหญิงที่จำนวนมากมีเหตุผลมาจากการต้องทำงานบ้าน

พิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า ในทั้งสองพื้นที่เหตุผลหลักในการไม่ทำงานของผู้สูงอายุยังคงเป็นเหตุผลชรา โดยมีสัดส่วนในเขตชนบทที่สูงกว่าในเขตเมือง ที่ร้อยละ 70.7 และ 63.3 ตามลำดับ สำหรับในเขตชนบท เหตุผลที่มีสัดส่วนมากเป็นลำดับถัดมา ได้แก่ เหตุผล ทำงานบ้าน และป่วยหรือพิการจนทำงานไม่ได้ ร้อยละ 16.1 และ 7.4 ตามลำดับ ขณะที่ในเขตเมืองเป็นเหตุผลเกษียณอายุหรือพักผ่อน และทำงานบ้าน ร้อยละ 16.6 และ 14.7 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามภูมิภาค พบว่า เหตุผลหลักในการไม่ทำงานของผู้สูงอายุในทุกภูมิภาค คือ เหตุผลชรา โดยมีสัดส่วนของผู้สูงอายุที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผลนี้ต่ำที่สุดในกรุงเทพฯ และสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 60.4 และ 72.8 ตามลำดับ) ในเกือบทุกภูมิภาค ยกเว้นกรุงเทพฯ เหตุผลที่มีสัดส่วนมากเป็นอันดับ 2 ได้แก่ เหตุผลทำงานบ้าน ในขณะที่สำหรับกรุงเทพฯ เป็นเหตุผลเกษียณอายุหรือพักผ่อน ซึ่งมีผู้สูงอายุที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผลนี้ มากถึงร้อยละ 23.1 หรือประมาณ 1 ใน 4 ของผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ ทั้งหมดที่ไม่ทำงาน ซึ่งสูงกว่าภูมิภาคอื่นอย่างชัดเจน รวมถึงภาคกลางที่มีผู้สูงอายุที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผลนี้ ที่ร้อยละ 13.1

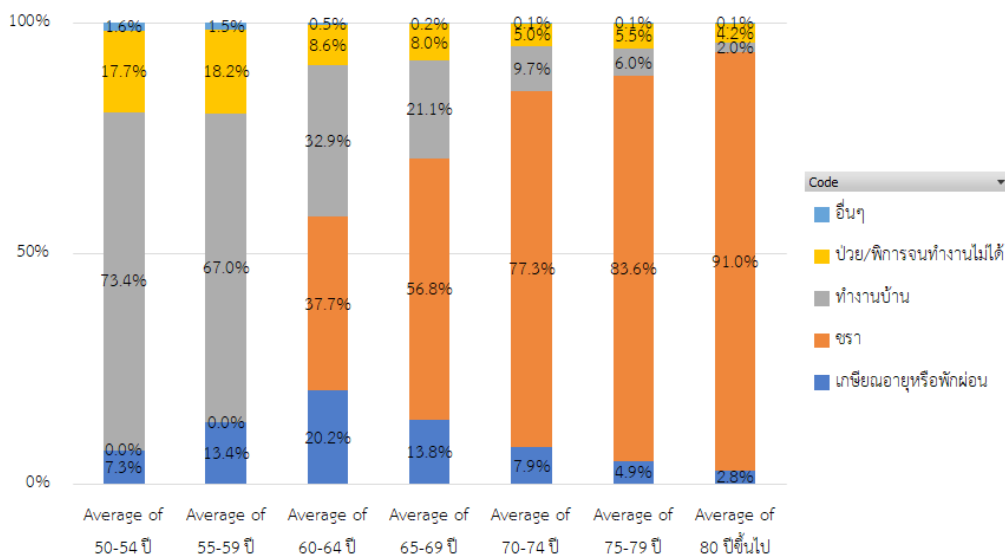
เมื่อพิจารณาเหตุผลในการไม่ทำงานของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป เรียงเป็นรายกลุ่มอายุ 5 ปี พบว่า สัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผล “ชรา” เริ่มมีตั้งแต่ในกลุ่มอายุ 60 - 64 ปีเป็นต้นมา ที่ร้อยละ 37.7 หรือมากกว่าหนึ่งในสามของผู้ที่ไม่ทำงานในกลุ่มอายุนี้ โดยเพิ่มขึ้นตามกลุ่มอายุที่มากขึ้น เป็นร้อยละ 77.3 และ 91.0 ในช่วงอายุ 70 - 74 ปี และ 80 ปีขึ้นไป

ในส่วนของการไม่ทำงานด้วยเหตุผล “ทำงานบ้าน” พบว่าเป็นเหตุผลหลักมากเป็นอันดับ 1 ของกลุ่มผู้ที่ไม่ทำงานในช่วงก่อนวัยสูงอายุ (ร้อยละ 73.4 และ 67.0 ในกลุ่มผู้ที่ไม่ทำงานในช่วงอายุ 50 - 54 ปีและ 55 - 59 ปี ตามลำดับ) ก่อนที่จะมีสัดส่วนลดลงอย่าง

ชัดเจนในกลุ่มที่ไม่ทำงานในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่ร้อยละ 32.9 ในช่วงอายุ 60 - 64 ปี เป็น 9.7 และ 2.0 ในช่วงอายุ 70 - 74 ปีและ 80 ปีขึ้นไป ตามลำดับ

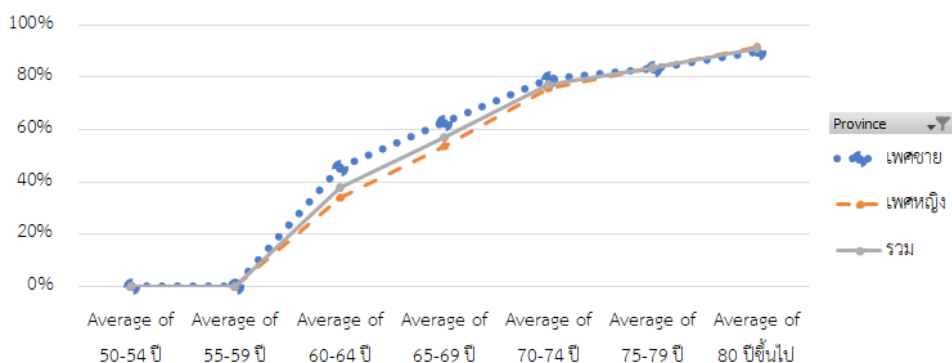
สำหรับเหตุผล “เกษียณอายุหรือพักก่อน” พบว่า เริ่มเป็นเหตุผลของการไม่ทำงาน ตั้งแต่ประชากรในกลุ่มอายุ 50 เป็นต้นมา โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.3 ในกลุ่มอายุ 50 - 54 ปี เป็นร้อยละ 20.2 หรือ ประมาณ 1 ใน 5 ของผู้ที่อยู่นอกกำลังแรงงานในกลุ่มอายุ 60 - 64 ปี และลดลงในช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น ในช่วงอายุ 50 - 59 ปี ถึงประมาณ 1 ใน 5 ของผู้ที่ไม่ทำงาน มีเหตุผลมาจาก “การป่วยพิการจนทำงานไม่ได้”

รูป 3.66 เหตุผลในการไม่ทำงานของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน)
จำแนกรายกลุ่มอายุ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

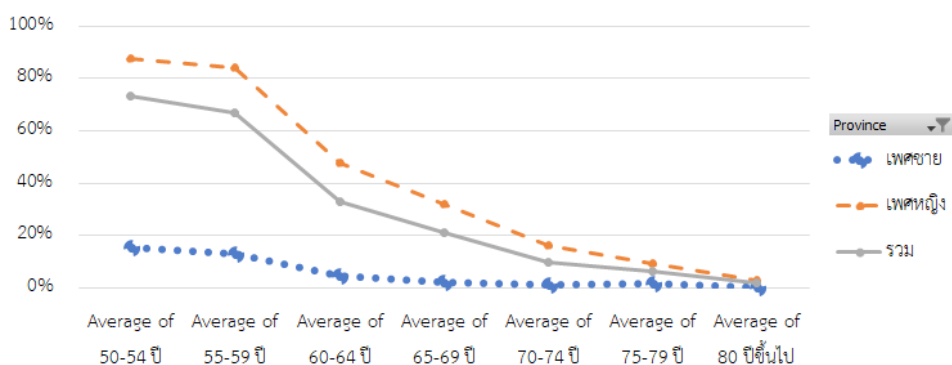

รูป 3.67 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) ตามเหตุผลในการไม่ทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ ในภาพรวมและตามเพศ พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

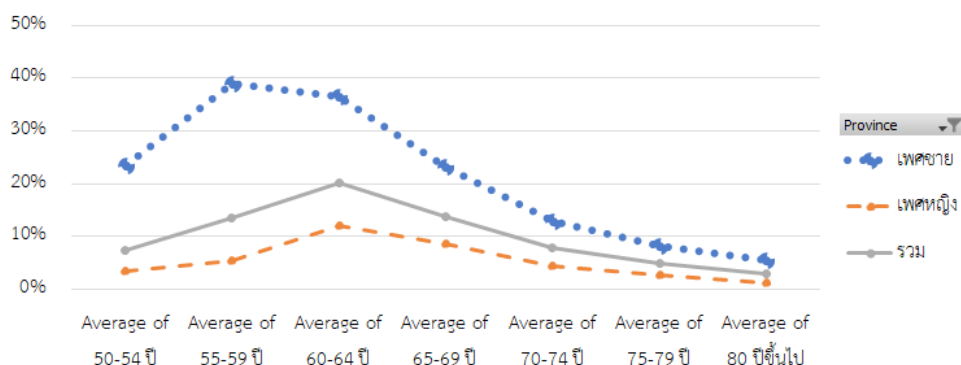
(ก) ชาย

(ข) ทำงานบ้าน

(ค) เกษียณอายุหรือพักผ่อน

เมื่อจำแนกประชากรตามกลุ่มอายุ 5 ปี ตั้งแต่อายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า สัดส่วนของผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานด้วยเหตุผล “ชรา” เกิดขึ้นในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป และสูงขึ้นตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น เปรียบเทียบระหว่างผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานเพศชายและเพศหญิง พบว่า มีสัดส่วนของเพศชายที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผลนี้สูงกว่าเพศหญิงในช่วงอายุ 60 ถึง 74 ปี

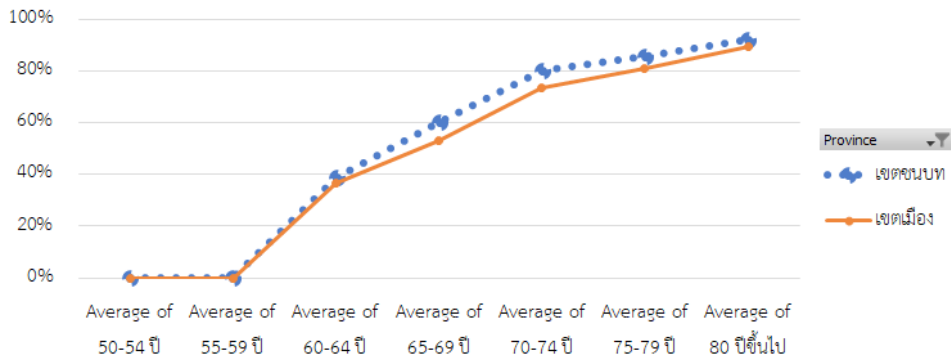
สำหรับการไม่ทำงานหรืออยู่นอกกำลังแรงงานด้วยเหตุผล “ทำงานบ้าน” ในภาพรวม พบว่า ลดลงตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น โดยคิดเป็นสัดส่วนที่สูงมากเมื่อพิจารณาในกลุ่มผู้ที่ไม่ทำงานเพศหญิง โดยเฉพาะในช่วงอายุ 50 - 59 ปี เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ที่ไม่ทำงานเพศชาย

สัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผล “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงอายุ 50 - 64 ปีและลดลงหลังจากนั้นในช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศชายและเพศหญิง พบว่า เพศชายที่ไม่ทำงาน โดยมีเหตุผลมาจากการเกษียณอายุหรือพักผ่อน มีสัดส่วนที่สูงกว่าเพศหญิงมาก โดยเฉพาะในช่วงอายุตั้งแต่ 50 ปีถึง 69 ปี

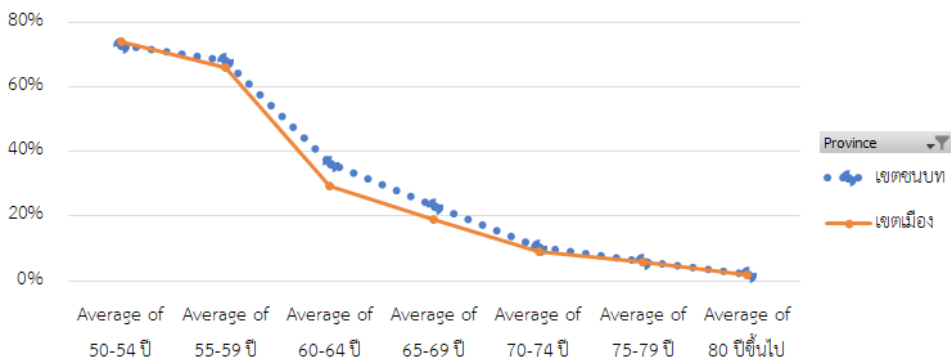
จำแนกตามกลุ่มอายุและเขตที่อยู่

รูป 3.68 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) ตามเหตุผลในการไม่ทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามเขตที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

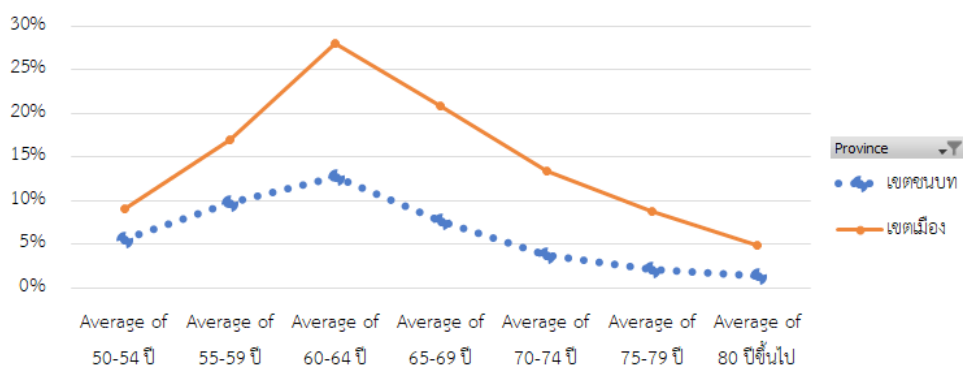
(ก) ชรา

(ข) ทำงานบ้าน

(ค) เกษียณอายุหรือพักผ่อน

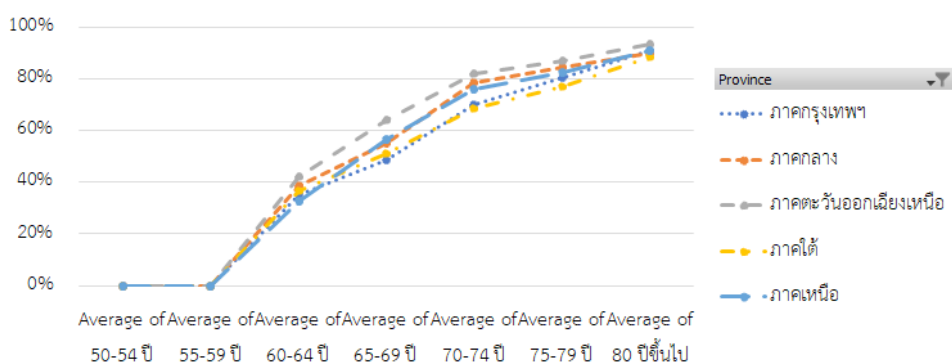
เมื่อพิจารณาตามเขตที่อยู่อาศัย พบว่า สัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ด้วยเหตุผล “ชรา” มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยระหว่างเขตชนบทและเขตเมือง โดยมีสัดส่วนที่สูงกว่าเล็กน้อยในเขตชนบท เช่นเดียวกับเหตุผล “ทำงานบ้าน” ที่มีสัดส่วนสูงกว่าเล็กน้อยในเขตชนบท (โดยเหตุผลชรา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามอายุของประชากรที่ไม่ทำงาน ขณะที่เหตุผลทำงานบ้านลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น)

ในส่วนของเหตุผล “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” พบว่า คิดเป็นสัดส่วนในกลุ่มผู้ที่ไม่ทำงานในเขตเมืองที่สูงกว่ากลุ่มผู้ที่ไม่ทำงานในเขตชนบททุกช่วงอายุ โดยเฉพาะในช่วงอายุ 60 - 64 ปี ที่คิดเป็นสัดส่วนสูงเกือบร้อยละ 30 ของผู้ที่ไม่ทำงานในเขตเมือง

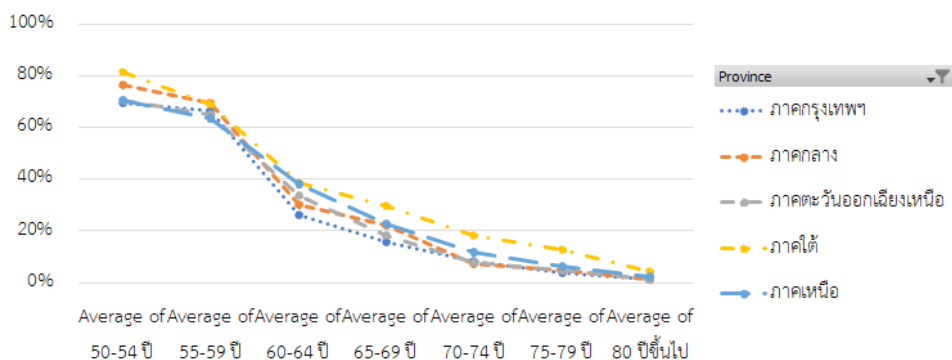
จำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค

รูป 3.69 ร้อยละของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) ตามเหตุผลในการไม่ทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก จำแนกตามกลุ่มอายุ และตามภูมิภาค พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

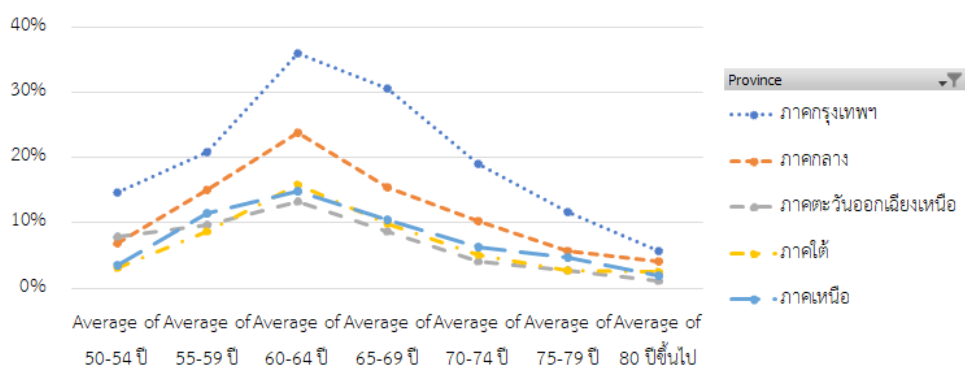
(ဂ) စာ

(ข) ทำงานบ้าน

(ค) เกษียณอายุหรือพักผ่อน

เมื่อพิจารณาเป็นรายภูมิภาค พบว่า การไม่ทำงานของประชากรอายุ 50 ปีขึ้นไป ด้วยเหตุผล “ชรา” คิดเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขณะที่ในภาคใต้ และกรุงเทพฯ มีสัดส่วนค่อนข้างต่ำกว่าภูมิภาคอื่น สำหรับเหตุผล “ทำงานบ้าน” ภาคใต้มี สัดส่วนค่อนข้างสูงกว่าภูมิภาคอื่น และกรุงเทพฯ ค่อนข้างต่ำกว่าภูมิภาคอื่น

การไม่ทำงานด้วยเหตุผล “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” คิดเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดใน กรุงเทพฯ โดยสูงกว่าสัดส่วนที่พบในภูมิภาคอื่นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงอายุ 60 - 64 ปี ที่ผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ ที่ไม่ทำงาน ถึงกว่า 1 ใน 3 มีเหตุผลมาจากเกษียณอายุหรือพัก ผ่อน ภาคกลางเป็นอีกหนึ่งภูมิภาคที่มีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผลนี้สูงเป็นอันดับ 2 รองจากกรุงเทพฯ ในทุกช่วงอายุ

จำแนกตามกลุ่มอายุและจังหวัด

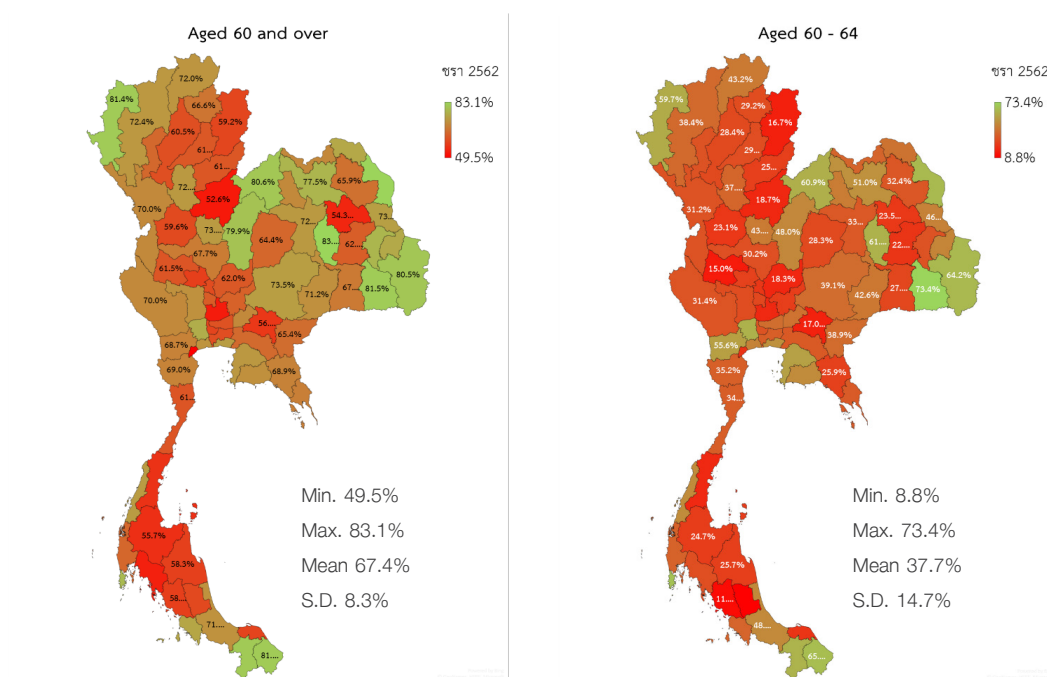
เมื่อจำแนกเป็นรายจังหวัดทั่วประเทศ ในกลุ่มประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งหมดที่ไม่ทำงานหรืออยู่นอกกำลังแรงงาน พบว่า มีสัดส่วนที่มีเหตุผลมาจาก “ชรา” เฉลี่ยที่ร้อยละ 67.4 โดยในระดับจังหวัดมีสัดส่วนอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 49.5 และ 83.1 ขณะที่การไม่ทำงานหรืออยู่นอกกำลังแรงงานด้วยเหตุผล “ทำงานบ้าน” มีสัดส่วนเฉลี่ยที่ร้อยละ 15.4 โดยอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 3.3 และ 32.6 และด้วยเหตุผล “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” ที่เฉลี่ยร้อยละ 10.5 โดยอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 1.5 และ 24.7

เหตุผลของการไม่ทำงาน หรืออยู่นอกกำลังแรงงานของประชากรสูงอายุ ที่ควรมีการวิเคราะห์และติดตาม ได้แก่ เหตุผลของการไม่ทำงานในกลุ่มประชากรอายุ 60 - 64 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่จำนวนมากยังมีสุขภาพแข็งแรง และเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ประเทศไทยควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ทำงานและอยู่ในกำลังแรงงานยาวนานขึ้น

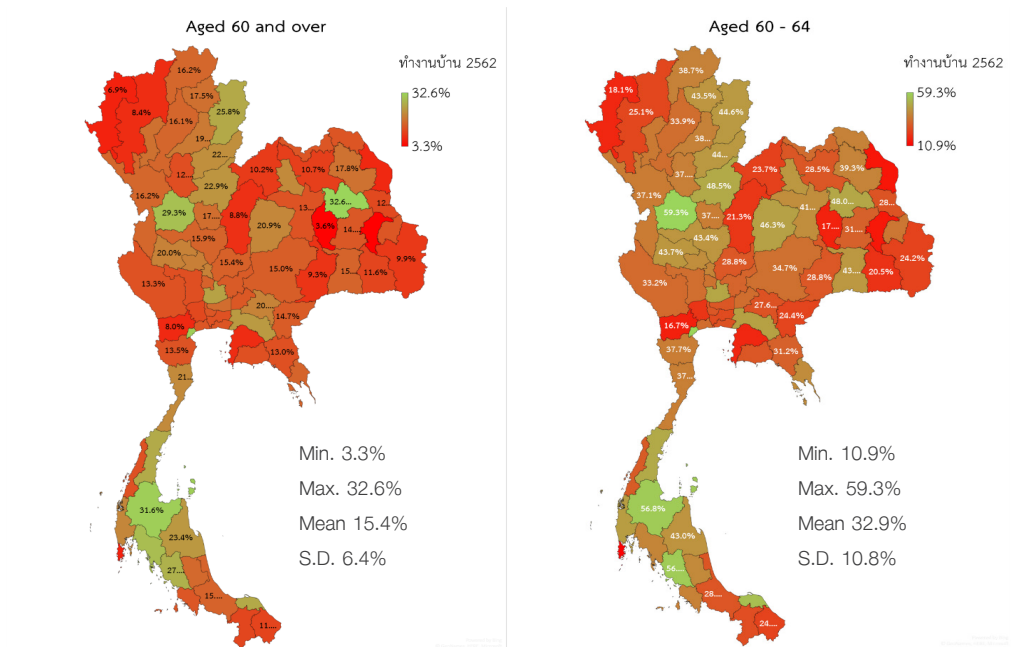
จากการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะกลุ่มอายุ 60 - 64 ปี พบว่า สาเหตุหลักของการไม่ทำงานของประชากรกลุ่มอายุนี้นี้ ประมาณ 1 ใน 3 หรือร้อยละ 37.7 มาจากเหตุผล “ชรา” อีกประมาณ หนึ่งในสาม หรือร้อยละ 32.9 มาจากเหตุผล “ทำงานบ้าน” และอีกร้อยละ 20.2 หรือประมาณ 1 ใน 5 มาจากเหตุผล “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” ด้วยเหตุผลที่ประชากรไทยมีอายุยืนยาวนานขึ้น และประชากรกลุ่มอายุ 60 - 64 ปี ส่วนใหญ่มีสุขภาพที่แข็งแรงดีกว่าประชากรในช่วงอายุเดียวกันในอดีต การหยุดทำงาน ไม่ทำงาน หรืออยู่นอกกำลังแรงงานด้วยเหตุผล “ชรา” และ “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” ซึ่งพบเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าในเพศชาย เมื่อเทียบกับเพศหญิง เป็นประเด็นที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรต้องพิจารณาเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ หรือมุมมองของประชากรไทยเกี่ยวกับความชรา และความคิดเกี่ยวกับการเกษียณอายุ และหยุดทำงานเพื่อพักผ่อนเมื่ออายุ 60 ปีขึ้นไป

รูป 3.70 ร้อยละของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป และ 60 - 64 ปี (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน)
ตามเหตุผลในการไม่ทำงานที่สูงที่สุด 3 อันดับแรก รายจังหวัด พ.ศ. 2562
(ไตรมาส 3)

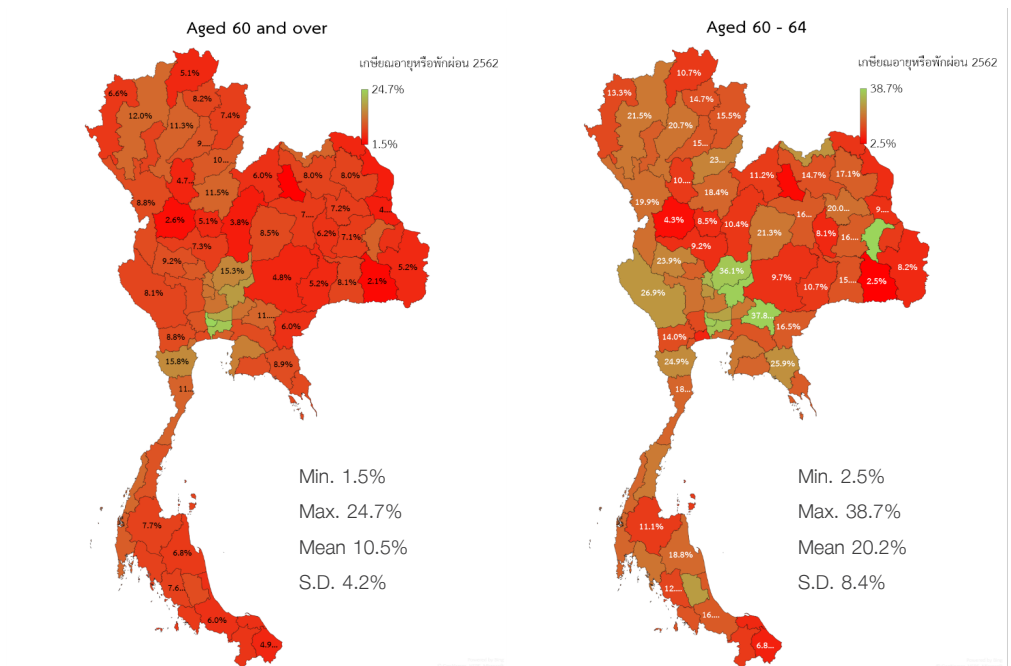
(ก) ชรา

(ข) ทำงานบ้าน

(ค) เกษียณอายุหรือพักผ่อน

ตาราง 3.5 จังหวัดที่มีร้อยละของประชากรอายุ 60 - 64 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน)
 สูงที่สุดและต่ำที่สุด ในแต่ละเหตุการณ์ไม่ทำงาน พ.ศ. 2562 (ไตรมาส 3)

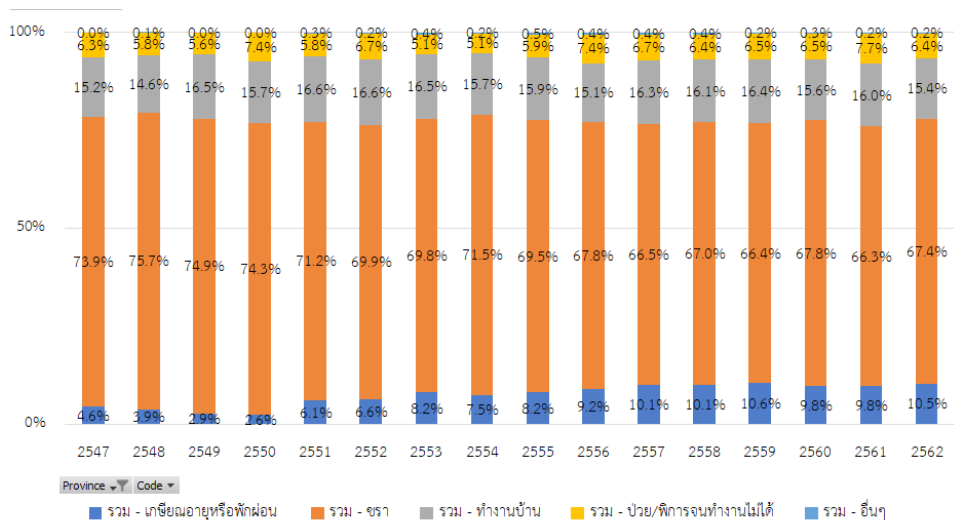
	10 สูงสุด: พ.ศ. 2562			10 ต่ำสุด: พ.ศ. 2562		
	ชรา	ทำงานบ้าน	เกษียณอายุฯ	ชรา	ทำงานบ้าน	เกษียณอายุฯ
1	ศรีสะเกษ	กำแพงเพชร	ยโสธร	พัทลุง	ภูเก็ต	ศรีสะเกษ
2	ภูเก็ต	สมุทรสงคราม	ปราจีนบุรี	ตรัง	นครพนม	หนองบัวลำภู
3	นราธิวาส	ตรัง	สระบุรี	อุทัยธานี	ยโสธร	กำแพงเพชร
4	นครพนม	สุราษฎร์ธานี	นนทบุรี	น่าน	ราชบุรี	นราธิวาส
5	อุบลราชธานี	ปัตตานี	ลพบุรี	ปราจีนบุรี	มหาสารคาม	สมุทรสาคร
6	ยะลา	พิษณุโลก	กรุงเทพมหานคร	ลพบุรี	ชลบุรี	ปัตตานี
7	นครปฐม	ชุมพร	สิงห์บุรี	พิษณุโลก	แม่ฮ่องสอน	มหาสารคาม
8	มหาสารคาม	กาฬสินธุ์	ปทุมธานี	ชุมพร	ศรีสะเกษ	อุบลราชธานี
9	เลย	พระนครศรีอยุธยา	พัทลุง	พระนครศรีอยุธยา	นครปฐม	พิจิตร
10	แม่ฮ่องสอน	ชัยภูมิ	กาญจนบุรี	สมุทรสงคราม	เพชรบูรณ์	นครพนม

ใน 10 จังหวัดที่พบสัดส่วนของการไม่ทำงานในประชากรอายุ 60 - 64 ปี ด้วยเหตุผล “ชรา” สูงที่สุด พบว่า หลายจังหวัดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ศรีสะเกษ นครพนม อุบลราชธานี มหาสารคาม และเลย ในภาคใต้ เช่น ภูเก็ต นราธิวาส และยะลา และในภาคอื่นๆ เช่น นครปฐม และแม่ฮ่องสอน

การไม่ทำงานของประชากรอายุ 60 - 64 ด้วยเหตุผล “ทำงานบ้าน” สูงที่สุดในจังหวัดกำแพงเพชร ตามมาด้วย สมุทรสงคราม และกลุ่มจังหวัดในภาคใต้ เช่น ตรัง สุราษฎร์ธานี และปัตตานี ขณะที่จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้ที่ไม่ทำงานในช่วงอายุ 60 - 64 ปี ด้วยเหตุผล “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” พบว่า สูงที่สุดในยโสธร และจังหวัดในภาคกลาง เช่น ปราจีนบุรี สระบุรี ลพบุรี และสิงห์บุรี รวมถึงกรุงเทพฯ และจังหวัดปริมณฑลเช่น นนทบุรี และปทุมธานี

3.8.2 แนวโน้ม พ.ศ. 2547 - 2562

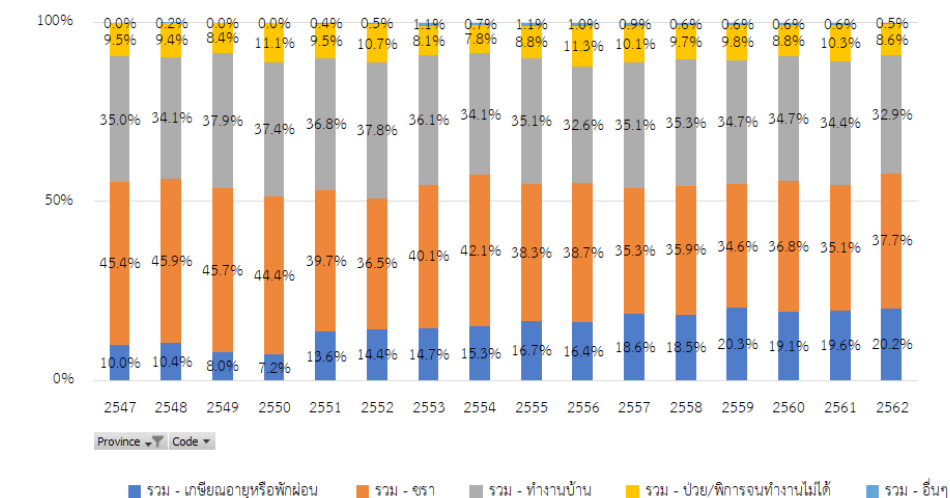
รูป 3.71 เหตุผลในการไม่ทำงานของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน)
พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

จากการวิเคราะห์เหตุผลในการไม่ทำงานหรืออยู่นอกกำลังแรงงาน ของกลุ่มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ในช่วงปี 2547 - 2562 พบว่า แม้เหตุผล “ชรา” จะยังคงเป็นเหตุผลหลักแต่สัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผลนี้มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 73.9 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 69.9 ในปี 2552 และล่าสุดร้อยละ 67.4 ในปี 2562 สำหรับเหตุผล “ทำงานบ้าน” พบว่า มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 15 - 16 ของผู้ที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผลนี้ โดยเปลี่ยนแปลงไม่มากนักในช่วงเวลาปี 2547 - 2562 ที่น่าสนใจคือสัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผล “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” ซึ่งพบว่ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจนจากร้อยละ 4.6 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 6.6 ในปี 2552 และเป็นร้อยละ 10.1 และ 10.5 ในปี 2557 และ 2562 ตามลำดับ ซึ่งเห็นได้ว่ามีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ในระหว่างปี 2547 และ 2562

ในจำนวนผู้ที่ไม่ทำงานในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามีพบว่า ประมาณร้อยละ 5 - 8 มีเหตุผลมาจากป่วยหรือพิการจนทำงานไม่ได้

รูป 3.72 เหตุผลในการไม่ทำงานของประชากรอายุ 60 - 64 ปี (เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน)
พ.ศ. 2547 - 2562 (ไตรมาส 3)

ในกลุ่มประชากรอายุ 60 - 64 ปี ที่ไม่ทำงานหรืออยู่นอกกำลังแรงงาน พบว่า เหตุผล “ชรา” เป็นเหตุผลหลักเช่นเดียวกัน แต่มีสัดส่วนที่ลดลงจากปี 2547 ที่ร้อยละ 45.4 เหลือร้อยละ 37.7 ในปี 2562 เช่นเดียวกับเหตุผล “ทำงานบ้าน” ที่มีสัดส่วนลดลงเป็น ร้อยละ 32.9 ในปี 2562 อย่างไรก็ตาม การไม่ทำงาน การหยุดทำงาน หรือออกจากกำลังแรงงานของประชากรในกลุ่มอายุ 60 - 64 ปี กลับพบว่า กำลังมีสาเหตุมาจากเหตุผล “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” เป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ จากในอดีตช่วงปี 2547 - 2550 ที่อยู่ในช่วงไม่เกินร้อยละ 10 ของผู้ที่ไม่ทำงาน เพิ่มขึ้นร้อยละ 19-20 หรือเกือบเท่าตัวเมื่อเทียบกับในอดีต ในช่วงปี 2559 - 2562

ข้อมูลการวิเคราะห์ความเพียงพอของรายได้และความต้องการทำงาน ความต้องการทำงานและสถานะการทำงาน สถานะสุขภาพและสถานะการทำงาน สถานการณ์ทำงานและระดับความสุข และแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ ใช้ข้อมูลจากการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2550 2554 2557 และ 2560 ซึ่งเป็นปีล่าสุดที่สำนักงานสถิติแห่งชาติมีการดำเนินการสำรวจ

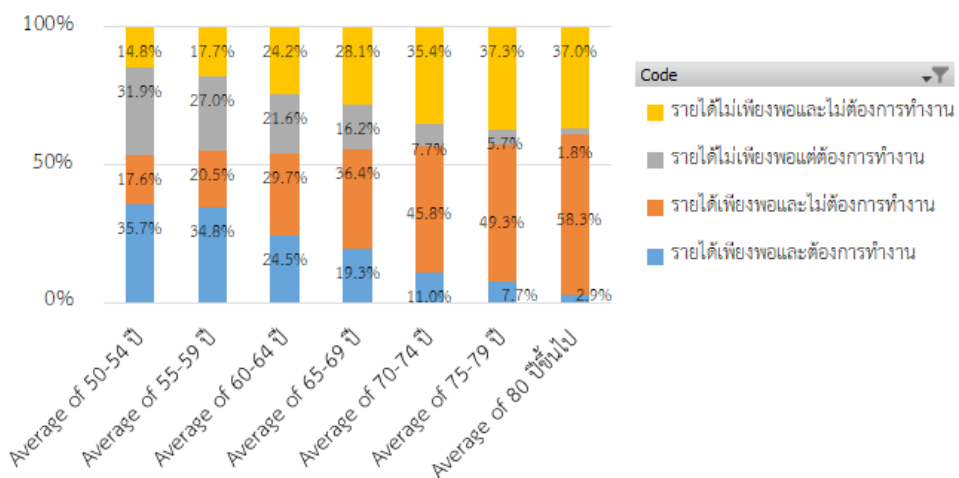
3.9 ความเพียงพอของรายได้และความต้องการทำงาน

เป็นที่ทราบกันว่า เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ โอกาสของรายได้จากการทำงานมีแนวโน้มจะลดลงเนื่องจากข้อจำกัดการทำงานในวัยสูงอายุ หรือการเข้าสู่ช่วงอายุเกษียณจากการทำงาน การเปลี่ยนแปลงสถานภาพการทำงานในช่วงวัยสูงอายุมีผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ในผู้สูงอายุบางกลุ่มต้องการทำงานเพื่อมีรายได้เพียงพอ และแม้ว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้เพียงพอบางกลุ่มก็อาจจะต้องการทำงาน ในหัวข้อนี้ จะนำเสนอความเพียงพอของรายได้และความต้องการทำงานของผู้สูงอายุว่ายังคงต้องการทำงานแม้ว่าจะมีรายได้เพียงพอหรือไม่ก็ตาม โดยตัวชี้วัดที่ทำการวิเคราะห์ คือ 1) กลุ่มที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงาน 2) กลุ่มที่มีรายได้เพียงพอและไม่ต้องการทำงาน 3) กลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงาน และ 4) กลุ่มที่มีรายได้ไม่เพียงพอและไม่ต้องการทำงาน

3.9.1 สถานการณ์ ปี 2560

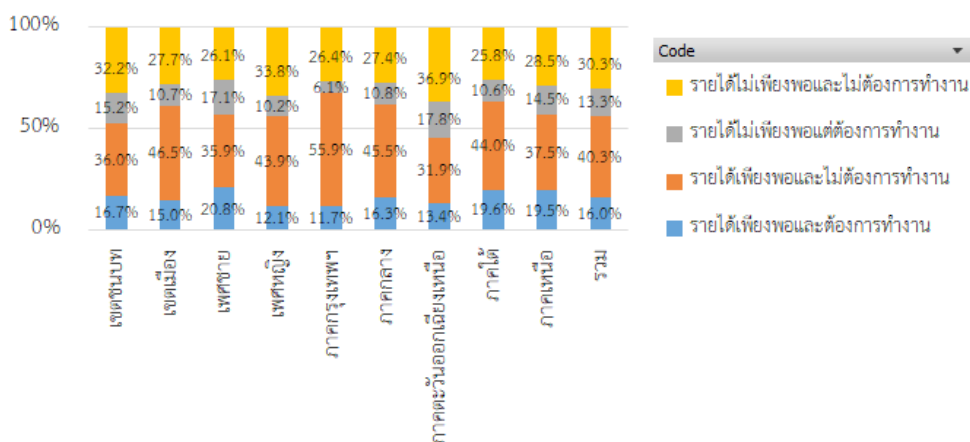
ความเพียงพอของรายได้ผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญด้านความมั่นคงทางการเงิน พบว่า ผู้ที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานมีสัดส่วนลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะช่วงอายุ 70 ปีขึ้นไป มีความต้องการทำงานลดลงทั้งในกลุ่มที่มีรายได้เพียงพอและไม่เพียงพอ

รูป 3.73 ร้อยละของผู้สูงอายุ จำแนกตามความเพียงพอของรายได้และความต้องการทำงาน ในแต่ละกลุ่มอายุ ปี 2560

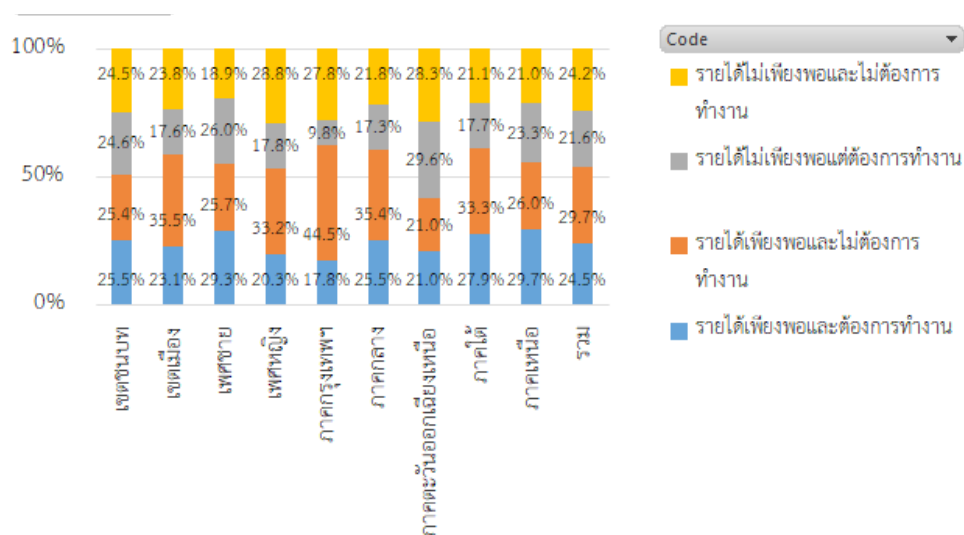
สัดส่วนของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีรายได้เพียงพอและไม่ต้องการทำงาน มีสัดส่วนที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับความเพียงพอของรายได้และความต้องการทำงานในกลุ่มอื่น โดยผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ หรือ ในเขตเมือง มีสัดส่วนของการมีรายได้เพียงพอและไม่ต้องการทำงานสูงกว่าเขตที่อยู่อาศัยอื่น ในภาพรวมของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป สัดส่วนของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานมีสัดส่วนที่ต่ำ ยกเว้นในผู้สูงอายุเพศชายที่มีสัดส่วนสูงประมาณร้อยละ 21

รูป 3.74 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำแนกตามความเพียงพอของรายได้และความต้องการทำงาน พื้นที่อยู่อาศัย เพศ และภาค ปี 2560

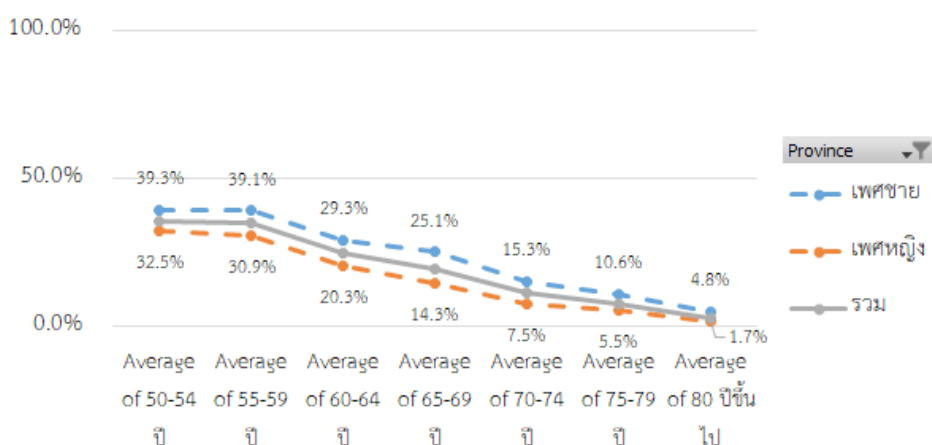
ขณะที่เมื่อพิจารณาในกลุ่มอายุ 60 – 64 ปี พบว่าสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานมีสัดส่วนที่สูงขึ้นทั้งในเขตเมืองและชนบท ในทุกภาคการอยู่อาศัย และเพิ่มขึ้นทั้งในเพศชายและหญิง แสดงให้เห็นว่าในผู้สูงอายุตอนต้น 60 -64 ปี ยังมีความต้องการทำงานถึงแม้ว่าจะมีรายได้เพียงพอแล้วก็ตาม โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอมีความต้องการทำงานสูงในผู้สูงอายุตอนต้นเช่นกัน

รูป 3.75 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 – 64 ปี จำแนกตามความเพียงพอของรายได้และความต้องการทำงาน พื้นที่อยู่อาศัย เพศ และภาค ปี 2560

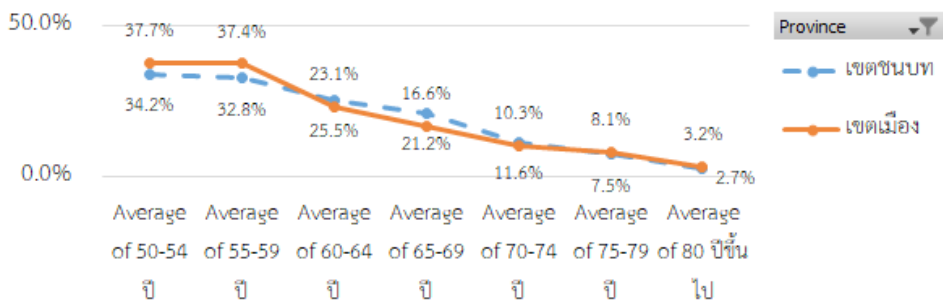
เมื่อพิจารณาความเพียงพอของรายได้และความต้องการทำงาน พบว่า เพศชายไม่ว่าจะมีรายได้เพียงพอหรือไม่เพียงพอ จะมีความต้องการทำงานสูงกว่าเพศหญิง และแนวโน้มลดลงอย่างรวดเร็วเมื่อเข้าสู่อายุ 70 ปี ทั้งในเพศชายและหญิง

รูป 3.76 ร้อยละของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560

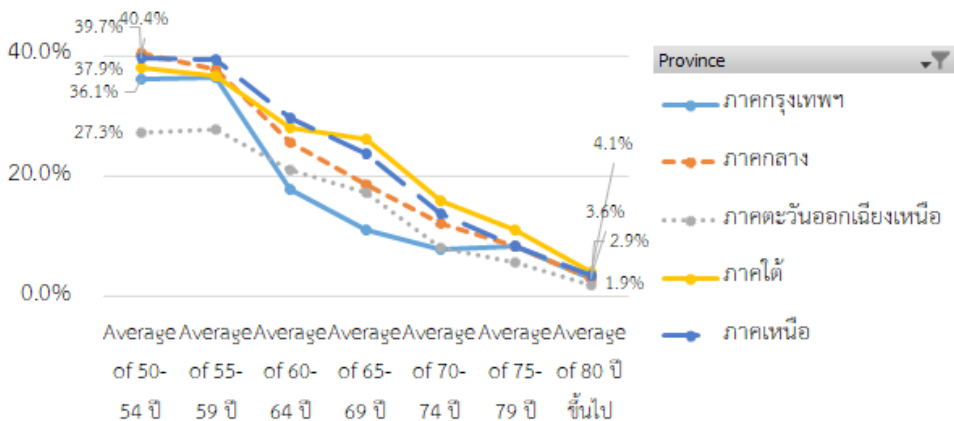
ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เมืองและชนบทมีสัดส่วนของรายได้เพียงพอและต้องการทำงานแตกต่างกันเล็กน้อย ในแต่ละช่วงอายุ โดยในช่วงอายุ 65 – 74 ปี ผู้สูงอายุในเขตชนบทมีสัดส่วนการมีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานสูงกว่าผู้ที่อยู่ในเขตเมือง

รูป 3.77 ร้อยละของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560

ช่วงอายุ 60 – 74 ปี ผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานมีสัดส่วนแตกต่างกันในแต่ละภาค โดยเฉพาะภาคใต้เหนือ และกลาง มีผู้สูงอายุที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานในสัดส่วนใกล้เคียงกันในช่วงอายุ 60 - 74 ปี กรุงเทพฯ ยังคงเป็นภาคที่มีผู้ที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานน้อยกว่าภาคอื่น

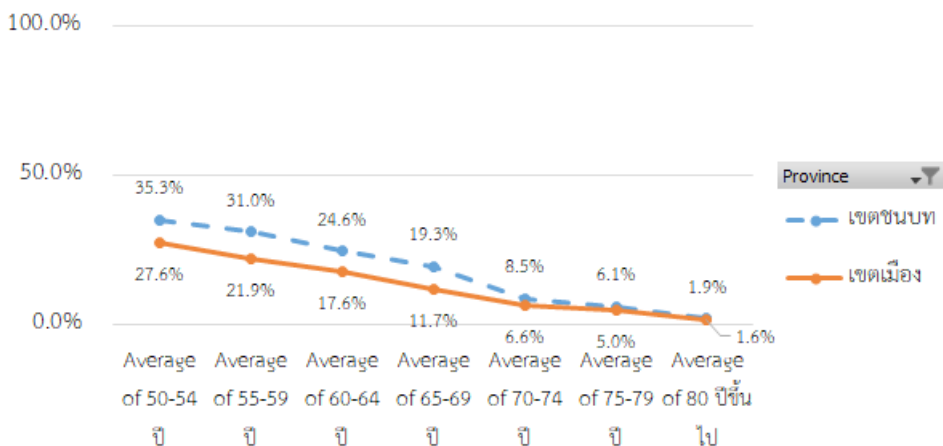
รูป 3.78 ร้อยละของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และภาค ปี 2560

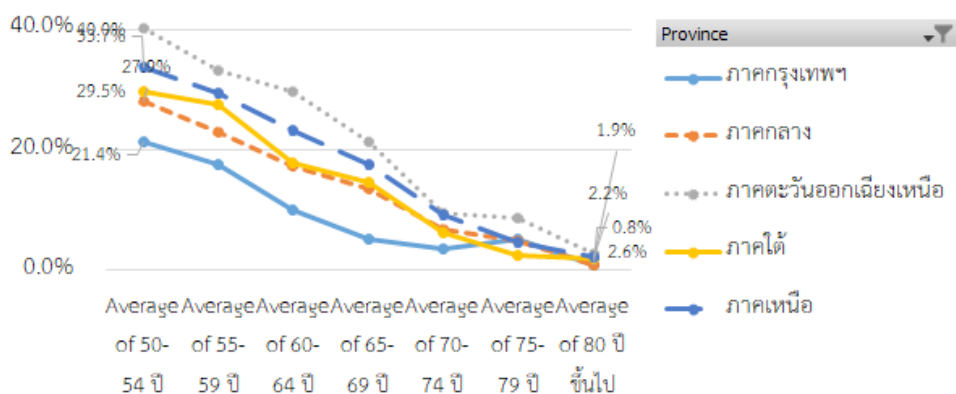
โดยสรุปผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งหนึ่งมีรายได้เพียงพอ ส่วนใหญ่ร้อยละ 19 – 36 อยู่ในกลุ่มอายุ 50 – 69 ปี ที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงาน แม้ว่าจะเข้าสู่ช่วงอายุเกษียณการทำงานแล้วคือ 60 ปี พบว่าผู้สูงอายุยังคงต้องการทำงาน แต่ค่อยๆ ลดลงเมื่ออายุเพิ่มสูงขึ้น ผู้สูงอายุที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง อยู่ในเขตชนบทมากกว่าเขตเมือง และส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้และภาคเหนือ อย่างไรก็ตาม สัดส่วนความต้องการทำงานของผู้สูงอายุที่มีรายได้เพียงพอในแต่ละภาคยังต่ำและกรุงเทพฯ มีสัดส่วนของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานต่ำที่สุด

ขณะเดียวกันกลุ่มผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานพบในผู้อยู่ในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมืองในทุกช่วงอายุ แสดงให้เห็นช่องว่างระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท ในเรื่องความพอเพียงของรายได้และความต้องการทำงาน เมื่อพิจารณาความแตกต่างในแต่ละภาคโดยเฉพาะช่วงอายุ 50 – 74 ปี พบว่าโดยตลอดช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานสูงกว่าภาคอื่น รองลงมาคือภาคเหนือ ขณะที่กรุงเทพฯ ยังคงเป็นพื้นที่ที่มีผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอและไม่ต้องการทำงานต่ำที่สุด ช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป ความต้องการทำงานของผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอลดลงอยู่ระหว่างร้อยละ 1 – 3

รูป 3.79 ร้อยละของผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560

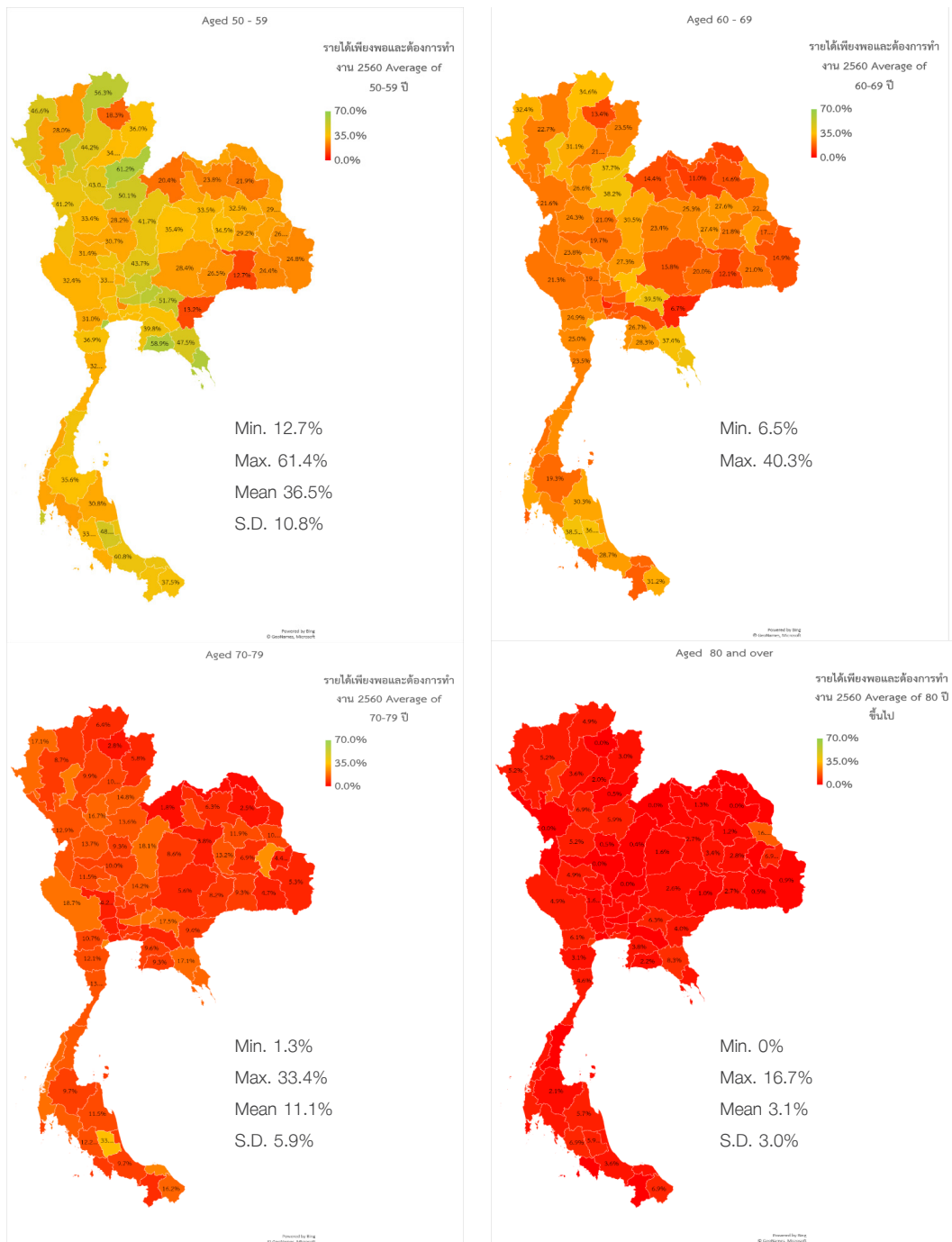

รูป 3.80 ร้อยละของผู้มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และภาค ปี 2560

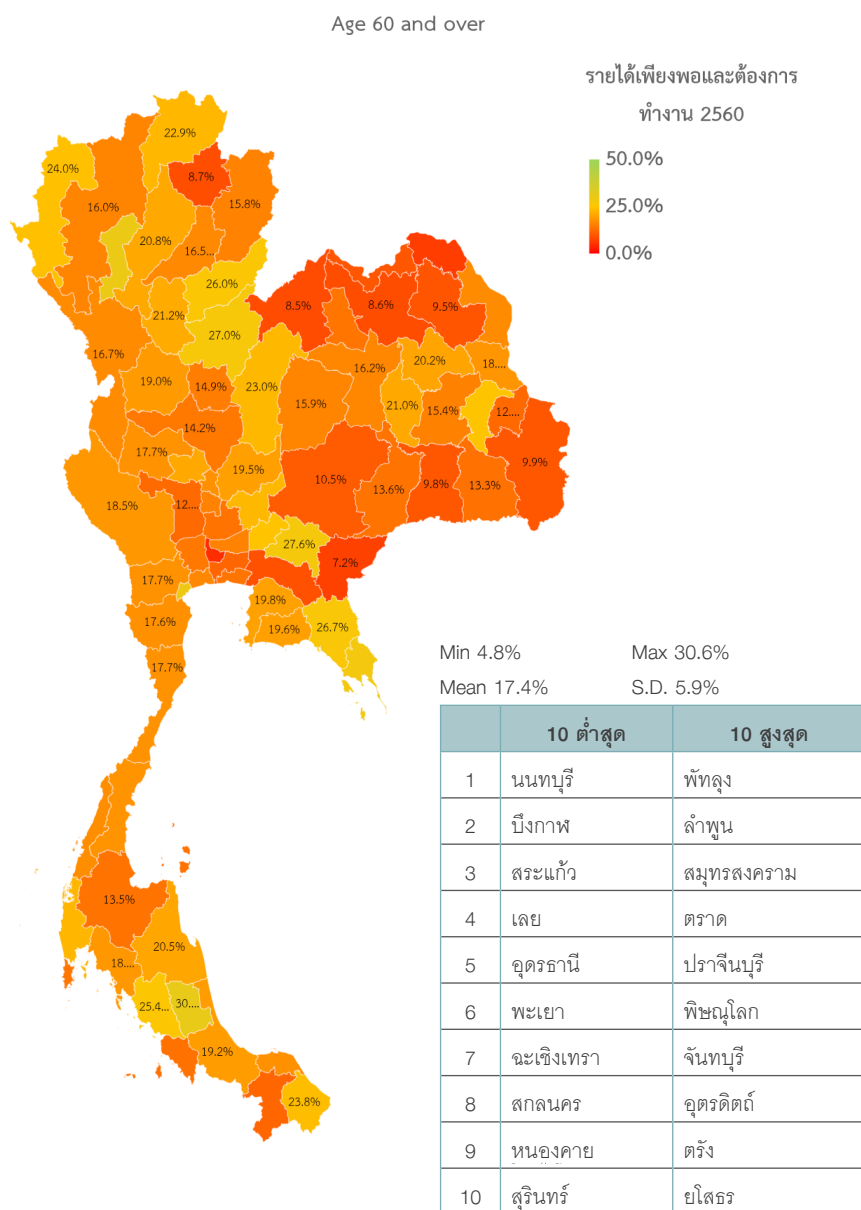

การมีรายได้เพียงพอและความต้องการทำงานของผู้มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ในปี 2560 พบว่า สัดส่วนการมีรายได้เพียงพอและความต้องการทำงานสูงในช่วงก่อนเข้าสู่อายุ 60 ปี และภาพรวมในระดับจังหวัดพบว่า มีรูปแบบใกล้เคียงกันคือ เมื่ออายุเพิ่มขึ้นความต้องการทำงานของผู้มีรายได้เพียงพอลดลง โดยเฉพาะช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป เหลือค่าเฉลี่ยของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานเพียงร้อยละ 3.1 ขณะที่เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงอายุ 60 ปี ขึ้นไป คือ ร้อยละ 17.4 และจังหวัดที่มีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานสูงที่สุด คือ พัทลุง ร้อยละ 30.6 ขณะที่จังหวัดที่มีสัดส่วนของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานน้อยที่สุดคือ นนทบุรี ร้อยละ 4.8 รองลงมาส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีสัดส่วนของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานต่ำกว่าจังหวัดในภูมิภาคอื่น

รูป 3.81 ร้อยละของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานของแต่ละกลุ่มอายุ
จำแนกตามจังหวัด ปี 2560

รูป 3.82 ร้อยละของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
จำแนกตามจังหวัด ปี 2560

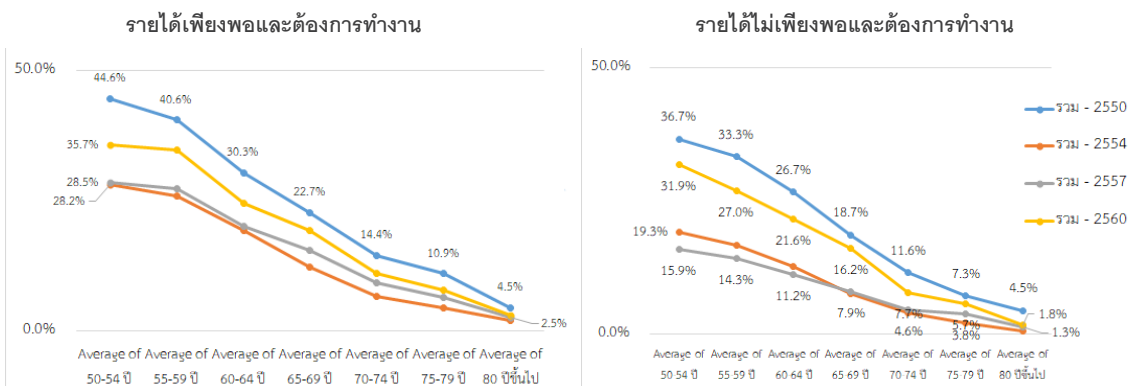

3.9.2 แนวโน้มของความเพียงพอของรายได้และความต้องการทำงาน ระหว่างปี 2550 – 2560

แนวโน้มของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานมีรูปแบบเดียวกันในระหว่างปี 2550 – 2560 คือ การมีรายได้เพียงพอและความต้องการทำงานมีสัดส่วนลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น พบว่าช่วงปี 2550 ผู้สูงอายุมีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานมีสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2554 – 2560 ในปี 2560 สัดส่วนของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากจากปี 2554 – 2557 ในทุกกลุ่มอายุ ยกเว้นเมื่อเข้าสู่อายุ 80 ปี สัดส่วนของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงาน เริ่มมีสัดส่วนใกล้เคียงกันในทุกปี อยู่ระหว่างร้อยละ 1 – 5

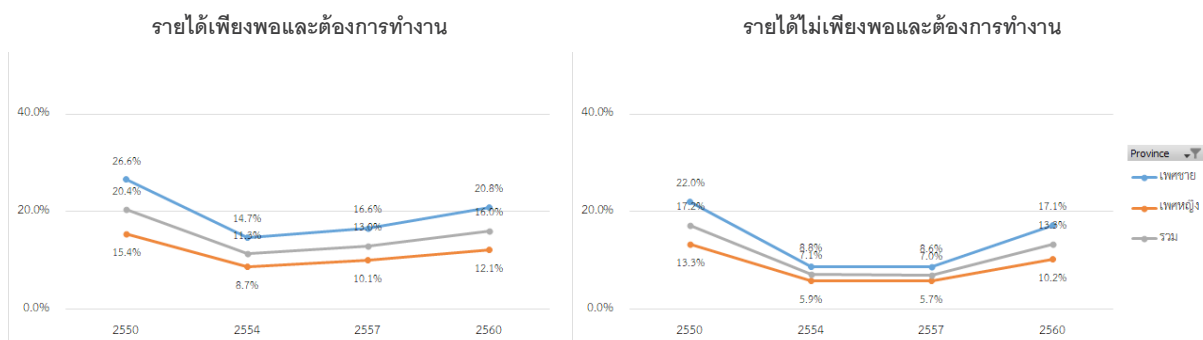
ผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานมีสัดส่วนลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ในช่วงปี 2550 และ 2560 มีสัดส่วนของผู้มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานสูงกว่าปี 2554 และ 2557 ค่อนข้างมากโดยสถานการณ์ของผู้มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานของผู้สูงอายุ 50 – 54 ปี มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 37 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 32 ในปี 2560

รูป 3.83 ร้อยละของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ
ระหว่างปี 2550 - 2560

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เพศชายต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุหญิงมาตั้งแต่ปี 2550 – 2560 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาตั้งแต่ปี 2554 ทั้งในผู้ที่มีรายได้เพียงพอและไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในปี 2560 ที่สัดส่วนของผู้สูงอายุชายที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงาน สูงขึ้นจากร้อยละ 9 ในปี 2554 เป็น 17 ในปี 2560 ยกเว้นปี 2550 ที่มีสัดส่วนของผู้มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานสูงที่สุด

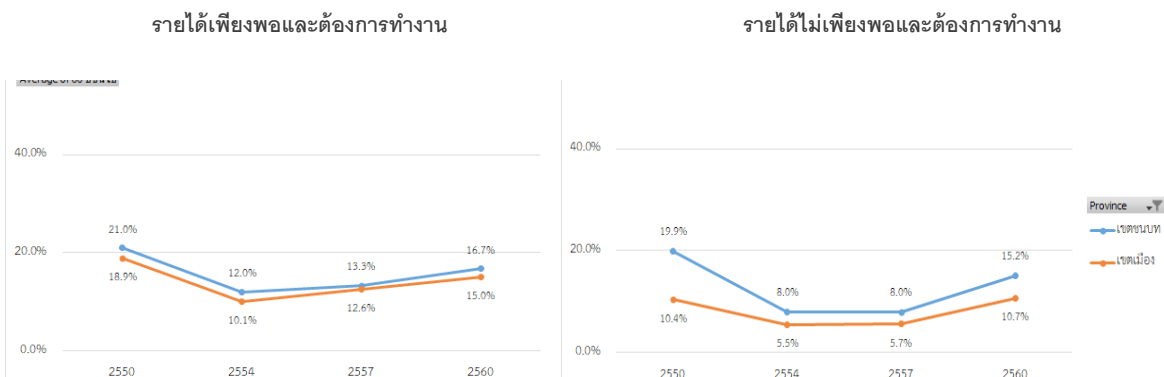
รูป 3.84 ร้อยละของความเพียงพอของรายได้และต้องการทำงาน จำแนกตามเพศ
ระหว่างปี 2550 - 2560

แนวโน้มของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานมีความแตกต่างเล็กน้อยระหว่างเขตเมืองและชนบท ในระหว่างปี 2550 - 2560 พบว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุในเขตชนบทที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานอยู่ในระดับร้อยละ 17 - 21 ขณะที่ผู้สูงอายุในเขตเมืองมีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานมีร้อยละ 15 - 19

สัดส่วนของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานกลับมีสัดส่วนน้อยกว่าการมีรายได้เพียงพอและต้องการทำงาน ซึ่งเขตชนบทพบผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานร้อยละ 15 - 20 ในระหว่างปี 2550 - 2560 เช่นเดียวกันกับผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในเขตเมืองที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานร้อยละ 10 - 11

รูป 3.85 ร้อยละของความเพียงพอของรายได้และต้องการทำงาน

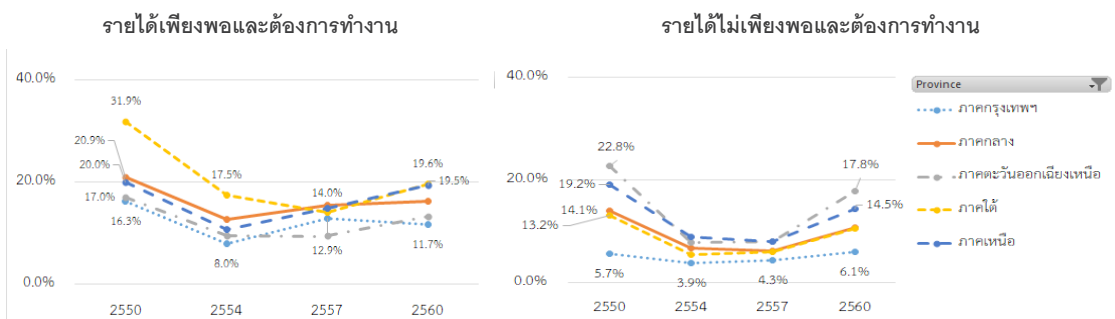

จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย ระหว่างปี 2550 - 2560

สำหรับสัดส่วนของความพอเพียงของรายได้และความต้องการทำงานในแต่ละภูมิภาค พบว่า ในระหว่างปี 2550 – 2554 สัดส่วนของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานในภาคใต้สูงกว่าภาคอื่นๆ และกลับมามีสัดส่วนใกล้เคียงกันกับภาคอื่น ในปี 2557 – 2560 ยกเว้นแต่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกรุงเทพฯ มีสัดส่วนลดลงจากภาคอื่นเล็กน้อย

สัดส่วนของผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานลดลงในทุกภูมิภาค ตั้งแต่ปี 2550 – 2560 ยกเว้นกรุงเทพฯ ที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างภูมิภาคพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานสูงกว่าภาคอื่นมาโดยตลอด

รูป 3.86 ร้อยละของความเพียงพอของรายได้และต้องการทำงาน

จำแนกตามภูมิภาค ระหว่างปี 2550 - 2560

โดยสรุป แนวโน้มของผู้มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2554 เป็นต้นมาผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในภาคใต้มีเกือบร้อยละ 60 ที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานสูงกว่าภาคอื่นถึงเกือบร้อยละ 32 ในปี 2550 และจะเห็นว่าช่วงปี 2554 – 2557 สัดส่วนของผู้มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานมีสัดส่วนที่ลดลงจากปี 2550 และเพิ่มขึ้นมาในปี 2560 อย่างไรก็ตาม การมีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในปี 2560 ยังต่ำกว่าปี 2550

3.10 ความต้องการทำงานและสถานการณ์ทำงาน

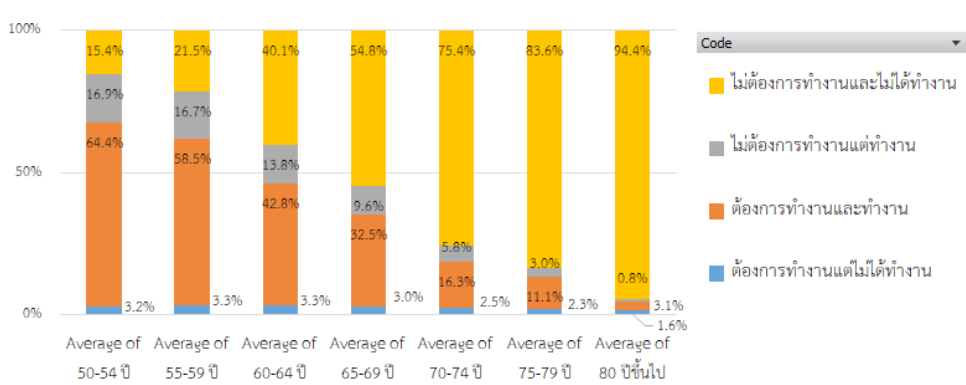
ปัจจุบันผู้สูงอายุที่ไม่ได้ทำงานส่วนหนึ่งเกิดจากความสมัครใจไม่ทำงาน เนื่องจากปัญหาด้านสุขภาพ ภาวะชรา หรือตามเกณฑ์เกษียณอายุการทำงาน อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุยังคงมีศักยภาพในการทำงานและส่วนหนึ่งมีความต้องการทำงาน ทั้งเพื่อสร้างคุณค่าให้ตนเองหรือเพื่อเหตุผลด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ดังนั้น จึงยังเห็นว่าผู้สูงอายุที่ยังคงสถานะมีงานทำ

ข้อมูลด้านความต้องการทำงานและสถานการณ์ทำงานของผู้สูงอายุ ใช้ข้อมูลจากรายงานการสำรวจประชากรสูงอายุไทย ที่มีการสำรวจ 4 ครั้ง ในระหว่างปี 2550 – 2560 นำเสนอตัวชี้วัด 4 ตัว ได้แก่ ความต้องการทำงานและมีงานทำ ความต้องการทำงานแต่ไม่มีงานทำ ไม่ต้องการทำงานแต่ทำงาน และไม่ต้องการทำงานและไม่ได้ทำงาน แสดงตัวชี้วัดให้เห็นสถานการณ์และแนวโน้ม จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไป ได้แก่ เพศ และเขตที่อยู่อาศัย ได้แก่ เขตเมืองและชนบท ภูมิภาค และจังหวัด โดยนำเสนอข้อมูลรายจังหวัดด้วยแผนที่ภูมิศาสตร์

3.10.1 สถานการณ์ พ.ศ. 2560

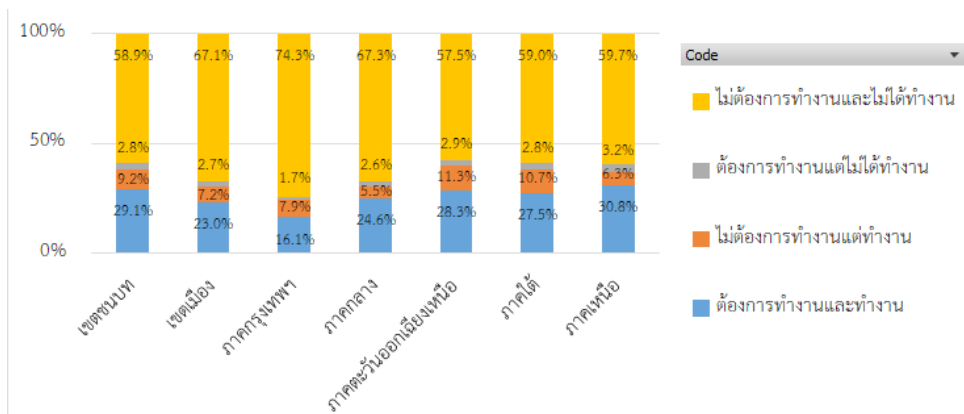
จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจรายงานผู้สูงอายุ ปี 2560 พบว่า สัดส่วนของผู้ที่ต้องการทำงานและทำงานลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับสัดส่วนของผู้ที่ไม่ต้องการทำงานแต่ทำงานมีเพิ่มขึ้นเมื่ออายุเพิ่มขึ้น ผู้สูงอายุตั้งแต่อายุ 65 ปีขึ้นไป พบว่า มีมากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มอายุไม่ต้องการทำงานและไม่ได้ทำงาน

รูป 3.87 ร้อยละของความต้องการทำงานและสถานการณ์ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ ปี 2560

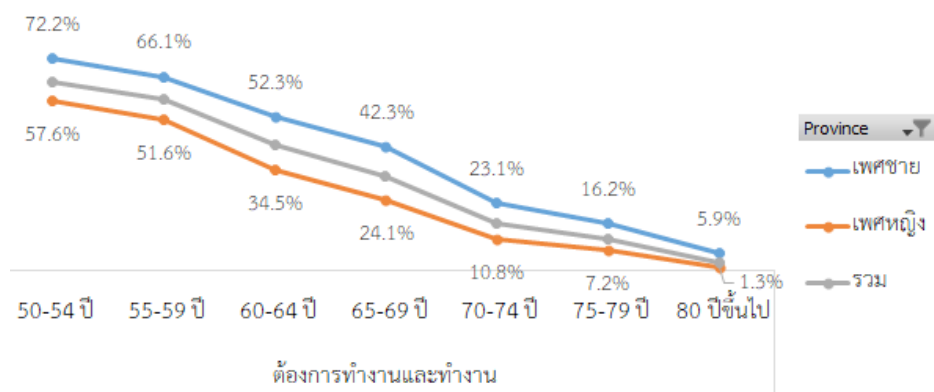
มีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ไม่ถึงครึ่งที่กำลังทำงาน โดยมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่ได้ทำงาน และไม่ต้องการทำงาน รองลงมาคือ ร้อยละ 26.6 กำลังทำงานและต้องการทำงาน และยังมีผู้สูงอายุส่วนน้อยที่ไม่ได้ทำงานแต่ต้องการทำงาน ประมาณร้อยละ 3

รูป 3.88 ร้อยละของความต้องการทำงานและสถานภาพการทำงานของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ปี 2560

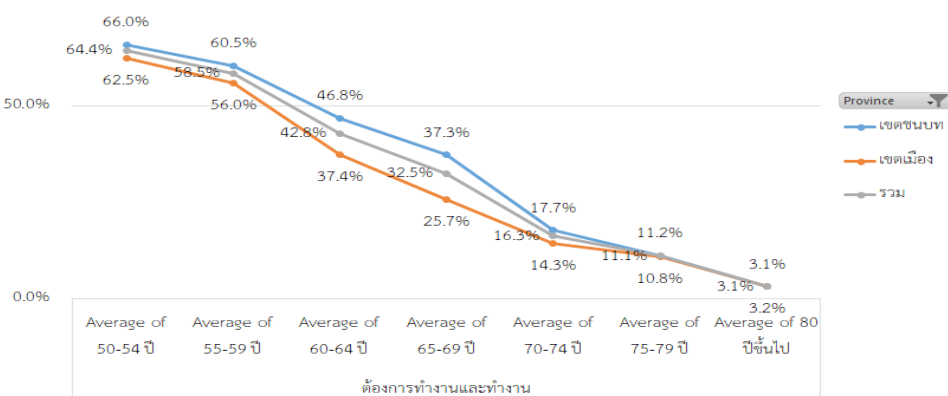
เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุและเพศ โดยแบ่งเป็น 7 ช่วงอายุดังนี้ ช่วงอายุ 50 – 54 ปี 55 – 59 ปี 60 – 64 ปี 65 – 69 ปี 70 – 74 ปี 75 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป พบว่าเพศชายมีความต้องการทำงานและกำลังทำงานสูงกว่าเพศหญิงมากในทุกช่วงอายุ ในช่วงอายุ 60 - 64 ปี ความต้องการทำงานและกำลังทำงานอยู่ของเพศชายลดลงอย่างรวดเร็ว จากร้อยละ 42.3 เป็นร้อยละ 23.1 ในช่วงอายุ 65 – 69 ปี และช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไปทั้งในเพศชายและหญิงมีความต้องการทำงานและกำลังทำงานต่ำที่สุดคือเพียงร้อยละ 5.9 และ 1.3 ตามลำดับ

รูป 3.89 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560

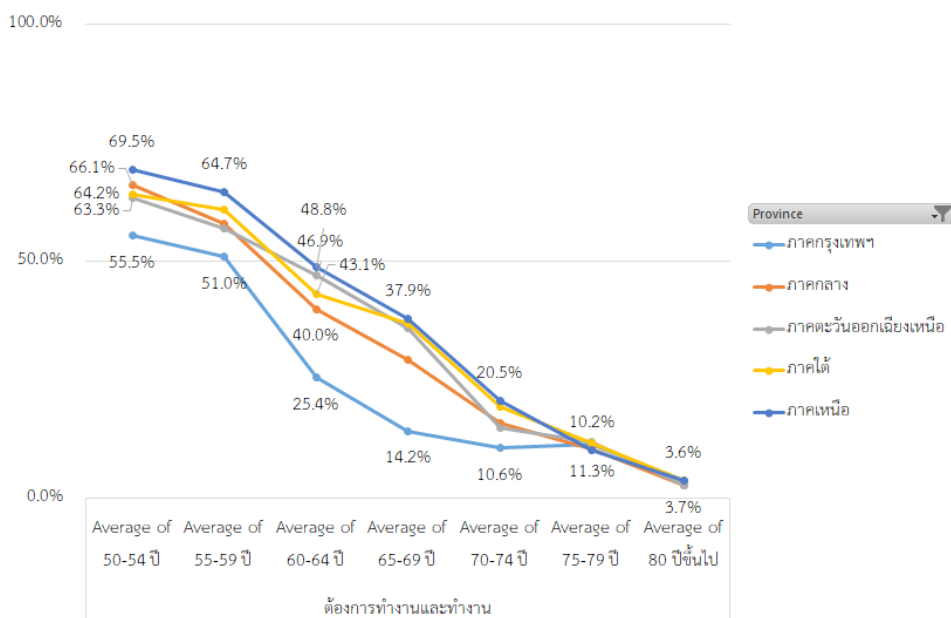

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขตเมืองและชนบท ช่วงอายุ 60 – 69 ปี ความต้องการทำงานและกำลังทำงานมีความแตกต่างกันสูงมากระหว่างผู้อาศัยในพื้นที่เขตเมืองและชนบท โดยพบว่าผู้อาศัยอยู่ในเขตชนบทมีความต้องการทำงานและได้ทำงานสูงกว่าในเขตเมือง กรุงเทพฯ มีสัดส่วนของผู้ต้องการทำงานและมีงานทำต่ำที่สุด ความแตกต่างระหว่างภาคพบสูงมากในพื้นที่กรุงเทพฯ และภาคอื่น ดังเช่นช่วงอายุ 60 – 64 ปี กรุงเทพฯ พบผู้ต้องการทำงานและมีสถานภาพทำงานอยู่ที่ร้อยละ 25.4 ขณะที่ในภาคอื่นมีสัดส่วนร้อยละ 40 ขึ้นไป ทั้งนี้ ตั้งแต่ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ทุกภาคมีสัดส่วนความต้องการทำงานและมีงานทำไม่ถึงร้อยละ 50

รูป 3.90 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560

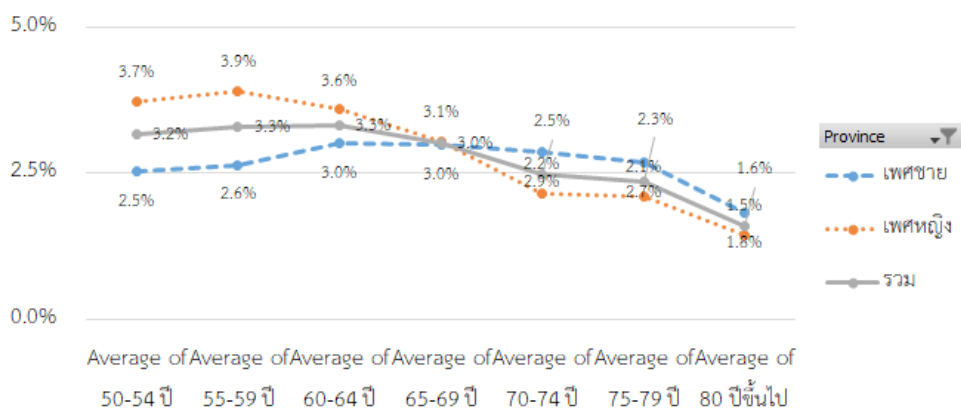
รูป 3.91 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และภูมิภาค ปี 2560

โดยสรุปสัดส่วนของผู้ที่ต้องการทำงานและได้ทำงานมีสัดส่วนลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่อายุ 60 ปี สัดส่วนของผู้ที่ต้องการทำงานและได้ทำงานไม่ถึงร้อยละ 50 เพศชายยังคงมีความต้องการทำงานและได้ทำงานสูงกว่าเพศหญิงมาก คือ ร้อยละ 35.2 และ 19.6 ตามลำดับ ภาคเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการทำงานและได้ทำงานสูงที่สุด รองลงมาภาคต่างๆ มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ยกเว้นกรุงเทพฯ มีความต้องการทำงานและได้ทำงานต่ำที่สุด และพื้นที่ในเขตชนบทมีความต้องการทำงานและได้ทำงานสูงกว่าเขตเมือง

ตัวชี้วัดความต้องการทำงาน แต่ไม่ได้ทำงานมีสัดส่วนไม่มาก และแสดงให้เห็นว่ายังมีความต้องการทำงานในผู้สูงอายุกลุ่มนี้ แม้ว่าภาพรวมจะมีไม่ถึงร้อยละ 5 และมีแนวโน้มลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น จากรูป 3.92 พบว่า เพศหญิงมีความต้องการทำงานแต่ไม่ได้ทำงานสูงกว่าเพศชายตั้งแต่ช่วงอายุ 50 – 64 ปี และสัดส่วนเริ่มลดลงตั้งแต่อายุ 65 ปี โดยเพศชายกลับมามีความต้องการทำงานแต่ไม่มีงานทำสูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อยตั้งแต่ช่วงอายุ 65 ปี เป็นต้นไป

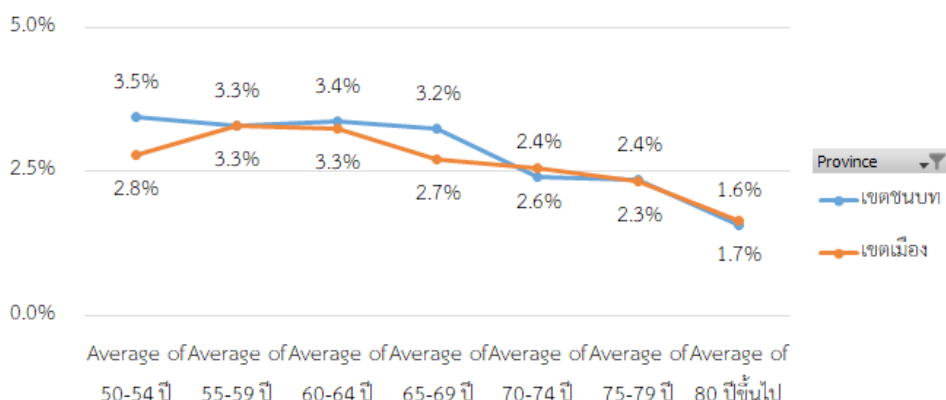
รูป 3.92 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและมีสถานะไม่ได้ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560

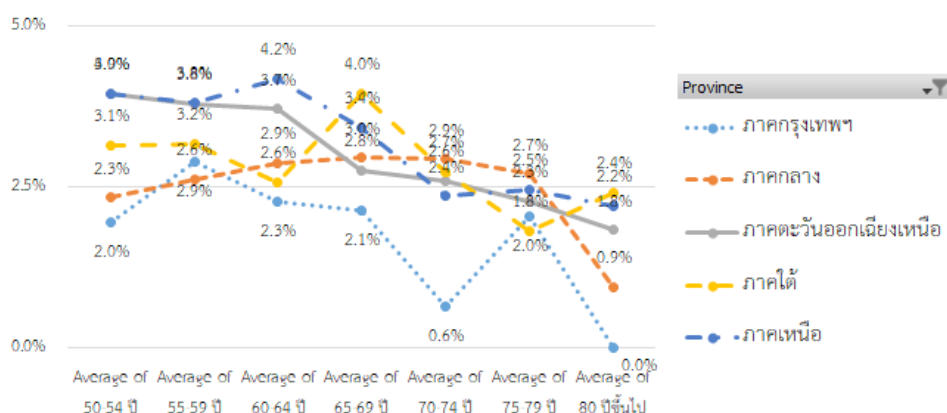
สำหรับในเขตเมืองและชนบทพบความแตกต่างเพียงเล็กน้อยของผู้ที่ต้องการทำงานแต่ไม่มีงานทำ โดยผู้ที่ต้องการทำงานแต่ไม่ได้ทำงานอยู่ในพื้นที่ชนบทสูงกว่าเขตเมืองเล็กน้อย

เมื่อเปรียบเทียบการกระจายตัวใน 5 ภาคที่อยู่อาศัย ได้แก่ กรุงเทพฯ ภาคกลาง ภาคตะวันออก เชียงเหนือ ภาคใต้ และภาคเหนือ พบว่าผู้สูงอายุในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง มีความต้องการทำงานแต่ไม่มีงานทำสูงกว่ากรุงเทพฯ มาก โดยกรุงเทพฯ มีร้อยละของผู้ที่ต้องการทำงานแต่ไม่ได้ทำงานต่ำที่สุดในเกือบทุกช่วงอายุ ซึ่งอาจแสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงแหล่งงานได้มากกว่าในภูมิภาคอื่น อย่างไรก็ตาม ในช่วงอายุ 50 – 69 ปี มีสัดส่วนผู้ที่ต้องการทำงานแต่ไม่ได้ทำงานในสัดส่วนที่สูงในทุกภาคของประเทศไทย

รูป 3.93 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานแต่ไม่ได้ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560

รูป 3.94 ร้อยละของผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและมีสถานะไม่ได้ทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และภูมิภาค ปี 2560

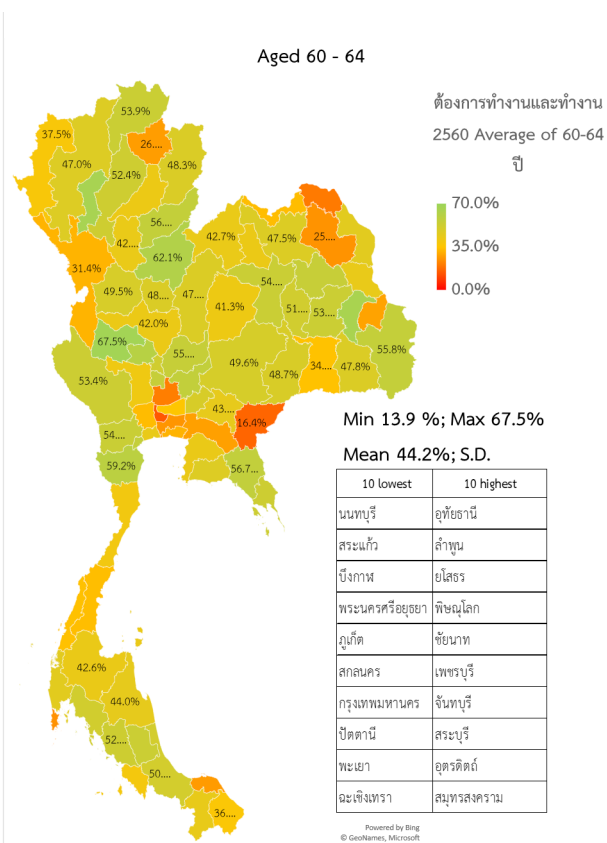
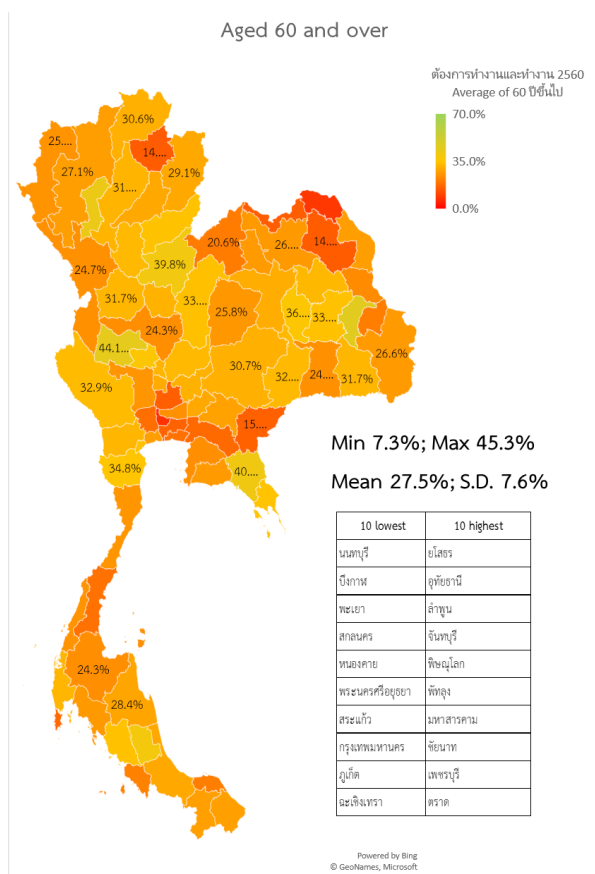
ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ต้องการทำงานและมีสถานภาพทำงาน ปี 2560 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 27.5 จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีสัดส่วนผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานและได้ทำงานสูง โดยยโสธรเป็นจังหวัดที่พบสัดส่วนสูงที่สุดคือ ร้อยละ 45.3 ขณะที่จังหวัดที่พบสัดส่วนต่ำที่สุดคือ จังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 7.3 และจังหวัดที่มีการพัฒนาความเป็นเมืองสูง เช่น กรุงเทพฯ ภูเก็ต เป็นต้น ความต้องการทำงานและการมีงานทำพบในสัดส่วนที่สูงในผู้สูงอายุตอนต้นคือ ช่วงอายุ 60 – 64 ปี จะพบว่าส่วนใหญ่แทบทุกจังหวัดมีสัดส่วนของผู้ที่ต้องการทำงานและมีงานทำสูง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 44.2 ในขณะที่ค่าสูงที่สุดคือร้อยละ 67.5 จังหวัดอุทัยธานี

เมื่อเปรียบเทียบช่วงอายุ 50 – 59 ปี 60 – 69 ปี 70 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป พบว่า ช่วงอายุ 50 – 69 ปี มีสัดส่วนความต้องการทำงานและมีงานทำสูงในภาพรวมระดับจังหวัด ขณะที่สัดส่วนลดลงอย่างชัดเจนตั้งแต่ช่วงอายุ 70 ปีขึ้นไป

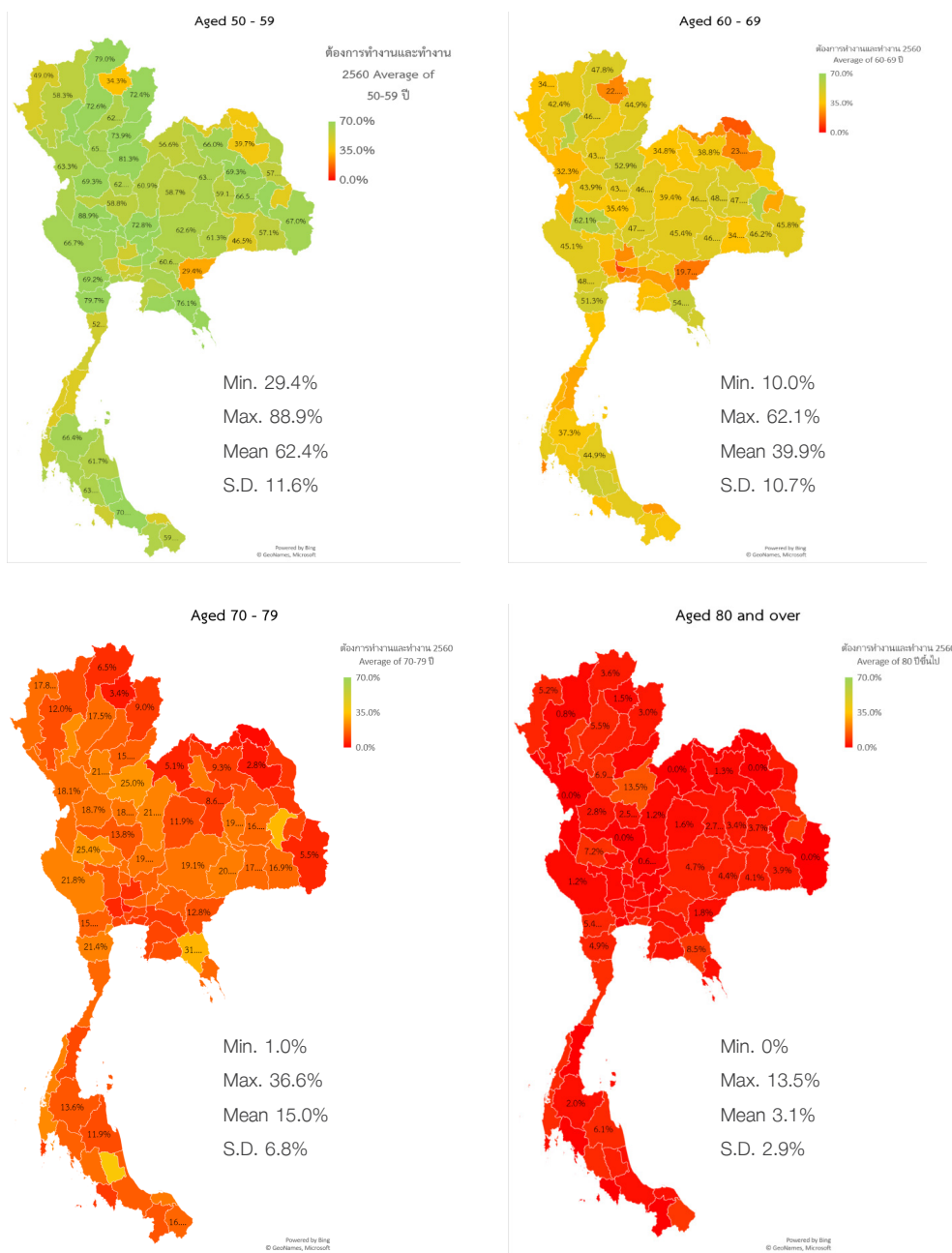
รูป 3.95 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป และอายุ 60 – 64 ปีที่ต้องการทำงานและมีสถานะทำงาน จำแนกตามจังหวัด ปี 2560

ก) อายุ 60 ปีขึ้นไป

ข) อายุ 60 – 64 ปี

รูป 3.96 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป อายุ 60 – 69 ปี อายุ 70 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป ที่ต้องการทำงานและมีสถานะทำงาน จำแนกตามจังหวัด ปี 2560

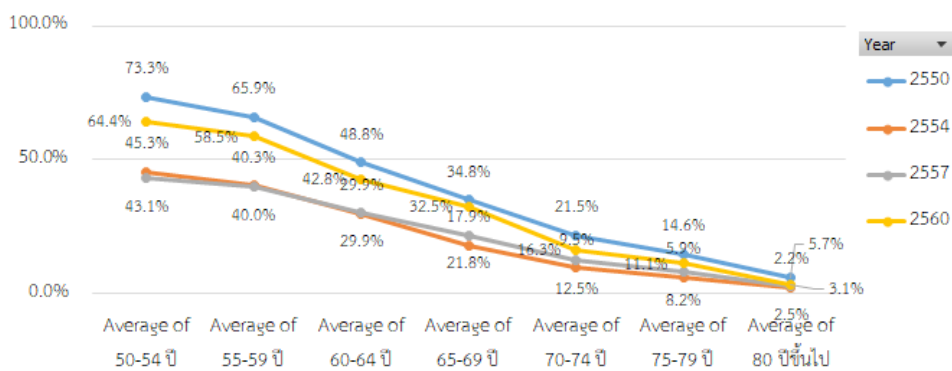

3.10.2 แนวโน้มของผู้ที่ต้องการทำงานและมีงานทำ ระหว่างปี 2550 – 2560

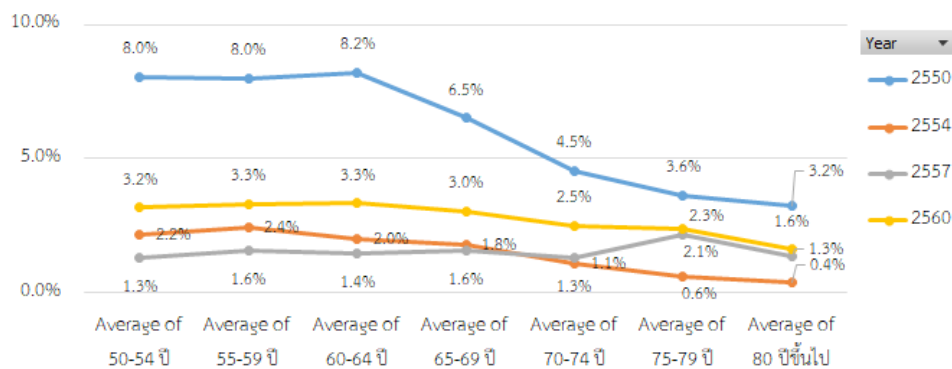
แนวโน้มความต้องการทำงานและมีงานทำลดลงในช่วงปี 2550 – 2557 และกลับมาเพิ่มสูงขึ้นในปี 2560 รูปแบบเดียวกันในทุกช่วงอายุ เมื่อเข้าสู่ช่วงเกษียณอายุ 60 ปี พบว่าสัดส่วนของผู้ที่ต้องการทำงานและมีงานทำลดลงจากช่วงอายุ 50 – 59 ปี ค่อนข้างสูงในทุกปี

สำหรับผู้ที่ต้องการทำงานแต่ไม่มีงานทำพบว่ามีแนวโน้มลดลงจากปี 2550 – 2557 และกลับมาสูงขึ้นในปี 2560 ตลอดทุกกลุ่มอายุ และในปี 2557 ผู้ที่ต้องการทำงานแต่ไม่มีงานทำในกลุ่มอายุ 75 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนสูงขึ้นเท่ากับปี 2560

รูป 3.97 ร้อยละของผู้ที่ต้องการทำงานและมีงานทำ จำแนกตามกลุ่มอายุ ระหว่างปี 2550 – 2560

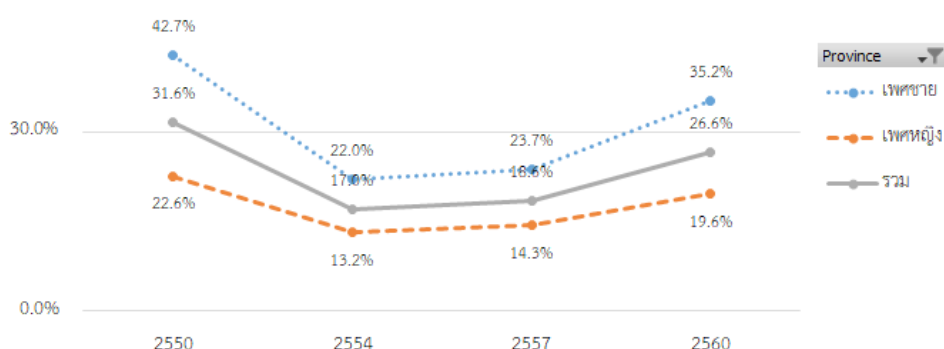

รูป 3.98 ร้อยละของผู้ที่ต้องการทำงานแต่ไม่มีงานทำ จำแนกตามกลุ่มอายุ ระหว่างปี 2550 – 2560

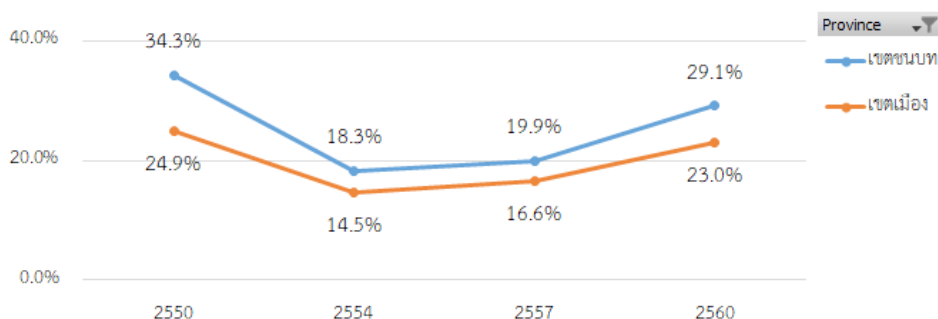
สัดส่วนของความต้องการทำงานและมึงานทำของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ในเพศชายสูงกว่าเพศหญิงมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2550 – 2560 ในปี 2560 สัดส่วนของผู้ต้องการทำงานและมึงานทำคือร้อยละ 35 ในเพศชาย และในเพศหญิงมีสัดส่วนน้อยกว่าคือร้อยละ 20 แนวโน้มของความต้องการทำงานและมึงานทำทั้งในเพศชายและหญิงลดลงในปี 2554 หลังจากนั้นกลับมามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นถึงปี 2560

รูป 3.99 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ต้องการทำงานและมึงานทำ จำแนกตามเพศ ระหว่างปี 2550 - 2560

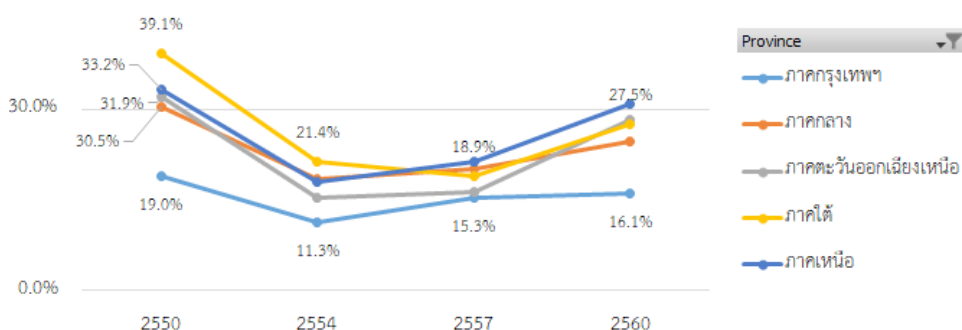
เมื่อเปรียบเทียบเขตที่อยู่อาศัยระหว่างเมืองและชนบท สัดส่วนของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ต้องการทำงานและมึงานทำในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมืองในทุกปี แนวโน้มทั้งในเขตชนบทและเขตเมืองมีรูปแบบเดียวกันคือ ในปี 2554 ลดลงจากปี 2550 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนถึงปี 2560

รูป 3.100 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ต้องการทำงานและมึงานทำ จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย ปี 2550 – 2560

แนวโน้มของสัดส่วนผู้ต้องการทำงานและมึงานทำในแต่ละภูมิภาคมีรูปแบบเดียวกัน คือ ในปี 2554 มีสัดส่วนลดลงจากปี 2550 และกลับมามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2560 เกือบทุกภูมิภาคมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ยกเว้นกรุงเทพฯ ที่สัดส่วนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย จาก ร้อยละ 15 ในปี 2557 เป็นร้อยละ 16 ในปี 2560

รูป 3.101 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ต้องการทำงานและมึงานทำ จำแนกตามภูมิภาค ปี 2550 – 2560

โดยสรุปข้อมูลระหว่างปี 2550 – 2560 พบว่า แนวโน้มของความต้องการทำงาน และได้ทำงานลดลงจากปี 2550 จากร้อยละ 31.6 เป็น 17.0 ในปี 2554 และค่อยๆเพิ่มขึ้นจนเป็นร้อยละ 26.6 ในปี 2560 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มความต้องการทำงานและมึงานทำค่อยๆ เพิ่มขึ้น โดยแนวโน้มในเขตเมืองและเขตชนบทมีความแตกต่างไม่มากนัก รวมถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นในแต่ละภูมิภาค ยกเว้นกรุงเทพฯ ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่ร้อยละของความ ต้องการทำงานและได้ทำงานมีสัดส่วนต่ำกว่าทุกภาคมาตั้งแต่ปี 2550 – 2560

3.11 สถานะสุขภาพและสถานะการทำงาน

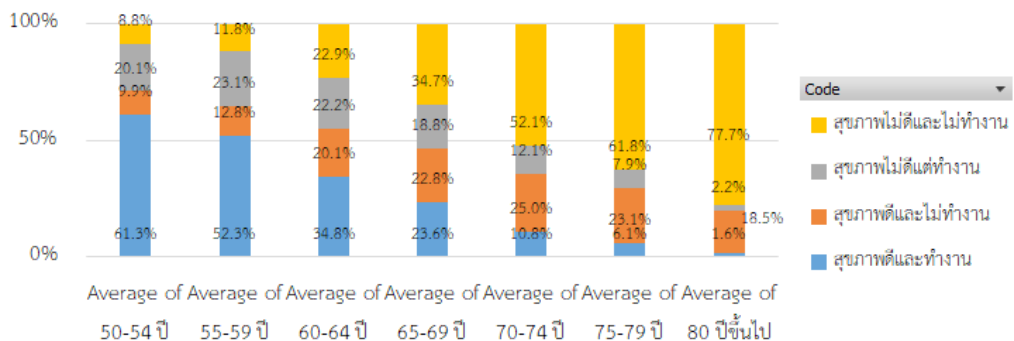
ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเสื่อมถอยลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น จากการประเมินสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ที่ประเมินสุขภาพตนเองว่าอยู่ในระดับดีมาก ดี ปานกลาง ไม่ดี และไม่ดีมาก ๆ นำมาวิเคราะห์ร่วมกับสถานะการทำงานของผู้สูงอายุ จะได้ตัวชี้วัดที่สำคัญ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของสถานะสุขภาพและการทำงานในผู้สูงอายุ

เมื่อพิจารณาภาวะสุขภาพกับสถานะการทำงาน โดยแบ่งเป็น 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ ผู้ที่มีสุขภาพดีและทำงาน ผู้มีสุขภาพดีและไม่ทำงาน ผู้มีสุขภาพไม่ดีและทำงาน และผู้มีสุขภาพไม่ดีและไม่ทำงาน

3.11.1 สถานการณ์ ปี 2560

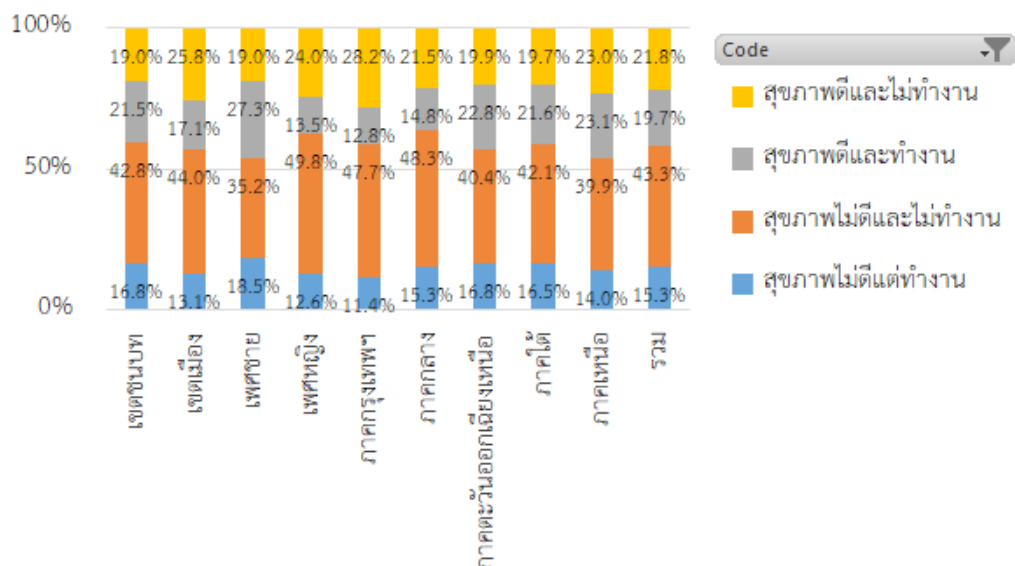
แนวโน้มของผู้ที่สุขภาพดีและยังคงทำงานค่อย ๆ ลดลง เมื่ออายุเพิ่มสูงขึ้น ในผู้สูงอายุที่สุขภาพดีและทำงานมีสัดส่วนลดลงอย่างรวดเร็วเมื่อเข้าสู่อายุ 60 ปี จากร้อยละ 61 ในผู้สูงอายุ 50 – 54 ปี ลดลงเป็นร้อยละ 35 เมื่ออายุ 60 – 64 ปี และลดลงเหลือร้อยละ 2 เมื่อเข้าสู่อายุ 80 ปีขึ้นไป

รูป 3.102 ร้อยละของสถานะสุขภาพและสถานะการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ ปี 2560

หากพิจารณาในกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป พบว่า 1 ใน 5 ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป รายงานว่ามีสุขภาพดีและยังคงทำงานอยู่ ผู้สูงอายุชายมีสุขภาพดีและทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุหญิง เกือบ 2 เท่า คือ ร้อยละ 27 และ 14 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเขตที่อยู่อาศัยในชนบทและเขตเมืองพบว่า 2 ใน 5 ของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ยังคงทำงานแม้ว่าจะมีสุขภาพดีหรือไม่ก็ตาม ในระดับภูมิภาคพบว่าผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ มีการทำงานน้อยที่สุดคือ สุขภาพดีและทำงานร้อยละ 13 และสุขภาพไม่ดีและทำงานร้อยละ 11

รูป 3.103 ร้อยละของสถานะสุขภาพและสถานะการทำงาน ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย เพศ และภูมิภาค ปี 2560

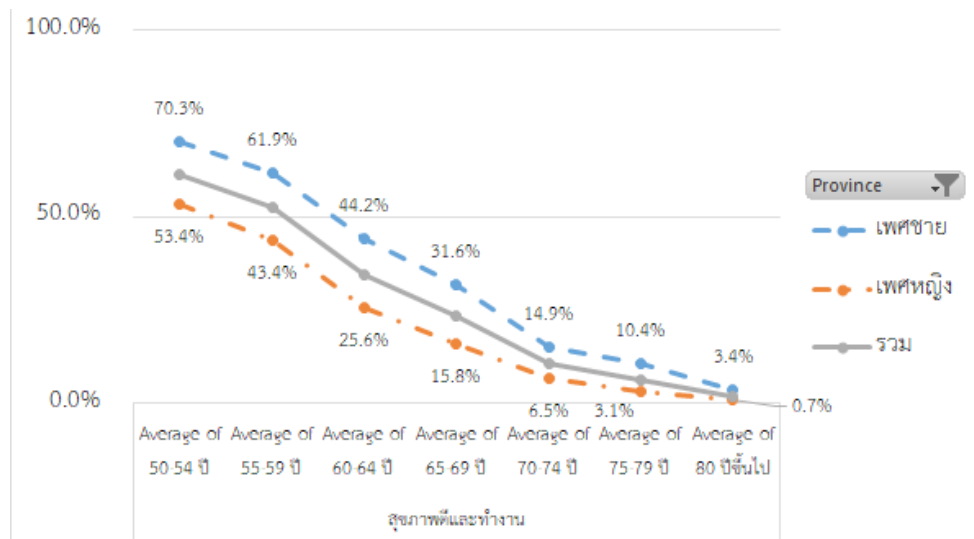

เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุ เปรียบเทียบระหว่างเพศชายและหญิง เพศชายมีสุขภาพดีและยังคงทำงานสูงกว่าเพศหญิง แม้จะอยู่ในวัย 80 ปีขึ้นไป ยังพบเพศชายร้อยละ 3 ที่มีสุขภาพดีและยังคงทำงาน ขณะที่เพศหญิงพบไม่ถึงร้อยละ 1 ที่มีสุขภาพดีและยังทำงาน

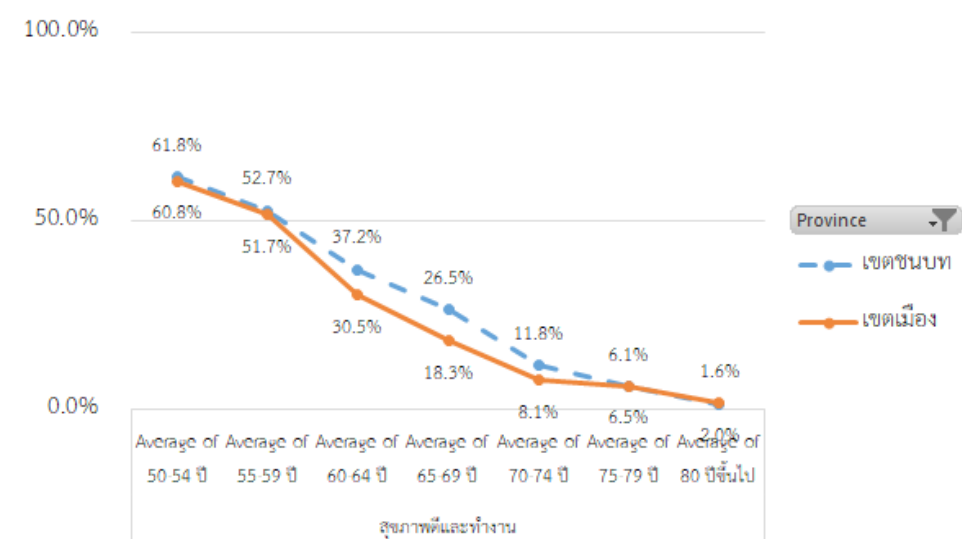
ผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในเขตเมืองและชนบทพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและมีงานทำในเขตเมืองมีสัดส่วนลดลงเร็วกว่าในเขตชนบท โดยเฉพาะในช่วงอายุ 60 – 75 ปี หลังจากนั้น สัดส่วนของการมีสุขภาพดีและยังคงทำงานลดมาที่สัดส่วนไม่แตกต่างกันมากระหว่างเขตเมืองและชนบท

สำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในกรุงเทพฯ และภาคกลาง มีสัดส่วนของการมีสุขภาพดีและมีสถานะทำงานต่ำกว่าภูมิภาคอื่น โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ในช่วงอายุ 60 – 64 ปี มีไม่ถึง 1 ใน 4 ที่มีสุขภาพดีและทำงาน ขณะที่ภูมิภาคอื่นมีถึงร้อยละ 40 ที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุมีสุขภาพดีและทำงานสูงที่สุด

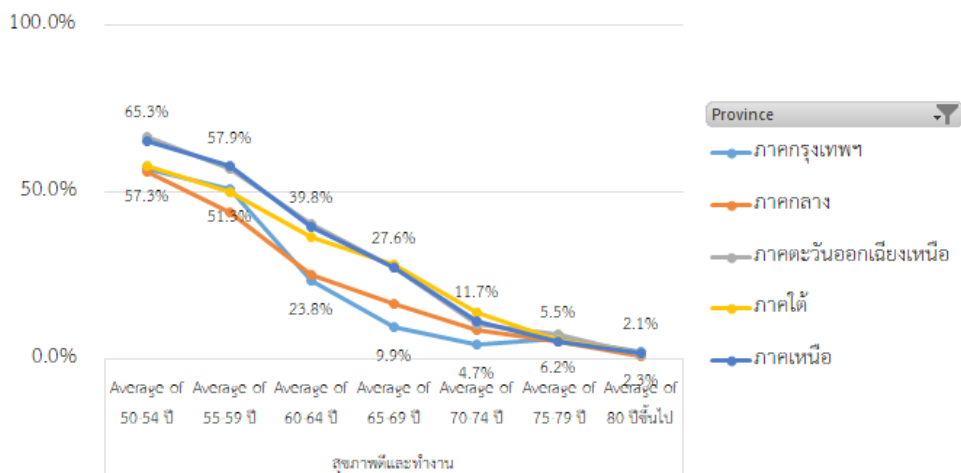
รูป 3.104 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560

รูป 3.105 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560

รูป 3.106 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และภูมิภาค ปี 2560

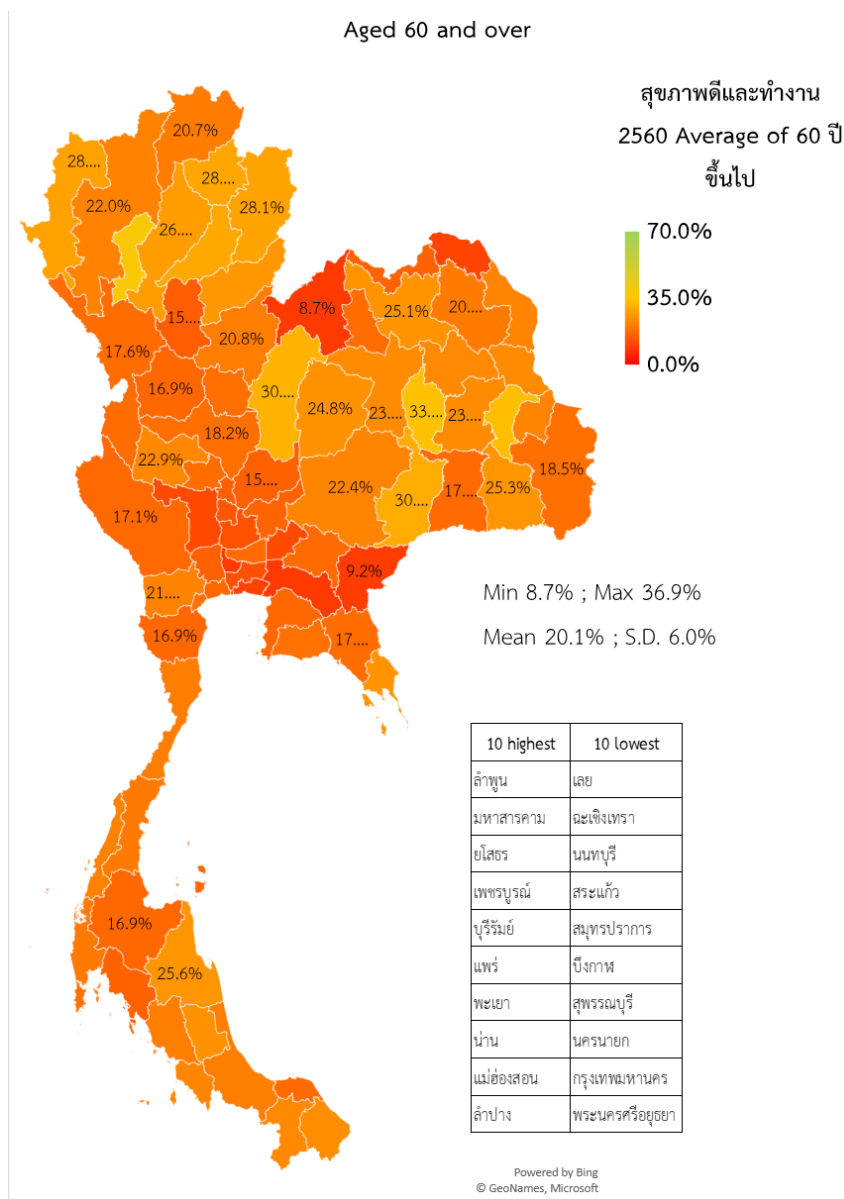

ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีสุขภาพดีและกำลังทำงานกระจายอยู่ในแต่ละจังหวัดเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 20.1 โดยจังหวัดที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและกำลังทำงาน 10 จังหวัดแรกอยู่ในภาคเหนือมากที่สุด ได้แก่ ลำพูน แพร่ พะเยา น่าน แม่ฮ่องสอน ลำปาง เมื่อเปรียบเทียบระหว่างช่วงอายุ 60 – 64 ปี จะพบว่ามีสัดส่วนของการมีสุขภาพดีและกำลังทำงานค่อนข้างสูงในจังหวัดที่อยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ โดย 10 จังหวัดแรกที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุ 60 - 64 ปีขึ้นไปที่มีสุขภาพดีและยังทำงานยังคงอยู่ในภาคเหนือมากที่สุด โดยลำพูนมีสัดส่วนสูงที่สุดคือ ร้อยละ 56.0 จังหวัดที่มีสัดส่วนต่ำที่สุดคือ จังหวัดสระแก้ว ร้อยละ 13.8

เมื่อพิจารณาตาม 4 ช่วงอายุ ได้แก่ ช่วงอายุ 50 -59 ปี 60 – 69 ปี 70 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป พบว่า สัดส่วนของผู้มีสุขภาพดีและทำงานมีแนวโน้มลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น และลดลงอย่างชัดเจนเมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 70 ปีขึ้นไป จากร้อยละ 30. 2 ในช่วงอายุ 60 – 69 ปี เป็นร้อยละ 9.0 และ 1.6 ในช่วงอายุ 70 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป ตามลำดับ

รูป 3.107 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและสถานะทำงาน ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป และ 60 – 64 ปี จำแนกตามจังหวัด ปี 2560

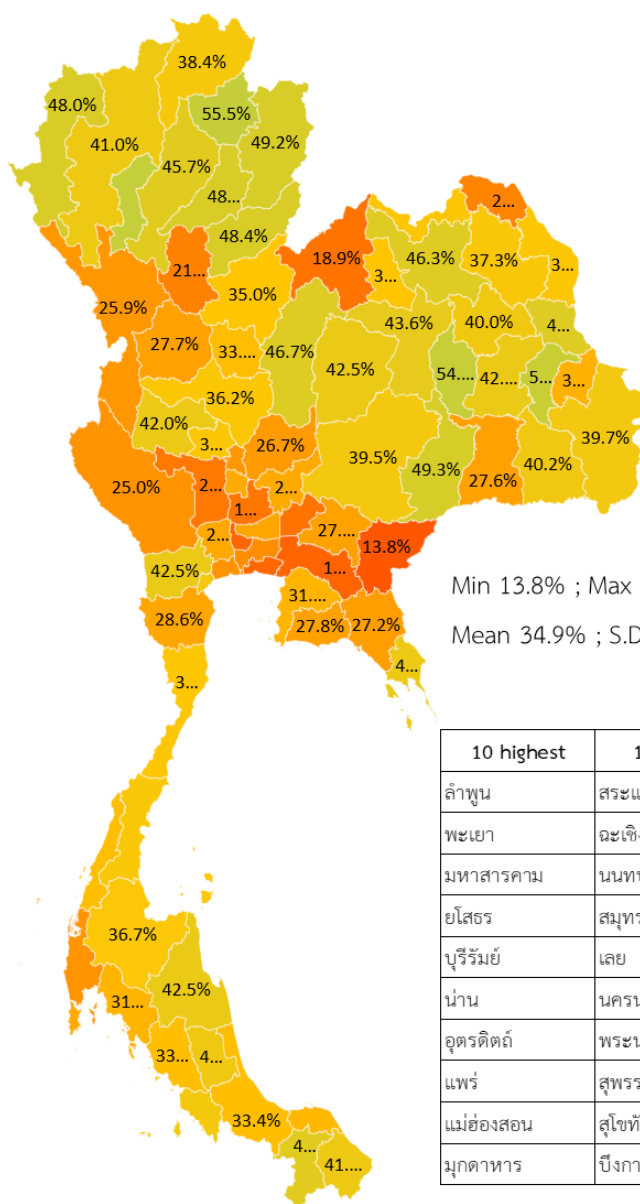
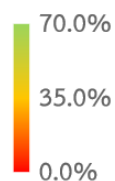
ก) อายุ 60 ปีขึ้นไป

ข) อายุ 60 - 64 ปี

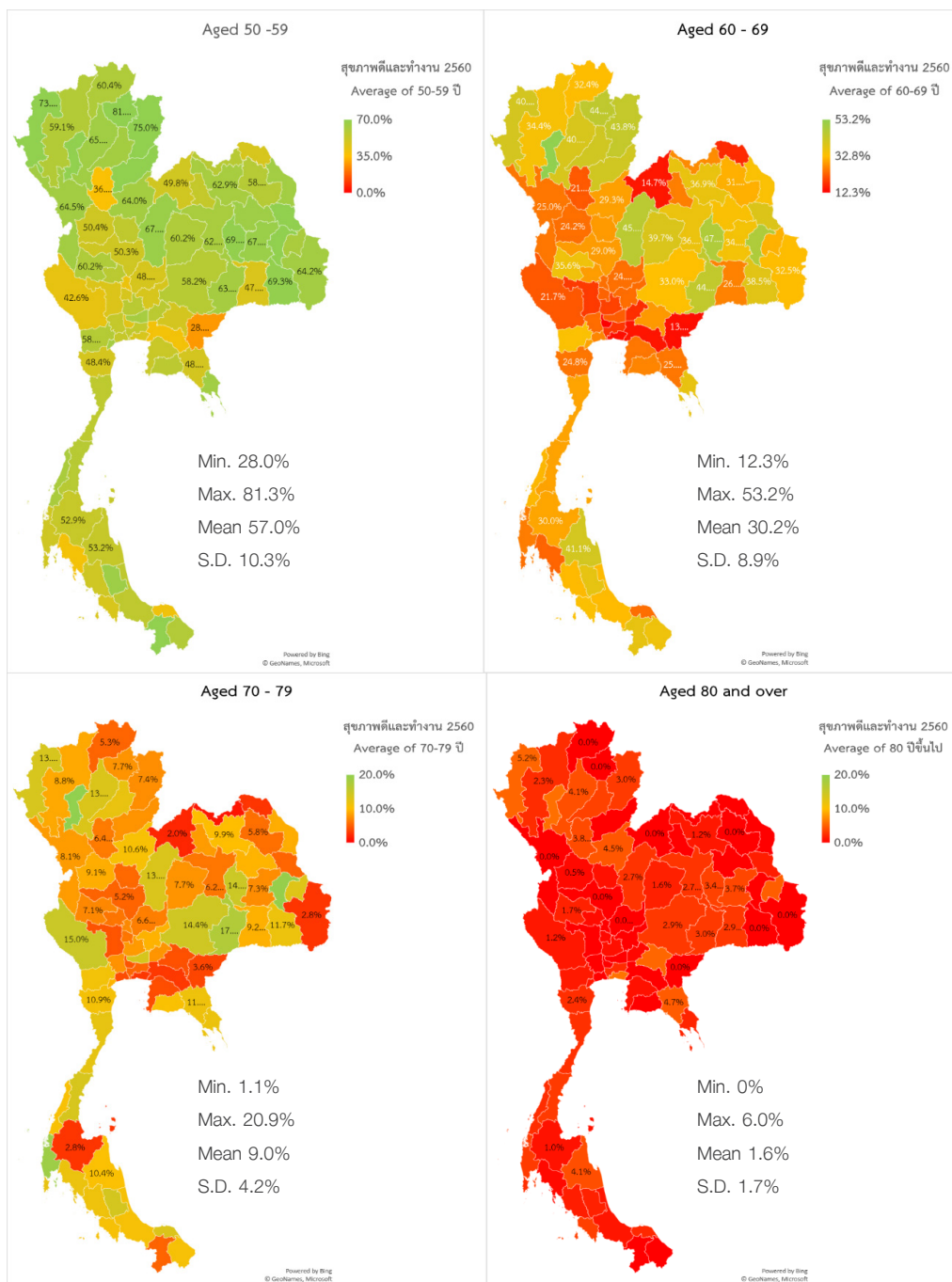
Aged 60 - 64

สุขภาพดีและทำงาน
2560 Average of
60-64 ปี

Powered by Bing
© GeoNames, Microsoft

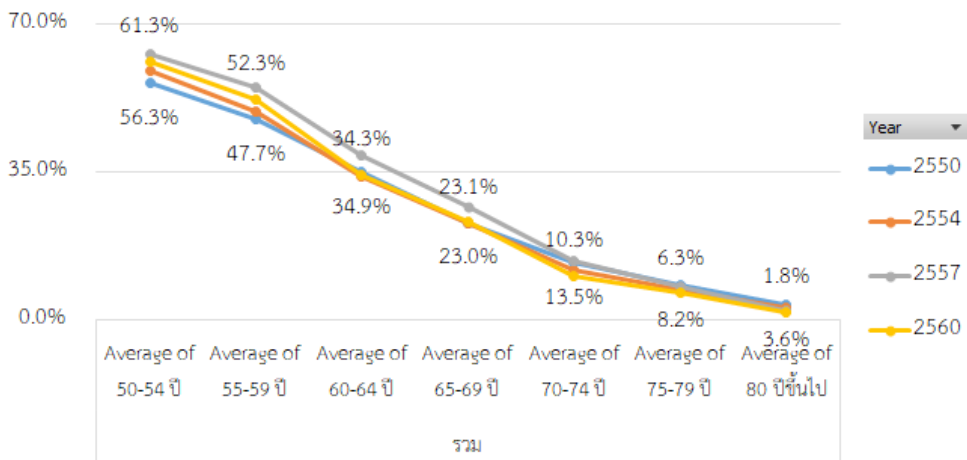
รูป 3.108 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน ในผู้สูงอายุ 50 – 59 ปี
อายุ 60 – 69 ปี 70 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป จำแนกตามจังหวัด ปี 2560

3.11.2 แนวโน้มของสถานะสุขภาพและสถานะการทำงาน ระหว่างปี 2550 - 2560

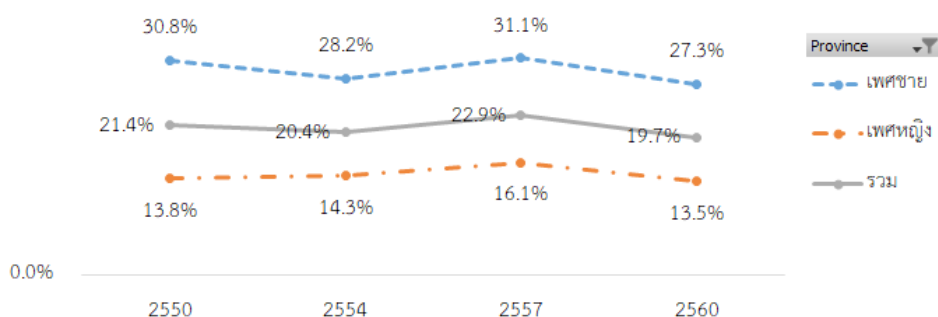
เมื่อเปรียบเทียบแนวโน้มสัดส่วนของผู้มีสุขภาพดีและมีสถานะการทำงานตั้งแต่ปี 2550 – 2560 พบว่าตลอดช่วงอายุตั้งแต่ 50 ปีไปจนถึง 80 ปีขึ้นไป พบว่า มีสัดส่วนใกล้เคียงกันมาตลอด อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี 2557 เป็นปีที่มีสัดส่วนของผู้มีสุขภาพดีและต้องการทำงานสูงกว่าปีอื่นๆ ในทุกกลุ่มอายุ พบว่าช่วงอายุ 50 – 54 ปี มีสัดส่วนของผู้มีสุขภาพดีและต้องการทำงานในปี 2557 ร้อยละ 63 สูงกว่าในปี 2550 และ 2560 คือ ร้อยละ 56 และ 61 ตามลำดับ

รูป 3.109 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ ระหว่างปี 2550 – 2560

สำหรับความแตกต่างระหว่างเพศชายและหญิงพบว่า ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เพศชายมีสุขภาพดีและทำงานสูงกว่าเพศหญิง ตลอดปี 2550 – 2560 พบสัดส่วนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปเพศชายที่มีสุขภาพดีและทำงานอยู่ระหว่างร้อยละ 27 – 31 ขณะที่เพศหญิง ร้อยละ 14 – 16

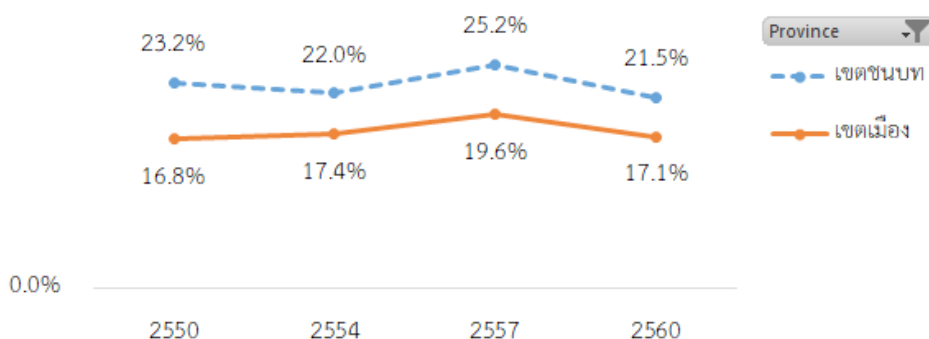
รูป 3.110 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน
จำแนกตามเพศ ระหว่างปี 2550 – 2560

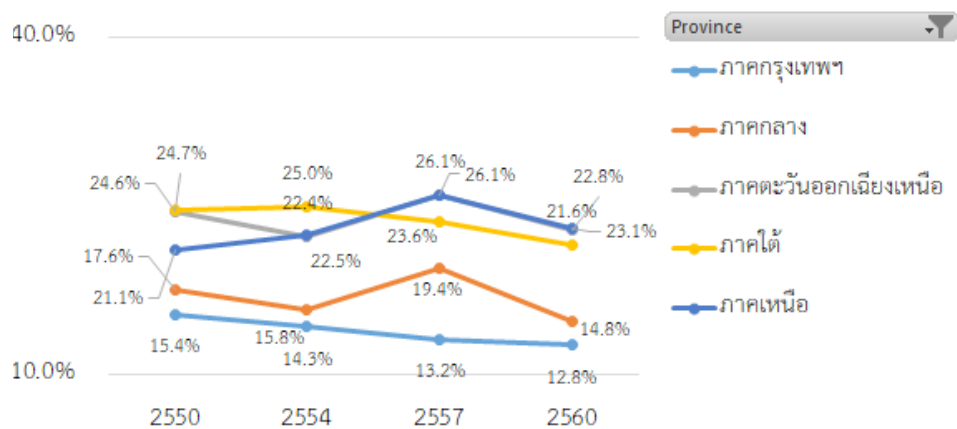
จากการเปรียบเทียบเขตพื้นที่อยู่อาศัยระหว่างเขตเมืองและชนบท และตามภูมิภาค ระหว่างปี 2550 – 2560 พบว่า ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนการมีสุขภาพดีและทำงานในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง คือ ในเขตชนบท พบมากกว่าร้อยละ 20 ที่มีสุขภาพดีและทำงาน ขณะที่เขตเมืองพบเพียงร้อยละ 17 – 20 โดยในปี 2557 เป็นปีที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีสุขภาพดีและทำงานสูงที่สุด คือ ร้อยละ 25 ในเขตชนบท และร้อยละ 20 ในเขตเมือง

สำหรับแนวโน้มความแตกต่างของแต่ละภูมิภาคในระหว่างปี 2550 – 2560 พบว่า กรุงเทพฯ และภาคกลางมีแนวโน้มของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีสุขภาพดีและทำงานน้อยกว่าภูมิภาคอื่นมาโดยตลอด ขณะที่บางภูมิภาคมีแนวโน้มสูงขึ้นจากปี 2550 และเริ่มลดลงในปี 2560 เช่น ภาคเหนือ เป็นต้น

รูป 3.111 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีสุขภาพดีและมีสถานะการทำงาน
จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย ระหว่างปี 2550 – 2560

รูป 3.112 ร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีสุขภาพดีและมีสถานะทำงาน จำแนกตามภาค ระหว่างปี 2550 – 2560

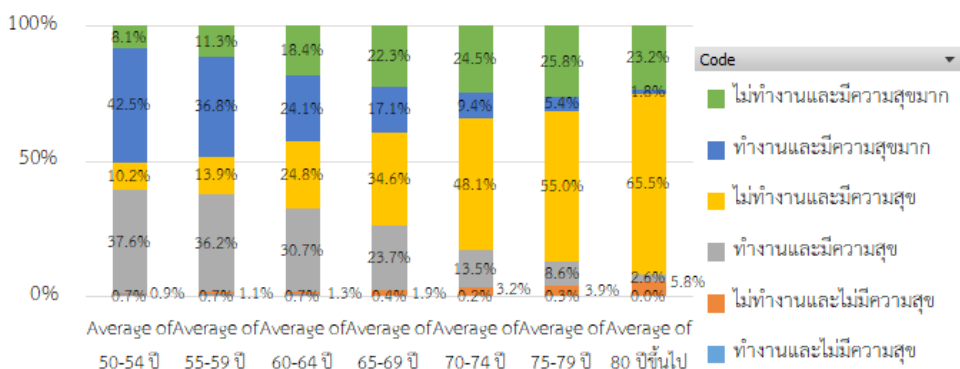

3.12 สถานการณ์ทำงานและระดับความสุข

การทำงานส่งผลต่อระดับความสุขในผู้สูงอายุได้ เพราะเป็นการสร้างคุณค่าให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพในการทำงาน สังคมไทยมีการขยายโอกาสการทำงานในกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องการทำงานมากขึ้น ในหัวข้อนี้ จะทำการศึกษาดัชนีวัดสถานะการทำงานและระดับความสุข โดยแบ่งเป็น ผู้ที่ทำงานและมีสุขระดับมาก ผู้ที่ทำงานและมีมีความสุขระดับสูง ผู้ที่ทำงานและมีความสุข ผู้ที่ไม่ทำงานและมีมีความสุขระดับมาก ผู้ที่ไม่ทำงานและมีมีความสุขระดับสูง และผู้ที่ไม่ทำงานและมีความสุข จำแนกตามคุณลักษณะทั่วไป ได้แก่ เพศ เขตที่อยู่อาศัย และภูมิภาค

3.12.1 สถานการณ์ ปี 2560

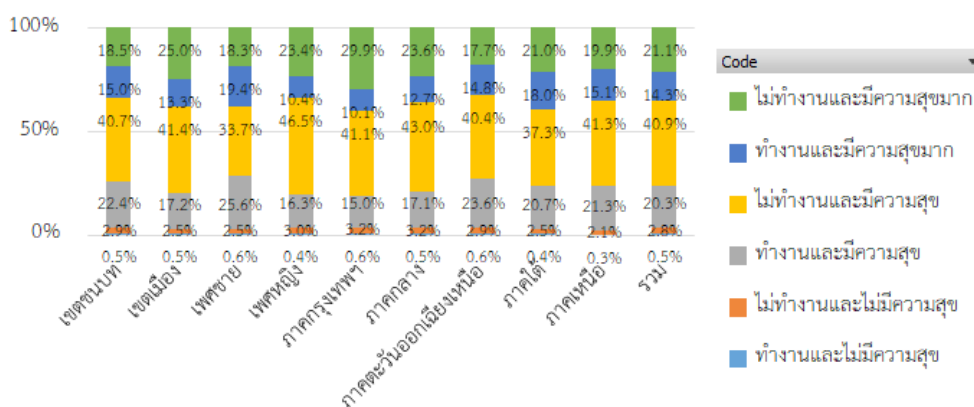
รูป 3.113 ร้อยละของสถานะการทำงานและระดับความสุข จำแนกตามกลุ่มอายุ ปี 2560

ผู้สูงอายุที่ได้ทำงานและมีความสุขในระดับสุขและสุขมาก พบสัดส่วนสูงในกลุ่มอายุ 50 - 59 ปี และเมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ยังคงมีการทำงานและมีความสุขอยู่ในร้อยละ 35 และเมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 70 - 74 ปี มีสัดส่วนของการทำงานและมีความสุขในระดับสุขและสุขมากลดลงเหลือเพียงร้อยละ 23 และสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องเหลือเพียงร้อยละ 4 เมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป อย่างไรก็ตาม ระดับความสุขมากและสุขมีความสุขแตกต่างกันคือ ช่วงก่อนอายุ 60 ปี คือ 50 - 59 ปี สัดส่วนของการทำงานและมีความสุขในระดับสุขมากจะสูงที่สุด แต่เมื่อเข้าสู่อายุ 60 ปีขึ้นไปแล้ว ภาวะการงานและมีความสุขในระดับสุขจะมีสัดส่วนสูงกว่าผู้ที่ทำงานและมีความสุขในระดับสุขมาก

ทั้งนี้ในกลุ่มผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป พบสัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานและมีความสุขสูงที่สุด คือ ร้อยละ 40.9 รองลงมาคือ ไม่ทำงานและมีความสุขมาก โดยเฉพาะในช่วงอายุ 75 ปี ขึ้นไป มากกว่าครึ่งที่ไม่ทำงานและมีความสุข และเกือบ 1 ใน 4 ของช่วงอายุนี้ที่ไม่ทำงาน และมีความสุขมาก การกระจายตัวของผู้ที่ได้ทำงานและมีความสุขในระดับสุขและสุขมากมี สัดส่วนมากกว่าร้อยละ 50 อยู่ในช่วงอายุ 50 – 69 ปี ขณะที่ผู้ที่อยู่ในกลุ่มทำงานและไม่มี ความสุข พบเป็นสัดส่วนน้อยที่สุดในทุกช่วงอายุ

รูป 3.114 ร้อยละของสถานะการทำงานและระดับความสุข จำแนกตามกลุ่มอายุ
เขตที่อยู่อาศัย เพศ และภาค ปี 2560

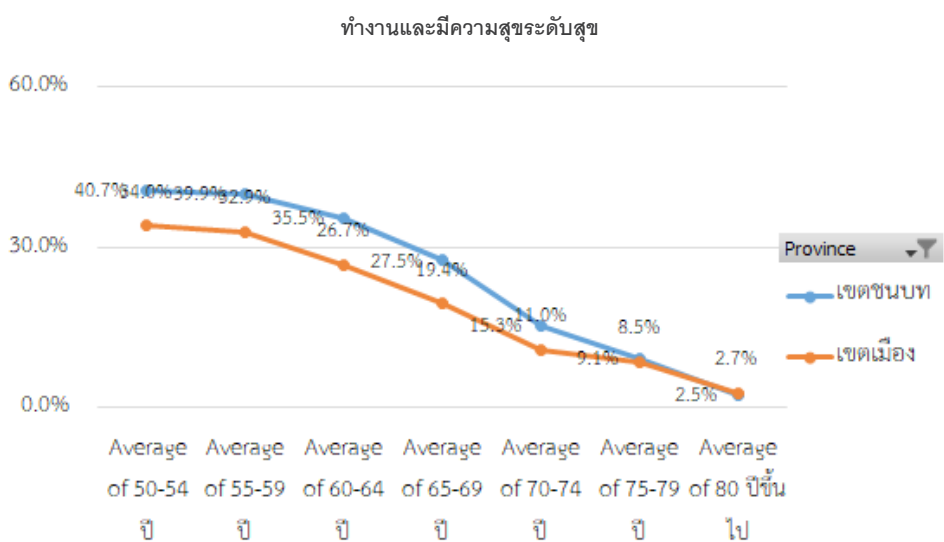
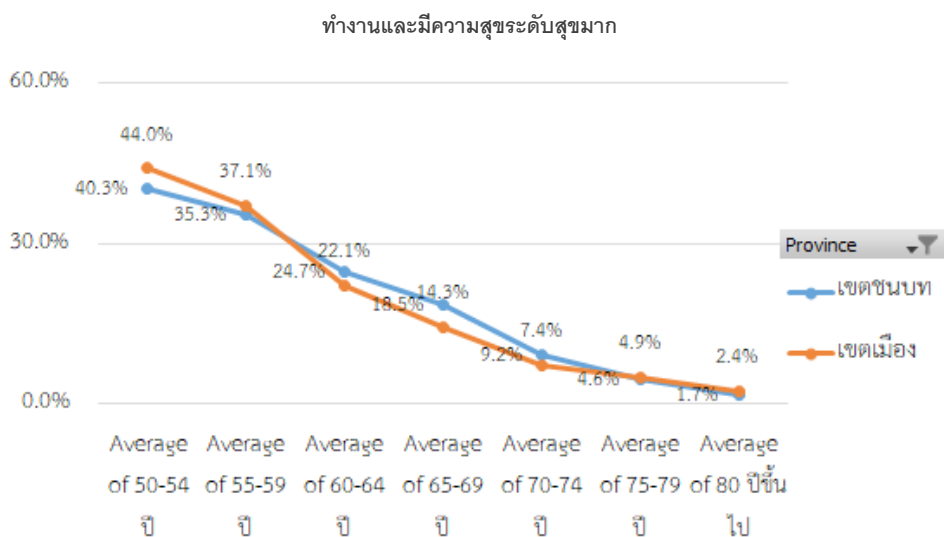
เมื่อวิเคราะห์เฉพาะตัวชี้วัดการทำงานและมีความสุขในระดับสุขและสุขมาก พบว่าผู้สูงอายุตลอดทุกช่วงอายุ ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป เพศชายมีสถานภาพทำงานและมีความสุขในระดับสุขมากและสุข สูงกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะช่วงอายุ 50 – 64 ปี ในเพศชายมีการ ทำงานและมีความสุขในระดับสุขมากอยู่ระหว่างร้อยละ 30 – 49 และทำงานและมีความสุข ในระดับสุขร้อยละ 38 – 40 ในขณะที่ผู้สูงอายุหญิงในช่วงอายุ 50 – 64 ปี มีสัดส่วนของ การทำงานและมีความสุขในระดับสุขมากร้อยละ 24 – 42 และสัดส่วนการทำงานและมี ความสุขในระดับสุขร้อยละ 27 – 36 และเมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุทั้งชายและ หญิงที่มีการทำงานและมีความสุขในระดับสุขและสุขมากมีไม่ถึงร้อยละ 10

รูป 3.115 ร้อยละของสถานะทำงานและระดับความสุขของผู้สูงอายุ จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560

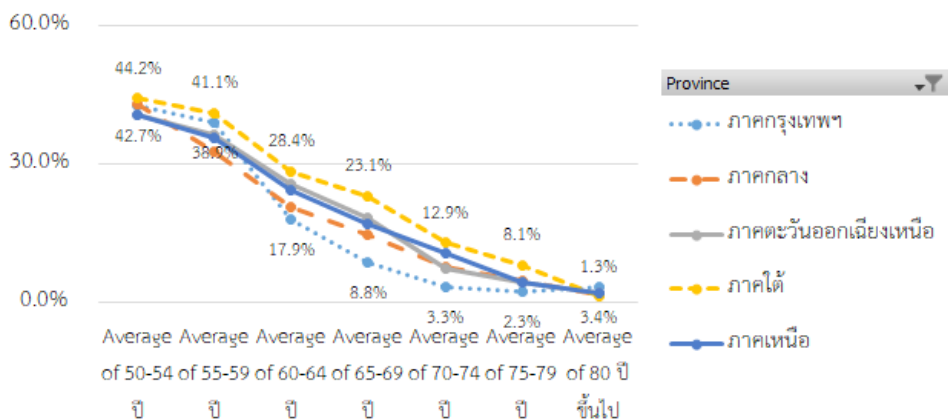

สำหรับผู้สูงอายุในทุกช่วงอายุที่ทำงานและมีความสุขในระดับสุขมากมีสัดส่วนใกล้เคียงกันทั้งในชนบทและเขตเมือง ขณะที่การทำงานและมีความสุขในระดับสุขพบสัดส่วนในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมืองอย่างชัดเจนตั้งแต่ช่วงอายุ 50 – 74 ปี สำหรับการเปรียบเทียบในระดับภูมิภาค พบว่า กรุงเทพฯ มีผู้สูงอายุที่ทำงานและมีความสุขในระดับสุขและสุขมาก น้อยที่สุด รองลงมาคือภาคกลาง โดยภาคใต้พบสัดส่วนของผู้สูงอายุที่ทำงานและมีความสุขในระดับสุขมากสูงที่สุดตลอดทุกช่วงอายุ

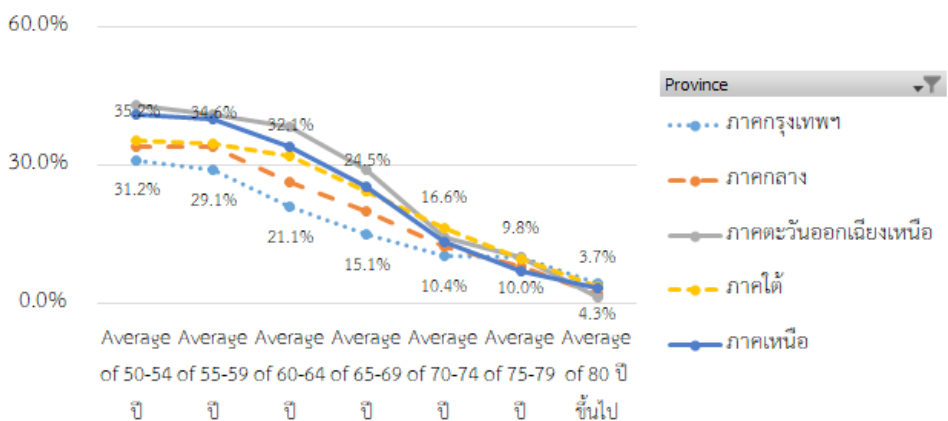
รูป 3.116 ร้อยละของสถานะทำงานและระดับความสุข ของผู้สูงอายุ จำแนกตาม
เขตที่อยู่อาศัย และภูมิภาค ปี 2560

ทำงานและมีความสุขระดับสูงมาก

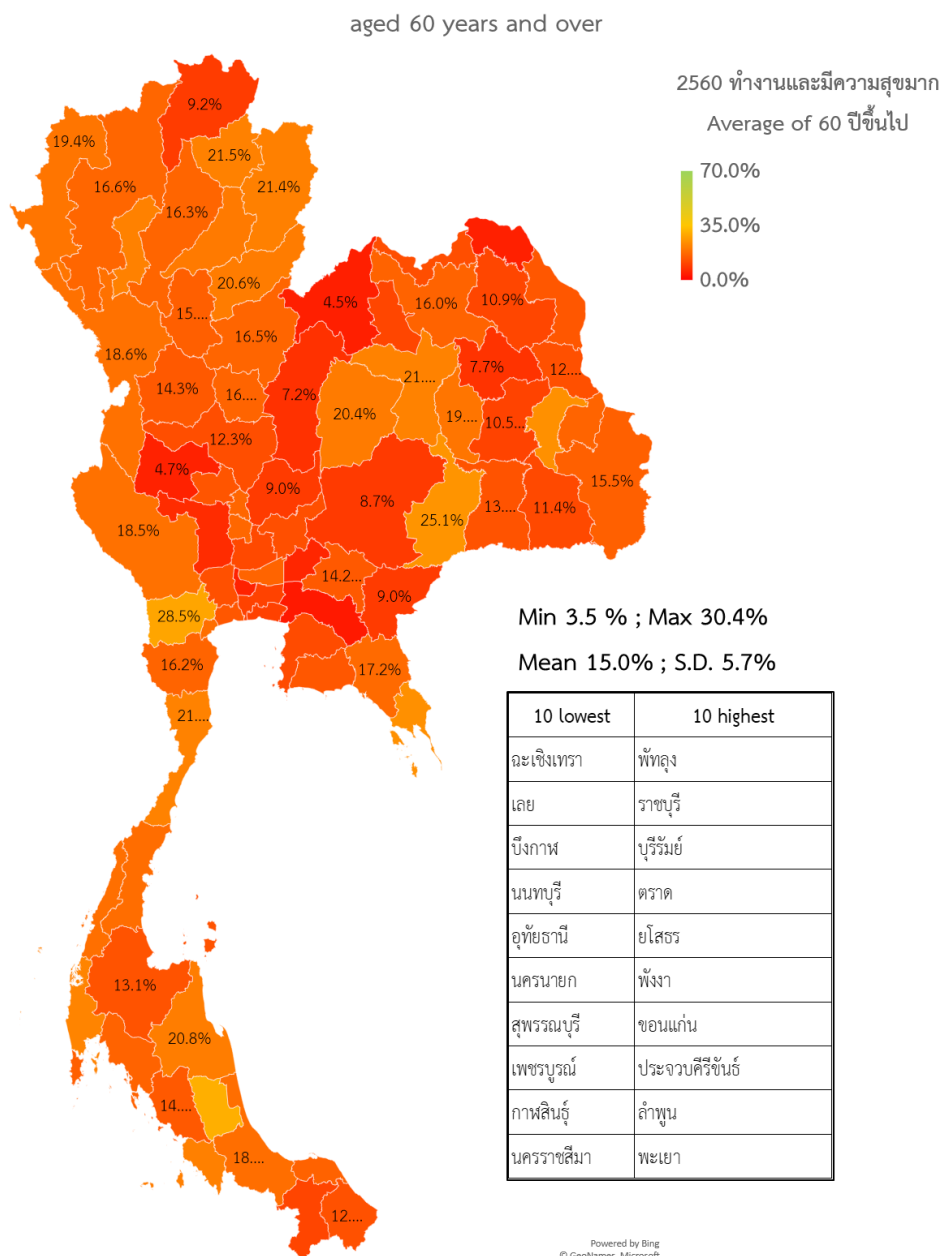
ทำงานและมีความสุขระดับสูง

เมื่อพิจารณารายจังหวัดพบว่า ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีงานทำและมีความสุขในระดับสูงมากโดยเฉลี่ยร้อยละ 15 พบใน 3 จังหวัดแรกที่มีสัดส่วนสูง คือ พัทลุง ราชบุรี และบุรีรัมย์ และการทำงานและมีความสุขในระดับสูงโดยเฉลี่ยภาพรวมทั้งประเทศอยู่ที่ร้อยละ 20.1 โดย 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุที่มีงานทำและมีความสุขในระดับสูงพบในจังหวัดที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือถึง 6 จังหวัดจาก 10 จังหวัด

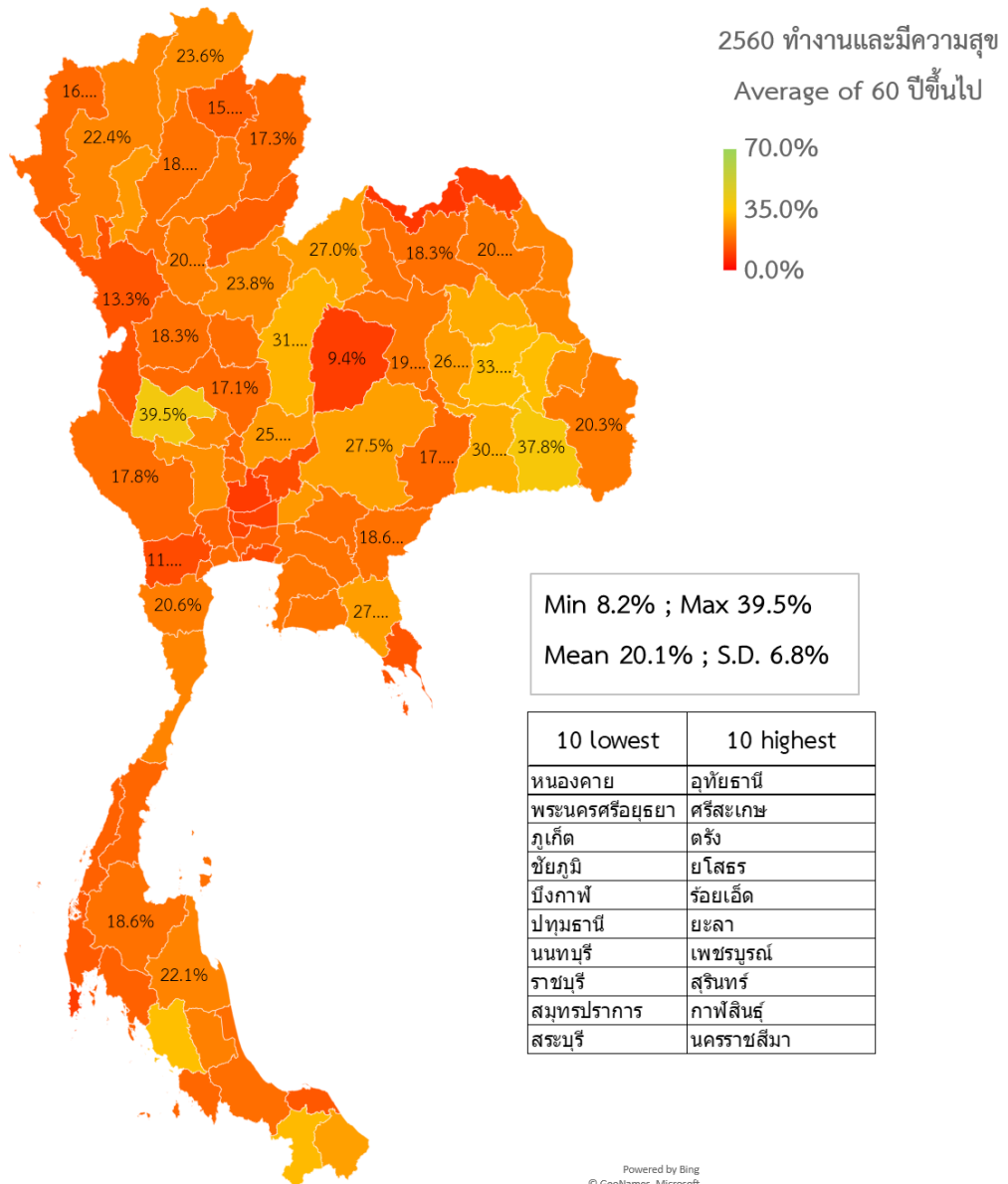
รูป 3.117 ร้อยละของสถานะทำงานและระดับความสุข ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
จำแนกตามจังหวัด ปี 2560

ก) ทำงานและมีความสุขมาก

ข) ทำงานและมีความสุข

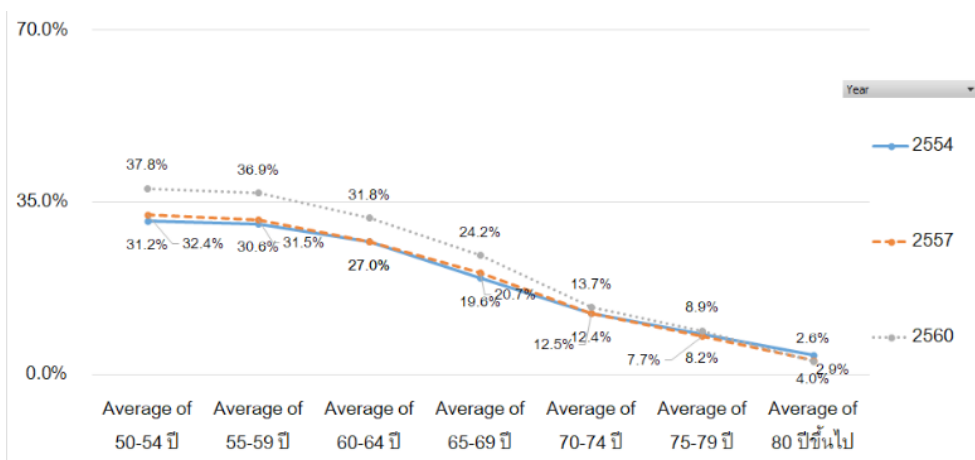
aged 60 years and over

3.12.2 แนวโน้มสถานการณ์การทำงานและระดับความสุข ระหว่างปี 2550 - 2560

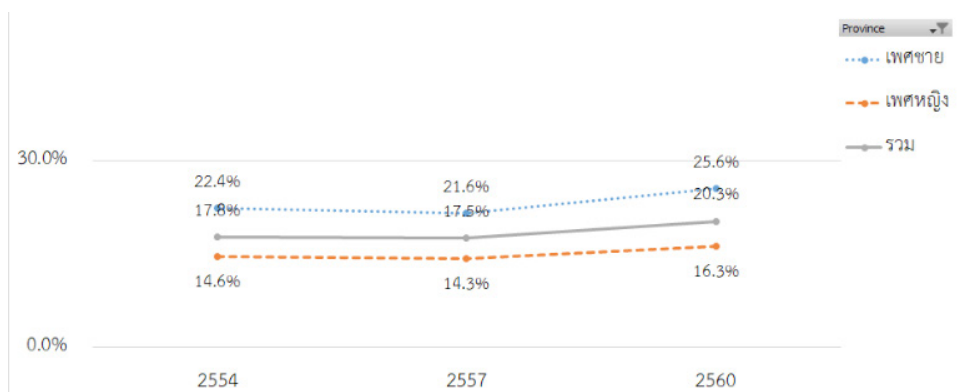
การสำรวจความสุขในการสำรวจประชากรสูงอายุเริ่มมีการสำรวจในปี 2554 ดังนั้นในการเปรียบเทียบระหว่างปีจึงเริ่มต้นที่ปี 2554, 2557 และ 2560 พบว่า การทำงานและมีความสุขในระดับสูงในผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 18 ในปี 2554 เป็นร้อยละ 20 ในปี 2560 อย่างไรก็ตาม แนวโน้มของผู้สูงอายุที่ทำงานและมีความสุขในระดับสูงมีสัดส่วนลดลงตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นเป็นรูปแบบเดียวกันตั้งแต่ปี 2554 - 2560

รูป 3.118 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสถานะทำงานและมีความสุขระดับสูง จำแนกตามกลุ่มอายุ ระหว่างปี 2554 - 2560

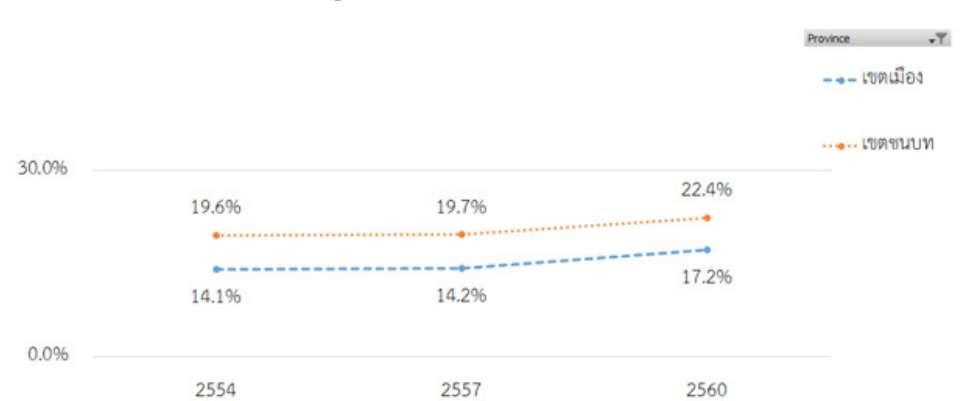
ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปเพศชาย มีสัดส่วนของการทำงานและมีความสุขสูงกว่าเพศหญิงค่อนข้างมาก ตลอดทั้ง 3 ปีที่มีการสำรวจ โดยสัดส่วนของการทำงานและมีความสุขในทั้งชายและหญิงไม่แตกต่างกันระหว่างปี 2554 และ 2557 และมาเพิ่มขึ้นมาในปี 2560 ทั้งในเพศชายและหญิง

รูป 3.119 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสถานะทำงานและมีความสุขระดับสูง จำแนกตามเพศ ระหว่างปี 2554 – 2560

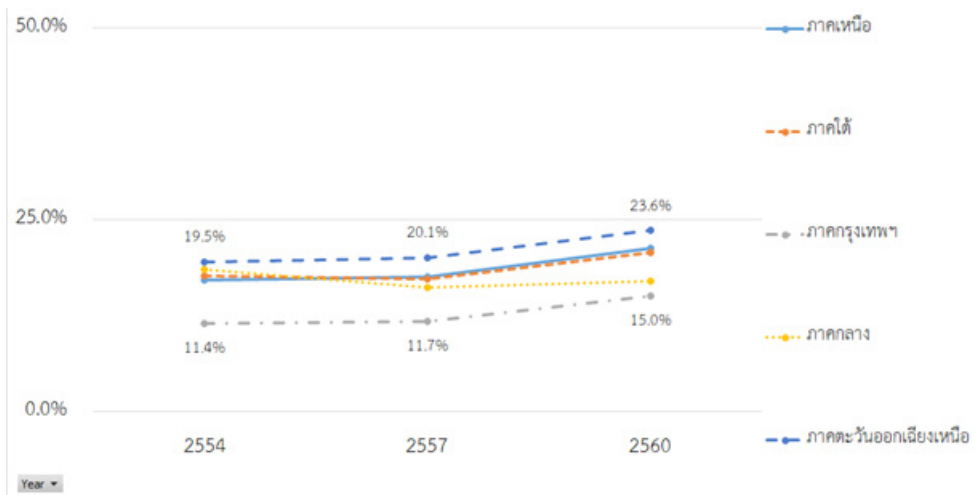
สำหรับผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่อาศัยในเขตชนบทมีสถานภาพทำงานและมีความสุขพบสูงกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง โดยในปี 2554 – 2557 มีสัดส่วนใกล้เคียงกันและเพิ่มขึ้นในปี 2560 โดยในเขตชนบทจากร้อยละ 20 ในปี 2554 เป็นร้อยละ 22 ในปี 2560 และเขตเมืองจากร้อยละ 14 ในปี 2554 เป็นร้อยละ 17 ในปี 2560

รูป 3.120 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสถานะทำงานและมีความสุขระดับสูง จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย ระหว่างปี 2554 – 2560

เมื่อพิจารณารายภูมิภาค พบว่า ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการทำงานและมีความสุขระดับสูงที่สุดมาตั้งแต่ปี 2554 – 2560 จากร้อยละ 20 ในปี 2554 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 24 ในปี 2560 ขณะที่กรุงเทพฯ มีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีการทำงานและมีความสุขในระดับสูงสัดส่วนต่ำกว่าภาคอื่นอย่างชัดเจนคือ อยู่ระหว่างร้อยละ 11 – 15

รูป 3.121 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีสถานะทำงานและมีความสุขระดับสูง จำแนกตามภูมิภาค ระหว่างปี 2554 – 2560

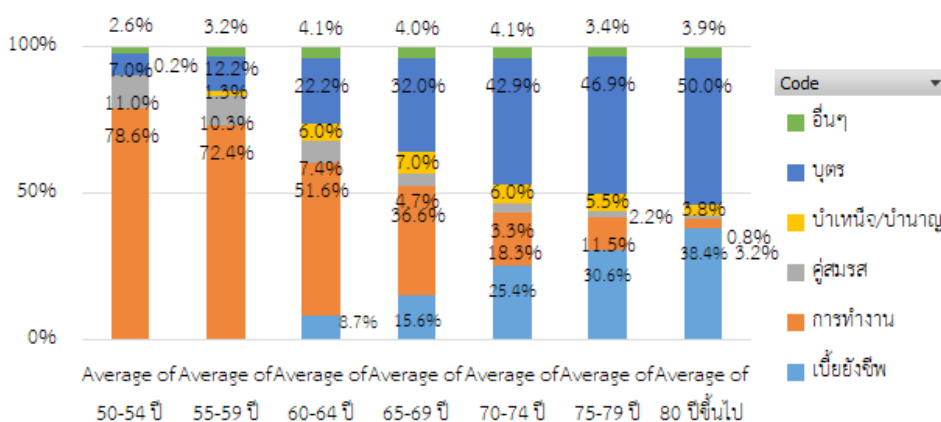
3.13 แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุมีรายได้จากหลายแหล่ง ได้แก่ การทำงาน บุตร หลาน คู่สมรส และเบี้ยยังชีพต่างๆ โดยในระหว่างปี 2550 – 2560 พบว่า แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุเปลี่ยนไป การได้รับการเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มลดลง ผู้สูงอายุมีรายได้หลักจากการได้รับเบี้ยยังชีพเป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้นทุกปี ตัวชี้วัดแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุจะเป็นฐานข้อมูลที่ทำให้เข้าใจสถานการณ์ภาพทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามอายุที่เพิ่มขึ้น

3.13.1 สถานการณ์ปี 2560

แหล่งรายได้สำคัญของผู้สูงอายุ ได้แก่ รายได้จากบุตร บำเหน็จ/บำนาญ คู่สมรส การทำงาน เบี้ยยังชีพ และอื่นๆ โดยในปี 2560 สัดส่วนที่พบสูงที่สุดในผู้มีอายุ 50 ปีขึ้นไป คือ รายได้จากบุตรประมาณร้อยละ 35 เมื่อพิจารณาตามช่วงอายุ พบว่า รายได้จากการทำงานมีสัดส่วนที่สูงในช่วงอายุ 50 – 69 ปี แหล่งรายได้จากบุตร เป็นอีกแหล่งรายได้สำคัญของผู้สูงอายุ พบว่า เป็นสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นเมื่อผู้สูงอายุมีอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7 ในช่วงอายุ 50 – 54 ปี เป็นร้อยละ 50 ในช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป จึงเห็นได้ว่า เมื่ออายุมากขึ้น รายได้หลักของผู้สูงอายุมาจากบุตร ขณะเดียวกันเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุเป็นแหล่งรายได้สำคัญแหล่งหนึ่งเช่นกัน พบว่า รายได้สำคัญที่มาจากเบี้ยยังชีพ พบสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.7 ในช่วงอายุ 60 – 64 ปี เป็นร้อยละ 38.4 ในช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป

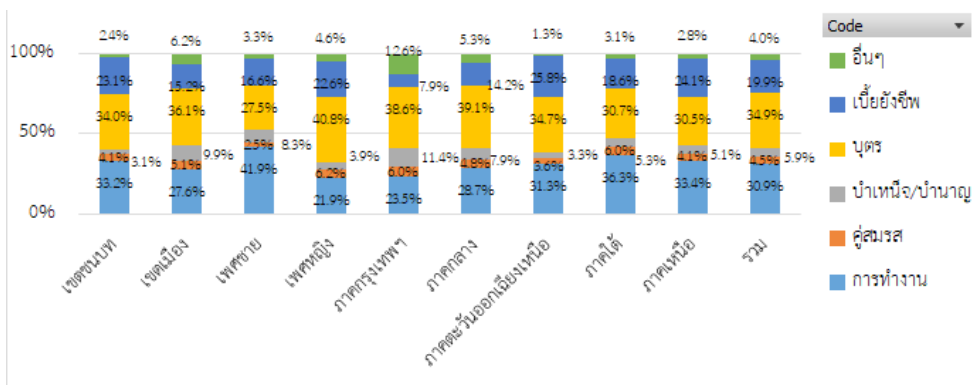
รูป 3.122 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ จำแนกตามกลุ่มอายุ ปี 2560

เมื่อเปรียบเทียบแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป พบว่า การเกื้อหนุนภายในครอบครัวที่มาจากบุตรและคู่สมรมีมากที่สุด คือร้อยละ 39 ซึ่งรายได้หลักมาจากบุตรร้อยละ 35 รองลงมาคือ รายได้จากการทำงานร้อยละ 31 และการพึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพพบสัดส่วนถึงร้อยละ 20

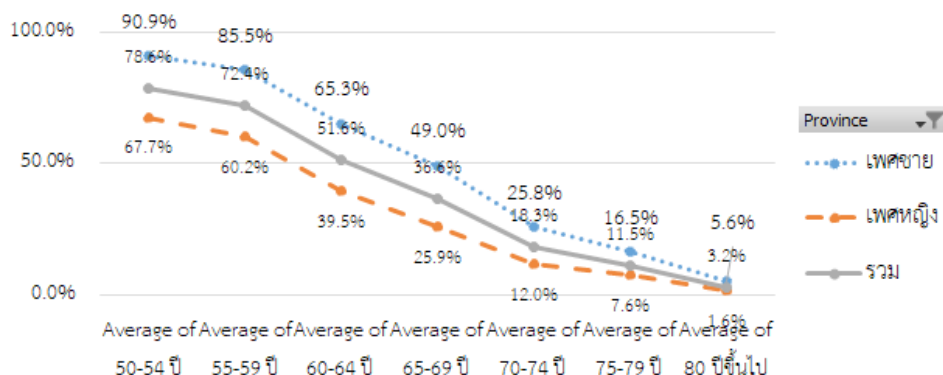
ในเพศชายและหญิง พบว่า เพศหญิงพึ่งพารายได้จากบุตรมากกว่าเพศชาย คือร้อยละ 40.9 และ 21.5 ตามลำดับ ขณะที่เพศชายรายได้หลักจะมาจากการทำงานมากกว่า คือร้อยละ 41.9 เพศหญิงมีเพียงร้อยละ 21.9 ในภาพรวมรายได้จากบุตรเป็นแหล่งรายได้สำคัญของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและชนบท พบว่า แหล่งรายได้สำคัญจากบุตรในสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 36.1 และ 34.0 สำหรับผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในภาคใต้ และภาคเหนือ พบว่า สัดส่วนรายได้สำคัญมาจากการทำงานสูงกว่าบุตร

รูป 3.123 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย เพศ และภาค ปี 2560

สัดส่วนของรายได้จากการทำงานค่อยๆ ลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากข้อจำกัดด้านโอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างเพศชายและเพศหญิงพบว่า เพศชายมีสัดส่วนรายได้จากการทำงานสูงกว่าเพศหญิงมาโดยตลอดทุกช่วงอายุ ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป โดยสัดส่วนรายได้จากการทำงานในเพศชายลดลงอย่างรวดเร็วเมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 70 ปีขึ้นไป จากเกือบร้อยละ 50 ในช่วงอายุ 65 – 69 ปี เหลือร้อยละ 26 ในช่วงอายุ 70 – 74 ปี และลดลงมาเหลือร้อยละ 6 ในช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป

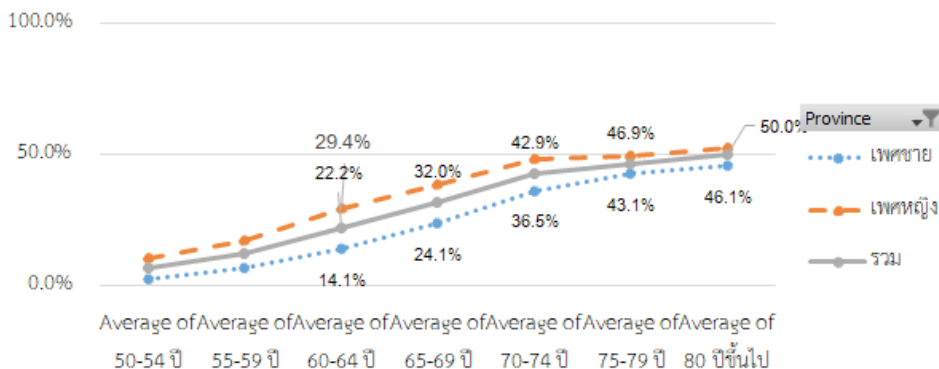
รูป 3.124 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560

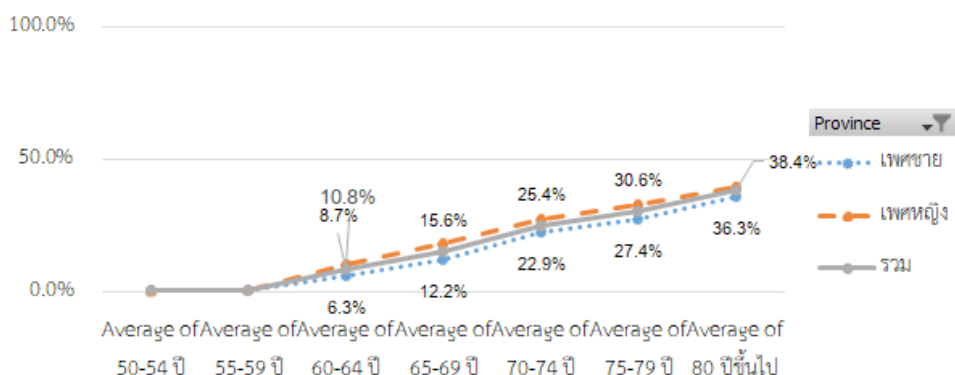
ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปเพศหญิงมีรายได้จากบุตรในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้สูงอายุชายเล็กน้อย และเป็นสัดส่วนที่สูงขึ้นต่อเนื่องตลอดช่วงอายุ ในช่วงอายุ 60 – 64 ปี ผู้สูงอายุหญิงมีรายได้จากบุตร ร้อยละ 29 และเพิ่มเป็นร้อยละ 50 เมื่ออายุ 80 ปีขึ้นไป ขณะที่เพศชายมีรายได้จากบุตรเมื่อช่วงอายุ 60 – 64 ปี เป็นร้อยละ 14 และเพิ่มเป็นร้อยละ 46 เมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป

สำหรับสวัสดิการจากภาครัฐที่กลายมาเป็นแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ คือ เบี้ยยังชีพ พบว่าผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงมีรายได้หลักจากเบี้ยยังชีพในสัดส่วนใกล้เคียงกัน เพศหญิงมีสัดส่วนรายได้จากเบี้ยยังชีพสูงกว่าเพศชายเล็กน้อย เมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป พบว่า 1 ใน 3 ของรายได้สำคัญของผู้สูงอายุมาจากเบี้ยยังชีพทั้งในเพศชายและหญิง

รูป 3.125 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากบุตร จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560

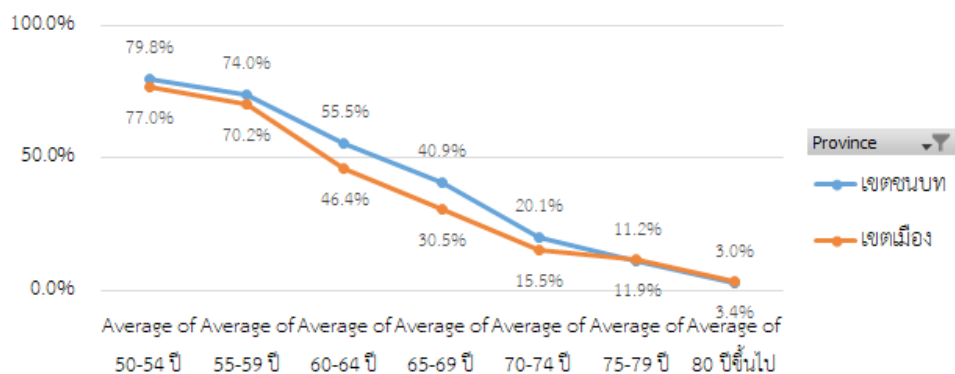

รูป 3.126 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากเบี้ยยังชีพ จำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ ปี 2560

การพึ่งพาตัวเองในทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุที่อยู่อาศัยในเขตชนบทและเมือง พบว่า ผู้สูงอายุในเขตชนบทมีรายได้จากการทำงานสูงกว่าในเขตเมือง โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ อายุ 60 ปีขึ้นไป สัดส่วนของรายได้จากการทำงานในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมืองเพิ่มขึ้น และมีสัดส่วนใกล้เคียงกันเมื่อเข้าสู่อายุ 75 ปีขึ้นไป

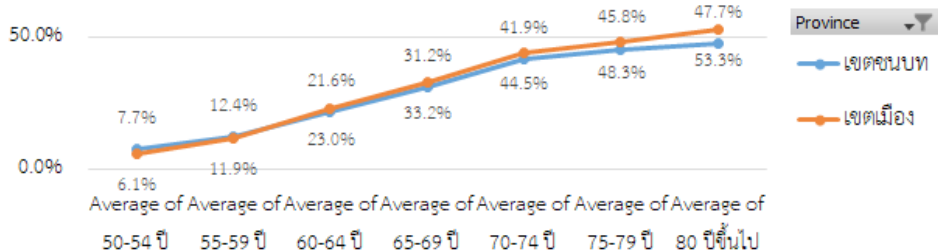
รูป 3.127 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560

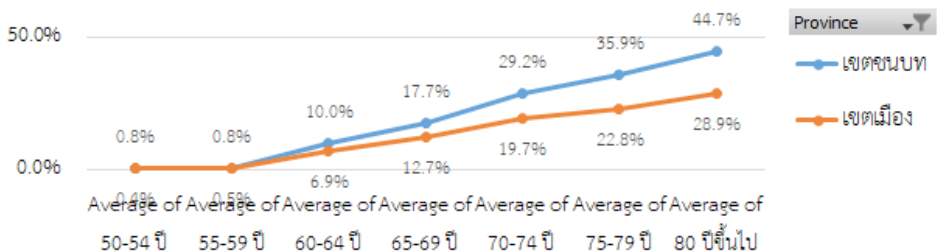
รายได้จากบุตรยังคงเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่ทั้งผู้สูงอายุในเขตเมืองและเขตชนบท มีการพึ่งพิงรายได้จากบุตรในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน จากร้อยละ 6 – 8 ของผู้สูงอายุในช่วง อายุ 50 – 54 ปี เป็นร้อยละ 48 – 53 เมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป

เบี้ยยังชีพเป็นแหล่งรายได้สำคัญอีกแหล่งที่ผู้สูงอายุในเขตชนบทพึ่งพาแหล่งรายได้ที่สูงกว่าในเขตเมือง โดยเฉพาะเมื่ออายุมากขึ้น การพึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพพบสูงขึ้นในเขตชนบทมากขึ้น ช่วงอายุ 60 – 64 ปี เขตชนบทพึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพร้อยละ 10 เขตเมืองร้อยละ 7 และเมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป สัดส่วนการพึ่งพิงเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 45 และ 29 ในเขตชนบทและเมือง ตามลำดับ

รูป 3.128 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากบุตร จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560

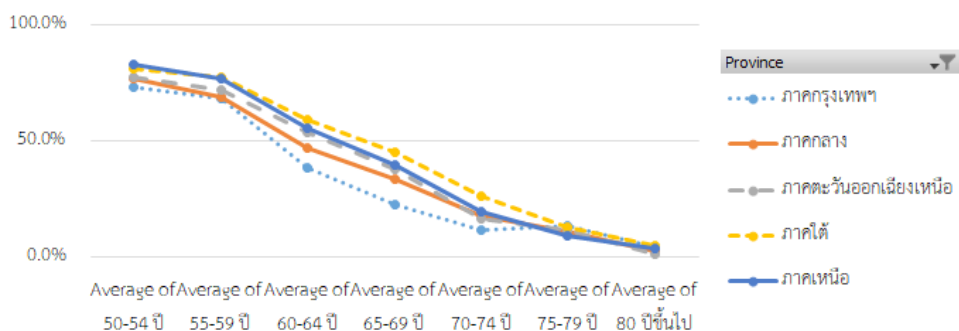

รูป 3.129 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากเบี้ยยังชีพ จำแนกตามกลุ่มอายุ และเขตที่อยู่อาศัย ปี 2560

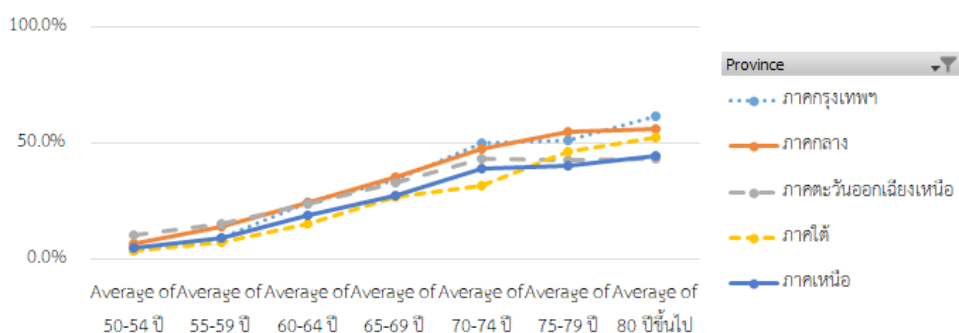

เมื่อพิจารณาตามภูมิภาค พบว่า รูปแบบสัดส่วนของแหล่งรายได้จากการทำงาน ลดลงอย่างต่อเนื่องเมื่ออายุเพิ่มสูงขึ้น โดยผู้สูงอายุ 60 – 69 ปี ที่อาศัยในกรุงเทพฯ มีรายได้จากการทำงานน้อยกว่าผู้สูงอายุในภาคอื่นค่อนข้างชัดเจน รวมถึงรายได้จากเบี้ยยังชีพที่ผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ มีสัดส่วนของรายได้จากเบี้ยยังชีพต่ำกว่าภาคอื่นมาตลอดช่วงอายุ ขณะที่ผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ และภาคกลาง พึ่งพิงรายได้จากบุตรสูงกว่าภาคอื่น

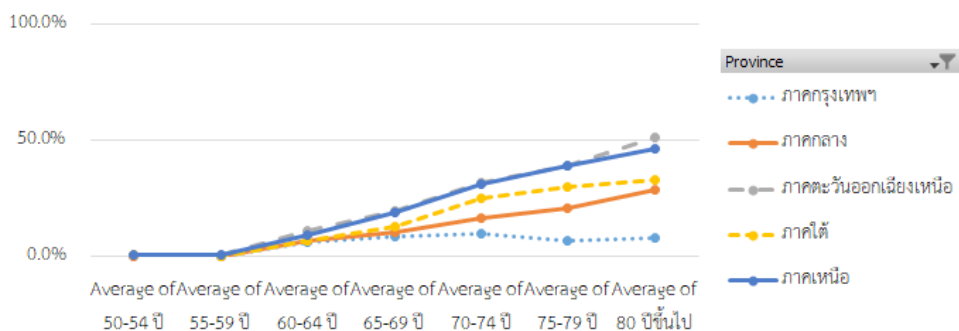
รูป 3.130 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากการทำงาน จำแนกตามกลุ่มอายุ และภาค ปี 2560

รูป 3.131 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากบุตร จำแนกตามกลุ่มอายุ และภาค ปี 2560

รูป 3.132 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากเบี้ยยังชีพ จำแนกตามกลุ่มอายุ และภาค ปี 2560

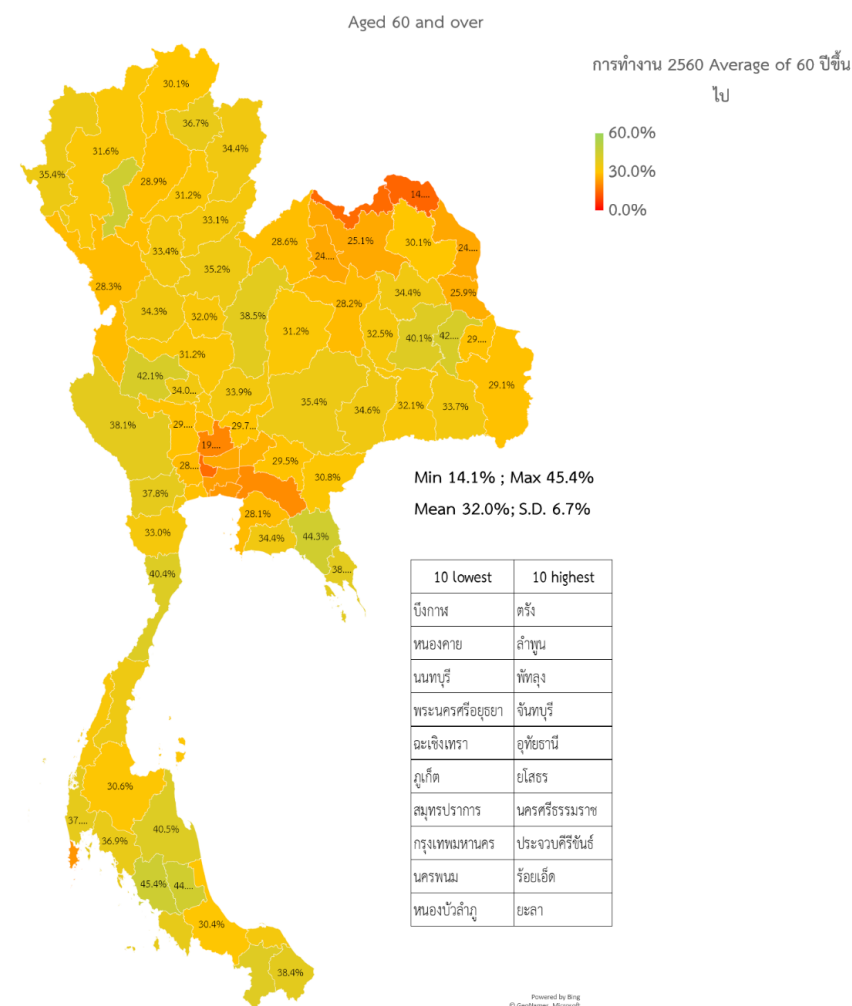
ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในปี 2560 มีสัดส่วนเฉลี่ยที่มาจากรายได้จากการทำงาน ร้อยละ 32 ใน 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนรายได้จากการทำงานสูงที่สุด ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดที่มาจากภาคใต้ ได้แก่ ตรัง พัทลุง นครศรีธรรมราช ประจวบคีรีขันธ์ และยะลา และจังหวัดที่ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนรายได้จากการทำงานต่ำที่สุดใน 10 จังหวัดแรก พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลางและกรุงเทพฯ ได้แก่ กรุงเทพฯ นนทบุรี สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา และอยุธยา

โดยสรุป ปี 2560 แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ มาจากแหล่งรายได้หลัก 3 แหล่งที่สำคัญ ได้แก่ รายได้จากการทำงาน บุตร และเบี้ยยังชีพ ซึ่งในแต่ละช่วงอายุมีแหล่งรายได้หลักแตกต่างกัน คือ

- 1) ช่วงอายุ 60 – 69 ปี พึ่งพิงแหล่งรายได้หลักจากการทำงานมากกว่าแหล่งรายได้อื่น อย่างไรก็ตามสัดส่วนของรายได้จากการทำงานยังคงอยู่ในระดับสูงคือ ร้อยละ 51.6 ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
- 2) ช่วงอายุ 70 – 79 ปี พึ่งพิงรายได้จากบุตรมากขึ้น มีสัดส่วนรายได้จากบุตร ร้อยละ 43 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 49 ในผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป
- 3) ช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป แหล่งรายได้จากเบี้ยยังชีพมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ทำให้การกระจายของแหล่งรายได้อื่นลดลง ทั้งรายได้จากการทำงานและรายได้จากบุตร รายได้จากการทำงานลดลงเหลือเพียงร้อยละ 3.2 ขณะที่เบี้ยยังชีพเป็นแหล่งรายได้สำคัญของผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 40

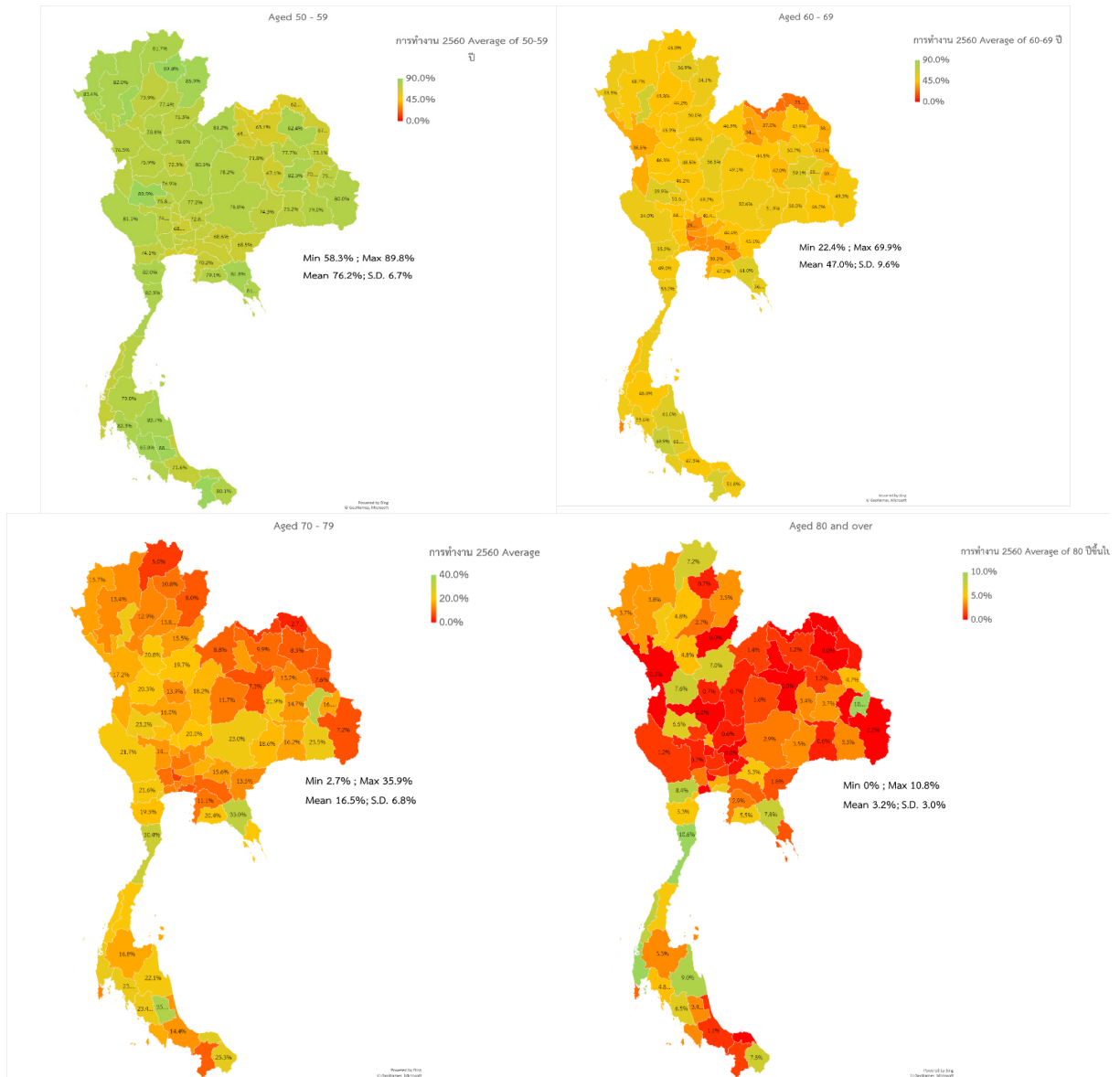
ทั้งนี้ ในปี 2560 ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่พึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพเฉลี่ยร้อยละ 21 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40 ในผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป และกระจุกตัวอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมากที่สุด สำหรับผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทและเมืองมีรูปแบบการพึ่งพิงรายได้จากบุตรไม่แตกต่างจากในเขตเมือง อย่างไรก็ตาม รายได้จากการทำงานและเบี้ยยังชีพ พบในชนบทสูงกว่าในเขตเมือง ในด้านความแตกต่างระหว่างแหล่งรายได้ของเพศชายและหญิงคือ ผู้สูงอายุชาย 60 ปีขึ้นไป มีรายได้จากการทำงานสูงกว่าเพศหญิงคือ 0.3 – 0.7 เท่า

รูป 3.133 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากการทำงานของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
จำแนกตามจังหวัด ปี 2560

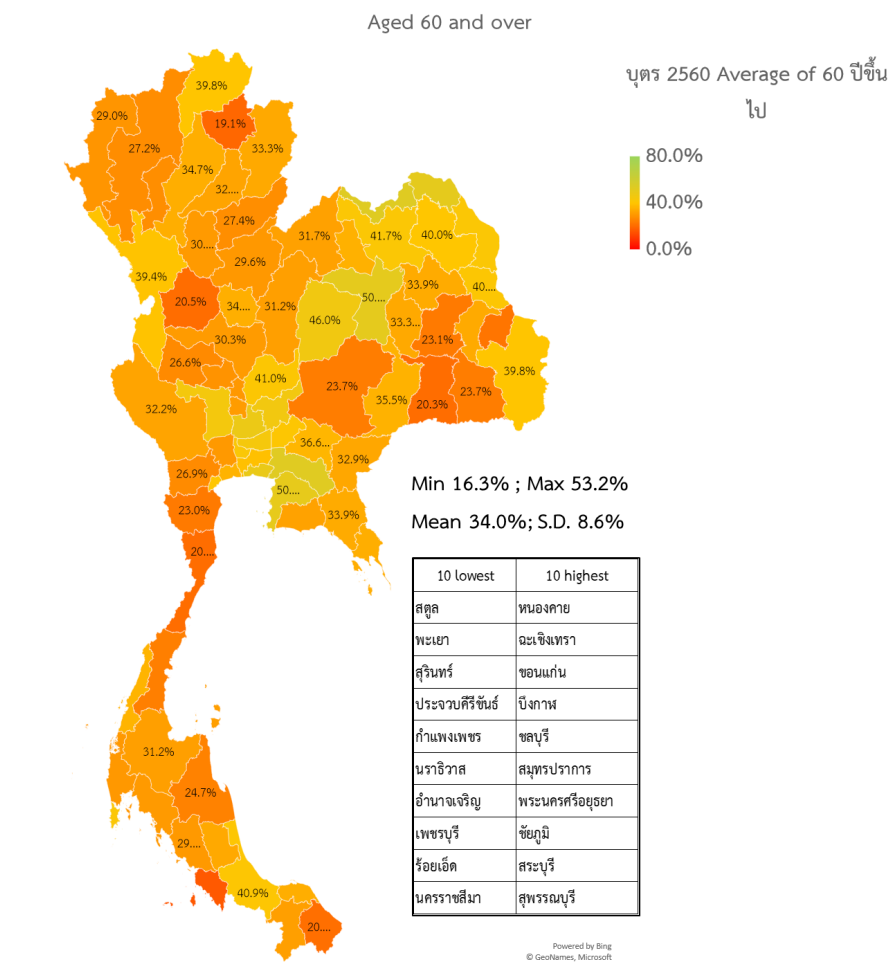
เมื่อพิจารณาตาม 4 ช่วงอายุ คือ 50 – 59 ปี 60 – 69 ปี 70 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป ช่วงก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุคือ 50 – 59 ปี พบสัดส่วนรายได้จากการทำงานสูงสุดโดยเฉลี่ยแต่ละจังหวัดมากกว่าร้อยละ 50 มีรายได้จากการทำงาน และลดลงมาเป็นเกือบร้อยละ 50 ในช่วงอายุ 60 – 69 และเมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 70 – 79 ปี สัดส่วนของการมีรายได้จากการทำงานลดลงเหลือเฉลี่ยร้อยละ 16.5 และเหลือร้อยละ 3.2 เมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นช่วงอายุที่มีการกระจายของสัดส่วนรายได้จากการทำงานอยู่ระหว่างไม่มีรายได้จากการทำงานจนถึงมีเพียงร้อยละ 10 ที่มีรายได้จากการทำงาน

รูป 3.134 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากการทำงานของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มอายุ
จำแนกตามจังหวัด ปี 2560

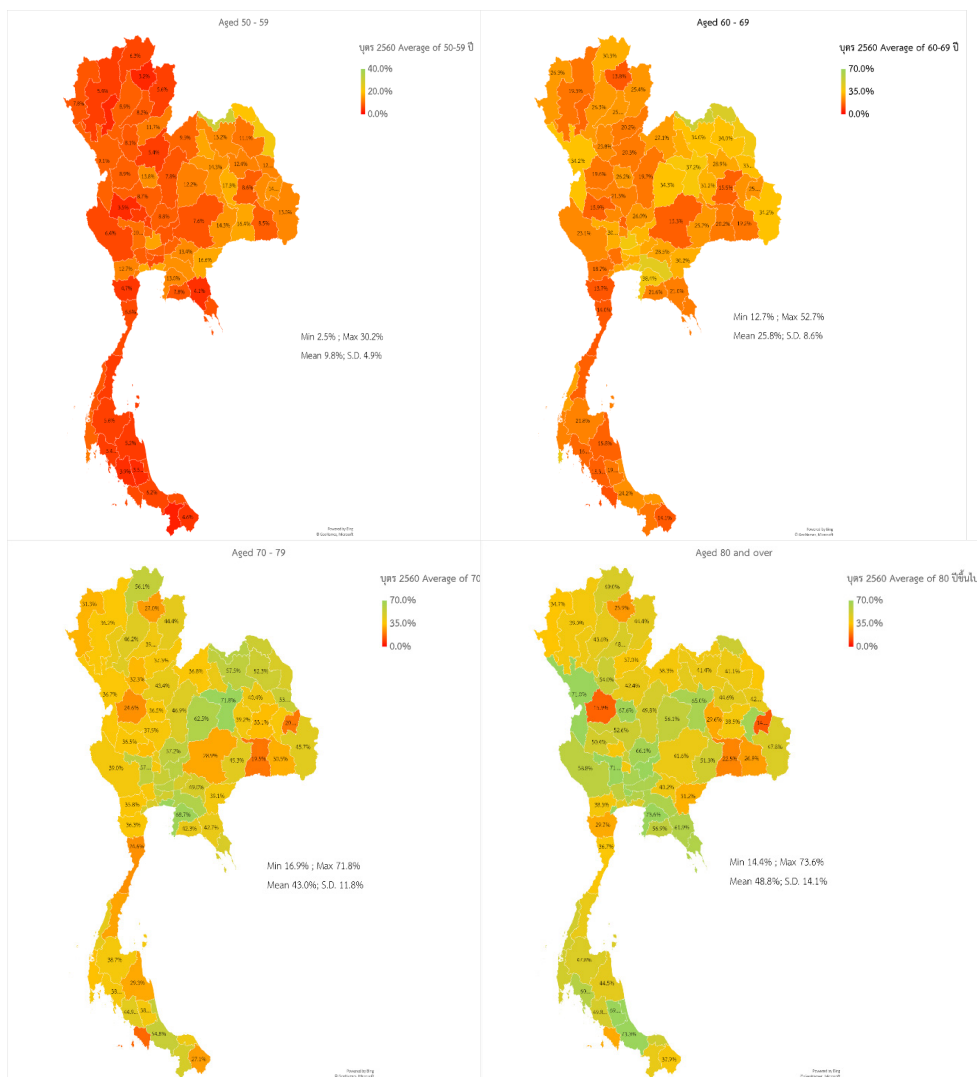
รายได้ที่มาจากบุตรเฉลี่ยในผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป พบร้อยละ 34 โดยจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางพึ่งพิงรายได้จากบุตรสูงที่สุด เมื่อพิจารณาใน 10 จังหวัดแรกที่มีสัดส่วนการพึ่งพิงรายได้จากบุตรสูงที่สุด โดยหนองคายมีสัดส่วนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปพึ่งพิงรายได้จากบุตรถึงร้อยละ 53 ขณะที่จังหวัดสตูลมีการพึ่งพิงรายได้จากบุตรต่ำที่สุดคือร้อยละ 16

รูป 3.135 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากบุตรของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
จำแนกตามจังหวัด ปี 2560

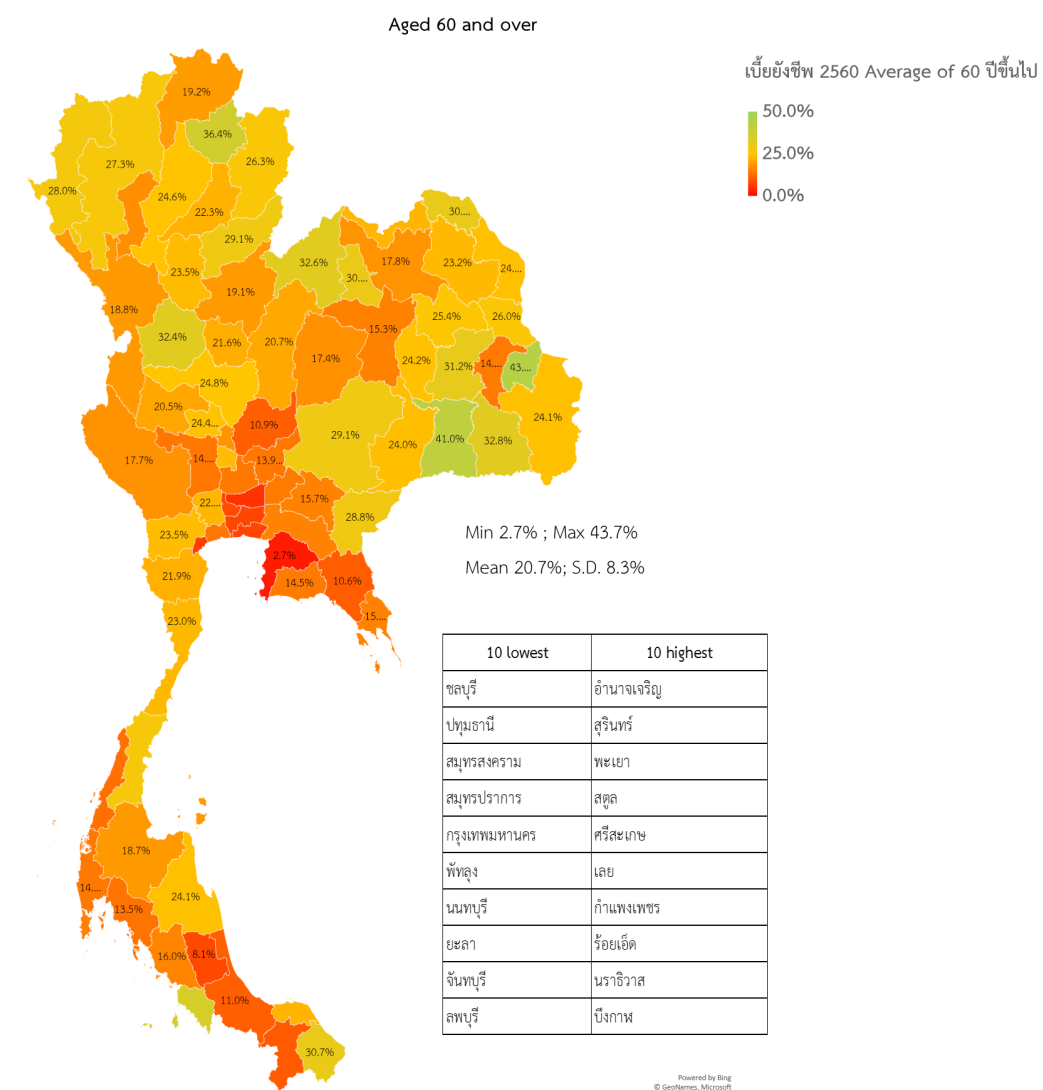
เมื่อพิจารณาตาม 4 ช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุ 70 ปีขึ้นไป สัดส่วนการพึ่งพิงรายได้จากบุตรสูงขึ้นมากจากเฉลี่ยร้อยละ 26 ในช่วงอายุ 60 -69 ปี เป็นร้อยละ 43 และ 49 ในช่วงอายุ 70 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป อย่างไรก็ตาม ช่วงอายุ 70 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป มีการกระจายของสัดส่วนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงอายุอื่น เนื่องมาจากบางจังหวัดมีการพึ่งพิงรายได้จากบุตรสูงถึงมากกว่าร้อยละ 70 และในบางจังหวัดก็มีสัดส่วนพึ่งพิงรายได้จากบุตรต่ำ

รูป 3.136 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากบุตรของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
จำแนกตามจังหวัด ปี 2560

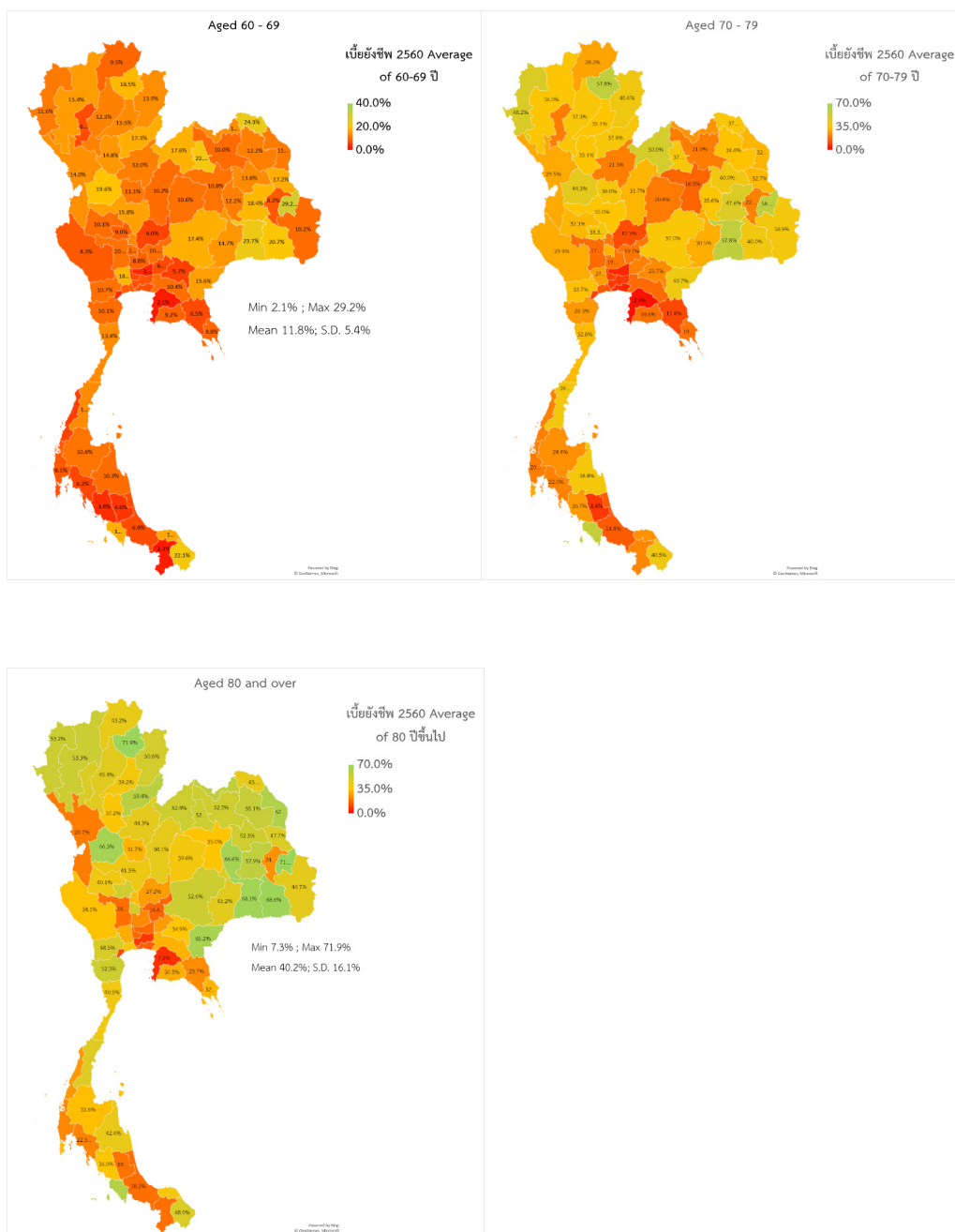
รายได้จากเบี้ยยังชีพเป็นรายได้หลักของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ในปี 2560 โดยเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 20 โดยจังหวัดที่พึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพสูงสุด 10 ลำดับแรก ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ อำนาจเจริญ สุรินทร์ ศรีสะเกษ เลย ร้อยเอ็ด และบึงกาฬ และ 10 จังหวัดแรกที่มีสัดส่วนรายได้จากเบี้ยยังชีพต่ำที่สุด ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในภาคกลาง ได้แก่ ชลบุรี ปทุมธานี สมุทรสงคราม สมุทรปราการ กรุงเทพฯ นนทบุรี จันทบุรี และลพบุรี

รูป 3.137 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
จำแนกตามจังหวัด ปี 2560

รายได้จากเบี้ยยังชีพ พบสัดส่วนสูงขึ้นในช่วงวัยสูงอายุตอนปลาย ช่วงอายุ 60 – 69 ปี การกระจายของสัดส่วนแหล่งรายได้จากเบี้ยยังชีพยังมีการกระจายตัวในแต่ละจังหวัดต่ำ และการกระจายของสัดส่วนรายได้จากเบี้ยยังชีพในแต่ละจังหวัดเริ่มสูงขึ้นในช่วงอายุ 70 – 79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเหนือ ขณะที่ภาคอื่นมีสัดส่วนของรายได้จากเบี้ยยังชีพต่ำ

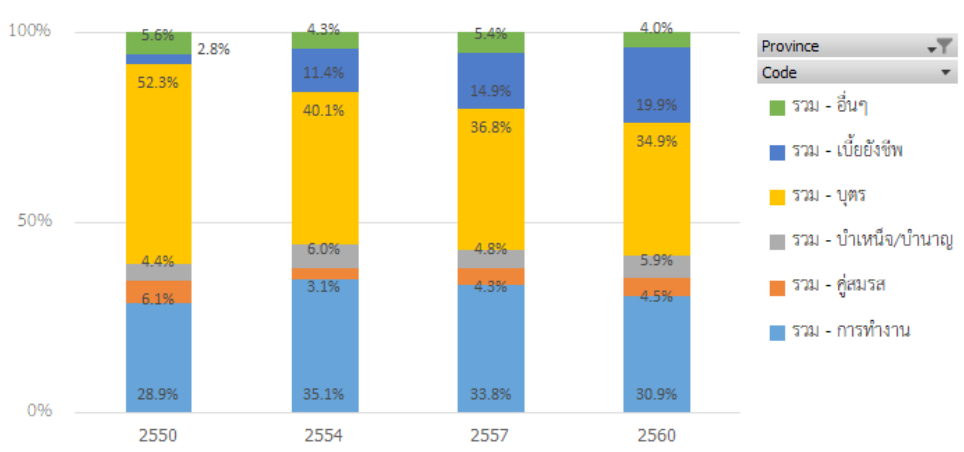
รูป 3.138 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีรายได้หลักจากเบี้ยยังชีพ ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
จำแนกตามจังหวัด ปี 2560

3.13.2 แนวโน้มแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ ระหว่างปี 2550 - 2560

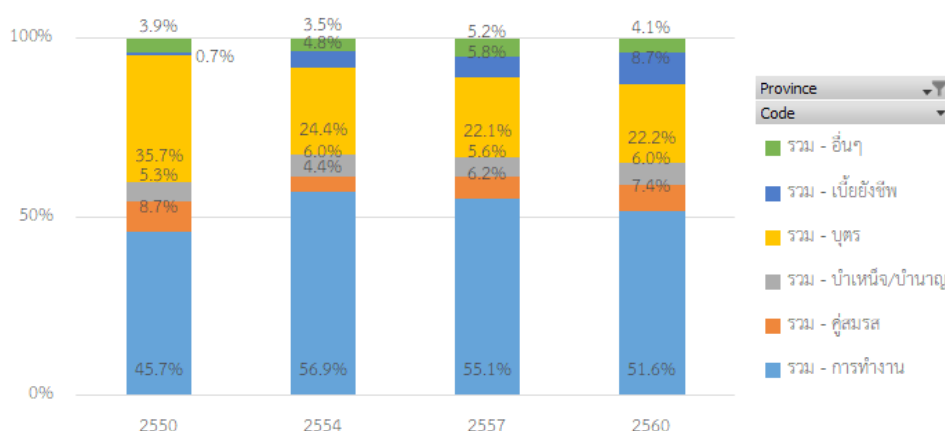
แนวโน้มแหล่งรายได้จากบุตรของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ลดลงจากร้อยละ 52.3 ในปี 2550 เป็น 34.9 ในปี 2560 ขณะที่แหล่งรายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้นคือจากร้อยละ 28.9 ในปี 2550 เป็น 30.9 ในปี 2560 และการพึ่งพิงเบี้ยยังชีพเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.8 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 4.0 ในปี 2560 แหล่งรายได้อื่น เช่น จากบำนาญ/บำนาญ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย สัดส่วนรายได้จากคู่สมรสลดลงในแต่ละปีอันเนื่องมาจากการกระจายแหล่งรายได้ไปยังเบี้ยยังชีพที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นชัดเจน

รูป 3.139 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ระหว่างปี 2550 – 2560

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเฉพาะช่วงอายุ 60 – 64 ปี ซึ่งเป็นช่วงสูงอายุตอนต้น พบว่า การพึ่งพิงรายได้จากบุตรลดลง แต่เป็นการพึ่งพิงรายได้จากการทำงานและเบี้ยยังชีพแทน ทั้งนี้ สัดส่วนรายได้จากการทำงานเป็นแหล่งรายได้หลักโดยมีสัดส่วนของรายได้จากการทำงานมากกว่าครึ่งหนึ่งเมื่อเทียบกับรายได้จากแหล่งอื่น ยกเว้นปี 2550 ที่รายได้จากการทำงานมีร้อยละ 45.7

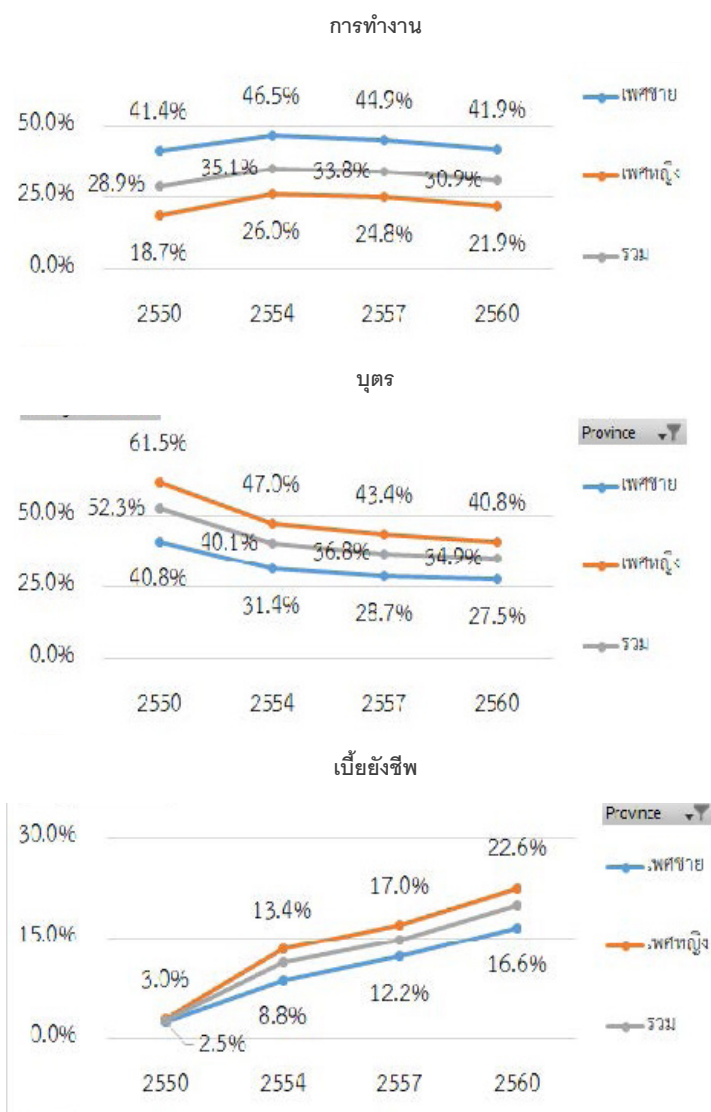
รูป 3.140 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ 60 - 64 ปี ระหว่างปี 2550 – 2560

แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เพศชายและหญิง ระหว่างปี 2550 – 2560 พบว่า แนวโน้มของแหล่งรายได้หลักจากการทำงานในชายและหญิงมีรูปแบบเดียวกัน คือ ค่อนข้างคงที่จากร้อยละ 41 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 42 ในปี 2560 ในเพศชาย และ เพศหญิงจากร้อยละ 19 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็นร้อยละ 22 ในปี 2560

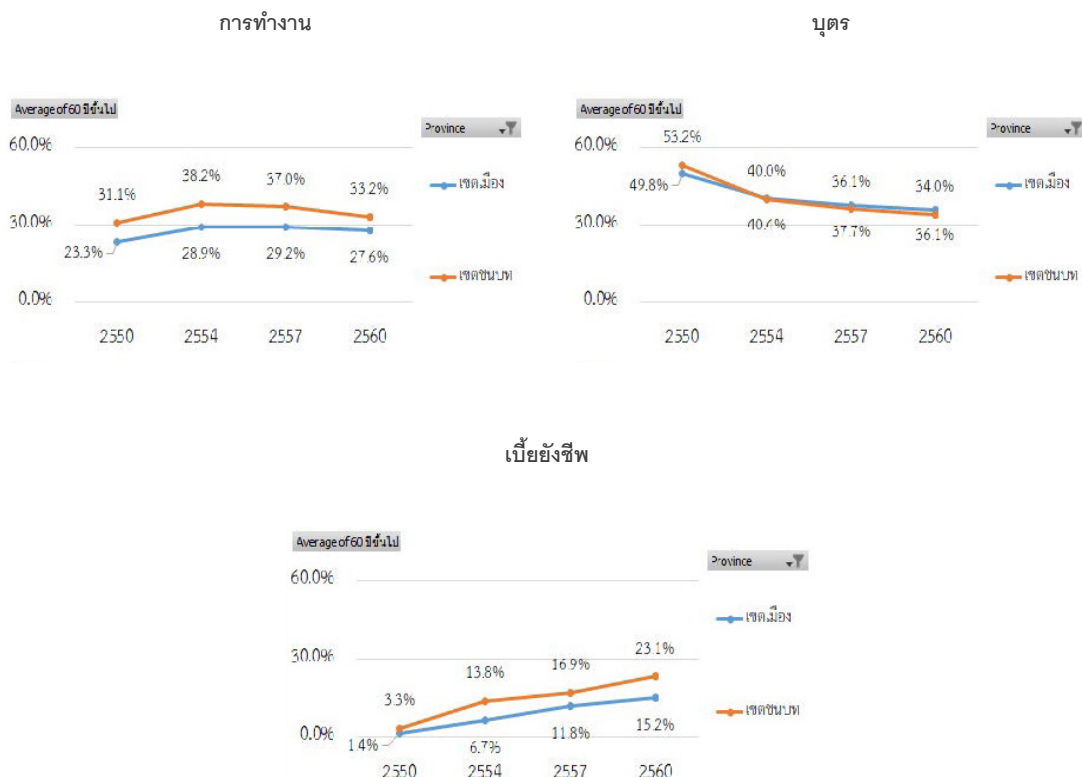
นอกจากนี้ แหล่งรายได้หลักที่มีแนวโน้มค่อยๆ ลดลงทั้งในผู้สูงอายุชายและหญิง คือ แหล่งรายได้จากบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปี 2550 ผู้สูงอายุชาย 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 62 มีรายได้มาจากบุตรลดลงเหลือร้อยละ 47 ในปี 2554 เช่นเดียวกับผู้สูงอายุหญิงที่มีสัดส่วน รายได้จากบุตรลดลงอย่างรวดเร็วในระหว่างปี 2550 และ 2554 จากร้อยละ 41 ลดลง เป็นร้อยละ 31 ซึ่งพบว่าแหล่งรายได้หลักที่กลับมาที่มีความสำคัญกับผู้สูงอายุคือเบี้ยยังชีพ ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี จากร้อยละ 3 ในปี 2550 ของทั้งเพศชายและหญิง เป็น ร้อยละ 17 และ 23 ตามลำดับ ในปี 2560

รูป 3.141 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ จำแนกตามเพศ ระหว่างปี 2550 – 2560

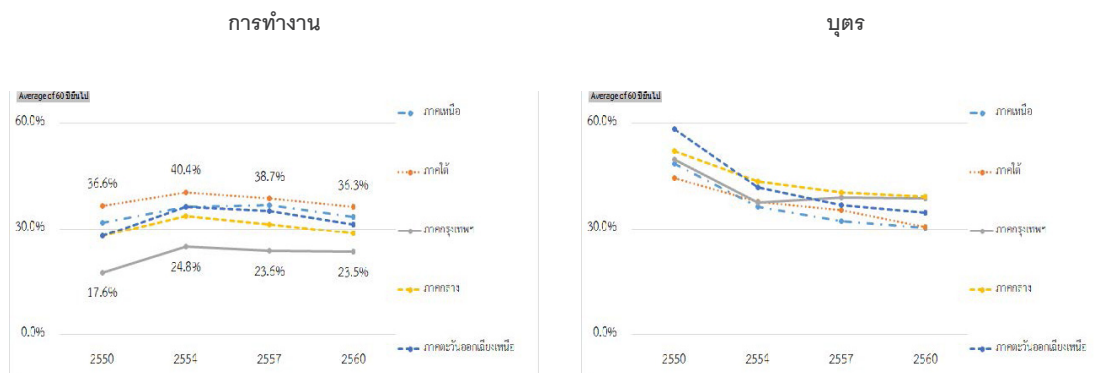
ในเขตเมืองและชนบท แนวโน้มแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุที่ลดลงในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาคือ แหล่งรายได้จากการทำงานและบุตร ขณะที่แหล่งรายได้จากเบี้ยยังชีพเพิ่มขึ้นมา 7 เท่าในเขตชนบทจากร้อยละ 3 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 23 ในปี 2560 และ 10 เท่าในเขตเมือง จากร้อยละ 1 ในปี 2550 เป็น ร้อยละ 15 ในปี 2560 ทั้งนี้ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ผู้สูงอายุทั้งในเขตเมืองและชนบทมีการพึ่งพิงรายได้จากบุตรในสัดส่วนใกล้เคียงกันในทุกปีและมีแนวโน้มลดลงในทุกปีในทั้งเขตเมืองและชนบทเช่นกัน

รูป 3.142 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย
ระหว่างปี 2550 – 2560

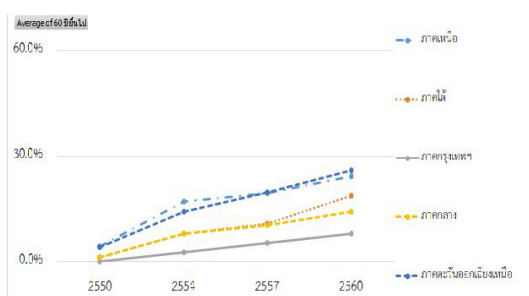

แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาค ในระหว่างปี 2550 – 2560 พบว่า ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในกรุงเทพฯ มีรายได้หลักจากการทำงานสัดส่วนน้อยที่สุด แต่พึ่งพิงรายได้จากบุตรสูงที่สุด ขณะที่ภูมิภาคอื่น ยังคงพึ่งพิงรายได้ทั้งจากการทำงานและบุตรสูง ในด้านสวัสดิการของภาครัฐที่มีการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุทุกคน ทำให้แนวโน้มของผู้สูงอายุที่พึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพมีเพิ่มขึ้นในทุกปีและในทุกภูมิภาค ซึ่งผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ ยังคงพึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพน้อยกว่าภูมิภาคอื่นมาตั้งแต่ปี 2550 – 2560 ผู้สูงอายุในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือพึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพสูงกว่าภูมิภาคอื่นมาตั้งแต่ปี 2550 เช่นกัน

รูป 3.143 ร้อยละของแหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ จำแนกตามภาค ระหว่างปี 2550 – 2560

เบี้ยยังชีพ

โดยสรุปผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มีรายได้หลักทั้งจากการการทำงานและบุตร เป็นสัดส่วนเกือบร้อยละ 80 ในปี 2550 และลดลงเหลือร้อยละ 66 ในปี 2560 ในกลุ่มอายุ 60 – 64 ปี มีรายได้จากการทำงานเป็นหลักมากที่สุดแต่เริ่มมีแนวโน้มลดลงจากปี 2554 ร้อยละ 57 เป็นร้อยละ 52 ในปี 2560 ทั้งนี้แหล่งรายได้ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ถูกกระจายไปอยู่ในการได้รับเบี้ยยังชีพ ที่มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นทุกปี คือร้อยละ 3 ในปี 2550 และเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นร้อยละ 20 ในปี 2560

4

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับสถานการณ์และแนวโน้มสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจสำหรับประเทศ ได้แก่ การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2547 – 2562 (ไตรมาส 3) และการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550 2554 2557 และ 2560 ตามที่ได้แสดงในบทที่ 4 และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อส่งเสริมการทำงานและขยายอายุการทำงานของผู้สูงอายุไทย

4.1 สรุปผลการศึกษา

4.1.1 สภาพการทำงานของผู้สูงอายุ พ.ศ. 2562

การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน (ร้อยละของผู้ที่ทำงาน) ปี 2562

จากข้อมูลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรล่าสุด พ.ศ. 2562 ในผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งหมด พบว่า มีผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำอยู่ คิดเป็นประมาณ 1 ใน 3 หรือ ร้อยละ 34.5 โดยเพศชายมีสัดส่วนที่ยังคงทำงานที่ร้อยละ 44.9 สูงกว่าเพศหญิงที่มีสัดส่วนผู้ที่ยังคงทำงานที่ร้อยละ 26.1 ในเขตชนบทมีสัดส่วนที่ยังคงทำงานอยู่สูงกว่าในเขตเมืองที่ร้อยละ 38.1 และ 29.4 ตามลำดับ ผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานมีสัดส่วนสูงที่สุดในภาคเหนือ (ร้อยละ 38.8) รองลงมา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 38.0) ภาคใต้ (ร้อยละ 37.0) และภาคกลาง (ร้อยละ 30.7) ตามลำดับ ขณะที่กรุงเทพฯ มีสัดส่วนผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานเพียงร้อยละ 21.1 หรือประมาณ 1 ใน 5

ในกลุ่มอายุ 60 – 64 ปี ร้อยละของผู้ที่มีงานทำหรือยังทำงานอยู่ อยู่ที่ร้อยละ 55.5 ประมาณ 2 ใน 3 ของเพศชายยังทำงาน (ร้อยละ 67.1) สูงกว่าเพศหญิงซึ่งมีสัดส่วนไม่ถึงครึ่งที่ยังคงทำงาน (ร้อยละ 44.5) ประชากรอายุ 60 – 64 ปี ในเขตชนบทถึงร้อยละ 60.8 ยังคงทำงานซึ่งสูงกว่าประชากรในเขตเมืองที่มีเพียงร้อยละ 46.9 สัดส่วนผู้ที่ทำงานในช่วงอายุ 60 – 64 ปี มีระดับสูงที่สุดในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามด้วยภาคใต้ ภาคกลาง และต่ำที่สุดในกรุงเทพฯ ซึ่งมีประชากรอายุ 60 – 64 ปี ที่ยังทำงานหรือมีงานทำอยู่เพียงประมาณ 1 ใน 3 (ร้อยละ 35.5)

พิจารณาตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น สัดส่วนหรือร้อยละของประชากรที่ยังทำงานมีแนวโน้มลดลงตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 82.7 ในช่วงอายุ 50 – 54 ปี เป็น 76.9 55.0 และ 41.4 ในช่วงอายุ 55 – 59 ปี 60 – 64 ปี และ 65 – 69 ปี ตามลำดับ ซึ่งเห็นได้ว่าในช่วงระหว่างอายุ 55 – 59 ปี กับ 60 – 64 ปี มีการลดลงของสัดส่วนผู้ที่มีงานทำมากถึงเกือบร้อยละ 22 และระหว่างอายุ 60 – 64 ปี กับ 65 – 69 ปี มากถึงร้อยละ 13.6

ใน 10 จังหวัดแรกที่มีสัดส่วนหรือร้อยละการทำงานของประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงที่สุดพบว่า ส่วนใหญ่ถึง 5 จังหวัด เป็นจังหวัดในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนจังหวัดที่มีสัดส่วนหรือร้อยละการทำงานของประชากรสูงอายุต่ำที่สุด ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มจังหวัดในเขตปริมณฑล รวมถึงกรุงเทพฯ และบางจังหวัดในภาคกลาง

(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) สถานภาพการทำงาน ปี 2562

ในกลุ่มผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เฉพาะผู้ที่ยังคงทำงานพบว่าโดยส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 62.1 มีสถานภาพการทำงานเป็น “ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง” ในลำดับที่ 2 “ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง” ร้อยละ 20.4 และลำดับที่ 3 ลูกจ้างภาคเอกชน ร้อยละ 8.9 ผู้สูงอายุเพศชายที่ยังคงทำงานมีการประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง เป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 70.8 ขณะที่เพศหญิง คิดเป็นประมาณร้อยละ 49.9 ซึ่งต่ำกว่า ในขณะที่สัดส่วนของผู้สูงอายุหญิงที่ทำงานในสถานภาพการทำงาน ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง มีสัดส่วนที่สูงกว่าในเพศชายอย่างเห็นได้ชัด ในเขตชนบทมีสัดส่วนของผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง และการช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้างสูงกว่าในเขตเมือง ในขณะที่ในเขตเมืองมีสถานภาพเป็นลูกจ้างภาคเอกชนและลูกจ้างภาครัฐ สูงกว่าแรงงานสูงอายุในเขตชนบท กรุงเทพฯ ค่อนข้างมีความแตกต่างจากในภูมิภาคอื่น โดยเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนแรงงานสูงอายุที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างเอกชน (ร้อยละ 25.9) ลูกจ้างภาครัฐ (ร้อยละ 4.2) และนายจ้าง (ร้อยละ 9.8) สูงที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น

การ “ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง” (โดยเฉพาะในผู้สูงอายุชาย) และ “ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง” (โดยเฉพาะในผู้สูงอายุหญิง) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามอายุที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มประชากร “นายจ้าง” แม้จะมีสัดส่วนที่ไม่สูง แต่พบว่าเพิ่มขึ้นตามกลุ่มอายุที่เพิ่มขึ้น “ลูกจ้างภาคเอกชน” รวมถึง “ลูกจ้างภาครัฐ” มีสัดส่วนลดลงเรื่อย ๆ ตามกลุ่มอายุที่เพิ่มขึ้น เพศชายที่ยังคงทำงานมีสัดส่วนที่มีสภาพการทำงานเป็นลูกจ้างภาคเอกชนที่สูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อย

(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ภาคเศรษฐกิจ ปี 2562

ภาคเศรษฐกิจที่มีการทำงานของผู้สูงอายุมากที่สุด คือ ภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 60.3 ในลำดับถัดมา คือ ภาคการบริการและการค้า ร้อยละ 32.1 และภาคการผลิต ร้อยละ 7.6 ตามลำดับ ภาคเกษตรกรรมเป็นภาคเศรษฐกิจหลักที่ประชากรสูงอายุส่วนใหญ่ทำงานหรือมีงานทำอยู่ ในทั้งเพศชายและเพศหญิง ผู้สูงอายุชายมีสัดส่วนที่ทำงานในภาคการเกษตรที่สูงกว่าเพศหญิง ในเขตเมืองมีการทำงานในภาคการบริการและการค้า มากถึงร้อยละ 52.9 ขณะที่ในเขตชนบทส่วนใหญ่เป็นการทำงานในภาคเกษตรกรรมถึงร้อยละ 73.2 สำหรับกรุงเทพฯ มากถึงร้อยละ 88.5 ของผู้สูงอายุที่ทำงานเป็นการทำงานในภาคการบริการและการค้า ภาคกลางเป็นอีกภูมิภาคที่มีลักษณะค่อนข้างแตกต่างจากภูมิภาคอื่น โดยผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานส่วนใหญ่มากถึงเกือบครึ่งหรือร้อยละ 49.2 ทำงานในภาคการบริการและการค้า

การทำงานในภาคเกษตรกรรม ที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามกลุ่มอายุ จนถึงอายุ 75-79 ปี ในภาคการบริการและการค้ามีแนวโน้มลดลงจนถึงกลุ่มอายุ 75-79 ปี ในภาคการผลิต พบว่ามีแนวโน้มลดลงในช่วงอายุ 50-64 ปี และในกลุ่มผู้ที่ยังคงทำงานตั้งแต่อายุ 65 ปีขึ้นไป พบว่ามีแนวโน้มของสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น

(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) อาชีพ ปี 2562

ผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานถึงร้อยละ 58.7 มีอาชีพ “ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรฯ” ร้อยละ 18.7 “พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า” และร้อยละ 8.3 “ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง” เพศชายมีสัดส่วนที่ทำอาชีพผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและผู้จัดการ ข้าราชการระดับอาวุโสและผู้บัญญัติกฎหมายสูงกว่าเพศหญิง ขณะที่เพศหญิงมีสัดส่วนของผู้ทำงานเป็นพนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า รวมถึงผู้ประกอบการอาชีพงานพื้นฐานที่สูงกว่าเพศชาย ในเขตชนบทมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานในกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรฯ สูงมากถึงร้อยละ 71.3 ขณะที่ในเขตเมืองมีลักษณะของการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากกว่า กรุงเทพฯ มีลักษณะอาชีพของการทำงานในกลุ่มผู้สูงอายุที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น การทำงานของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ร้อยละ 47.1 เป็นพนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า ในภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งภาคใต้ ภาคเหนือ โดยเฉพาะภาคตะวันออก เชียงเหนือ การทำงานของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นการทำงานในอาชีพผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรฯ เป็นหลักมากกว่าร้อยละ 60

“ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร” มีสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับอาชีพในลักษณะอื่นในทุกช่วงอายุ โดยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ “พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า” มีแนวโน้มที่ลดลงตามอายุของคนทำงานที่เพิ่มสูงขึ้น “ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง” มีสัดส่วนที่ลดลงในช่วงอายุ 50 ปี ถึง 69 ปี ก่อนที่จะเพิ่มสูงขึ้นในช่วงอายุหลังจากนั้น ในช่วงอายุก่อน 65 ปี ในส่วนของลักษณะอาชีพอื่นโดยเฉพาะผู้ประกอบการอาชีพงานพื้นฐาน มีแนวโน้มลดลงตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้นของคนทำงานวัยสูงอายุ อาชีพผู้จัดการข้าราชการระดับอาวุโสและผู้บริหารนิติกฎหมาย พบว่า ตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด

(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย ปี 2562

ในภาพรวมของประเทศ ผู้สูงอายุที่ยังคงทำงาน มีการทำงานโดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 40 ชั่วโมง (หากคิดเป็นจำนวนวันทำงาน 5 วันต่อสัปดาห์เฉลี่ยวันละ 8 ชั่วโมง ไม่แตกต่างจากการทำงานของกลุ่มประชากรในวัยอื่นโดยเฉลี่ย) จำนวนชั่วโมงการทำงานของผู้สูงอายุหญิงต่ำกว่าเพศชายเล็กน้อยโดยเท่ากับ 39 และ 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในเขตเมือง มีชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่สูงกว่าการทำงานในเขตชนบทเท่ากับ 43.0 และ 38.0 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในกรุงเทพฯ มีค่าเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่สูงกว่าภูมิภาคอื่นอย่างชัดเจน (48 ชั่วโมง) ตามด้วยภาคกลาง (44 ชั่วโมง) ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ในภาพรวมของประเทศ ลดลงเล็กน้อยตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น จาก 42.7 ชั่วโมงในช่วงอายุ 50–54 ปี ลงเหลือ 40.7 ชั่วโมงในช่วงอายุ 60 – 64 ปี และ 38.3 ชั่วโมงในช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป

(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) รายได้เฉลี่ยจากการทำงาน ปี 2562

รายได้ต่อเดือนของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11,877 บาท ต่อเดือนในปี 2562 แรงงานสูงอายุชาย มีรายได้สูงกว่าแรงงานสูงอายุหญิงเล็กน้อย (12,273 บาทและ 11,188 บาทต่อเดือน ตามลำดับ) ในเขตเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14,313 บาท สูงกว่าในเขตชนบท ที่ 9,723 บาท ค่อนข้างมากในกรุงเทพฯ ผู้สูงอายุที่ทำงานมีรายได้สูงกว่าในภูมิภาคอื่นประมาณ 2 เท่าหรือมากกว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงอายุ 50 ถึง 59 ปี จากประมาณ 19,000 บาทในช่วงอายุ 50–54 ปี เป็น 20,000 บาทในช่วงอายุ 55 – 59 ปี จากนั้นตั้งแต่ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานสูงอายุมิแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากที่ประมาณ 13,000 บาทในช่วงอายุ 60 – 64 ปี ลดลงเหลือประมาณหรือต่ำกว่า 10,000 บาท ในช่วงอายุ 65 ปีขึ้นไป

(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ภาคการทำงาน (แรงงานนอกระบบ) ปี 2562

ในภาพรวม การทำงานของประชากรไทยในช่วงอายุ 50-59 ปี ประมาณ 2 ใน 3 (ร้อยละ 67.0) เป็นการทำงานในภาค “นอกระบบ” โดยสัดส่วนนี้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในกลุ่มแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยคิดเป็นถึงร้อยละ 88.0 ของแรงงานสูงอายุ 60 ปี ขึ้นไป

สัดส่วนแรงงานนอกระบบมีสัดส่วนที่สูงกว่าในเพศหญิงเมื่อเทียบกับเพศชาย ทั้งในช่วงอายุ 50 - 59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป โดยแรงงานเพศชายและเพศหญิง อายุ 50-59 ปี ทำงานนอกระบบที่ร้อยละ 64.7 และ 69.8 ตามลำดับ โดยสัดส่วนแรงงานนอกระบบเพิ่มสูงขึ้นในแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็น 87.0 และ 89.4 ตามลำดับ สัดส่วนแรงงานสูงอายุนอกระบบในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง (ร้อยละ 91.1 และ 82.4 ตามลำดับ) ในกรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนแรงงานสูงอายุนอกระบบต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น (ร้อยละ 63.4) สูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 94.9) 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนแรงงานนอกระบบสูงที่สุด ส่วนใหญ่ถึง 7 จังหวัด อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนจังหวัดที่มีสัดส่วนต่ำที่สุด ได้แก่ กรุงเทพฯ นราธิวาส และจังหวัดอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตปริมณฑลและภาคกลาง เช่น สมุทรปราการ นนทบุรี ชลบุรี สมุทรสาคร พระนครศรีอยุธยา สระบุรี ปทุมธานี

(เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) เหตุผลในการไม่ทำงาน ปี 2562

ในกลุ่มผู้สูงอายุ “ที่ไม่ได้ทำงานและไม่อยู่ในกำลังแรงงาน” ในภาพรวม พบว่าส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 67.4 ไม่ทำงานเนื่องจากเหตุผล “ชรา” เป็นหลัก ในลำดับที่ 2 เหตุผล “ทำงานบ้าน” ร้อยละ 15.4 และลำดับที่ 3 เหตุผล “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” ร้อยละ 10.5

เหตุผล “ชรา” มีสัดส่วนในเพศชายสูงกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 71.5 และ 64.9 ตามลำดับ) เหตุผลในการไม่ทำงานลำดับถัดมา ค่อนข้างมีความแตกต่างกันระหว่างเพศของผู้สูงอายุ เพศชายมาจากการเหตุผลการเกษียณอายุจากการทำงาน หรือต้องการพักผ่อน มากกว่าเพศหญิงที่จำนวนมากมีเหตุผลมาจากการต้องทำงานบ้านในเขตชนบท เหตุผลหลักในการไม่ทำงานยังคงเป็นเหตุผล ชรา ลำดับถัดมา ได้แก่ เหตุผลทำงานบ้าน และป่วยหรือพิการจนทำงานไม่ได้ ตามลำดับ ขณะที่ในเขตเมืองเป็นเหตุผล เกษียณอายุหรือพักผ่อนและทำงานบ้านในเกือบทุกภูมิภาค ยกเว้นกรุงเทพฯ เหตุผลที่มีสัดส่วนมากเป็นอันดับ 2 ได้แก่ เหตุผลทำงานบ้าน ในขณะที่สำหรับกรุงเทพฯ เป็นเหตุผลเกษียณอายุหรือพักผ่อนซึ่งมีผู้สูงอายุที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผลนี้มากถึงร้อยละ 23.1 หรือประมาณ 1 ใน 4 ของผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ ทั้งหมดที่ไม่ทำงาน

“ชรา” เริ่มมีตั้งแต่ในกลุ่มอายุ 60 – 64 ปีเป็นต้นมา ที่ร้อยละ 37.7 หรือมากกว่าหนึ่งในสามของผู้ที่ไม่ทำงานในกลุ่มอายุนี้ โดยเพิ่มขึ้นตามกลุ่มอายุที่มากขึ้น “ทำงานบ้าน” พบว่าเป็นเหตุผลหลักมากเป็นอันดับ 1 ของกลุ่มผู้ที่ไม่ทำงานในช่วงก่อนวัยสูงอายุ (ร้อยละ 73.4 และ 67.0 ในกลุ่มผู้ที่ไม่ทำงานในช่วงอายุ 50 – 54 ปี และ 55 – 59 ปี ตามลำดับ) ก่อนที่จะมีสัดส่วนลดลงอย่างชัดเจนในกลุ่มที่ไม่ทำงานในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” พบว่าเริ่มเป็นเหตุผลของการไม่ทำงานตั้งแต่ประชากรในกลุ่มอายุ 50 เป็นต้นมา โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.3 ในกลุ่มอายุ 50 – 54 ปี เป็นร้อยละ 20.2 หรือ ประมาณ 1 ใน 5 ของผู้ที่อยู่นอกกำลังแรงงานในกลุ่มอายุ 60 – 64 ปี

ความเพียงพอของรายได้และความต้องการทำงาน ปี 2560

จากข้อมูลการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560 ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าครึ่งหนึ่งมีรายได้เพียงพอ ยกเว้นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานมีสัดส่วนลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะช่วงอายุ 70 ปีขึ้นไป มีความต้องการทำงานลดลงทั้งในกลุ่มที่มีรายได้เพียงพอและไม่เพียงพอ ในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ หรือในเขตเมืองมีสัดส่วนของการมีรายได้เพียงพอและไม่ต้องการทำงานสูงกว่าเขตที่อยู่อาศัยอื่น

การมีรายได้เพียงพอและความต้องการทำงานของผู้มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ในปี 2560 พบว่า สัดส่วนการมีรายได้เพียงพอและความต้องการทำงานสูงในช่วงก่อนเข้าสู่อายุ 60 ปี ในภาพรวมของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป สัดส่วนของผู้ที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานมีสัดส่วนที่ต่ำ ยกเว้นในผู้สูงอายุเพศชายที่มีสัดส่วนสูงประมาณร้อยละ 21 ในกลุ่มอายุ 60 – 64 ปี พบว่าสัดส่วนของผู้ที่มีรายได้เพียงพอและต้องการทำงานมีสัดส่วนที่สูงขึ้นทั้งในเขตเมืองและชนบท ในทุกภาคการอยู่อาศัย และเพิ่มขึ้นทั้งในเพศชายและหญิง แสดงให้เห็นว่าในผู้สูงอายุตอนต้น 60 – 64 ปี ยังมีความต้องการทำงานถึงแม้ว่าจะมีรายได้เพียงพอแล้วก็ตาม โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอมีความต้องการทำงานสูงในผู้สูงอายุตอนต้นเช่นกัน เพศชายไม่ว่าจะมีรายได้เพียงพอหรือไม่เพียงพอ จะมีความต้องการทำงานสูงกว่าเพศหญิง ในเขตพื้นที่เมืองและชนบทมีสัดส่วนของรายได้เพียงพอและต้องการทำงานแตกต่างกันเล็กน้อย ในแต่ละช่วงอายุ โดยตลอดช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงานสูงกว่าภาคอื่น

ความต้องการทำงานและสถานะการทำงาน ปี 2560

ในภาพรวมของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ “ไม่ต้องการทำงานและไม่ได้ทำงาน” อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาแยกตามช่วงอายุ จะพบว่ามี ความแตกต่างคือสัดส่วนของผู้ที่ “ต้องการทำงานและได้ทำงาน” มีสัดส่วนลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ อายุ 60 ปี สัดส่วนของผู้ที่ต้องการทำงานและได้ทำงานมีไม่ถึงร้อยละ 50 สัดส่วนของผู้ที่ “ไม่ต้องการทำงานและไม่ได้ทำงาน” มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเมื่ออายุเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ อายุ 65 ปี สัดส่วนของผู้ที่ไม่ต้องการทำงานและไม่ได้ทำงานอยู่ มีมากกว่าร้อยละ 50

ความต้องการทำงานและได้ทำงานของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ภาคเหนือพบสูงที่สุด รองลงมาภาคต่าง ๆ มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ยกเว้นกรุงเทพฯ มีความ “ต้องการทำงานและได้ ทำงาน” ต่ำที่สุด และพื้นที่ในเขตชนบทมีความต้องการทำงานและได้ทำงานสูงกว่าเขตเมือง เพศชายยังคงมีความต้องการทำงานและได้ทำงานสูงกว่าเพศหญิงมากคือ ร้อยละ 35.2 และ 19.6 ตามลำดับ ความต้องการทำงานและได้ทำงานในผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในแต่ละจังหวัด พบค่าเฉลี่ยทั่วประเทศอยู่ที่ร้อยละ 27.5

สำหรับช่วงวัยสูงอายุตอนต้น 60 – 64 ปี พบว่ายังมีความต้องการทำงานสูง กระจาย อยู่ในเกือบทุกจังหวัด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 44.2 ในขณะที่ค่าสูงสุดคือร้อยละ 67.5 ช่วงวัยสูงอายุตอนต้น 60 – 64 ปี ที่ “ต้องการทำงานแต่ไม่ได้ทำงาน” พบในภาคเหนือ สูงที่สุด คือร้อยละ 4.2 หลังจากนั้น ค่อยลดลงมามีแนวโน้มใกล้เคียงกับภูมิภาคอื่น ขณะที่ กรุงเทพฯ ยังคงเป็นภูมิภาคที่มี “ผู้ต้องการทำงาน” แต่ไม่ได้ทำงานต่ำที่สุดซึ่งอาจแสดงให้เห็นถึงการเข้าถึงแหล่งงานได้มากกว่าในภูมิภาคอื่น

สถานะสุขภาพและสถานะการทำงาน ปี 2560

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันระหว่างสถานะสุขภาพ คือ ดี และไม่ดี ร่วมกับ สถานการณ์ทำงาน คือ กำลังทำงาน และไม่ได้ทำงาน พบว่า 1 ใน 5 ของผู้สูงอายุ 60 ปี ขึ้นไปรายงานว่ามีความสุขดีและยังคงทำงานอยู่ โดยสัดส่วนของเขตชนบทสูงกว่าเขตเมือง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีสัดส่วนสูงที่สุดและเพศชายมีสัดส่วนสูงกว่าเพศหญิง คือ ร้อยละ 27.3 และ 13.5 ตามลำดับ

สถานการณ์การทำงานและระดับความสุข ปี 2560

กลุ่มที่ได้ “ทำงานและมีความสุขในระดับสุขมาก และระดับสุข” พบมากในช่วงก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ และเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุแล้วยังคงมีสัดส่วนสูงมากกว่า 1 ใน 5 และเริ่มลดลงมาไม่ถึงร้อยละ 10 เมื่อเข้าสู่อายุ 70 ปี ขึ้นไปในกลุ่มที่มีความสุขในระดับสุขมาก ขณะที่กลุ่มที่มีความสุขในระดับสุขเริ่มมีสัดส่วนไม่ถึงร้อยละ 10 เมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ 75 ปีขึ้นไป เมื่อเข้าสู่ช่วงวัยสูงอายุ สัดส่วนของการที่ “ไม่ได้ทำงานและมีความสุข” พบเป็นสัดส่วนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 40.9 แต่เมื่อพิจารณาตามช่วงอายุ พบว่าในช่วงอายุ 60 – 64 ปี มีการกระจายสัดส่วนไปยังกลุ่มที่ได้ “ทำงานและมีความสุขสูงที่สุด”

ผู้สูงอายุ 60 – 64 ปี ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ มีสัดส่วนสูงที่สุดอยู่ในกลุ่มไม่ทำงานและมีความสุข ผู้ที่ทำงานและมีความสุขในระดับสุขมากและสุข พบสัดส่วนน้อยที่สุดในกรุงเทพฯ และมีรูปแบบเดียวกันตลอดทุกช่วงอายุ ตลอดทุกช่วงอายุ ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป เพศชายมีสถานภาพ “ทำงานและมีความสุข” ในระดับสุขมากและสุข สูงกว่าเพศหญิง แม้ว่าสัดส่วนของกลุ่มที่ได้ “ทำงานและมีความสุขในระดับสุขมากและสุข” จะสูงในช่วงอายุ 50 – 59 ปี แต่เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป สัดส่วนของการทำงานและมีความสุขอยู่ในกลุ่มที่มีความสุขระดับสุขสูงกว่ากลุ่มสุขมากตลอดช่วงอายุ ช่วงอายุ 70 ปีขึ้นไป สัดส่วนของการทำงานและมีความสุขลดลงอย่างชัดเจน

ในเขตเมืองและชนบทพบว่ามีสัดส่วนที่ทำงานและมีความสุขในระดับสุขมากใกล้เคียงกันตลอดช่วงอายุ โดยผู้ทำงานและมีความสุขในระดับสุขจะพบในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมืองชัดเจน ภาคใต้พบสัดส่วนของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปทำงานและมีสุขในระดับสุขมากที่สุดตลอดทุกช่วงอายุ ขณะที่ในระดับสุขพบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงที่สุดในช่วงอายุ 50 – 74 ปี หลังจากนั้นมีส่วนใกล้เคียงกับภาคอื่น

แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ ปี 2560

ในช่วงอายุ 60 – 69 ปี แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุยังคงมาจากการทำงานและมีแนวโน้มลดลงเมื่อ เข้าสู่อายุ 70 ปีขึ้นไป อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของรายได้จากการทำงานยังคงอยู่ในระดับสูง คือ ร้อยละ 51.6 ของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ในปี 2560 ผู้สูงอายุพึ่งพิงรายได้จากบุตรมากขึ้นเมื่ออายุสูงขึ้น โดยในผู้สูงอายุ 70 – 79 ปี มีสัดส่วนรายได้จากบุตรร้อยละ 43 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 49 ในผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป แหล่งรายได้จากเบี้ยยังชีพมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ทำให้การกระจายของแหล่งรายได้อื่นลดลง ทั้งรายได้จากการทำงานและรายได้จากบุตร เมื่อผู้สูงอายุมีแหล่งพึ่งพิงรายได้เพิ่มขึ้นคือจากเบี้ยยังชีพ

โดยเฉพาะผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไปมีรายได้จากการทำงานลดลงเหลือเพียงร้อยละ 3.2 ในปี 2560 ขณะที่เบี้ยยังชีพเป็นแหล่งรายได้สำคัญของผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 40 ในปี 2560

ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือพึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพสูงกว่าภาคอื่น โดยในช่วงอายุ 70 – 74 ปี มีสัดส่วนรายได้จากเบี้ยยังชีพเป็นร้อยละ 32.2 และ 31.5 ตามลำดับ และเพิ่มเป็นร้อยละ 51.6 และ 46.7 ในช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ย้ายมาอยู่ในเขตชนบทมีรูปแบบการพึ่งพิงรายได้จากบุตรไม่แตกต่างจากในเขตเมือง อย่างไรก็ตาม รายได้จากการทำงานและเบี้ยยังชีพ พบในชนบทสูงกว่าในเขตเมือง ความแตกต่างระหว่างแหล่งรายได้ของเพศชายและหญิงคือ ผู้สูงอายุชาย 60 ปีขึ้นไป มีรายได้จากการทำงานสูงกว่าเพศหญิงคือ 0.3 – 0.7 เท่า

4.1.2 แนวโน้มของสถานภาพการทำงานของผู้สูงอายุ

การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน (ร้อยละของผู้ที่ทำงาน) ปี 2547 – 2562

สัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงาน หรือมีงานทำมีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2562 (รวมถึงปี 2557) โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป (ทุกกลุ่มอายุ 60 – 64 ปี 65 – 69 ปี 70 – 74 ปี 75–79 ปี และ 80 ปีขึ้นไป) สะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของประชากรสูงอายุไทยมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับในอดีต ในภาพรวมสัดส่วนหรือร้อยละของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังทำงานในระหว่างปี 2547 – 2562 มีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยที่ร้อยละ 0.2 ต่อปี

สำหรับประชากรกลุ่มอายุ 60– 64 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการส่งเสริมให้มีการทำงานหรือมีงานทำมากขึ้น พบว่าในช่วงระหว่างปี 2547 – 2562 สัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ยังทำงาน มีแนวโน้มหรือทิศทางลดลงเช่นกันในภาพรวมลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.24 ต่อปี

สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ทำงานในชนบท มีระดับที่สูงกว่าในเขตเมืองมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม สัดส่วนผู้สูงอายุที่ทำงานในเขตชนบทมีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2547 – 2562 ขณะที่สัดส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในเขตเมือง สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ทำงานในกรุงเทพฯ มีระดับที่ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นมาโดยตลอด แต่กรุงเทพฯ กลับเป็นภูมิภาคเดียวที่มีแนวโน้มการทำงานที่เพิ่มสูงขึ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่าจังหวัดที่มีสัดส่วนหรือร้อยละของผู้ที่ทำงานหรือมีงานทำสูงที่สุดและค่อนข้างสูงต่อเนื่องในช่วงปี 2547 – 2562 ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ยโสธร สุรินทร์ ร้อยเอ็ด และศรีสะเกษ เป็นต้น จังหวัดที่มีสัดส่วนหรือร้อยละดังกล่าวต่ำที่สุดและค่อนข้างต่ำ

ต่อเนื่อง ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในเขตปริมณฑล เช่น นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ รวมถึง กรุงเทพมหานคร และบางจังหวัดในภาคกลาง เช่น พระนครศรีอยุธยา หรือในภาคใต้ เช่น ภูเก็ต เป็นต้น

(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) สถานภาพการทำงาน ปี 2547 – 2562

“การประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง” มีสัดส่วนสูงที่สุดมาโดยตลอด โดยมีสัดส่วนที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักอยู่ในช่วงร้อยละ 60 – 63 ของแรงงานผู้สูงอายุทั้งหมด “ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง” มีสัดส่วนที่สูงมากเป็นอันดับ 2 มาโดยตลอด โดยมีการเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนไม่มากนักที่ประมาณร้อยละ 19 – 20 ของจำนวนแรงงานผู้สูงอายุ และ “ลูกจ้างภาคเอกชน” ซึ่งมีสัดส่วนสูงเป็นอันดับ 3 กลับพบว่ามีแนวโน้มลดลงจากประมาณร้อยละ 12 – 13 ในช่วงปี 2547 – 2562 เหลือประมาณร้อยละ 9 ของแรงงานสูงอายุทั้งหมด

(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ภาคเศรษฐกิจ ปี 2547 – 2562

ในช่วงที่ผ่านมาการทำงานของประชากรสูงอายุไทยแม้ส่วนใหญ่จะยังคงอยู่ในภาคเกษตรกรรม แต่มีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด ในขณะที่สัดส่วนผู้ที่ทำงานในภาคการบริการและการค้ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในกลุ่มประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สัดส่วนของผู้ที่ทำงาน “ภาคเกษตรกรรม” มีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย จากร้อยละ 64.3 ในปี 2547 ลดลงเหลือร้อยละ 63 ในปี 2562 “ภาคการบริการและการค้า” มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอดจากร้อยละ 27.6 ในปี 2547 เพิ่มเป็นร้อยละ 32.1 ล่าสุดในปี 2562 “ภาคการผลิต” มีสัดส่วนค่อนข้างทรงตัวอยู่ในช่วงร้อยละ 7 – 9 ของประชากรสูงอายุที่ยังคงทำงานมาโดยตลอด

(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) อาชีพ ปี 2547 – 2562

“ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตร” คิดเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดในการทำงานของประชากรสูงอายุไทยมาโดยตลอด โดยมีค่าเฉลี่ยสัดส่วนทั่วประเทศอยู่ที่ในช่วงประมาณร้อยละ 58 – 62 โดยไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงแนวโน้มเพิ่มขึ้นหรือลดลงที่ชัดเจนในช่วงที่ผ่านมา “พนักงานบริการและผู้จำหน่ายสินค้า” มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจากประมาณร้อยละ 12 ในช่วงปี 2547 – 2549 เป็นประมาณร้อยละ 17 – 20 นับตั้งแต่ประมาณปี 2551 เป็นต้นมา “ช่างฝีมือและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง” มีสัดส่วนที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักโดยอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 7 – 9 มาโดยตลอด

(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย ปี 2547 – 2562

การทำงานของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มของจำนวนชั่วโมงทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่ลดลงต่อเนื่องจากเฉลี่ย 43 ชั่วโมงในปี 2547 และ 2552 เป็น 41 ชั่วโมง และ 40 ชั่วโมงในปี 2557 และ 2562 ตามลำดับ ผู้สูงอายุชายมีแนวโน้มการลดลงของชั่วโมงทำงานมากกว่าผู้สูงอายุหญิง ในเขตเมืองมีการลดลงสูงกว่าการลดลงในชนบท กรุงเทพฯ มีการลดลงของชั่วโมงทำงานโดยเปรียบเทียบที่มากกว่าภูมิภาคอื่น

(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) รายได้เฉลี่ยจากการทำงาน ปี 2547 – 2562

รายได้เฉลี่ยจากการทำงานต่อเดือนของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ยังคงทำงาน มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีที่ประมาณ 497 บาทต่อปี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานทั้งสองเพศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามช่วงเวลา โดยรายได้ต่อเดือนของแรงงานสูงอายุเพศหญิงมีการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีที่สูงกว่าแรงงานเพศชาย รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานสูงอายุในเขตชนบท มีการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานสูงอายุในเขตเมือง เมื่อเปรียบเทียบแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนในกรุงเทพฯ ในระหว่างปี 2547 – 2562 พบว่า ค่อนข้างต่ำกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้แรงงานผู้สูงอายุในภูมิภาคอื่นๆ

(เฉพาะผู้ที่ทำงาน) ภาคการทำงาน (นอกระบบ) ปี 2549 – 2562

สัดส่วนแรงงานสูงอายุในภาคนอกระบบ มีแนวโน้มลดลงเพียงเล็กน้อย จากในช่วงประมาณร้อยละ 89 – 91 ในระหว่างปี 2549 ถึง 2559 เป็นประมาณร้อยละ 88 ตั้งแต่นั้นมา ปี 2560 เป็นต้นมาจนถึงปี 2562 สัดส่วนแรงงานสูงอายุนอกระบบของเพศหญิงสูงกว่าในเพศชายประมาณร้อยละ 1 ถึงร้อยละ 3 มาโดยตลอด โดยมีแนวโน้มลดลงในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา แรงงานสูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบมีสัดส่วนที่สูงกว่าในเขตชนบทเมื่อเปรียบเทียบกับในเขตเมือง โดยในเขตชนบทคิดเป็นสัดส่วนที่ประมาณร้อยละ 90 – 95 ขณะที่ในเขตเมืองเป็นสัดส่วนอยู่ในช่วงประมาณร้อยละ 80 – 85 ในทุกภูมิภาคพบว่าสัดส่วนแรงงานสูงอายุนอกระบบมีแนวโน้มลดลงเพียงเล็กน้อยในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา (ปี 2547 – 2562)

(เฉพาะผู้ที่ไม่ทำงาน) เหตุผลในการไม่ทำงาน ปี 2547 – 2562

ในกลุ่มผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป แม้เหตุผล “ชรา” จะยังคงเป็นเหตุผลหลัก แต่สัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผลนี้มีแนวโน้มลดลง จากร้อยละ 73.9 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 67.4 ในปี 2562 “ทำงานบ้าน” พบว่ามีสัดส่วนประมาณร้อยละ 15 – 16 ของผู้ที่ไม่ทำงานด้วยเหตุผลนี้ โดยเปลี่ยนแปลงไม่มากนักในช่วงเวลาปี 2547 – 2562 สำหรับ “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน จากร้อยละ 4.6 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 10.5 ในปี 2562 ในจำนวนผู้ที่ไม่ทำงานในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านม พบว่าประมาณร้อยละ 5 – 8 มีเหตุผลมาจากป่วยหรือพิการจนทำงานไม่ได้

ในกลุ่มประชากรอายุ 60 – 64 ปี “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” เป็นสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นตามลำดับจากในอดีตช่วงปี 2547 – 2550 ที่อยู่ในช่วงไม่เกินร้อยละ 10 ของผู้ที่ไม่ทำงานเพิ่มเป็นร้อยละ 19 – 20 หรือเกือบเท่าตัวเมื่อเทียบกับในอดีต

ความเพียงพอของรายได้และความต้องการทำงาน ปี 2550-2560

จากข้อมูลการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย ปี 2550 2554 2557 และ 2560 พบว่า “มีรายได้เพียงพอและความต้องการทำงาน” มีแนวโน้มลดลง โดยพบว่าช่วงปี 2550 ผู้สูงอายุมีรายได้เพียงพอและความต้องการทำงานมีสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2554 – 2560 แนวโน้มของความ ต้องการทำงานมีเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะมีรายได้เพียงพอหรือไม่ก็ตาม พบว่าทั้งในผู้สูงอายุชายและหญิงมีความต้องการทำงานเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะตั้งแต่ปี 2554 เป็นต้นมา ทั้งในผู้ที่มีรายได้เพียงพอและไม่เพียงพอ โดยผู้สูงอายุชายมีความความต้องการทำงานสูงกว่าผู้สูงอายุหญิงมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2550 – 2560

สัดส่วนของผู้สูงอายุที่มี “รายได้ไม่เพียงพอและความต้องการทำงาน” ลดลงในทุกภูมิภาค ตั้งแต่ปี 2550 – 2560 ยกเว้นกรุงเทพฯ ที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างภูมิภาคพบว่า ภาคตะวันออกเฉยงเหนือและภาคเหนือมีผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอและความต้องการทำงานสูงกว่าภาคอื่นมาโดยตลอด

ความต้องการทำงานและสถานะการทำงาน ปี 2550-2560

ข้อมูลระหว่างปี 2550 – 2560 พบว่า แนวโน้มของ “ต้องการทำงานและได้ทำงาน” ลดลงจากปี 2550 จากร้อยละ 31.6 เป็น 17.0 ในปี 2554 และค่อยๆ ขยับขึ้นจนเป็นร้อยละ 26.6 ในปี 2560 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มความต้องการทำงานและมึงานทำค่อยๆ เพิ่มขึ้น โดยแนวโน้มในเขตเมืองและเขตชนบทมีความแตกต่างไม่มากนักรวมถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นในแต่ละภูมิภาค ยกเว้นกรุงเทพฯ ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่ร้อยละของความต้องการทำงาน และได้ทำงานมีสัดส่วนต่ำกว่าทุกภาคมาตั้งแต่ปี 2550 – 2560

สถานะสุขภาพและสถานะการทำงาน ปี 2550-2560

แนวโน้มของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป เพศชายที่มี “สุขภาพดีและยังคงทำงาน” ค่อยๆ ลดลงจากปี 2550 ร้อยละ 30.8 เป็นร้อยละ 20.3 ในปี 2560 ตั้งแต่ปี 2550 – 2560 พบผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในเขตชนบท มากกว่าร้อยละ 20 ที่มี “สุขภาพดีและยังคงทำงาน” ขณะที่เขตเมืองพบเพียงร้อยละ 17 – 20

กรุงเทพฯ และภาคกลาง มีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีแนวโน้ม “สุขภาพดีและยังคงทำงาน” น้อยกว่าภาคอื่นมาตลอดตั้งแต่ปี 2550 – 2560

สถานะการทำงานและระดับความสุข ปี 2550-2560

แนวโน้มของการ “ทำงานและมีความสุข” พบลดลงมาตั้งแต่ปี 2554 จากร้อยละ 20.1 เหลือ 14.3 ในปี 2560 แนวโน้มการ “ทำงานและมีความสุข” เมื่อเปรียบเทียบในระดับภาค พบว่าภาคที่มีสัดส่วนของการทำงานและมีความสุข ค่อยๆ ลดลงในแต่ละปีที่สำคัญ คือ ภาคใต้ และกรุงเทพฯ ขณะที่ภาคอื่นมีรูปแบบเดียวกันคือเพิ่มขึ้นในปี 2557 และกลับมาลดลงจนต่ำกว่าปี 2550 ในปี 2560

แหล่งรายได้หลักของผู้สูงอายุ ปี 2550 – 2560

แนวโน้มแหล่งรายได้จากบุตรของผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ลดลงจากร้อยละ 52.3 ในปี 2550 เป็น 34.9 ในปี 2560 ขณะที่แหล่งรายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้นคือจากร้อยละ 28.9 ในปี 2550 เป็น 30.9 ในปี 2560 (แต่ลดลงจากปี 2554 และ 2557) และการพึ่งพิงเบี้ยยังชีพเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.8 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 19.9 ในปี 2560 แหล่งรายได้อื่น เช่น จากบำเหน็จ/บำนาญ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย สัดส่วนรายได้จากคู่สมรสลดลงในแต่ละปีอันเนื่องมาจากการกระจายแหล่งรายได้ไปยังเบี้ยยังชีพที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นชัดเจน

เมื่อพิจารณาเฉพาะช่วงอายุ 60 – 64 ปี ซึ่งเป็นช่วงสูงอายุตอนต้น พบว่าการพึ่งพิงรายได้จากบุตรลดลง แต่เป็นการพึ่งพิงรายได้จากการทำงานและเบี้ยยังชีพแทน ทั้งนี้สัดส่วนรายได้จากการทำงานเป็นแหล่งรายได้หลักโดยมีสัดส่วนของรายได้จากการทำงานมากกว่าครึ่งหนึ่งเมื่อเทียบกับรายได้จากแหล่งอื่นยกเว้นปี 2550 ที่รายได้จากการทำงานมีร้อยละ 45.7

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาค ในระหว่างปี 2550 – 2560 ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปในกรุงเทพฯ มีรายได้หลักจากการทำงานสัดส่วนน้อยที่สุด แต่พึ่งพิงรายได้จากบุตรสูงที่สุด ขณะที่ภูมิภาคอื่น ยังคงพึ่งพิงรายได้ทั้งจากการทำงานและบุตรสูงในด้านสวัสดิการของภาครัฐที่มีการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุทุกคนทำให้แนวโน้มของผู้สูงอายุที่พึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพมีเพิ่มขึ้นในทุกปีและในทุกภูมิภาคซึ่งผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ ยังคงพึ่งพิงรายได้จากเบี้ยยังชีพน้อยกว่าภูมิภาคอื่น

4.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มสถานการณ์การทำงานของผู้สูงอายุไทยในช่วงปี 2547 – 2562 ดังที่ได้สรุปผลในส่วนที่แล้ว นำมาสู่ข้อเสนอแนะที่สำคัญ 4 ข้อที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณานโยบาย หรือมาตรการที่เหมาะสมในการส่งเสริมการทำงานหรือการมีงานทำรวมถึงการขยายอายุการทำงานของผู้สูงอายุไทยในอนาคต ตามรายละเอียดดังนี้

หนึ่ง *หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้ติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลง เกี่ยวกับสถานการณ์การทำงานของผู้สูงอายุไทยอย่างต่อเนื่อง* ที่ผ่านมามีประเทศไทยมีแนวคิด รวมถึงมีแผนและการดำเนินกิจกรรมในด้านต่างๆ ที่หลากหลายในการส่งเสริมการทำงานหรือมีงานทำของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม เป้าหมายและตัวชี้วัดเพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลยังขาดความชัดเจนสำนักงานสถิติแห่งชาติได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลภาวะการทำงานของประชากร และจัดทำผลการวิเคราะห์ภาวะการทำงานของประชากรสูงอายุมาอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลจากการสำรวจเหล่านี้มักถูกนำมาใช้เพียงเพื่อสะท้อนสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของผู้สูงอายุในแต่ละปี แต่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของประเทศในการส่งเสริมการทำงานและมีงานทำของผู้สูงอายุเท่าใดนัก เนื่องจากยังขาดการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัด รวมถึงกรอบแนวคิดในการดำเนินการที่ชัดเจน ด้วยสภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทยที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านสถานภาพการทำงาน ภาคเศรษฐกิจ ภาคการจ้างงาน

(ในระบบและนอกระบบ) กลุ่มอาชีพซึ่งมีความสัมพันธ์กับชั่วโมงในการทำงาน ค่าตอบแทน และการคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุที่ได้รับ และยังมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มประชากร สูงอายุค่อนข้างมาก ทั้งตามกลุ่มอายุของผู้สูงอายุ (เช่น กลุ่มอายุ 60 – 64 ปี 65 – 69 ปี หรือกลุ่มอายุ 70 ปีขึ้นไป) ตามเพศ เขตที่อยู่อาศัย หรือภูมิภาค (ดังสรุปในตาราง 4.1) ดังนั้น การพิจารณาหรือใช้เพียงตัวชี้วัด “ร้อยละของผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำ” เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอที่จะทำให้เห็นภาพของสถานการณ์ที่ชัดเจน รวมถึงแนวทาง นโยบายและมาตรการในการส่งเสริมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มได้ การกำหนดตัวชี้วัดเพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผล จึงควรเป็นมีความเฉพาะเจาะจงกับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มแต่ละสภาพการทำงานและแต่ละพื้นที่

ตาราง 4.1 สรุปสถานการณ์ทำงานของผู้สูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป) ในประชากรแต่ละกลุ่มจำแนกตามเพศ เขตที่อยู่ และภูมิภาค พ.ศ. 2562

	เพศ		เขตที่อยู่		ภูมิภาค				
	ชาย	หญิง	เมือง	ชนบท	กรุงเทพฯ	กลาง	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้
ข้อมูล พ.ศ. 2562									
1.ร้อยละผู้ที่ทำงาน/มีงานทำ									
อายุ 60 ปีขึ้นไป (รวม 34.5%)	44.9%	26.1%	29.4%	38.1%	21.1%	30.7%	38.8%	38.0%	37.0%
อายุ 60 – 64 ปี (รวม 55.0%)	67.1%	44.5%	46.9%	60.8%	35.5%	48.0%	61.9%	61.8%	56.5%
2.สถานการณ์การทำงาน (X – มีสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของประเทศ)									
ช่วยธุรกิจครัวเรือนไม่ได้รับค่าจ้าง		X		X			X	X	
นายจ้าง	X		X		X	X			X
ประกอบธุรกิจส่วนตัวไม่มีลูกจ้าง	X			X				X	
ลูกจ้างภาครัฐ	X		X		X	X			X
ลูกจ้างภาคเอกชน	X		X		X	X			X
อื่นๆ (รวมกลุ่ม รับจ้างหลายเจ้า)		X	X			X	X		
3.ภาคเศรษฐกิจ (X – มีสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของประเทศ)									
ภาคเกษตรกรรม	X			X			X	X	X
ภาคการผลิต		X	X		X	X	X		
การบริการและการค้า		X	X		X	X			
4.อาชีพ (X – มีสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของประเทศ)									
ช่างฝีมือ/ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง		X	X			X	X		

	เพศ		เขตที่อยู่		ภูมิภาค				
	ชาย	หญิง	เมือง	ชนบท	กรุงเทพฯ	กลาง	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้
ผู้จัดการ ข้าราชการอาวุโส ฯ	X		X		X	X			
ผู้ประกอบการที่มีฝีมือด้านเกษตรฯ	X			X			X	X	X
ผู้ประกอบการอาชีพงานพื้นฐาน		X	X		X	X	X		
พนักงานบริการ/จำหน่ายสินค้า		X	X		X	X			
อื่น ๆ	X		X		X	X			
5. ชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์									
เฉลี่ยชั่วโมง ต่อสัปดาห์ (รวม 40.0 ชม.)	40.0	39.0	43.0	38.0	48.0	44.0	41.0	37.0	34.0
6.รายได้เฉลี่ยต่อเดือน									
รายได้รวมเฉลี่ยบาทต่อเดือน (รวม 11,877 บาท)	12,273	11,888	14,313	9,273	20,274	10,960	9,059	13,587	8,936
7.ภาคการทำงาน									
ร้อยละของแรงงานนอกระบบ (รวม 88.0%)	87.0%	89.4%	82.4%	91.1%	63.4%	82.2%	91.8%	94.9%	84.3%
8.เหตุผลที่ไม่ทำงาน (X – มีสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของประเทศ)									
เกษียณอายุหรือพักผ่อน	X		X		X	X			
ชรา	X			X				X	
ทำงานบ้าน		X		X			X		X
ป่วย/พิการจนทำงานไม่ได้	X			X			X	X	X
ข้อมูล พ.ศ. 2560									
9. ความเพียงพอรายได้และความต้องการทำงาน (X – มีสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของประเทศ)									
เพียงพอแต่ต้องการทำงาน	X			X		X	X		X
เพียงพอและไม่ต้องการทำงาน		X	X		X	X			X
ไม่เพียงพอและต้องการทำงาน	X			X			X	X	
ไม่เพียงพอแต่ไม่ต้องการทำงาน		X		X				X	
10.ความต้องการทำงานและสถานะการทำงาน (X – มีสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของประเทศ)									
ต้องการทำงานและทำงาน	X			X			X	X	X
ไม่ต้องการทำงานแต่ทำงาน	X			X					X
ต้องการทำงานแต่ไม่ทำงาน	X			X			X		
ไม่ต้องการทำงานและไม่ทำงาน		X	X		X	X		X	

	เพศ		เขตที่อยู่		ภูมิภาค				
	ชาย	หญิง	เมือง	ชนบท	กรุงเทพฯ	กลาง	เหนือ	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้
11. สถานสุขภาพ และสถานะการทำงาน (X – มีสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของประเทศ)									
สุขภาพไม่ดีแต่ทำงาน	X			X				X	X
สุขภาพไม่ดีและไม่ทำงาน		X	X		X	X			
สุขภาพดีและทำงาน	X			X			X	X	X
สุขภาพดีแต่ไม่ทำงาน		X	X		X		X		
12. สถานะการทำงานและระดับความสุข (X – มีสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของประเทศ)									
ทำงานแต่ไม่มีความสุข		X		X	X			X	
ไม่ทำงานและไม่มีความสุข		X		X	X	X		X	
ทำงานและมีความสุข	X			X			X	X	X
ไม่ทำงานแต่มีความสุข		X	X		X	X	X		
ทำงานและมีความสุขมาก	X			X			X	X	X
ไม่ทำงานแต่มีความสุขมาก		X	X		X	X			
13. แหล่งรายได้หลัก (X – มีสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของประเทศ)									
การทำงาน	X			X			X	X	X
คู่สมรส		X	X		X	X			X
บำเหน็จบำนาญ	X		X		X	X			
บุตร		X	X		X	X			
เบี้ยยังชีพ		X		X			X	X	
อื่นๆ		X	X		X	X			

สอง การดำเนินงานส่งเสริมการทำงานหรือมีงานทำในผู้สูงอายุ ควรมุ่งเน้นให้
ความสำคัญกับกลุ่มประชากรอายุ 60 – 64 ปี จำนวนมากเป็นกลุ่มที่ยังมีสถานะสุขภาพ
ที่แข็งแรง และมีข้อจำกัดด้านสุขภาพค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุในกลุ่มอายุที่สูงขึ้น
แต่กลับพบว่าจำนวนมากไม่ทำงาน หยุดการทำงาน หรืออยู่นอกกำลังแรงงานด้วยเหตุผล
เกษียณอายุหรือต้องการพักผ่อน และชรา นอกจากนี้ ผลการสำรวจภาวะการทำงานของ
ประชากร พ. ศ. 2547 – 2562 สะท้อนให้เห็นแนวโน้มการลดลงของร้อยละผู้ทำงาน หรือ
มีงานทำในกลุ่มประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 38.9 ในปี 2547
เป็นร้อยละ 34.5 ในปี 2562 ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งอาจมาจากการที่ประชากรสูงอายุของไทย
มีสัดส่วนในกลุ่มอายุที่สูงเพิ่มมากขึ้น (เช่น กลุ่มผู้สูงอายุตอนกลางและตอนปลาย ที่มีข้อ

จำกัดในการทำงานและปัญหาด้านสุขภาพ) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อมูลเฉพาะในปี 2562 สัดส่วนหรือร้อยละผู้ที่ยังทำงานหรือมีงานทำในประชากรสูงอายุ พบว่า มีการลดลงมากที่สุดในช่วงเปลี่ยนผ่านอายุ 55 – 59 ปี เป็น 60 – 64 ปี มากถึงร้อยละ 21.9 (จากร้อยละ 76.9 ในช่วงอายุ 55 – 59 ปี เหลือ ร้อยละ 55.0 ช่วงอายุ 60 – 64 ปี) ดังนั้นหากสามารถเพิ่มการทำงานหรือมีงานทำในกลุ่มประชากรอายุ 60 – 64 ปี ให้สูงขึ้น หรือชะลอการออกจากกำลังแรงงานของประชากรในช่วงที่เข้าสู่อายุ 60 ปีได้ ก็จะทำให้สัดส่วนการทำงานหรือมีงานทำของผู้สูงอายุในภาพรวมเพิ่มขึ้นได้ กลุ่มเป้าหมายที่ควรพิจารณาเป็นพิเศษ ได้แก่ ผู้สูงอายุ อายุ 60 – 64 ปี ในกรุงเทพฯ และภาคกลางที่มีสัดส่วนผู้ที่ยังคงทำงานหรือมีงานทำเพียงร้อยละ 35.5 (1 ใน 3) และร้อยละ 48.0 (1 ใน 2) ตามลำดับ โดยที่จำนวนมากคิดเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นที่ให้เหตุผลในการไม่ทำงานมาจากการเกษียณอายุหรือต้องการพักผ่อน

สาม การปรับทัศนคติของคนไทยที่มีต่อการทำงานในช่วงหลังอายุ 60 ปีขึ้นไป และการดูแลแรงงานผู้สูงอายุกลุ่มที่มีความเปราะบาง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสุขภาพ เป็นเรื่องที่ต้องส่งเสริมและได้รับความสำคัญ จากข้อมูลการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560 เมื่อนำสถานะสุขภาพและสถานการณ์ทำงานของผู้สูงอายุมาพิจารณาร่วมกัน ในกลุ่มอายุ 60 – 64 ปี พบว่ามีสัดส่วนของผู้ที่มีสุขภาพดีแต่ไม่ทำงาน มากถึงร้อยละ 20.1 หรือประมาณ 1 ใน 5 ของผู้สูงอายุในกลุ่มอายุนี้นี้ทั้งหมด ซึ่งเมื่อนำไปพิจารณาร่วมกับข้อมูลเหตุผลในการไม่ทำงานที่ได้จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2562 ที่พบว่ามากถึง ร้อยละ 20.2 และ 37.7 (รวมกันเกือบร้อยละ 60) ของผู้ที่อยู่นอกกำลังแรงงานในกลุ่มอายุนี้นี้ มีสาเหตุมาจาก “เกษียณอายุหรือพักผ่อน” และ “ชรา” ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าทัศนคติและมุมมองของคนไทยยังค่อนข้างยึดติดกับแนวคิดที่ว่าอายุหลัง 60 ปี เป็นช่วงวัยของความชรา การสูงอายุ การหยุดพักผ่อนหรือหยุดการทำงานค่อนข้างมาก ทั้งที่ในความเป็นจริง สถานะสุขภาพและศักยภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้ที่มีอายุ 60 – 64 ปี มีแนวโน้มที่ดีขึ้นต่อเนื่อง รวมถึงอายุคาดเฉลี่ยหลังอายุ 60 ปี ของคนไทยมีแนวโน้มยาวนานขึ้น ดังนั้นทัศนคติและมุมมองในลักษณะนี้จึงเป็นเรื่องที่ควรมีการปรับเปลี่ยนให้ผู้สูงอายุโดยเฉพาะกลุ่มอายุ 60 – 64 ปี รวมถึงครอบคลุมเห็นความจำเป็น คุณค่า และประโยชน์ของการทำงานในช่วงหลังอายุ 60 ปีมากขึ้น

ในขณะเดียวกันจากข้อมูลพบว่าผู้สูงอายุจำนวนมากที่ยังคงทำงานอยู่มีสัดส่วนจำนวนหนึ่งที่มีสุขภาพไม่ดี มีรายได้ไม่เพียงพอ หรือไม่ต้องการทำงาน (แต่ต้องทำด้วย

ความจำเป็นจากเหตุผลต่าง ๆ) เช่น จากการสำรวจประชากรผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560 พบว่าในกลุ่มผู้สูงอายุ 60 – 64 ปี มีสัดส่วนของผู้ที่ “ต้องการทำงานแต่ไม่ได้ทำงาน” (ร้อยละ 3.3) ขณะที่บางกลุ่ม “ยังคงทำงานแต่ไม่ต้องการทำงาน” ร้อยละ 13.8 (โดยที่สัดส่วนของกลุ่มนี้ในช่วงอายุ 65 – 69 ปีและ 70 – 74 ปียังมีมากถึงร้อยละ 9.6 และ 5.8 ตามลำดับ) “รายได้ไม่เพียงพอและต้องการทำงาน” ร้อยละ 21.6 (ในกลุ่มอายุ 65 – 69 ปีและ 70 – 74 ปี ยังมีมากถึงร้อยละ 16.2 และ 77.0 ตามลำดับ) “สุขภาพไม่ดีแต่ยังคงทำงาน” ร้อยละ 22.2 (ในกลุ่มอายุ 65 – 69 ปีและ 70 – 74 ปี ยังมีมากถึงร้อยละ 18.8 และ 12.1 ตามลำดับ) ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางทางสุขภาพหรือทางรายได้ที่เป็นสาเหตุสำคัญทำให้ยังคงต้องทำงาน แม้จะต้องการหรือไม่ต้องการทำงานโดยเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการดูแลในด้านสวัสดิการการสนับสนุนและคุ้มครองแรงงานในการทำงานเป็นพิเศษ

สี่ ควรพิจารณารูปแบบหรือแนวทาง และมาตรการที่เหมาะสมในการขยายความครอบคลุมของระบบประกันสังคมเพื่อคุ้มครองการทำงานให้กับแรงงานสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งในปี 2562 มีเพียงร้อยละ 12 เท่านั้นที่เป็นแรงงานในระบบ หากพิจารณาสัดส่วนแรงงานนอกระบบตั้งแต่ปี 2549 จนถึง 2562 จะพบว่าการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก โดยมีสัดส่วนแรงงานอายุ 60 ปีขึ้นไปที่เป็นแรงงานนอกระบบอยู่ที่ประมาณร้อยละ 90 ของแรงงานผู้สูงอายุทั้งหมด ถ้าพิจารณาจากสถานภาพในการทำงานของผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานในปี 2562 แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง (ร้อยละ 62.1 ของผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานทั้งหมด) กลุ่มที่ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง (ร้อยละ 20.4) และกลุ่มที่มีสถานภาพการทำงานเป็นผู้รับจ้างทำงานหลายเจ้า และการรวมกลุ่ม (ร้อยละ 2.3) โดยสถานภาพการทำงานในลักษณะนี้คิดเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ รวมถึงภาคใต้

บรรณานุกรม

- ศุภชัย ศรีสุชาติ แก้วขวัญ ตังติพงศ์กุล และ อนินณ อรุณเรืองสวัสดิ์. 2561. รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) โครงการส่งเสริมการมีรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุตามนโยบายประชารัฐเพื่อสังคม (E6). กรุงเทพฯ: สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2547. การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาสที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2547). ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2562.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2548. การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาสที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2548). ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2562.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2549. การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาสที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2549). ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2562.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2549. การสำรวจแรงงานนอกระบบ ไตรมาสที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2549). ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2562.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2550. การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2550. ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2562.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2550. การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2554. ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2562.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2550. การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2557. ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2562.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2550. การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2560. ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2562.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2550. การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาสที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2550). ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2562.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2550. การสำรวจแรงงานนอกระบบ ไตรมาสที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2550). ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2562.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2551. การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ไตรมาสที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2551). ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. เข้าถึงข้อมูล 1 พฤศจิกายน 2562.

หัวหน้าโครงการวิจัย: รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล แจ่มจันทร์

Email: chalernpol.cha@mahidol.ac.th

นักวิจัย: นางสาวสุภรต์ จรัสสิทธิ์

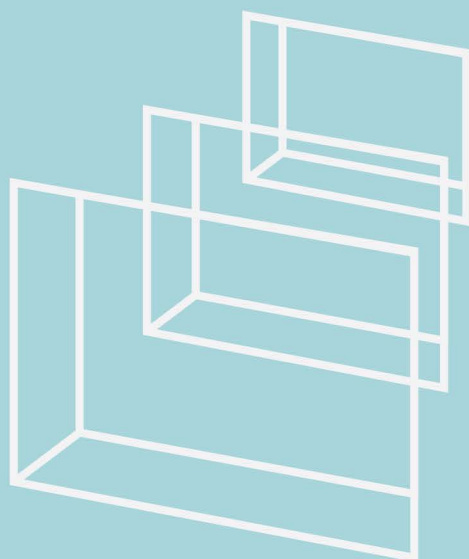
Email: suporn.jar@mahidol.ac.th

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

999 ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ตำบลศาลายา

อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

โทรศัพท์ 02 441 0201 - 4

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170
โทรศัพท์ 02-441-0201-4 โทรสาร 02-441-9333
เว็บไซต์ www.ipsr.mahidol.ac.th